

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ/Δ ΕΣ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ

002
ΚΛΣ
ΣΤ2Α
1398

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
1976

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ

ΔΩΡΕΑΝ

ΑΝΑΤΡΟΠΕΥΤΙΚΟ

ΔΕΥΤΕΡΟ

37 89 2x13
ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΒΑΡΕΛΛΑ

Προφανείς Ευδ. Δ. Δευτ. Β. β. γ. ιν

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
Γ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ ΜΑΘΗΤΩΝ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑΙ 1976

002
ΚΣ
ΣΤΘΑ
1398

ΟΜΙΛΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΟΥΛΗΣ
ΕΔΩΡΗΣΑΤΟ
Κορ. Σπ. Αιδ. Λιθουίν
αυτ. αριθ. 1040 τού έτους 1974

1. ΜΕΡΑ ΧΑΡΑΣ

‘Ο ήλιος τρυπώνει στο δωμάτιό μου μέσα από τις γρίλιες. Μισοξυπνώ και χασμουριέμαι... Τεντώνω πρώτα τὸ ἓνα χέρι. Μετὰ τὸ ἄλλο. “Υστερα τεντώνω και τὰ δύο μου πόδια. Και μετά... Ξαναγυρίζω ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, γιὰ νὰ ξανακοιμηθῶ.

Εἶμαι ὑπναράς! Τί θέλετε νὰ κάνω;

‘Ο ήλιος χάνει τὴν ὑπομονή του και στέλνει ἄλλες πιὸ δυνατὲς ἀχτίνες. Θὰ νομίζη ὅτι ξέχασα πὼς σήμερα ἔχει δουλειά. “Ομως, ὄχι! Δὲν τὸ ξέχασα. Ἄλλὰ ὁ ήλιος ξυπνᾷ μὲ τὰ

κοκόρια κι ἐγὼ δὲν εἶμαι κόκορας νὰ πάω ἀπὸ
τὰ χαράματα σχολεῖο!

Χουζουρεύω λοιπὸν στὸ ζεστό μου κρεβά-
τι καὶ ὄνειρεύομαι. Σὲ λίγο θὰ μπῆ στὸ δωμά-
τιο ἢ μαμά μου καὶ θὰ πῆ:

—Εἶναι ὥρα νὰ ξυπνήσης, Παναγιώτη! Σὲ περι-
μένει τὸ σχολεῖο!

Τὸ ξέρω πὼς μὲ περιμένει. Ὅπως μὲ
περιμένουν καὶ τὰ παπούτσια μου κάτω ἀπὸ
τὴν καρέκλα καὶ ἡ καινούρια μου τσάντα, ἐκεῖ
στὴ γωνιά. Μὲ περιμένουν ἀκόμα ὁ πίνακας, ἡ
ἔδρα, τὰ θρανία, τὰ μαθήματα, τὰ φωνήεντα
ποῦ εἶναι ἑφτά, τὰ σύμφωνα ποῦ εἶναι δέκα
ἑφτά!...

Ἡ πόρτα ἀνοίγει. Σκέφτομαι. Νὰ δῆς ποῦ
εἶναι ἡ μαμά. Ἄς κάνω τὸν κοιμισμένο. Θὰ μὲ
δῆ καὶ θὰ πῆ: «Εἶναι ὥρα νὰ ξυπνήσης, λεβέν-
τη μου!».

Δὲν προφταίνω νὰ τελειώσω τὴ σκέψη μου
καὶ ἡ μητέρα μου λέει:

—Εἶναι ὥρα νὰ ξυπνήσης, λεβέντη μου!

Πετιέμαι σὰν πύραυλος καὶ τινάζω τὶς
κουβέρτες.

—Τὸ ἔξερα πὼς θὰ τὸ πῆς ἔτσι, τῆς λέω
ξεκαρδισμένος στὰ γέλια.

Καὶ γελά κι ἐκείνη.

Φθινοπωρινὸ πρωινό. Οἱ δρόμοι στὶς πό-
λεις καὶ στὰ χωριὰ γεμίζουν παιδικὲς φωνές.
Παιδιά μικρά, παιδιά μεγάλα ξεχύνονται σὰ

σίφουνας ἀπὸ τὶς πόρτες τῶν σπιτιῶν. Εἶναι χαρούμενα καὶ γελαστά. Καθῶς ἀνταμώνουν, τιτιβίζουν σὰν πουλιὰ καὶ φλυαροῦν πρόσχα-ρα. Οἱ μεγάλοι σταματοῦν τὸ βῆμα καὶ χαμογε-λοῦν.

Ἐπιτέλους! Ὅχτῳ παρὰ τέταρτο! Βγαίνο-με κι ἐμεῖς, τ' ἀδέρφια μου κι ἐγώ, μὲ τὶς καινούριες μας τσάντες ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ μας. Πᾶμε μὲ βῆμα γοργό.

Ἡ μητέρα κατεβαίνει τὴ σκάλα καὶ μᾶς ξεπροβοδίζει συγκινημένη. Ὡστόσο ὅλο τὸ καλοκαίρι, ἔλεγε: «Πότε, Θεέ μου, θ' ἀνοίξουν τὰ σχολεῖα νὰ ἡσυχάσω ἀπὸ τὶς φωνές καὶ τὶς ἀταξίες σας;».

Ὁ παππούς μας ἔρχεται δύο βήματα πίσω μας, γιατί δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς προλάβῃ. Μὲ τ' ἄσπρα του μαλλιά καὶ τὸ καλοσυνάτο του πρόσωπο μοιάζει μὲ τὸν καλὸ ἄγγελο, ποῦ μᾶς παραστέκει καὶ μᾶς προστατεύει.

— Λέτε, νὰ μὲ περάσουν γιὰ συμμαθητὴ σας; ρωτᾷ.

— Ἄ, μπά! ἀπαντᾷ σοβαρὰ ἡ Μαρίνα, ποῦ δὲν κατάλαβε ὅτι τό 'λεγε στ' ἀστεῖα. Δὲν ἔχεις τσάντα.

Ἡ Μαρίνα εἶναι ἡ μικρὴ μας ἀδερφοῦλα. Πηγαίνει σήμερα γιὰ πρώτη φορὰ στὸ σχολεῖο. Καμαρώνει σὰν παγόνι καὶ πηδᾷ σὰν κασι-κάκι.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός τὰ διηγείται ὄλ' αὐτά; Γιατί ἡ μέρα αὐτὴ εἶναι μέρα χαρᾶς; Εἶναι χαρούμενο τὸ ξύπνημα τοῦ Παναγιώτη; καὶ γιατί; Γιατί χαμογελοῦν οἱ μεγάλοι καὶ σταματοῦν τὸ βῆμα, ὅταν βλέπουν τὰ παιδιὰ νὰ πηγαίνουν σχολεῖο; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

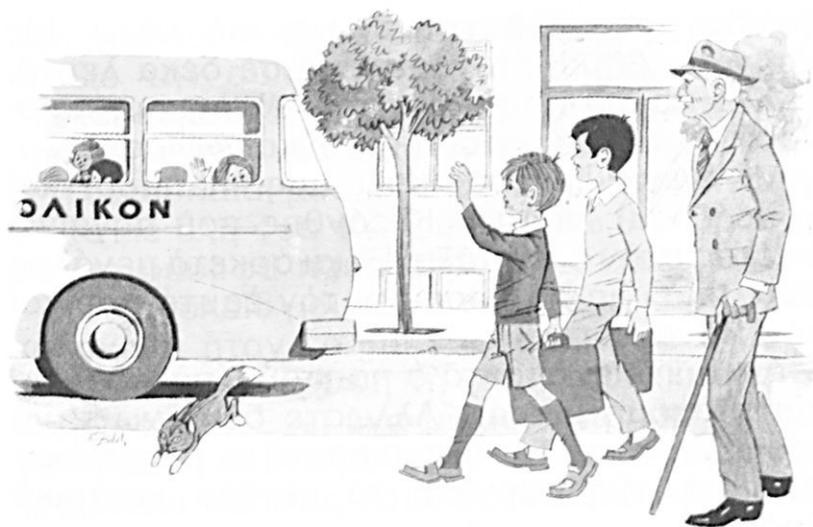
ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

“Ὅταν θέλωμε νὰ ποῦμε, ὅτι κάποιος εἶναι πονηρός, λέμε ὅτι εἶναι σὰν ἄλεπού, ἐπειδὴ ἡ ἄλεπού εἶναι πονηρή. Αὐτὸ λέγεται **παρομοίωση**.

Νὰ συμπληρώσης τὶς τελείες μὲ τὴ λέξη ποὺ ταιριάζει, γιὰ νὰ βρῆς τὶς παρομοιώσεις.

Πουλιά, παγόνι, κατσικάκι, σίφουνας, ἄγγελο
Ξεχύνονται σὰν..... Τιτιβίζουν σὰν.....
Μοιάζει μὲ..... Καμαρώνει σὰν.....
Πηδᾶ σὰν.....

2. ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Περιμένομε στὴ γωνία τὸ σχολικὸ αὐτοκίνητο τῆς Μαρίας. Τὸ νηπιαγωγεῖο τῆς βρῖσκεται μακριὰ ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Μὲ τὴ μπλὲ τῆς ποδιά, τὸν ἄσπρο γιακὰ καὶ τὰ καλοχτενισμένα μαλλάκια τῆς μοιάζει μὲ λουλουδάκι, ποὺ ξεφύτρωσε ξαφνικὰ στὸ πεζοδρόμιο.

Σὲ λίγο ἔρχεται τὸ λεωφορεῖο. Εἶναι γεμάτο παιδιά. Ἡ Μαρίνα ἀνεβαίνει κρατώντας μὲ τὸ ἓνα χέρι τὸ καλάθακι καὶ μὲ τὸ ἄλλο τὴ σάκα τῆς, ποὺ τὴ γέμισε - χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἀνάγκη - μὲ τετράδια καὶ μολύβια. Μᾶς χαιρετᾷ ἀπὸ τὸ παράθυρο κουνώντας τὸ χέρι τῆς.

Ὁ Κλεάνθης κι ἐγὼ συνεχίζομε τὸ δρόμο μας. Πηγαίνομε στὸ δημόσιο σχολεῖο τῆς γει-

τονιᾶς μας, λίγα τετράγωνα πιὸ κάτω. Μὲ γρήγορο βῆμα φτάνομε ἐκεῖ σὲ δέκα λεπτά. ἝΑλλα παιδιὰ ποὺ κάθονται πιὸ μακριὰ παίρνουν τὸ αὐτοκίνητο τῆς συγκοινωνίας.

—Μὰ γιατί ἔρχεσαι μαζί μας, παππού, καὶ κουράζεσαι; ρωτᾷ ὁ Κλεάνθης ποὺ πηγαίνει ἐφέτος στὴν ἕκτη τάξη. Εἶμαι ἄρκετὰ μέγανος τῶρα πιά, γιὰ νὰ προσέχω τὸν ἑαυτό μου καὶ τὸν Παναγιώτη.

—Δίκιο ἔχεις, ἀπαντᾷ ὁ παππούς, μὰ γιὰ μένα εἶστε ἀκόμη μικρά. ἝΑλλωστε δὲν ἔχω τί νὰ κάνω. Θέλω νὰ δῶ πῶς περπατᾷτε, πῶς στέκεστε καὶ πῶς περνᾷτε τὸ μεγάλο κεντρικὸ δρόμο.

Νά τὸ σχολεῖο μας! ἝἩ πόρτα του εἶναι ἀνοιγμένη διάπλατα σὰν ἀγκαλιά. Οἱ δάσκαλοι ὑποδέχονται τὰ παιδιὰ μὲ τὸ χαμόγελο στὰ χεῖλη. Λέμε ἕνα βιαστικὸ «ἀντίο, παππού,» καὶ τρέχομε στὴν αὐλὴ ἀνάμεσα στ' ἄλλα παιδιὰ. Οἱ συμμαθητές μας φωνάζουν:

— Κλεάνθη! ὁ ἕνας.

— Παναγιώτη! ὁ ἄλλος.

Τί ὁμορφα ποὺ εἶναι, Θεέ μου, μέσα σ' αὐτὸ τὸ δεύτερο σπίτι μας, μὲ τὴ μεγάλη αὐλὴ καὶ τὰ πολλὰ ἀδέρφια! Κάθε φορά, ποὺ γυρίζω σ' αὐτὸ μετὰ τὶς διακοπές, νομίζω πῶς βλέπω ἕναν παλιό, ἀγαπημένο μου φίλο!

ἝΑσφαλῶς θὰ ὑπάρχουν πιὸ μεγάλα καὶ πιὸ ὠραῖα σχολεῖα ἀπὸ τὸ σχολεῖο τῆς γειτονιᾶς μου. ἝΕγὼ ὅμως τὸ δικό μου ἀγαπῶ.

Σ' αὐτὸ μ' ἔφερε ἡ μητέρα μου, πρὶν ἀπὸ

δύο χρόνια, κρατώντας με από τὸ χέρι. Μοῦ ἔδειξε τὴν αὐλή, τὸ κτίριο, τ' ἄλλα παιδιὰ. Ὑστερα μοῦ ἄφησε τὸ χέρι καὶ μ' ἔσπρωξε ἀπαλὰ χτυπώντας μου τὴν πλάτη.

— Τρέξε, παιδί μου, στὸ σχολεῖο σου! Ἀγάπησέ το μὲ ὅλη σου τὴν ψυχὴ. Ἐδῶ θὰ περάσης τὰ πιὸ ὁμορφα παιδικὰ σου χρόνια.

Τὸ σχολεῖο μου εἶναι σὰ νὰ ἔχη καρδιά. Τὸ καλοκαίρι ἦταν ἔρημο καὶ λυπημένο. Σήμερα δὲν μπορεῖ νὰ κρύψει τὴ χαρὰ του. Νὰ σὰς τὸ περιγράψω; Ἔχει ἓνα μικρὸ κῆπο, μιὰ τετράγωνη αὐλὴ κι ἓνα μοναδικὸ πεῦκο δίπλα στὴν τραμπάλα καὶ στὶς κούνιες. Εἶναι διώροφο μὲ μεγάλα τετράγωνα παράθυρα.

Ἐκεῖνο ποῦ μοῦ ἀρέσει στὸ σχολεῖο εἶναι πὼς ὅλα πρέπει νὰ τὰ σκέφτωμαι μόνος μου. Δίπλα μου δὲν ἔχω οὔτε τὴ μαμά μου οὔτε τὸν μπαμπά μου οὔτε τὸν Κλεάνθη. Ἐγὼ μόνος μου ἀποφασίζω ἂν θὰ βάλω παλτὸ στὸ διάλειμμα, ὅταν κρυώνω, ἂν θ' ἀγοράσω κουλούρι, γιὰτὶ πεινῶ, ἂν θὰ θυμώσω μ' ἓνα παιδί ποῦ μ' ἔσπρωξε ἢ θὰ χαμογελάσω, γιὰτὶ τὸ ἔκαμε, χωρὶς νὰ τὸ θέλῃ. Διαβάζω καὶ γράφω μόνος μου καὶ μόνος μου παίρνω τοὺς καλοὺς ἢ τοὺς κακοὺς βαθμούς. Στὸ σχολεῖο δηλαδὴ εἶμαι ἓνας σωστὸς κύριος!

Ὅπως μᾶς λέει στὸ λόγο του ὁ κύριος διευθυντὴς στὴν ἀρχὴ τῆς σχολικῆς χρονιάς, τὸ σχολεῖο εἶναι τὸ μέρος, ὅπου συγκεντρώνονται τὰ παιδιὰ, γιὰ νὰ μορφωθοῦν. Εἶναι μιὰ μικρὴ κοινότητα. Μιὰ γέφυρα, ποῦ πρέπει νὰ

τὴν περάσουν τὰ παιδιά, γιὰ νὰ βγοῦν στὸν κόσμο.

Αὐτὸ τὸ τελευταῖο μοῦ ἀρέσει πολύ. Καὶ κάθε φορά, ποὺ περνῶ τὴ μεγάλη καγκελό-πορτα, σκέφτομαι:

— Παναγιώτη, ἔλα νὰ περάσωμε αὐτὴ τὴ γέφυρα μὲ χαρά. Ἔλα νὰ γίνωμε σπουδαῖοι ἄνθρωποι!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί πηγαίνει ὁ παππούς μαζί μὲ τὰ παιδιά; Πῶς αἰσθάνεται ὁ Παναγιώτης γιὰ τὸ σχολεῖο του; Μπορεῖτε νὰ τὸ περιγράψετε; Τί τοῦ ἀρέσει περισσότερο στὸ σχολεῖο; Τί λέει ὁ διευθυντής πῶς εἶναι τὸ σχολεῖο; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) **Σύνθετη** εἶναι ἡ λέξη ποὺ γίνεται ἀπὸ δύο ἄλλες, ὅταν ἐνωθοῦν. Ἔτσι ἀπὸ τὸ καλὸς καὶ χτενισμένος γίνεται ἡ νέα λέξη καλοχτενισμένος. Ἀπὸ τὸ κάγκελο καὶ πόρτα γίνεται ἡ λέξη καγκελόπορτα κλπ.
Τώρα ποὺ ξέρεις ποιὲς εἶναι οἱ σύνθετες λέξεις, νὰ βρῆς μερικὲς μέσα στὸ πρῶτο καὶ δεῦτερο κεφάλαιο καὶ νὰ τὶς ὑπογραμμίσῃς.
- 2) Νὰ συμπληρώσῃς τὶς λέξεις ποὺ λείπουν:
Δρόμος, βιβλία, κύριος, αὐλή, κῆπος, χρονιὰ
δημόσιος..... σχολικὴ.....
τετράγωνη..... κεντρικὸς.....
σωστὸς..... παιδικὰ.....
- 3) Νὰ γράψῃς δύο προτάσεις μὲ τὰ ρήματα: παίρνω καὶ περνῶ. Νὰ προσέξῃς τὴν ὀρθογραφία.

3. ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
"Άσπρα μαλλιά, τὰ γένια σου μπαμπάκι,
μακρὺ τὸ ἱμάτιό σου καὶ λευκὸ
καὶ κάθε πόδημά σου συννεφάκι!

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Μιὰ ὀλόβροχη σὲ εἶδα ἡμέρα
νὰ τριγυρνᾶς ψηλὰ στὸν οὐρανὸ
σὰ σύννεφο μὲς στὸν ἀέρα!

Θεέ μου πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Μὰ σκύψε, πές μου τὴν ἀλήθεια,
ξέρεις κι ἐσύ σὰν τὸν παππού, νὰ λὲς
κοντὰ στὸ ἅγιο τζάκι παραμύθια;

Θεέ μου, πῶς μοιάζεις τοῦ παπποῦ!
Γιατί λοιπὸν τὰ οὐράνια δὲν τ' ἀφήνεις
νὰ ῥθῆς στὸ σπίτι μας, ποὺ εἶναι ζεστό,
παπποὺς μαζί μας γιὰ νὰ μείνης;

Ρένα Καρθαίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε ἀπὸ τὸ ποίημα;
- 2) Μὲ τί τὸν παρομοιάζει τὸ Θεὸ τὸ παιδάκι; Γιατί; Τί τὸν παρακαλεῖ;
- 3) Πόσες στροφές ἔχει τὸ ποίημα;
- 4) Πόσους στίχους ἔχει κάθε στροφή;
- 5) Ποιοὶ στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν καὶ μὲ ποιῆς λέξεις;

4. ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ ΓΙΑ ΜΕΝΑ

Μετὰ τὸν ἀγιασμό περάσαμε ἡσυχα στὶς τάξεις μας καὶ καθίσαμε στὰ θρανία.

Ἐνοίγοντας ὅμως τὴ σάκα μου νὰ βγάλω τὰ βιβλία καὶ τὰ τετράδια, ἔπεσε ἀπὸ μέσα ἓνα γράμμα. Στὸ φάκελο ἔγραφε: «Γιὰ τὸν Παναγιώτη». Ἐπειδὴ ἐγὼ εἶμαι ὁ Παναγιώτης, ἄνοιξα τὸ γράμμα καὶ διάβασα:

Ἄγαπημένο μου παιδί

Σήμερα εἶναι ἡ πρώτη μέρα τῆς νέας σχολικῆς χρονιάς. Εἶσαι πιά μαθητῆς τῆς τρίτης τάξης τοῦ Δημοτικοῦ. Μοῦ φαίνεται ἀπίστευτο! Πότε μεγάλωσες, ἀγόρι μου, τόσο;

Τὸ πρῶτὴ σηκώθηκα, πρὶν ἀκόμα ξυπνήσετε, κι ἔγραψα στὸν Κλεάνθη καὶ σ' ἐσένα ἀπὸ ἓνα γράμμα. Θέλω νὰ ξέρετε ὅτι θὰ μοῦ λείψετε πολὺ καὶ ὅτι τὸ σπίτι θὰ εἶναι ἄδειο καὶ βουβὸ

χωρίς ἑσᾶς. Μὰ θὰ περιμένω μὲ χαρὰ τὸ μεσημέρι νὰ γυρίσετε σὰ μικρὰ πουλιά, νὰ τὸ γεμίσετε καὶ πάλι μὲ φωνές καὶ τραγούδια.

Θὰ ἤθελα μὲ τὸ γράμμα αὐτὸ νὰ σοῦ εὐχηθῶ καλὴ πρόοδο καὶ καλὴ ἐπιτυχία στὰ νέα σου μαθήματα. Εἶσαι καλὸ καὶ μελετηρὸ παιδί καὶ δὲν ἔχω καμιὰ ἀμφιβολία πὼς ὅλα θὰ πᾶνε καλά.

Σὲ φαντάζομαι νὰ χαμογελᾶς καὶ νὰ λὲς μέσα σου: «Μὰ τί ἔπαθε ἡ μητέρα μου καὶ ἄνοιξε μαζί μου ἀλληλογραφία;» Νὰ σοῦ πῶ τί ἔπαθα. Ἐμεῖς οἱ γονεῖς ἔχομε τὴ συνήθεια νὰ δίνουμε συμβουλές. Σκέφτηκα λοιπόν: «Δὲ γράφω ἓνα γράμμα στὰ παιδιά μου μὲ μερικὲς γραπτὲς συμβουλές, νὰ τὸ διαβάζουν κάθε τόσο καὶ νὰ θυμοῦνται τὶς ὑποχρεώσεις τους;

Παιδιά είναι, μπορεί καμιά φορά να τις ξε-
χνούν».

Νά προσέχης, παιδί μου, να μην ένοχλῆς
τοὺς ἄλλους τὴν ὥρα τῆς διδασκαλίας. Νά
σηκώνῃς τὸ χέρι σου καὶ νά μιλάς, μονάχα
ὅταν σοῦ δίνουν τὴν ἄδεια.

“Ὅταν δὲν καταλαβαίνῃς κάτι, νά ζητᾶς μ’
εὐγένεια νά σοῦ τὸ ἐξηγήσουν. Μὴν προσπα-
θῆς ποτὲ νά κρύψῃς τὰ λάθη σου, ἀλλὰ νά
φροντίζῃς νά τὰ διορθώῃς.

“Ὅταν σὲ ρωτοῦν κάτι, μὴ βιάζεσαι. Νά
σκέφτεσαι πρῶτα καὶ μετὰ ν’ ἀπαντᾶς. Θέλω
νά εἶσαι σίγουρος γι’ αὐτὸ ποὺ λὲς καὶ νά
μιλάς μὲ θάρρος.

Νά φροντίζῃς τὴν τάξη σου καὶ νά τὴν
ἔχῃς καθαρὴ, ὅπως ἔχεις καὶ τὸ δωμάτιό σου
στὸ σπίτι, γιὰτὶ καὶ τὸ σχολεῖο σπίτι σου εἶναι.

Ν’ ἀγαπᾶς τοὺς συμμαθητὲς σου καὶ νά
τοὺς βοηθᾶς.

Ἐσύ, Παναγιώτη μου, ἔλεγες προχτὲς ὅτι,
ὅταν ἓνα καράβι φεύγῃ ἀπὸ τὸ λιμάνι, γιὰ νά
ταξιδέψῃ στὴν ἀνοιχτὴ θάλασσα, τὸ λιμεναρ-
χεῖο, τὸ ραδιόφωνο καὶ ὁ ἀσύρματος τοῦ
δίνουν ὁδηγίες γιὰ τὶς δυσκολίες ποὺ θὰ
συναντήσῃ.

Πὲς λοιπὸν ὅτι κι ἐσύ εἶσαι ἓνα μικρὸ
καράβι, ποὺ ἔφυγε ἀπὸ τὸ λιμάνι τοῦ σπιτιοῦ
του, γιὰ νά ταξιδέψῃ σὲ μιὰ πλατιὰ θάλασσα
καὶ ὅτι αὐτὸ τὸ γράμμα εἶναι οἱ ὁδηγίες τοῦ
λιμεναρχείου. Κατάλαβες;

”Έχεις τις δικές μου εϋχές και του πατέρα σου

Με αγάπη
ή μανούλα σου

Και τώρα; Έγώ δεν ἔχω ξαναγράψει γράμμα στη ζωή μου. Τί ν’ ἀπαντήσω στη μητέρα μου; Πῆρα ἓνα κομμάτι χαρτί ἀπὸ τὸ πρόχειρο σημειωματάριό μου καὶ ἀφοῦ ἔκαμα δύο τρία σχέδια, ἔφτιασα στὸ τέλος αὐτὸ τὸ γράμμα.

Ἀγαπημένη μου μαμὰ

Ἐν τάξει. Εἶμαι караβάκι καὶ πῆρα τις ὁδηγίες σου. Τώρα ταξιδεύω καὶ σοῦ ὑπόσχομαι νὰ σοῦ φέρω στὸ τέλος τοῦ χρόνου ἓνα δεκαράκι μεγάλο καὶ λαμπερὸ σὰν ἥλιο.

Ἀλλά, μανούλα, ποῦ θὰ βρῶ λεφτὰ νὰ σοῦ ταχυδρομήσω τὸ γράμμα; Πρέπει νὰ μοῦ δώσης δύο δραχμές τὸ μεσημέρι γιὰ γραμματόσημο.

”Ἔτσι;

Τὸ παιδάκι σου - τὸ караβάκι σου
Παναγιώτης

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ξαφνιάστηκε μετὸ γράμμα τῆς μητέρας του ὁ Παναγιώτης; καὶ γιατί; Βρίσκεις σωστὲς τὶς συμβουλές της;

καὶ γιατί; Ἐσὺ τί θ' ἀπαντοῦσες στοὺς γονεῖς σου, ἂν ἔβρισκες στή σάκα σου ἓνα παρόμοιο γράμμα; Σοῦ ἄρρεσε τὸ γράμμα τοῦ Παναγιώτη; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ λίγα λόγια τὸ κεφάλαιο;

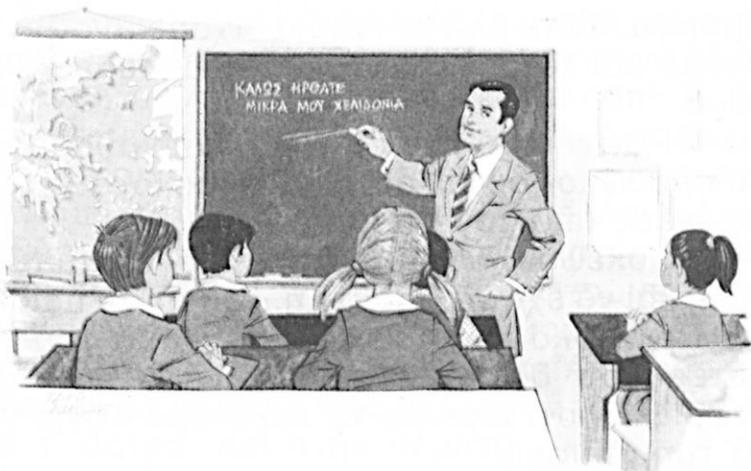
ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ μιλήσης μέσα στὴν τάξη καὶ νὰ πῆς ποιὲς ἄλλες εἶναι οἱ ὑποχρεώσεις τῶν μαθητῶν στὸ σχολεῖο.
- 2) Ν' ἀπαντήσης σωστὰ στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις:
 - α) Πῶς λέγεται τὸ χαρτὶ ποὺ γράφομε ἓνα γράμμα;
 - β) Ποῦ τὸ κλείνομε τὸ γράμμα;
 - γ) Τί κολλοῦμε πάνω στὸ φάκελο;
 - δ) Τί γράφομε στὴν μπροστινὴ μεριὰ τοῦ φακέλου;
 - ε) Ποιὸς μοιράζει τὰ γράμματα στὰ σπίτια;
 - ζ) Ποῦ ρίχνομε τὰ γράμματα;
 - η) Πῶς λέγεται τὸ κτίριο, ὅπου πηγαίνομε γιὰ τὰ γράμματα καὶ τὰ γραμματόσημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ἀντίθετες λέξεις εἶναι ἐκεῖνες ποὺ ἔχουν ἀντίθετη σημασία· π.χ. ὅταν λέμε μέρα, μᾶς ἔρχεται ἀμέσως στὸ νοῦ ἡ λέξη νύχτα· ὅταν λέμε μέγας, σκεφτόμαστε τὴ λέξη μικρὸς κ.ο.κ.

Τώρα ποὺ ξέρεις ποιὲς εἶναι οἱ ἀντίθετες λέξεις νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
ἀπάντηση, δυσκολία, εὐγένεια, ἐπιτυχία.

5. ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΤΟ ΔΑΣΚΑΛΟ

Δέν είχα προλάβει νά βάλω τήν ύπογραφή μου στοῦ γράμμα, ὅταν μπήκε στήν τάξη ὁ δάσκαλος. Ἦταν ἡ πρώτη φορά πού τόν ἔβλεπα. “Ὅλα τὰ παιδιά σηκωθήκαμε ὄρθια στά θρανία μας. Ἐνθουσιάστηκε μέ τοὺς καλοὺς μας τρόπους. Μᾶς ἔκαμε νόημα νά καθίσωμε, πῆρε τήν κιμωλία στοῦ χέρι κι ἔγραψε στοῦ μαυροπίνακα μέ μεγάλα γράμματα:

ΚΑΛΩΣ ΗΡΘΑΤΕ
ΜΙΚΡΑ ΜΟΥ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

“Ὑστερα κάθισε στήν ἔδρα, μᾶς κοίταξε γιά λίγο σιωπηλός, σά νά ἤθελε νά διαβάση στά μάτια μας, καί ἄρχισε νά μιλά. Δέν μπορῶ νά θυμηθῶ τί ἀκριβῶς εἶπε, μὰ μιλοῦσε τόσο

ὄμορφα, ὥστε ὅλα τὰ παιδιὰ εἶχαμε ἀνοίξει τὸ στόμα καὶ τὰ μάτια, γιὰ νὰ τὸν ἀκοῦμε καλύτερα.

Ἡ φωνή του ἦταν δυνατὴ καὶ καθαρὴ καὶ τὸ πρόσωπό του γελαστὸ καὶ πρόσχαρο. Ἦταν πιὸ νέος ἀπὸ τὸν μπαμπά μου.

— Γιὰ σκέψου, συλλογίστηκα, νὰ εἶναι τόσο νέος καὶ νὰ ἔχη νὰ φροντίζει... σαράντα παιδιά!

Πρῶτα λοιπὸν μᾶς εἶπε τ' ὄνομά του καὶ ὕστερα ὅτι δοκίμαζε μεγάλη χαρὰ ποὺ μᾶς γνώριζε, γιὰτὶ ἄκουσε τὰ καλύτερα λόγια γιὰ τὸ τμήμα μας.

Ἦταν ἡ πρώτη φορὰ ποὺ δίδασκε στὴν Ἀθήνα. Πέρυσι ἦταν δάσκαλος σ' ἓνα χωριὸ τῆς Ἠπείρου καὶ εἶχε τόσο, μὰ τόσο καλὰ παιδιά. Πολὺ λυπήθηκε ποὺ ἀναγκάστηκε νὰ τ' ἀφήση.

— Θέλετε νὰ γίνωμε καλοὶ φίλοι; μᾶς ρώτησε. Τὸ πράγμα εἶναι πολὺ ἀπλό. Θὰ λέη ὁ καθένας τὴ γνώμη του καὶ θ' ἀποφασίζωμε ὅλοι μαζὶ τί θὰ κάνωμε. Μὲ ὑπομονὴ καὶ σύστημα θὰ ξεπεράσωμε ὅλες τὶς δυσκολίες ποὺ θὰ συναντήσωμε.

Καὶ συνέχισε:

— Θὰ κάνωμε ὅλοι μαζὶ ἐργασίες. Ἄλλες στὸ σχολεῖο, ἄλλες στὸ σπίτι. Ξέχασα ἀλήθεια νὰ σᾶς πῶ γιὰ τὶς ἐκδρομές...

Τὴ φράση του αὐτὴ τὴ διέκοψε ἓνας μικρὸς θόρυβος, γιὰτὶ ὅλα τὰ παιδιὰ κουνηθήκαμε πάνω στὰ θρανία μας, σὰ νὰ ἦταν κιόλας ἡ ὥρα νὰ ξεκινήσωμε μὲ τὰ σακίδια στὴν πλάτη.

— Σᾶς ἀρέσουν οἱ ἐκδρομές; ρώτησε χαμογελώντας καλόκαρδα. Δέν εἶναι ἀνάγκη νὰ εἶναι κανένας μάντης, γιὰ νὰ τὸ καταλάβῃ! Τί θὰ λέγατε, νὰ κάνωμε πέντε; Μία, γιὰ νὰ παίξωμε κάπου μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα καὶ νὰ τραγουδήσωμε κάτω ἀπὸ τὰ πεῦκα. Μία ἄλλη, γιὰ νὰ δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὸν Παρθενῶνα στὴν Ἀκρόπολη. Τὴν τρίτη, γιὰ νὰ ἐπισκεφτοῦμε ἕναν ἐλαιῶνα καὶ νὰ δοῦμε πῶς μαζεύουν τὶς ἐλιές. Στὴν τέταρτη θὰ γνωρίσωμε τὸ Ἀστεροσκοπεῖο καὶ θὰ μάθωμε πῶς μελετοῦν τὸν οὐρανὸ καὶ τ' ἄστρα. Καὶ στὴν πέμπτη...

— Στὴν πέμπτη; ρωτήσαμε ἀνυπόμονα ἀπὸ τὰ θρανία μας.

— Στὴν πέμπτη θὰ πᾶμε μιὰ σύντομη ἐπίσκεψη σ' ἕνα ἐργοστάσιο ποὺ κάνει... σοκολάτες!

— "Ααα! κάναμε ἐμεῖς.

— Μὰ γιὰ σταθῆτε, μᾶς ρώτησε γελώντας ὁ δάσκαλος, μήπως σᾶς εἶναι εὐκόλο νὰ μοῦ πῆτε γιατί ἔχετε τόση ὥρα ἀνοιχτὸ τὸ στόμα σας; Μήπως ἐπειδὴ σᾶς εἶπα χελιδόνια; Μὰ ἐκεῖνα τὸ ἀνοίγουν, καθὼς πετοῦν, γιὰ νὰ τρῶνε τὰ ἔντομα.

Πραγματικά, ὅση ὥρα μιλοῦσε, εἶχαμε τὸ στόμα μας ὀρθάνοιχτο.

— Γιὰ νὰ σᾶς ἀκοῦμε καλύτερα, κύριε, εἶπε ἡ Παρασκευοῦλα.

— Μὰ δέν ἀκοῦν μὲ τὸ στόμα, μὲ τ' αὐτιά ἀκοῦν, εἶπε ἐκεῖνος ξεκαρδισμένος στὰ γέλια.

Λοιπόν, θέλω νὰ σᾶς πῶ κάτι. "Όταν εἶδα τὸ δάσκαλο νὰ μπαίνει στὴν τάξη, εἶπα μέσα

μου: «Πό! Πό! Καινούριο δάσκαλο θὰ ἔχωμε φέτος. Ἔραγε θὰ εἶναι καλός;».

Δὲν ἔχει περάσει οὔτε μιὰ ὥρα καὶ εἶναι σὰ νὰ τὸν ξέρω πολὺ καιρό. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ περάσωμε μαζί του μιὰ ὑπέροχη χρονιά!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- A. Μπορεῖς νὰ περιγράψης τὸ δάσκαλο; Τί θὰ ἔκαναν ὅλα μαζί τὰ παιδιά; Πόσες ἐκδρομὲς καὶ ποῦ θὰ πήγαιναν μέσα στὴ σχολικὴ χρονιά; Μήπως τώρα μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;
- B. Πῶς λέγεται τὸ σχολεῖο ποῦ πηγαίνεις; Πόσα τμήματα ἔχει ἡ τρίτη τάξη στὸ σχολεῖο σου; Πῶς λέγεται ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου σου; Πῶς λέγεται ὁ δάσκαλος ἢ ἡ δασκάλα σου; Πόσους μαθητὲς ἔχει ἡ τάξη σου; Πόσα ἀγόρια; Πόσα κορίτσια; Ποιὸ εἶναι τ' ὄνομά σου; Ποιὸ εἶναι τ' ὄνομα τοῦ πατέρα σου; τῆς μητέρας σου; Ποῦ μένεις; Ἄν ἔχῃς τηλέφωνο, ποιὸς εἶναι ὁ ἀριθμὸς του;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Δρόμος, ὁδός, λεωφόρος: εἶναι **συνώνυμες** λέξεις, δηλαδὴ ἔχουν τὴν ἴδια περίπου σημασία μεταξύ τους.

- 1) Τώρα ποῦ ξέρεις ποιὲς εἶναι οἱ συνώνυμες λέξεις, μπορεῖς νὰ βρῆς τὰ συνώνυμα τῶν παρακάτω λέξεων;

ἐργασία, θόρυβος, σακίδιο.

2) Οί αισθήσεις είναι πέντε: ή όραση, ή άκοή, ή όσφρηση, ή γεύση και ή άφή.

Νά συμπληρώσης τις τελείες με τις λέξεις που ταιριάζουν:

Άκούω με τ' μου.	Έχω καλή
Βλέπω με τὰ μου.	Έχω καλή
Μυρίζω με τή μου.	Έχω καλή
Πιάνω με τὰ μου.	Με τήν καταλαβαίνω πότε ένα πράγμα είναι σκληρό ή μαλακό, ζεστό ή κρύο.
Γεύομαι με τή μου.	Με τή καταλαβαίνω τò γλυκό, τò πικρό, τò ξινό.

3) Νά σχηματίσης λέξεις που νά τελειώνουν σε -ώνας (όπως ή λέξη έλαιώνας) από τὰ παρακάτω ουσιαστικά:

περιστέρι, πορτοκάλι, άχυρο, άμπέλι, πευκο.

6. ΕΠΕΙΣΟΔΙΟ ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

“Όταν πλησίαζε ή ώρα νά χτυπήση τò κουδούνι για τò πρώτο διάλειμμα, ό δάσκαλος κοίταξε τò ρολόι του και είπε:

—“Έχομε ακόμα λίγο καιρό. Έγώ σας είπα τ' όνομά μου, τώρα πρέπει νά μου πήτε κι έσεις τὰ δικά σας. Θέλω νά ξέρω ποιά είναι τὰ χελιδόνια που έχω στη χελιδονοφωλιά μου. “Άς αρχίσωμε από σένα, είπε δείχνοντας τήν Έλενίσα. Πώς λέγεσαι;

—Έλενίσα Κούμπαρη, κύριε, είπε ή συμμαθήτριά μου.

‘Ο Δημήτρης, πού κάθεται δίπλα μου στὸ θρανίο, εἶναι πολὺ καλὸ καὶ τακτικὸ παιδί, μὰ γελᾷ μὲ τὸ παραμικρό. Ὅλα ἄστεϊά τὰ βρίσκει. Μόλις εἶπε ἡ ‘Ελενίτσα τ’ ὄνομά της, ἄρχισε νὰ γελᾷ. Τὸν σκούνησα μὲ τὸν ἀγκῶνα μου νὰ σωπάσῃ. Ὁ δάσκαλος ἄκουσε τὰ γέλια, ἀλλὰ ἔκαμε πῶς δὲν πρόσεξε καὶ προχώρησε παρακάτω.

— Ἐσὺ πῶς λέγεσαι;

— Παρασκευὴ Ἀγγελάκου, κύριε.

‘Ο Δημήτρης ξέσπασε σὲ τρανταχτὰ γέλια.

— Χά! Χά! Χά!

Ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ δασκάλου ἔσβησε τὸ πλατὺ χαμόγελο.

— Μπορῶ νὰ μάθω γιατί γελᾷς; ρώτησε ἀπορημένος τὸ συμμαθητὴ μου, πού ζάρωσε μὲ τὴν παρατήρηση καὶ ἀποκρίθηκε μὲ σκυφτὸ κεφάλι.

— Μοῦ φάνηκε ἄστεϊο..., κύριε!

— Τί σοῦ φάνηκε ἄστεϊο, παιδί μου;

— Νά! Νά λέγεται ἓνα χελιδόνι... Παρασκευή Ἄγγελ-
λάκου!

Ὁ δάσκαλος ἔκαμε ἓναν κύκλο μὲ τὴ ματιά του
μέσα στὴν αἴθουσα καὶ εἶπε τονίζοντας τὶς λέξεις μία
μία.

— Ἀσφαλῶς δὲν εἴστε χελιδόνια, ἀφοῦ δὲν ἔχετε
φτερά καὶ ψαλιδωτὴ οὐρά! Ἐγὼ ὅμως σὰς βλέπω σὰ
μικρὰ πουλιὰ καὶ οἱ κουβεντοῦλες σας μοῦ θυμίζουν
τὸ τιτίβισμά τους. Νὰ ξέρετε ὡστόσο ὅτι, ὅσο καὶ νὰ
μοῦ εἴστε συμπαθητικά, δὲ θὰ ἐπιτρέψω σὲ κανένα νὰ
κάνη φασαρία χωρὶς λόγο μέσα στὴν τάξη.

Προχώρησε στενοχωρημένος στὸ κέντρο τῆς τά-
ξης καὶ εἶπε:

— Οἱ γονεῖς στέλνουν τὰ παιδιά τους στὸ σχολεῖο, γιὰ
νὰ μάθουν νὰ γράφουν, νὰ διαβάζουν ὠραῖα βιβλία καὶ
νὰ πάρουν ὅλες ἐκεῖνες τὶς γνώσεις πού θὰ χρεια-
στοῦν, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ βγοῦν μόνα τους στὴ
ζωή. Μὰ τὰ στέλνουν τάχα μόνο γι' αὐτό; Ὁχι! Τὰ
στέλνουν καὶ γιὰ νὰ μάθουν νὰ εἶναι εὐγενικά, νὰ
σέβωνται τοὺς μεγαλυτέρους καὶ ν' ἀγαποῦν τοὺς
συνομηλικούς τους. Σχολεῖο δὲ σημαίνει μόνο γνώ-
σεις, δηλαδὴ μαθήματα. Σημαίνει καὶ εὐγενικὴ συμπε-
ριφορὰ μέσα στὴ μικρὴ κοινωνία τοῦ σχολείου.

Τὶ ὠφελεῖ ἀλήθεια νὰ ξέρη ἓνα παιδί πολλαπλασι-
ασμὸ καὶ διαίρεση, ὅταν κοροϊδεύη τοὺς φίλους του;
Καὶ τί νὰ τὸ κάμω τὸ παιδί πού μοῦ γράφει ἀλάνθαστη
ὀρθογραφία, ὅταν δὲ σηκώνεται ἀπὸ τὸ κάθισμα τοῦ
λεωφορείου, γιὰ νὰ δώσῃ τὴ θέση του σ' ἓνα γέρο πού
τρέμουν τὰ πόδια του; Δὲν ἀρκεῖ νὰ εἴστε μόνο καλοὶ
μαθητές. Πρέπει νὰ εἴστε καὶ καλὰ παιδιά. Αὐτὸ ἔχει
σημασία. Νὰ μπορῶ κι ἐγὼ νὰ ἔχω τὸ κεφάλι μου ψηλὰ
καὶ νὰ λέω μὲ καμάρι: «Βλέπετε αὐτὰ τὰ παιδιά; Εἶναι
στὴ δική μου τάξη».

Ὁ δάσκαλος περνοῦσε σοβαρὸς ἀπὸ τὰ θρανία,
ἔδινε τὸ χέρι του στὰ παιδιά, μάθαινε τ' ὄνομά τους
καὶ ρωτοῦσε:

— Συμφωνεῖς μ' αὐτὰ ποὺ εἶπαμε, Ἥλια;

— Ἐσὺ, Φάνη, συμφωνεῖς;

— Μάλιστα, κύριε.

“Ὅταν ἔφτασε μπροστὰ στὸ Δημήτρη, τοῦ χάιδεψε τὸ σγουρό του κεφάλι καὶ ρώτησε:

— Λοιπὸν, ποιὸ εἶναι τὸ δικό σου ὄνομα;

— Δημήτρης Παπαϊωάννου, κύριε, ἀπάντησε ἐκεῖνος.

Ὁ δάσκαλος τοῦ χτύπησε μὲ συμπάθεια τὴν πλάτη.

— Νὰ ἔνα συμπαθητικὸ παιδί. Τὸ λένε Δημήτρη Παπαϊωάννου καὶ τὸ ἀγαπῶ πολὺ, γιατί μου ἔδωσε τὴν εὐκαιρία νὰ μιλήσω στὸ πρῶτο κίόλας μάθημα γιὰ τίς βάσεις τῆς ζωῆς μας μέσα στὴν τάξη.

Προχώρησε μὲ βιαστικά βήματα στὸν πίνακα καὶ ἔγραψε πάλι μὲ κεφαλαῖα γράμματα.

ΑΓΑΠΗ ΚΑΙ ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΛΛΟ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μὲ τί παρομοίασε τὰ παιδιὰ ὁ δάσκαλος; Γιατί στενοχωρήθηκε μὲ τὸ Δημήτρη; Γιατί στέλνουν οἱ γονεῖς τὰ παιδιὰ στὸ σχολεῖο; Φτάνει νὰ εἶναι ἓνα παιδί καλὸς μαθητής; Τί ἔγραψε στὸν πίνακα ὁ δάσκαλος; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ βρῆς πῶς λέγονται οἱ φωλιές:

τῶν μυρμηγκιῶν, τῶν ἀηδονιῶν, τῶν χελιδονιῶν, τῶν πελαργῶν, τῶν λύκων, τῶν ἀετῶν.

2) Νὰ βρῆς τίς ἀντίθετες λέξεις:

ἀστεῖος, πρῶτος, λίγος, καλός, μικρός.

7. ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙ

Μέσα από τὸ παράθυρο, συντροφιά μὲ τὸν παππού μας, κοιτάζαμε ἔξω τὴ βροχὴ νὰ πέφτη. Ἦταν ἡ πρώτη δυνατὴ βροχὴ τοῦ φθινοπώρου. Οἱ ψιχάλες ἔπεφταν στὴν ἀρχὴ ἀραιές καὶ σιγανές, χτυπώντας ἀπαλὰ τὰ τζάμια μας, σὰ νὰ ἤθελαν νὰ μᾶς προειδοποιήσουν. Ὑστερα ὅμως ἄρχισαν νὰ πέφτουν ὀρμητικὰ πάνω στὰ σπίτια καὶ στοὺς δρόμους, σὰ νὰ θύμωσαν.

Οἱ δρόμοι σχημάτισαν σ' ἓνα λεπτὸ μικρὰ ρυάκια. Οἱ στέγες ἔσταζαν. Τὰ λουλούδια στὶς γλάστρες μας ἔγερναν βρεγμένα καὶ τὰ φύλλα τους βάραιναν ἀπὸ

τις σταλαγματιές τῆς βροχῆς. Τὸ χῶμα ποτίστηκε καὶ ὁ ἀέρας μύρισε δροσιά καὶ φρεσκάδα.

Οἱ διαβάτες περνοῦσαν τρέχοντας, προσπαθώντας νὰ σκεπάσουν μὲ τὰ χέρια τὸ κεφάλι, γιὰ νὰ μὴ βραχοῦν. Τσαλαβουτοῦσαν μέσα στὰ νερὰ σὰν παπιά. Μιά κυρία φάνηκε στὴν ἄκρη τοῦ δρόμου μὲ ἀνοιχτὴ τὴν πολύχρωμη ὀμπρέλα της.

—“Ἄν κρατήση πολὺ αὐτὴ ἡ βροχὴ, δὲ θὰ ἔρθῃ ὁ Ἄλέκος νὰ παίξωμε, εἶπα στενοχωρημένος στὸν παπού.

— Μὴ στενοχωριέσαι. Μπόρα εἶναι καὶ θὰ περάση, μὲ ἡσύχασε.

Καὶ καθὼς κοίταζα ἀπὸ τὸ παράθυρο, θυμήθηκα ποῦ μᾶς βρῆκε τὸ φθινόπωρο καὶ τὸ πρῶτο φθινοπωρινὸ πρωτοβρόχι.

Ἦμαστε στὸ νησί καὶ περνούσαμε τὶς διακοπές μας μιὰ χαρά. Ἡ θάλασσα ἦταν ἀκύμαντη καὶ γαλάζια καὶ οἱ βαρκοῦλες νύσταζαν ἐπάνω στὰ νερὰ κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο καὶ τὸ φῶς. Ποῦ καὶ ποῦ ἓνα θαλασσοπούλι ἔκανε μιὰ βουτιά, σχηματίζοντας μικροὺς καὶ μεγάλους κύκλους.

Κάποια μέρα ἡ θάλασσα ρυτιδώθηκε καὶ ἄρχισε νὰ ταράζεται, σὰ νὰ μὴν αἰσθανόταν καλά. Σὰ νὰ πῆρε κάποιον μήνυμα ποῦ τὴν ἀρρώστησε, μελάνιασε, ἐνῶ τὰ θαλασσοπούλια ἔσκουζαν ἀπὸ ψηλά. Μετὰ ἀπὸ λίγο ἓνας ὀρμητικὸς ἄνεμος τὴν ἔκαμε ν’ ἀγριέψη. Σηκώθηκε κύμα. Ἦταν Σεπτέμβριος.

Ἡ μητέρα μου κοίταξε τὴ θάλασσα καὶ εἶπε: «Ἦρθε τὸ φθινόπωρο». Τὰ βράδια ἄρχισε νὰ κἀνη ψυχρά καὶ στὰ καφενεδάκια οἱ καρέκλες ἔμεναν ἀδειανές. Τὰ караβάκια γέμιζαν ἀπὸ κόσμον ποῦ ἔφευγε. Ὅταν βγαίναμε τὸ ἀπόγευμα περίπατο, βάζαμε πουλόβερ. Στὸ δασάκι ἄρχισαν νὰ φυτρώνουν δειλὰ δειλὰ τὰ κυκλάμινα. Ὅταν πατούσαμε πάνω στὶς πευκοβελόνες, ἔτριζαν κι ἔλεγαν: «Ἦρθε τὸ φθινόπωρο».

“Ένα απόγευμα ο αέρας πήρε τὰ λουλούδια ἀπὸ τὴ γλάστρα. Τὰ δέντρα δάκρυσαν ἀπὸ τὴ βροχὴ. Τὰ πεῦκα, οἱ λεῦκες, ὅλα ἔσταζαν. “Ὅπως ἔπεφταν οἱ σταγόνες τῆς βροχῆς ἔλεγαν: «Ἦρθε τὸ φθινόπωρο».

Ἡ θάλασσα δὲ μᾶς ἤθελε πιά. Ἦθελε νὰ μείνη μόνη καὶ μᾶς ἔδιωχνε πρὸς τὰ ἔξω. Μᾶς ἔλεγε: «φύγετε». Καὶ ὅταν ἡ θάλασσα λέη στὰ παιδιά νὰ φύγουν, ἦρθε ὅπωςδήποτε τὸ φθινόπωρο.

Μαζέψαμε τὶς βαλίτσες μας καὶ φύγαμε. Στὸ ταξίδι μᾶς συντρόφευαν τὰ πουλιά, ποὺ ἔφευγαν κι ἐκεῖνα κοπαδιαστά.

“Ὅταν φτάσαμε στὴ γειτονιά μας καὶ εἶδαμε τὸ σπίτι μας νὰ μᾶς περιμένει, νιώσαμε τὴν ἴδια καὶ μεγαλύτερη ἀκόμη χαρὰ ἀπ’ ὅση ὅταν φεύγαμε γιὰ τὸ νησί. Τί ὠραῖο πράγμα ποὺ εἶναι ἀλήθεια νὰ ξαναγυρίζεις στὸ σπιτικό σου, στὶς συνήθειές σου, στὰ πράγματα ποὺ ἄφησες.

Ἡ μητέρα μου ἄνοιξε τὰ κλειστὰ παντζούρια καὶ

ὁ χλωμὸς φθινοπωριάτικος ἥλιος φώτισε τὰ δωμάτια. Ὅλα ἦταν στὴ θέση τους ἀκίνητα. Ἡ πολυθρόνα τοῦ παπποῦ, τὰ παιχνίδια μας, ἀκόμα καὶ οἱ παλιές μας τσάντες, ποῦ τίς εἶχαμε πετάξει σὲ μιὰ γωνιὰ στοῦ μικροῦ καμαράκι.

Ὡσπου νὰ σκεφτῶ αὐτὰ τὰ πράγματα ἢ βροχὴ εἶχε σταματήσει. Μὰ δυὸ μικρὲς σταγόνες σὰ δάκρυα στάθηκαν ἐπάνω στοῦ παράθυρό μου καὶ μοῦ εἶπαν: — Ξέρεις, τάχα, ἀγοράκι μου, ναί, ἐσύ, ποῦ κόλλησες τὸ μουτράκι σου στοῦ τζάμι, ξέρεις τί μεγάλο ταξίδι ἔχομε κάμει, ὥσπου νὰ φτάσωμε σὰ βροχὴ ἔξω ἀπὸ τὸ παράθυρό σου;

Ξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ βουνό. Ἀπὸ μιὰ μικρὴ πηγὴ ποῦ ἀνάβλυζε μέσα σὲ καθαρὲς καὶ ἄσπρες πέτρες. Γνωρίσαμε τὰ λουλούδια, τοὺς θάμνους, τὰ πουλιά. Θελήσαμε νὰ γνωρίσωμε καὶ τὸν ἄλλο κόσμον καὶ ἀρχίσαμε νὰ ροβολοῦμε τὴν πλαγιά.

Γίναμε μικρὸ ρυάκι καὶ κατρακυλήσαμε παίζοντας ἀπὸ ραχοῦλα σὲ ραχοῦλα ὡς τὸν κάμπο. Ἐκεῖ γίναμε φίλοι μὲ τὰ βατράχια, τὴν πρασινάδα καὶ τὴ χλόη. Εἶδαμε ἰτιές νὰ λυγίζουν μὲ χάρη τὰ κλαδιά τους καὶ καλαμιές βρεγμένες ν' ἀργοσαλεύουν στοῦ ἀπαλὸ φύσημα τοῦ ἀνέμου.

Ὑστερα δυναμώσαμε, πλατίναμε καὶ γίναμε ποτάμι. Καὶ ὅλο προχωρούσαμε, γιὰ νὰ γνωρίσωμε τὸν κόσμον. Τὰ φυτὰ τῆς ὄχθης μᾶς ἔκαναν συντροφιά καὶ ἀνάμεσά τους ἓνα πλήθος ζωάκια, ποῦ κατοικοῦσαν στὰ γλυκὰ νερά. Τί ὁμορφα ποῦ ἦταν τῆ νύχτα! Ἄκουγες γρήγορα βηματάκια, κρυφὰ πετάγματα, πνιχτοὺς ἤχους. Τὰ ψαράκια χασμουριόνταν ἀπὸ τὴ νύστα καὶ μοναχὰ τὸ βραχνὸ τραγούδι τοῦ βατράχου ἀκούγοταν μέσα στὴ σιγαλιά.

Μιὰ ἐξαιρετικὴ μέρα βρεθήκαμε στὴ θάλασσα. Ἐκεῖ μὲ μιὰ μεγάλη βοή μαζευτήκαμε ὅλα τὰ νερά ἀπὸ τοὺς ποταμούς. Ὁ ὠκεανὸς ζητοῦσε νὰ τοῦ διηγηθοῦμε ἱστορίες ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνά.

Μὲ τὴ ζέστη τοῦ ἡλίου γίναμε μιὰ μέρα ὑδρατμοὶ καὶ βρεθήκαμε ψηλὰ στὸν οὐρανό. Οἱ φίλοι μας κι ἐμεῖς σχηματίσαμε τὰ σύννεφα. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πάνω βλέπαμε τὴ γῆ.

Πρὶν ἀπὸ λίγο τὸ κρύο καὶ ὁ ἄνεμος μᾶς πάγωσαν. Μαζευτήκαμε πολλὰ σύννεφα μαζί, γίναμε γκριζα, μετὰ μαῦρα, μετὰ βαρύναμε πολὺ καὶ ἀρχίσαμε νὰ πέφτουμε. Πέφταμε γρήγορα, ὀρμητικά, ξαναερχόμεστε στὴ γῆ. Μᾶς φώναζαν «βροχή». Τὰ παιδιὰ ἔτρεχαν νὰ κρυφτοῦν. Μὰ τὸ χῶμα μᾶς περίμενε μὲ λαχτάρια. Τὸ ἀρωματίσαμε, βρῆκαμε τὶς ρίζες, δροσίσαμε τὰ δέντρα, ξεπλύναμε τοὺς δρόμους καὶ κάναμε τὸν τόπο νὰ λαμποκοπήσει. Τώρα ὁ γεωργὸς θὰ τρέξει στὰ χωράφια, γιατί τοῦ ἐτοιμάσαμε ἐμεῖς τὸ χῶμα ποὺ θὰ σπεύρη. Γειά σου. Πρέπει νὰ φύγωμε τώρα...

Οἱ σταγόνες κύλησαν ἀπὸ τὸ τζάμι κι ἔπесαν ἐπάνω σὲ μιὰ βιγκόνια ποὺ τὶς δέχτηκε στὴν ἀγκαλιά της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί τὰ λέμε πρωτοβρόχια; Ποῦ βρῆκε τὸ φθινόπωρο τὰ παιδιὰ; Τί ἔγινε κι ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν; Ποιὰ πράγματα στὴ φύση ἔλεγαν ὅτι ἦρθε τὸ φθινόπωρο; Τί ταξίδι κάνει ἡ βροχή; Τί θὰ πῆ ὑδρατμός;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί εἶναι ἡ ψιχάλα; ἡ ὀμίχλη; ἡ καταιγίδα;
- 2) Τί φοροῦμε στὶς βροχές; Τί κρατοῦμε στὶς βροχές;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάμης τέσσερεις προτάσεις μὲ τὶς παρακάτω λέξεις:
τὸ εὐκράτο κλίμα, τὸ κλῆμα τοῦ παπποῦ μου,
ἡ ψιλὴ βροχή, ἡ ψηλὴ πόρτα.
- 2) Ὁ Ὀλυμπος κι ὁ Κίσαβος, τὰ δυὸ βουνὰ μαλώνουν. Αὐτὸ εἶναι **προσωποποίηση**. Στὴν προσωποποίηση τὰ ἄψυχα παραστάνονται σὰν πρόσωπα ποὺ ἔχουν φωνὴ καὶ μιλοῦν καὶ αἰσθάνονται.
Τώρα ποὺ ξέρεις τί εἶναι προσωποποίηση νὰ βρῆς τὶς προσωποποιήσεις τοῦ κεφαλαίου.

8. ΤΟ ΟΡΓΩΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ

Ὁ παπποὺς ἐξακολουθοῦσε νὰ μένη κοντὰ στὸ παράθυρο.

—Τί ἔχεις; τὸν ρώτησε ὁ Κλεάνθης. Δὲ χόρτασες ἀκόμα βροχή;

Βαριαναστέναξε καὶ τοῦ εἶπε:

— Θὰ ἤθελα νὰ εἶχα φτερά! Νὰ πετοῦσα ἀμέσως στὸ χωριό μου, Κλεάνθη. Ἐφέτος δὲν ἔτυχα ἐκεῖ στ' ὄργωμα καὶ στὴ σπορά. Ξέρεις τί σημαίνουν γιὰ μένα αὐτὰ τὰ πράγματα;

Ἄν πάρης μιὰ ὁποιαδήποτε ἐγκυκλοπαίδεια, θὰ διαβάσης: ὄργωμα σημαίνει σκάβω τὴ γῆ μὲ ἄροτρο. Στὴν ἐποχὴ μας βέβαια τὸ χῶμα σκάβεται μὲ τὰ καλλιεργητικὰ μηχανήματα. Μά, ὅπως καὶ νὰ τὸ κάμης, τ' ὄργωμα καὶ ἡ σπορὰ δὲν εἶναι μόνο: σκάβω τὴ γῆ καὶ ρίχνω τὸ σπόρο.

Εἶναι μιὰ ὀλόκληρη προετοιμασία. Ὁ γεωργὸς

έτοιμάζει τὰ σπλάχνα τῆς γῆς, γιὰ νὰ μᾶς δώσουν καρπὸ. Τὸ χωράφι θέλει ὄργωμα, σπάρσιμο, λίπανση, σβάρνισμα. "Ὅλες αὐτὲς εἶναι δουλειῆς ἱερές, γιατί κάνουν τῇ γῇ γόνιμη καὶ εὐφορη. Μὲ τ' ὄργωμα τὰ χωράφια ξανανιώνουν καὶ πλουτίζονται μὲ νέες θρεπτικὲς οὐσίες. Τὸ χῶμα θρυμματίζεται καὶ ὁ ἀέρας καὶ ὁ ἥλιος τὸ ζωντανεύουν. Οἱ ρίζες δέχονται τὴ βροχὴ σὰν εὐλογία.

Καὶ συνέχισε:

— Μὰ καὶ πάλι δὲν εἶναι μόνο αὐτὸ τ' ὄργωμα. Τ' ὄργωμα καὶ ἡ σπορὰ εἶναι ἓνα χαρούμενο πανηγύρι. Τὰ βόδια μουγκανίζουν, οἱ ζευγολάτες τραγουδοῦν, τὰ μεγάλα τρακτέρ βογγοῦν, καθὼς τοὺς ἀντιστέκεται τὸ σβολιασμένο χῶμα.

"Αἶντε! "ὦωω! "Εεε! ἀκοῦς ὀλημερίς ἀπὸ χαρούμενα στόματα. Τὰ πρόσωπα χαμογελοῦν. Οἱ καρδιὲς ἀναγαλλιάζουν. Καὶ ἂν τύχη νὰ βρέξη, ὅπως τώρα, καὶ φανῇ πέρα μακριὰ στὸν ὀρίζοντα τὸ οὐράνιο τόξο, ὁ οὐρανὸς γεμίζει χρώματα ἀπαλὰ καὶ ὁ ἀγρό-

της βγάζει τὸ σκοῦφο του καὶ κάνει τὸ σταυρό του. Τὰ βόδια σέρνουν τὰ βήματά τους ἀργὰ καὶ μεγαλόπρεπα πάνω στὴν ὑγρὴ γῆ.

Μόνο στὸ ὑπαιθρο μπορεῖ νὰ χαρῆς ἓναν τέτοιο ὑπέροχο ζωγραφικὸ πίνακα. Ἐδῶ στὴν πόλη τί νὰ δῆς; Βλέπεις τὰ μπαλκόνια τοῦ ἀντικρινοῦ σπιτιοῦ ποὺ στάζουν.

Θυμοῦμαι, ποὺ λές, Κλεάνθη, τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ποὺ πάλευα μὲ τὰ χωράφια. Μόνος μου ὅλη μέρα λαχταροῦσα νὰ μιλήσω σὲ κάποιον. Καὶ μιλοῦσα μὲ τὰ βόδια, μὲ τὶς κουροῦνες, μὲ τὶς σιταρηθρες, ποὺ γυρόφερναν πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι μου, μιλοῦσα μὲ τὴ βροχὴ καὶ μὲ τὸν ἥλιο.

Σὰ γύριζε ὁ πατέρας σου ἀπὸ τὸ σχολεῖο, μοῦ ἔφερνε τὸ φαῖ στὸ χωράφι. Εἶχαμε τότε ἐκεῖνο τὸ κτήμα στὴ ρίζα τοῦ λόφου, κάπου εἴκοσι λεπτὰ δρόμο μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό. Ἄλλοτε ἔβρεχε καὶ ἦταν τὰ παπούτσια του λασπωμένα, ἄλλοτε ἔκανε κρῦο δυνατὸ κι ἐρχόταν κουκουλωμένος ὡς τὸ λαιμό.

Καθὼς ἦταν βαρὺς ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τὰ σύννεφα καὶ ὅπως ἤμουν κουρασμένος ἀπὸ τὴ σκληρὴ δουλειά, ὅταν ἄκουγα τὴ φωνούλα του, μοῦ φαινόταν πὼς ἔφτασε κιόλας ἡ ἀνοιξη.

— Πατέραααα, σοῦ ἔφερα τὸ φαῖ σου. Ἡ μάνα εἶπε πὼς δὲν ντύθηκες καλὰ καὶ θὰ κρυώσης. Σοῦ στέλνει λίγα ζεστὰ ρεβίθια νὰ φᾶς, νὰ ζεσταθῆς. Ἐκαμε καὶ χαλβὰ μὲ σιμιγδάλι.

Ἐρχόταν σιμὰ καὶ χαίδευε τὰ ζῶα. Τὰ ζῶα τότε ἦταν τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ ἀγρότη. Ζοῦσαν μαζί του τὸν κόπο του, τὴν ἀγωνία, τὴ χαρὰ του.

— Γειά σου, Μπιρμπιλομάτα, γειά σου, Κανελιά μου! Τὰ βόδια ἔσκυβαν τὸ κεφάλι σὰν ντροπαλὲς κοπελιές ποὺ τὶς παινεύουν καὶ γύριζαν τὰ μεγάλα ἀγαθὰ μάτια τους πρὸς τὸν ἀγρό.

Οἱ νύχτες τότε μού φαίνονταν ἀτέλειωτες. Καὶ ὅταν φώτιζε ὁ ἥλιος τὴ μέρα, τὸ κορμί μου δὲν εἶχε

ἀκόμα ἀναπαυτῆ. Ὑστερα ἔρχονταν τὰ χιόνια καὶ οἱ γιορτὲς τοῦ Χριστοῦ, λιγότευαν οἱ δουλειὲς στὰ χωράφια καὶ τότε πιά ξεκουραζόμουν.

Ἦταν ὁμορφος γιὰ μένα ὁ καιρὸς ἐκεῖνος. Γιατὶ ἔνιωθα σὰ μάνα μου τὴ γῆ. Κάθε βράδῳ τὴν παρακαλοῦσα στὶς προσευχὲς μου νὰ μοῦ φυλάξῃ τὸ θησαυρὸ ποῦ τῆς ἔκρυψα στὸν κόρφο της, γιὰ νὰ βγοῦν τὰ στάχυα βαριὰ καὶ κατάξανθα καὶ νὰ ἔχω νὰ θρέψω τὰ παιδιὰ μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἦταν τὰ παλιὰ χρόνια ὁ παππούς; Πῶς ἔλεγε τὸ ὄργωμα καὶ τὴ σπορά; γιατί; Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ ὄργωμα τοῦ παλιοῦ καιροῦ καὶ τοῦ σημερινοῦ; Ποιὸς ἔφερνε φαῖ στὸν παππού, ὅταν δούλευε στὰ χωράφια; Γιατί ἦταν τότε ὁμορφος ἐκεῖνος ὁ καιρὸς γιὰ τὸν παππού; Μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάμῃς ἓνα ρῆμα ἀπὸ τὶς λέξεις:
σπορά, ὄργωμα, σκάψιμο, καλλιέργεια,
τραγούδι, χαμογελῶ, βοτάνισμα, σβάρνισμα.
- 2) Ἡ εὐφορῆ γῆ. Νὰ βρῆς κι ἐσύ δύο ἐπίθετα γιὰ τὴ γῆ.
- 3) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τρεῖς σύνθετες λέξεις καὶ δύο παρομοιώσεις.
- 4) Νὰ βρῆς τὰ ἐπαγγέλματα ποῦ σοῦ θυμίζουν οἱ λέξεις:
ἀγρός, ἐπιπλο, φάρμακο, φοῦρνος.

9. ΑΥΓΟΥΛΑ

Κόκορης ἐλάλησε
γάιδaros ἐγκάρισε
κι ἡ χρυσόχερη Αὐγούλα
ροβολάει ἀπ' τὴν κορφοῦλα
γένεθοντας χρυσὸ μαλλί·
φέρνει γάλα καὶ ψωμί,
ρόδια, μῆλα στὴν ποδιά της
καὶ τριαντάφυλλα στ' αὐτιά της.

Βασ. Ρώτας

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Γιατί ὁ ποιητὴς λέει χρυσόχερη τὴν Αὐγούλα;
'Εσὺ πῶς θὰ τὴν ἔλεγες;
- 2) Γιατί ἔχει τριαντάφυλλα στ' αὐτιά της;
Τί ἐννοεῖ ἐδῶ;
- 3) Μπορεῖς νὰ περιγράψης ἐσὺ μὲ δικά σου λόγια μιὰν Αὐγούλα;
- 4) Συζητήστε στὴν τάξη σας γιὰ τὸν ποιητὴ.

10. ΧΑΡΟΥΜΕΝΗ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ

Δέν ξέρω ἂν θὰ καταφέρω νὰ σᾶς περιγράψω τὸ γυρισμό μας στὸ σπίτι, ἀλλὰ θὰ προσπαθῆσω.

Βγαίνομε λοιπὸν χοροπηδώντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο καὶ παίρνομε τὸ δρόμο μὲ τὰ πόδια. Πηγαίνομε προσεχτικὰ ἀπὸ τὸ πεζοδρόμιο καὶ κοιτάζομε πάντα ἀριστερὰ καὶ δεξιὰ, ὅταν πρόκειται νὰ περάσωμε ἀπέναντι.

Μόλις φτάσωμε στὴ γειτονιά μας, ἀρχίζομε νὰ χαιρετοῦμε. Πρῶτα τὸ γαλατά.

— Καλημέρα σας, κύριε Κώστα!

— Καλημέρα, παιδιά. Πῶς πῆγε τὸ σχολεῖο;

— Πολὺ καλά. Εὐχαριστοῦμε.

Στὴ γειτονιά μας ξέρουν ἀπὸ μωρὰ καὶ μᾶς ἀγαποῦν καὶ ὅλο ἀποροῦν γιατί μεγαλώσαμε.

— Πῶς ψήλωσες, Κλεάνθη!

— Πῶς μεγάλωσες, Παναγιώτη!

Τί νὰ κάνωμε; Περνοῦν τὰ χρόνια, βλέπετε!

Στὴ γωνία τοῦ δρόμου εἶναι μιὰ μεγάλη πολυκατοικία. Ἀπὸ κάτω ὑπάρχουν μαγαζιά. Τὸ μπακάλικο τοῦ κυρ - Ἀντώνη. Τὸ μανάβικο τοῦ κυρ - Σπύρου. Τὸ ἀνθοπωλεῖο τοῦ κυρ-Γιώργου.

— Γειά σου, κυρ-Ἀντώνη!

— Γειά σας, παιδιά!

Στρίβομε τὸ στενὸ τοῦ σπιτιοῦ μας. Τὸ δικό μας εἶναι τὸ πέμπτο σπῆτι στὴ σειρά. Αὐτὸ μὲ τὶς γλάστρες στὰ παράθυρα εἶναι τῆς κυρίας Μαρίας. Κι ἐκεῖνο τὸ διώροφο μὲ τὰ τρία σκαλάκια εἶναι τοῦ κυρίου Παπαδημητρίου, ποὺ ἔχει τρία παιδιὰ στὴν ἡλικία τῆ δικῆ μας.

Νὰ καὶ τὸ δικό μας. Ὁ πατέρας μου τὸ λέει «ῥαση», γιὰτὶ ἔχει ἓνα μικρὸ κῆπο. Στὰ κάγκελα τὴν ἀνοιξὴ μοσχοβολᾷ τὸ ἀγιόκλημα καὶ τὸ φθινόπωρο τ' ὀμορφαίνουν οἱ γαζίες σὰν κίτρινες μικρὲς τελειῖες.

Κάθε μεσημέρι, ὅταν γυρίζωμε, κρεμιόμαστε καὶ οἱ τρεῖς ἀπὸ τὸ λαιμὸ τῆς μαμᾶς καὶ λέμε ὅλοι μαζὶ τὰ νέα μας.

— Μαμά, ἦρθαν καὶ ἄλλα παιδιὰ στὴν τάξη. Ὁ Σπύρος, ὁ Ἀντρέας, ἡ Ἀννούλα καὶ μιὰ Ὀλγα ἀπὸ τὴν Πάτρα.

— Μαμά, κάθε Τρίτη καὶ Πέμπτη ἐμεῖς θὰ ἔχωμε ἀθλητικά, δηλαδὴ ποδόσφαιρο καὶ μπάσκετ.

— Ἐμεῖς θὰ κάνωμε μιὰ μικρὴ ἐκδρομὴ κάθε μῆνα. Τὸ Νοέμβριο θὰ πᾶμε στὴν Ἀκρόπολη.

— Ἄ, καλὰ. Κι ἐμεῖς θὰ ὀργανώσωμε μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ γιὰ τὸ Πάσχα. Θὰ πᾶμε στὸν Παρνασσό.

— Σωπάστε νὰ μιλήσω κι ἐγώ, ξεφωνίζει ἡ Μαρίνα, ποὺ αἰσθάνεται ἀδικημένη. Στὸ νηπιαγωγεῖο μας ἐμεῖς ἔχομε πολλὰ ζῶα. Τὸν Μπούμπη, ἓνα χοντρὸ σκύλο, μιὰ τόση δὲ γατούλα, τὴ Μινού, κι ἓναν ἀστεῖο παπαγάλο, τὸν Πίπη. Ἄκου, Πίπη!

Ἡ μαμὰ πιάνει τὸ κεφάλι μὲ τὰ δύο τῆς χέρια καὶ τραβᾷ τὰ μαλλιά τῆς.

— Σιγὰ! Σιγὰ! Νὰ μιλάτε ἕνας ἕνας, γιὰ νὰ καταλαβαί-
νω τί λέτε. Τώρα ἔχω μπερδέψει τὸν Παρνασσὸ μὲ τὸν
Πίπη τὸν παπαγάλο καὶ τὶς ἐκδρομὲς τοῦ Πάσχα μὲ
τὴν Ὑλγα ἀπὸ τὴν Πάτρα...

Σὲ λίγο χτυπᾷ τὸ κουδούνι. Γυρίζει ὁ πατέρας
μου ἀπὸ τὴ δουλειά.

— Τί γίνεται ἐδῶ πέρα; Ἴσαμε κάτω ἀκούγονται οἱ
φωνές σας.

Δίνομε ἕνα πήδημα καὶ βρισκόμαστε στὴν ἀγκα-
λιά του. Πάλι τὰ ἴδια. Πάλι ὁ Πίπης, πάλι ἡ Ὑλγα ἀπὸ
τὴν Πάτρα.

— Θὰ ρίξετε κάτω τὸν πατέρα σας. Κλεάνθη, Παναγιώ-
τη, Μαρίνα, φωνάζει ἡ μαμὰ.

Ἡ Μαρίνα ρωτᾷ πονηρὰ μὲ τὴν ψιλή τῆς
φωνούλα.

— Μπαμπά, τί μυρίζει;

— Τί μυρίζει τάχα; λέει ἐκεῖνος. Τὸ φαγητὸ ποὺ μαγεύ-
ρεψε ἡ μαμὰ σου;

— Ὁχι, καλέ! Σχολεῖο μυρίζει!

— Ἄσα! Καλὰ λές. Σχολεῖο μυρίζει! Καὶ τί μοσχοβολιὰ
εἶναι αὐτή! Ἐλάτε ὅμως τώρα νὰ πλύνωμε τὰ χέρια
μας καὶ νὰ καθίσωμε στὸ τραπέζι, γιὰτὶ πεινῶ πολὺ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Εἶναι εὐγενικὰ παιδιὰ ὁ Κλεάνθη καὶ ὁ Παναγιώτης;

Ἄπὸ ποῦ τὸ καταλαβαίνετε; Γιατί ὁ πατέρας λέει «ῥαση» τὸ σπίτι
τους; Γιατί ὁ Κλεάνθη λέει ἀθλητικὰ τὸ ποδόσφαιρο καὶ τὸ
μπάσκετ; Τί ἔχει στὸ νηπιαγωγεῖο τῆς ἡ Μαρίνα; Τί γίνεται, ὅταν
ἔρχεται στὸ σπίτι ὁ πατέρας; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς
μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά μιλήσης στην τάξη για τή γειτονιά σου και νά περιγράψης τὸ σπίτι σου.
- 2) Νά δείξης στὸ χάρτη ποῦ εἶναι ἡ Πάτρα καὶ ποῦ ὁ Παρνασσός.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

“Όταν λέμε γλυκὸ σταφύλι, ἐννοοῦμε τὴ συνηθισμένη του σημασία: δηλαδή ὅτι τρῶμε ἓνα σταφύλι καὶ εἶναι γλυκό. Μὲ τὴν ἴδια ὁμως λέξη μποροῦμε νά σχηματίσωμε ἄλλο εἶδος φράση καὶ νά ποῦμε: ἔχει γλυκιὰ φωνή. Ἡ σημασία ἐδῶ εἶναι διαφορετικὴ ἀπὸ πρῶτα. Εἶναι μεταφορικὴ ἢ σημασία της, γιατί ἡ φωνὴ δὲν τρώγεται γιὰ νά εἶναι γλυκιὰ. Στὴν πρώτη περίπτωση λοιπὸν ἔχομε **κυριολεξία** καὶ στὴ δεύτερη ἔχομε **μεταφορά**.

- 1) Τώρα ποῦ ἔμαθες τὴν κυριολεξία καὶ τὴ μεταφορά, νά βρῆς ποιὲς ἀπὸ τίς παρακάτω φράσεις εἶναι στὴν κυριολεξία καὶ ποιὲς στὴ μεταφορά:

Παίρνομε τὸ δρόμο.	Παίρνῶ τὴν τσάντα μου.
Σχολεῖο μυρίζει.	Τὸ λουλούδι μυρίζει.
Ψιλὴ φωνούλα.	Ψιλὴ βροχή.

- 2) Ποιὸ ἀπὸ τὰ τέσσερα παρακάτω ρήματα ταιριάζει στὶς προτάσεις;

παίρνω, περνῶ, πίνω, πεινῶ

..... τὴν ὥρα μου διαβάζοντας.

..... τὴν τσάντα μου καὶ πάω στὸ σχολεῖο.

“Όταν πολὺ, κάθομαι στὸ τραπέζι.

..... νερό, ὅταν εἶμαι διψασμένος.

11. ΓΥΡΩ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Ήταν ή σειρά του Κλεάνθη νά πῆ τήν προσευχή, μὰ πεινούσε τόσο καί τήν εἶπε τόσο βιαστικά, ὥστε δέν καταλάβαμε οὔτε λέξη.

— Τήν ἔφαγες τήν προσευχή, Κλεάνθη, εἶπε ὁ παππούς. Ἐπανάλαβέ την, σέ παρακαλῶ.

— Κύριε, εἶπε ἐκεῖνος ἀργά καί δυνατά αὐτῇ τῇ φορά, εὐλόγησε τὸ φαγητὸ ποῦ θὰ φᾶμε σήμερα, γιατί εἶσαι Ἅγιος καί τώρα καί πάντοτε καί στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων, ἀμήν.

Ἡ γιαγιά μονάχα λείπει ἀπὸ τὸ τραπέζι. Ἐχει πάει στήν ἄλλη κόρη της ποῦ μένει στὸ Πήλιο. Ἐχει κι ἐκεῖ ἐγγόνια.

Στὸ τραπέζι δέν ἔχει κουβέντες. Ἡ μητέρα μᾶς

περιποιεῖται καὶ μᾶς ρωτᾶ τί θέλομε. Ὁ πατέρας τρώει, μὰ ὁ νοῦς του ταξιδεύει στὶς δουλειές, ποὺ τὸν περιμένουν. Ὁ Κλεάνθης καταβροχθίζει τὸ φαγητό του καὶ ὁ παππούς προσέχει τὴ μικρὴ ἐγγονή του, τὴ χαϊδεμένη.

Εἴμαστε μιὰ οἰκογένεια σὰν ὅλες τὶς ἄλλες. Ἡ γιαγιά λέει, ὅτι ἡ οἰκογένεια, ὅπου βασιλεύουν ἡ ὁμόνοια καὶ ἡ ἀγάπη, εἶναι εὐτυχισμένη. Καὶ μᾶς διηγεῖται αὐτὴ τὴν ἱστορία:

«Κάποτε μιὰ μητέρα διάλεξε γιὰ τὴν κόρη της ἓνα μυρωδάτο τσαμπὶ σταφύλι ἀπὸ τὸ ἀμπέλι.

Τὸ κοριτσάκι σκέφτηκε ὅτι ὁ ἀδερφός της θὰ τὸ ἤθελε περισσότερο ἀπὸ ἐκείνην καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε.

Τὸ ἀγόρι πῆρε τὸ σταφύλι κι ἔτρεξε χαρούμενο στὸν πατέρα του ποὺ ἔσκαβε: «Πατέρα, πάρε νὰ δροσιστῆς».

Ὁ πατέρας τὸ δέχτηκε, μὰ βλέποντας τὴ γυναῖκα του νὰ δουλεύη λίγο πιὸ πέρα, τῆς πρόσφερε μὲ τὴ σειρά του τὸ φρούτο, γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσῃ.

Ἔτσι, τὸ δροσερὸ σταφύλι ἔκαμε τὸν κύκλο τῆς οἰκογένειας καὶ γύρισε τελικὰ στὸ χέρι ποὺ τὸ ἔκοψε».

Ἡ γιαγιά μου τελειώνει πάντα τὴν ἱστορία της λέγοντας: «Μακάρι ὁ Θεὸς νὰ χαρίζῃ ἀγάπη καὶ ὁμόνοια σὲ ὅλες τὶς οἰκογένειες τοῦ κόσμου».

Πρὶν ἀπὸ δύο μέρες ὁ δάσκαλος μὲ ρώτησε νὰ τοῦ πῶ τί εἶναι «οἰκογένεια». Κι ἐνῶ ξέρω τί θὰ πῆ οἰκογένεια, δυσκολεύτηκα νὰ τοῦ ἀπαντήσω.

— Δὲν εἶναι δύσκολο, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε ὁ δάσκαλος. Προσπάθησε νὰ βρῆς δικά σου λόγια νὰ τὸ πῆς.

Σκέφτηκα, σκέφτηκα καὶ στὸ τέλος τοῦ εἶπα:

— Οἰκογένεια... οἰκογένεια εἶναι... ὁ μπαμπάς, ἡ μαμὰ καὶ τὰ παιδιά... καὶ ἂν ὑπάρχῃ παππούς καὶ γιαγιά, ποὺ μένουν στὸ ἴδιο σπίτι... καὶ τρῶνε στὸ ἴδιο τραπέζι καί... καί...

— Μπράβο, Παναγιώτη μου, πολὺ καλὰ τὰ λές, εἶπε ὁ

δάσκαλος. Τί άλλο όμως λέμε οικογένεια;

Πήρα κι εγώ θάρρος και συνέχισα. Μόνο που κόμπιαζα λιγάκι. Δεν τὰ ἔλεγα γρήγορα ὅπως συνήθως.

— Οικογένεια εἶναι καί... νά... αὐτό... που γυρίζουμε τὸ μεσημέρι σπίτι καὶ μᾶς περιμένει ἡ μαμά μας μὲ ἀνοιχτὴ ἀγκαλιά..., που ἔρχεται ὁ πατέρας φορτωμένος καὶ τρέχουμε νὰ τὸν βοηθήσουμε..., που μὲ βοηθᾷ ὁ ἀδερφός μου καμιά φορά στὰ μαθήματα..., νά... που ἀγαποῦμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, κύριε!

— Πολὺ σωστά, συμπλήρωσε ὁ δάσκαλος. Οικογένεια εἶναι καὶ ἡ ἀγάπη, που δένει τοὺς γονεῖς μὲ τὰ παιδιά. Καὶ ὄχι μόνο ἡ ἀγάπη, μὰ καὶ ὁ σεβασμός, ἡ ὑπακοή καὶ ἡ ἀλληλοβοήθεια.

“Ὅλ’ αὐτὰ τὰ ἔλεγα στοὺς δικούς μου, ὅταν πιά τελειώσαμε τὸ μεσημεριανό μας φαγητό. Ἡ μητέρα μου σηκώθηκε καὶ μὲ φίλησε καὶ ὁ πατέρας μου μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι, σὰ νὰ ἦμουν φίλος του.

— Εἶσαι σπουδαῖος, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε λιγάκι συγκινημένος. Μόνο ἔχω μιὰ ἀπορία. Γιατί μ’ ἔβαλες νὰ γυρίζω φορτωμένος στὸ σπίτι, ἀφοῦ ξέρεις ὅτι τὰ ψώνια τὰ κάνει ἡ μαμά;

— “Ἄν ὅμως γύριζες φορτωμένος, δὲ θὰ σὲ βοηθούσαμε; εἶπα ἐγώ.

Κι ἔβαλαν ὅλοι τὰ γέλια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί νόημα βγαίνει ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς γιαιγιάς; Ἐσὺ τί θὰ ἔλεγες, ἂν σὲ ρωτοῦσαν τί εἶναι οικογένεια;

Γιατί ὁ πατέρας ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ Παναγιώτη σὰ νὰ ἦταν φίλος του; Μήπως τώρα μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

‘Ομόηχες είναι εκείνες οι λέξεις που ακούγονται τὸ ἴδιο, ἔχουν ὅμως διαφορετικὴ σημασία: π.χ. ψηλὴ λεύκα, ψιλὴ βροχή.

1) Νὰ κάνης δύο προτάσεις μὲ τις ὁμόηχες λέξεις: ὤμος καὶ ὄμως.

2) Νὰ βρῆς τί εἶναι οἱ φράσεις: «Τρώγω τὰ λόγια μου», «ταξιδεύω μὲ τὸ νοῦ μου».

3) Νὰ βρῆς τί μοῦ εἶναι:

‘Ο πατέρας τοῦ πατέρα μου;

‘Ο πατέρας τῆς μητέρας μου;

‘Η μητέρα τοῦ πατέρα μου;

‘Η μητέρα τῆς μητέρας μου;

‘Ο ἀδερφὸς τοῦ πατέρα μου;

‘Η ἀδερφή τῆς μητέρας μου;

‘Ο γιὸς τοῦ θεοῦ μου;

‘Η κόρη τῆς θείας μου;

12. ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΜΑΣ

Τὸ σπιτάκι μας φτωχὸ μὰ εὐτυχισμένο,
δίχως κρύσταλλα ἀκριβὰ καὶ πολυθρόνες.
Κάτασπρο σπιτάκι, τόσο ἀγαπημένο,
κι ἡ αὐλίτσα του γεμάτη ἀνεμῶνες.

Τὸ σπιτάκι μας χαρούμενο κεῖ πέρα
κάτω ἀπὸ τὸ λόφο τ' Ἄι-Λιαῖ,
λάμπει μὲς στὸν ἥλιο, στὸν ἀγέρα,
καὶ τοῦ λὲν τραγούδια τὰ πουλιά.

Τὸ βραδάκι, σὰν ὁ ἥλιος βασιλεύη
καὶ μαζεύη κι ὁ ἀγέρας τὰ φτερά,
στὰ εἰκονίσματα μιὰ φλόγα πού ἀναδεύει
τὸ γεμίζει μὲ γαλήνη καὶ χαρά.

Τὸ σπιτάκι μας ἀπάνεμο λιμάνι...
Ἡ γαλήνη του, ἡ χαρά του μᾶς ἀρκεῖ.
Τὰ παλάτια δὲν τὰ θέλομε. Μᾶς φτάνει
πού ὁ Χριστὸς μαζί μας κατοικεῖ.

Ν. Καμβύσης

«Τὸ τραγούδι τοῦ παιδιοῦ»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε ἀπὸ τὸ ποίημα;
- 2) Τί θὰ πῆ ἀναδεύει;
- 3) Νὰ βρῆς τὰ ἐπίθετα πού δίνει ὁ ποιητὴς στὸ σπιτάκι.
- 4) Πόσους στίχους ἔχει τὸ ποίημα; Πόσες στροφές;
- 5) Ποιοὶ στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν;

13. ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Ἡ Μαρίνα μὲ ρωτᾶ γιὰ ὅλα, θέλει νὰ τὰ μαθαίνη ὅλα καὶ μὲ θαυμάζει, γιὰ τὴς ἀπαντῶ σὲ ὅλα.

— Τί εἶναι τὸ ἀλφάβητο, Παναγιώτη;

— Ἀλφάβητο λέμε τὰ 24 γράμματα πού γράφομε. Ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα γράμματα, τὸ ἄλφα καὶ τὸ βῆτα.

Γιὰ νὰ τὴς ἐξηγήσω καλύτερα, τὴς ζωγράφισα ἓνα τρένο μὲ 24 βαγόνια καὶ τὴς ἔγραψα σὲ κάθε βαγόνι ἓνα κεφαλαῖο γράμμα κι ἓνα μικρό. ὦ, πόσο γέλασα, ὅταν μοῦ εἶπε:

— Κατάλαβα, Παναγιώτη. Τὸ ἀλφάβητο εἶναι τρένο.

Σήμερα τὸ ἀπόγευμα μὲ ρωτοῦσε γιὰ τὰ «κα- νόνια» τὴς γραμματικῆς. Ἐγὼ εἶχα νὰ διαβάσω καὶ νὰ γράψω καὶ τὴν ἀποπῆρα.

— Ἄφησέ με ἐπιτέλους ἤσυχο, τὴς εἶπα, μοῦ πῆρες τ' αὐτιά!

Μὲ κοίταξε σαστισμένη.

— Ἐγώ; μὲ ρώτησε μὲ γουρλωμένα μάτια. Καὶ τί νὰ τὰ κάνω;

Γέλασα πάρα πολὺ καὶ τὴς γλυκομίλησα.

— Ἐλα τώρα, ἀδερφούλα μου, ἄφησέ με νὰ γράψω τὸ ἡμερολόγιό μου.

— Τί είναι τὸ ἡμερολόγιό σου;

— “Ένα μεγάλο τετράδιο, ὅπου γράφω τὰ νέα τοῦ εἰκοσιτετραῶρου καὶ τὴν καθημερινή μου ζωὴ στὸ σπίτι καὶ στὸ σχολεῖο.

— ‘Ωραῖα! Γράψε τότε ὅτι φορῶ τὸ κόκκινο φουστάνι μου.

— “Α, ὄχι. Ὁ δάσκαλος μᾶς εἶπε νὰ γράφωμε ἄλλα πράγματα. Πράγματα ποῦ μᾶς ἔκαναν ἐντύπωση καὶ ἄς μὴν εἶναι σπουδαῖα. Μιὰ προσευχή ποῦ κάναμε, μιὰ καρδερίνα ποῦ ἀκούσαμε, ἓνα φίλο ποῦ εἶδαμε, ἓνα καλὸ λόγο ποῦ μᾶς εἶπαν.

“Αρχισα νὰ γράφω ἡμερολόγιο ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας ἡμέρα τοῦ σχολείου. Γράφω, ὅπως σκέφτομαι. Προσέχω τὴν ὀρθογραφία καὶ κάνω μικρὲς προτάσεις, γιὰ ν’ ἀποφεύγω τὰ λάθη. Προσπαθῶ πάντα νὰ θυμῶμαι τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς, γιὰ νὰ γράφω σωστά. Καὶ τὰ πάω μιὰ χαρά!

Χτὲς μαζί μὲ τ’ ἄλλα παιδιὰ ἔδωσα στὸ δάσκαλό

μου να διαβάση μερικές σελίδες. Ένθουσιάστηκε! Μοῦ εἶπε μάλιστα:

— Παναγιώτη, ἔχεις ταλέντο. Συνέχισε, παιδί μου. Γράφε. Αὐτὸ θὰ σὲ βοηθήσῃ στὶς ἐκθέσεις σου. Στὸ τέλος τοῦ χρόνου θὰ ἔχῃς γράψει ὀλόκληρο βιβλίο καὶ θὰ εἶσαι σωστὸς συγγραφέας!

“Ε, ὄχι καὶ συγγραφέας!

Τετάρτη, 1 Ὀκτωβρίου

Σήμερα πῆρα ὀχτῶ στὴν ἄγνωστη ὀρθογραφία. Πῶς τὰ κατάφερα ἔτσι; — «Δὲν πειράζει, λέει ὁ δάσκαλος. Σιγὰ σιγὰ μὲ ὑπομονὴ καὶ ἐπιμονὴ θὰ τὰ μάθετε ὅλα. Ὁ ἄνθρωπος ἔφτασε στὸ φεγγάρι κι ἔστησε ἐκεῖ ψηλὰ τὴ σημαία του. Κι ἐμεῖς ἐδῶ μέσα μιὰ ὀρθογραφία δὲ θὰ μπορέσωμε νὰ μάθωμε;». Ναί, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ α, τὸ ι καὶ τὸ υ, ὅποτε τοὺς ἀρέσει, εἶναι μακρόχρονα καί, ὅποτε θέλουν, εἶναι βραχύχρονα. Εἶναι ζωὴ αὐτή;

Σάββατο, 4 Ὀκτωβρίου

Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος. Σηκώθηκα σὲ δύο μαθήματα. Τὴν ἀνάγνωση τὴ διάβασα μὲ νόημα, δυνατὰ καὶ καθαρὰ. Στὰ μαθηματικὰ πῆρα «εὐγε», γιατί ἔλυσα σωστὰ ἓνα πρόβλημα μὲ πολλὲς ἀθροίσεις. “Α! Καὶ στὸ διάλειμμα ἔβαλα τρία... φανταστικὰ γκόλ!

Δευτέρα, 6 Ὀκτωβρίου

Ἡ Μαρίνα μᾶς εἶπε σήμερα: — «Ἔμαθα νὰ μετρῶ ὡς τὰ δέκα μὲ τὰ δάχτυλά μου». — «Καὶ τί μ’ αὐτό; τῆς εἶπε ὁ Κλεάνθης. Ἐγὼ ξέρω ἓνα κοριτσάκι στὴν ἡλικία σου ποὺ μετρᾷ ὡς τὰ τριάντα». — «Ἄντε, καλέ, τοῦ ἀπάντησε ἡ μικρὴ μου ἀδερφή, ποὺ τὰ βρῆκε τόσα δάχτυλα;».

Ὁ Κλεάνθης μοῦ εἶπε νὰ τὸ γράψω στὸ ἡμερολόγιό μου, γιὰ νὰ θυμόμαστε τ’ ἀστεῖα τῆς ἀδερφῆς μου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είναι τὸ ἡμερολόγιο; Τί πρέπει νὰ προσέχη κανένας ὅταν γράφῃ; Τί ἐννοοῦσε ἡ Μαρίνα λέγοντας τὰ κανόνια τῆς γραμματικῆς; Πῶς λέμε στὴ γραμματικὴ τὸ α, τὸ ι, καὶ τὸ υ; Γιατί πρέπει νὰ ξέρωμε ἂν εἶναι μακρόχρονα ἢ βραχύχρονα; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται αὐτὸς πού:
γράφει βιβλία; γράφει ποιήματα; γράφει ἱστορία;
..... ζωγραφίζει σκίτσα; γράφει στὶς ἐφημερίδες;
- 2) Νὰ συμπληρώσης τὶς λέξεις πού λείπουν:
'Ο χρόνος ἔχει τέσσερεις 'Ο χρόνος ἔχει δώδεκα..... 'Ο μήνας ἔχει 30 ἢ 31 'Η μέρα ἔχει 24 'Η ἐβδομάδα ἔχει 7 Κάθε ἐποχὴ ἔχει τρεῖς Τὸ ἀλφάβητο ἔχει 24 Σήμερα εἶναι Χτὲς ἦταν Αὔριο θὰ εἶναι
- 3) Πῶς λέμε διαφορετικά:
τὸ χρόνο; τὸ μισὸ χρόνο; τὸ μισὸ μήνα; τὰ 15 λεπτά; τὴ μισὴ ὥρα;

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ μάθῃς νὰ γράφῃς σωστὰ τὶς ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας:
Κυριακή, Δευτέρα, Τρίτη,
Τετάρτη, Πέμπτη, Παρασκευή, Σάββατο.
- 2) Νὰ μάθῃς νὰ γράφῃς σωστὰ τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν:
'Ιανουάριος, Φεβρουάριος, Μάρτιος,
'Απρίλιος, Μάιος, 'Ιούνιος,
'Ιούλιος, Αὔγουστος, Σεπτέμβριος,
'Οκτώβριος, Νοέμβριος, Δεκέμβριος.
- 3) Νὰ μάθῃς νὰ γράφῃς σωστὰ τὰ μαθήματά σου:
'Ανάγνωση, ὀρθογραφία, γραμματικὴ,
ἔκθεση, θρησκευτικά, ἱστορία,
γεωγραφία, φυσικὴ ἱστορία, ἀριθμητικὴ,
γυμναστικὴ, χειροτεχνία.

14. ΑΝΤΙΟ, ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ ΜΟΥ ΠΟΥΛΙΑ

‘Ο δάσκαλος δὲν πρόλαβε νὰ ρωτήση παρὰ μόνο αὐτό:

— Παιδιά, εἶδατε τὴν ἄδεια χελιδονοφωλιά;

”Ἐγινε τότε ἓνα κακό, μιὰ φασαρία! “Ολα τὰ παιδιά σηκώναμε τὸ χέρι, γιὰ νὰ ποῦμε κάτι.

— Κύριε, ἐγὼ τὰ εἶδα σήμερα τὸ πρωὶ στὰ τηλεγραφικὰ σύρματα, εἶπε ἡ Ἄννουλα. Φώναζαν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο κι ἔκαναν ἓνα θόρυβο, μὰ τί θόρυβο! Φεύγουν μακριὰ στὰ ζεστὰ κλίματα τοῦ Νότου, γιὰτι ἐδῶ σὲ λίγο καιρὸ δὲ θὰ βρῖσκουν τροφή καὶ θὰ πεινοῦν.

— Ὑπάρχει ἓνα χελιδόνι, κύριε, εἶπε ἡ Ἐλενίτσα, πού τὸ λένε κύψελο. Αὐτὸ λοιπὸν πετᾶ πάρα πολλὰ χιλιόμετρα τὴν ὥρα.

— Κύριε, πῶς ξέρουν τὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀφρική; ἔχουν χάρτες; ρώτησε ὁ Δημήτρης, τὸ πειραχτήρι μας.

‘Ο δάσκαλος δὲν πρόλαβε νὰ τοῦ ἀπαντήση, γιὰτι

σήκωσε τὸ χέρι ὁ Ἄλέκος, ὁ σοφὸς τῆς τάξης μας.

— Οὔτε χάρτες ἔχουν, οὔτε πυξίδες, οὔτε πινακίδες στοὺς δρόμους, οὔτε σήματα τροχαίας. Ἔχουν ὅμως τὸν ἥλιο, τὶς ἀκτές, τ' ἀστέρια καὶ τὸ ἔνστικτό τους. Αὐτὸ τὰ ὁδηγεῖ.

— Κύριε, εἶπε ἡ Ὀλγα δειλὰ δειλὰ, φεύγουν γιὰ ἓνα τόσο μακρινὸ ταξίδι καὶ οὔτε μιὰ βαλιτσούλα δὲν παίρνουν μαζί τους.

Ὁ δάσκαλος γέλασε καὶ πῆγε κάτι νὰ πῆ, μὰ συμπλήρωσε ὁ Ἡλίας.

— Μήπως τοὺς νοιάζει γιὰ τὰ ναῦλα; Οὔτε εἰσιτήριο πληρώνουν. Ἔχουν δικό τους ἀεροπλάνο, τὰ φτερά τους.

Συνέχισε ὁ Λουκάς:

— Καὶ διαβατήριο δὲν ἔχουν, κύριε, ἀλλὰ δὲν τοὺς χρειάζεται. Εἶναι τόσο χαρούμενα καὶ συμπαθητικά, ὥστε περνοῦν ἀπὸ τὴ μιὰ χώρα στὴν ἄλλη, χωρὶς νὰ τὰ ἐμποδίση κανένας.

— Ἀλήθεια, κύριε, ρώτησε ἡ Παρασκευούλα, ὅταν μαζεύονται στὰ τηλεγραφικὰ σύρματα, φωνάζουν «παρὼν» καὶ «παρούσα», ὅπως ἐμεῖς ἐδῶ στὸ σχολεῖο;

— Ἐγὼ ἔχω μιὰ ἀπορία, εἶπε καὶ πάλι ὁ Δημήτρης. Ὅταν φεύγουν ἀπὸ ἐδῶ, κρυώνουν, δὲν ἔχουν τροφή κι ἔτσι καταλαβαίνουν ὅτι πρέπει νὰ ξενιτευτοῦν. Ἐκεῖ ὅμως πῶς τὸ ξέρουν ὅτι ἐδῶ ἦρθε ἡ ἀνοιξη; Τοὺς τηλεγραφεῖ κανένας;

«Χελιδόνια, ἀνοιξη ἔφτασε. Στόπ. Ἐλᾶτε. Τροφὴ ἄφθονη. Στόπ. Φωλιές περιμένουν. Στόπ».

— Δημήτρη, Δημήτρη, γέλασε ὁ δάσκαλος. Καμιὰ φορὰ τὸ Ἄστεροσκοπεῖο μπορεῖ νὰ κάνη λάθος. Νὰ πῆ: «αὔριο θὰ βρέξη» καὶ αὔριο νὰ σκάη ὁ τζίτζικας. Τὸ χελιδόνι ὅμως δὲ γελιέται ποτὲ μὲ τὴν ἀνοιξη.

— Ποιὸς δίνει τὸ σύνθημα νὰ ξεκινήσουν; Ὁ ἀρχηγός;

Ποιὸς τὰ ὀδηγεῖ; Ὑποφέρουν στὸ δρόμο; ρωτούσαμε τὸ δάσκαλο.

—Ναί, ὑποφέρουν μᾶς εἶπε, καὶ συνέχισε: Πολλὰ μάλιστα πεθαίνουν στὴ διαδρομὴ ἀπὸ τὴ μεγάλη ταλαιπωρία. Ἔχουν ν' ἀντιμετωπίσουν κακοκαιρίες, ἀρπαχτικά πουλιὰ κι ἓνα σωρὸ ἄλλους κινδύνους. Εὐτυχῶς, εἶναι μεταξύ τους πολὺ ἀγαπημένα καὶ βοηθοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο. Θὰ σᾶς διηγηθῶ ἓνα ἀληθινὸ περιστατικό:

Κάποτε στὸ χωριό μου ἓνα χελιδονάκι πιάστηκε σ' ἓνα λούκι καὶ φώναζε ἀπελπισμένα. Ἐνα ἄλλο χελιδόνι, μόλις εἶδε τὸ σύντροφό του σὲ δύσκολη θέση, ἔβγαλε κάτι βιαστικὲς καὶ γρήγορες φωνουῦλες, σὰ νὰ ἔλεγε: —«Βοήθεια! Βοήθεια! Φίλοι μου, χελιδόνια, τρέξτε. Ἐνας σύντροφός μας κινδυνεύει».

Τὸ ἔχασα γιὰ λίγο, μὰ μετὰ ξαναγύρισε. Δὲν ἦταν μοναχό. Ἀπὸ πίσω του ἐρχόταν ἓνα ὀλόκληρο σμήνος χελιδονιῶν. Μὲ ἀνήσυχες φωνὲς καὶ μικρὰ ραμφίσματα — τίπι τίπι, τίπι τίπι — προσπάθησαν καὶ πέτυχαν νὰ σώσουν τὸ φίλο τους. Τὸ χελιδονάκι ἐλευθερώθηκε καὶ ἄρχισε νὰ ψαλιδίζη τὸν οὐρανό. Μιὰ πήγαινε ψηλά, σὰ νὰ ἤθελε νὰ εὐχαριστήσῃ τὸ Θεό, μιὰ κατέβαινε χαμηλά, σὰ νὰ ἤθελε νὰ εὐχαριστήσῃ τοὺς συντρόφους του.

Ὁ δάσκαλος τέλειωσε τὴν ἱστορία του καὶ κάθισε στὴν ἔδρα.

— Σᾶς εὐχαριστῶ ὅλους γιὰ τὸ θαυμάσιο μάθημα. Μὰ ξέρετε λοιπὸν τόσα πράγματα γιὰ τὰ χελιδόνια; Μένω κατάπληκτος. Τὸ μόνο ποὺ ἔχω νὰ προσθέσω σ' αὐτὰ ποὺ εἶπατε εἶναι ὅτι τὸ ἀηδόνι καὶ τὸ χελιδόνι εἶναι τὰ πιὸ ἀγαπημένα πουλιὰ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ δὲν ὑπάρχει δημοτικὸ τραγούδι, ποὺ νὰ μὴ τ' ἀναφέρῃ. Θὰ σᾶς πῶ δύο δίστιχα, ποὺ μοῦ ἤρθαν τώρα στὸ μυαλό.

Τὸ ἓνα λέει:

Σοῦ στέλνω χαιρετίσματα μὲ τὸ πουλί, τ' ἀηδόνι,

καὶ μὲ τὴ θάλασσα γραφὴ καὶ μὲ τὸ χελιδόνι...

Καὶ τὸ ἄλλο:

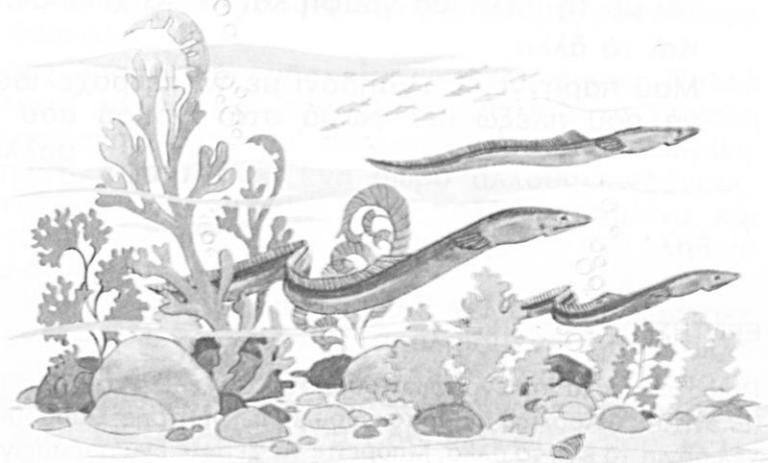
Μοῦ παρήγγειλε τ' ἀηδόνι μὲ τὸ πετροχελιδόνι
νὰ σοῦ πλέξω μιὰ φωλιά στὰ σγουρά σου τὰ
μαλλιά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῖος εἶδε στὰ τηλεγραφικὰ σύρματα τὰ χελιδόνια; Τί εἶπε ἡ Ἐλενίτσα; ὁ Λουκάς; ἡ Παρασκευοῦλα; ὁ Δημήτρης; Βοηθοῦν τὰ χελιδόνια τὸ ἓνα τὸ ἄλλο; Μπορεῖτε νὰ φέρετε ἓνα παράδειγμα; Ποιὰ εἶναι τὰ δίστιχα ποῦ εἶπε ὁ δάσκαλος;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ γράψης δίπλα τὸ ἀντίθετο ρῆμα:
Φεύγουν τὸ χειμῶνα τὴν ἀνοιξη.
Ρωτοῦμε τὸ δάσκαλο στὴ δασκάλα.
Σηκώνουν τὸ χέρι τὸ πόδι.
Νυχτώνει τὸ βράδυ τὸ πρωί.
- 2) Τί λέμε, ὅταν ἀποχωριζόμαστε ἓνα πρόσωπο;
Τί λέμε σὲ κάποιον ποῦ φεύγει ταξίδι;
Τί λέμε, ὅταν συναντοῦμε κάποιον τὸ πρωί;
Τί λέμε, ὅταν συναντοῦμε κάποιον τὸ ἀπόγευμα;
Τί λέμε, ὅταν πηγαίνωμε γιὰ ὕπνο;
- 3) Νὰ χρησιμοποιήσης τὸ κατάλληλο ρῆμα:
παίρνω καὶ περνῶ
Μὲ τὸ διαβατήριό μου ἀπὸ τὴ μιὰ χώρα στὴν ἄλλη.
Μαζί μου πάντα μιὰ βαλίτσα.
Τὸ καλοκαίρι μου τὸ δίπλα στὴ θάλασσα.
Τὰ χελιδόνια δὲν τίποτε μαζί τους στὸ ταξίδι.

15. ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΤΩΝ ΧΕΛΙΩΝ

“Όταν τὸ βράδυ κουβεντιάσαμε στὸ σπίτι γιὰ τὸ πρωινὸ μάθημα, ὁ πατέρας μου εἶπε:

— Δὲ μεταναστεύουν μόνο τὰ πουλιὰ τὸ φθινόπωρο. Μεταναστεύουν καὶ τὰ χέλια. Τὰ ξέρετε τὰ χέλια; Ζοῦν στὶς λίμνες, στοὺς ποταμοὺς καὶ στὰ ἔλη. Εἶναι ἓνα εἶδος ψαριοῦ, ποὺ μοιάζει μὲ φίδι.

Τὸ φθινόπωρο ἡ κοιλιά τῶν χελιῶν παίρνει ἓνα ὠραῖο πορτοκαλὶ χρῶμα μὲ ἀσημένιες ἀνταύγειες. Γίνονται «ἀσημένια χέλια». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ μεγάλη περιπέτειά τους ἀρχίζει. Γιατί, ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα νὰ γεννήσουν τ’ αὐγά τους, φεύγουν ἀπὸ τὸ μέρος, ὅπου ζοῦν.

“Ἄλλοτε οἱ ψαράδες καὶ οἱ χωρικοὶ δὲν μποροῦσαν νὰ ἐξηγήσουν τὴν ἐξαφάνισή τους. Ποῦ νὰ πήγαιναν τάχα καὶ τί νὰ ἔκαναν ὅλα τὰ χέλια; Κοντὰ στὸ

τζάκι τὰ βράδια ἔλεγαν διάφορες φανταστικὲς ἱστορίες.

Τώρα πιά ξέρομε ὅτι μιὰ κρύα νύχτα τοῦ φθινοπώρου τὰ χέλια ἀκοῦν μέσα τους μιὰ δυνατὴ φωνὴ νὰ τὰ διατάζη νὰ φύγουν. Ἡ φωνὴ αὐτὴ λέγεται ἔνστικτο καὶ δὲ σηκώνει καμία ἀντίρρηση.

Ξεκινοῦν λοιπὸν ὅπως τὰ πουλιά, μὰ ταξιδεύουν μόνο τὴ νύχτα. Τὴ μέρα ξεκουράζονται καὶ κρύβονται σὲ μέρη, ὅπου ὑπάρχουν νερά. Τὴ νύχτα προχωροῦν καὶ πάλι.

Πολλὲς φορές ἐνώνονται ὅλα μαζί, γίνονται ἓνα κουβάρι καὶ ἀφήνονται νὰ παρασυρθοῦν ἀπὸ τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Ἄν εἶναι ἀνάγκη, σέρνονται ἀκόμα καὶ στὴν ξηρά, ὥσπου νὰ βροῦν τὴ θάλασσα.

Ἦστερα ἀπὸ ἓνα κουραστικὸ ταξίδι τὰ καημένα τὰ χέλια φτάνουν ἐπιτέλους στὸ τέρμα. Κοντὰ στὸ βαθὺ κόλπο τοῦ Μεξικοῦ τὰ περιμένει μιὰ ζεστὴ, φιλόξενη θάλασσα. Ἐκεῖ κουρασμένα κι ἐξαντλημένα ἀφήνουν τ' αὐγά τους μέσα στὰ φύκια καὶ ὕστερα πεθαίνουν κατὰ χιλιάδες μέσα στὸ νερό.

Τὴν ἀνοιξη μικρὲς καινούριες ζωὲς σὰν κλωστοῦλες ζωντανεύουν στὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ. Εἶναι τὰ μικρὰ χέλια ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ τ' αὐγά, ποὺ ἔπλεαν μέσα στὰ φύκια. Σ' αὐτὴ τὴ μορφή τὰ χέλια λέγονται «λεπτοκέφαλα», γιατί ἔχουν λεπτὸ κεφάλι.

Τί συμπαθητικὰ ποὺ εἶναι! Κυλιοῦνται πάνω κάτω μέσα στὰ νερά, ἀνακατεύουν τὰ φύκια, μεγαλώνουν, δυναμώνουν καὶ παίρνουν τὸ σχῆμα τους. Περνοῦν περίπου δύο χρόνια. Τὰ χέλια δὲ λέγονται πιά «λεπτοκέφαλα», λέγονται «κυβέλες».

Ἔνα βράδυ ἀκοῦν καὶ αὐτὰ τὴ δυνατὴ φωνὴ μέσα τους:

— Κυβέλη, ξεκίνησε γιὰ τὸν τόπο σου. Ἄρκετὰ ἔμεινες σ' αὐτὴ τὴ φιλόξενη ἀλλὰ μακρινὴ θάλασσα. Πήγαινε στὸ σπίτι σου, στὸ πατρογονικό σου. Στὴ

λίμνη, στὸ ποτάμι, ὅπου ἔζησαν καὶ μεγάλωσαν οἱ γονεῖς σου.

Τὰ χέλια παίρνουν τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ. Τὸ ταξίδι δὲν εἶναι καθόλου εὐκόλο. Πολλὰ πεθαίνουν στὸ δρόμο, μὰ τὰ περισσότερα καταφέρνουν νὰ φτάσουν ἐκεῖ ποὺ πρέπει. "Ὅταν βρεθοῦν κοντὰ στὶς ἀκτές, εἶναι σχηματισμένα χέλια. Μόνο ποὺ εἶναι διάφανα, σὰ γυάλινα.

Τότε σχηματίζουν μὲ τὰ σώματά τους ἓνα τεράστιο κορδόνι ποὺ ἔχει μῆκος πολλῶν χιλιομέτρων καὶ ἀρχίζουν ν' ἀνεβαίνουν ἀπὸ τὴ θάλασσα στὶς λίμνες καὶ στοὺς ποταμούς. Εἶναι σὰν ἓνας μέγας στρατὸς ποὺ ὁρμᾷ καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ τὸν σταματήσῃ.

Μὰ δὲν εἶναι θαῦμα πῶς βρίσκουν τὸ μέρος; Πῶς, ἄς ποῦμε, τὰ χέλια, ποὺ ποτὲ δὲν ἔχουν ξαναδεῖ τὴ λιμνοθάλασσα τοῦ Μεσολογγίου, ἔρχονται νὰ ζήσουν καὶ νὰ μεγαλώσουν στὸ Μεσολόγγι, ἐκεῖ ποὺ ἔζησαν καὶ μεγάλωσαν οἱ γονεῖς τους;

Καὶ συνέχισε:

— Θαῦμα εἶναι καὶ ὁ τρόπος ποὺ ἀνακάλυψαν οἱ ἄνθρωποι τὴ διαδρομὴ τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ψαριῶν ποὺ μεταναστεύουν. Μοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ τὰ διαβάζω ὅλα αὐτὰ καὶ νὰ τὰ μαθαίνω. Ἄκουστε λοιπὸν τί ἔκαναν. Αἰχμαλώτισαν μερικὰ πουλιὰ καὶ μερικὰ ψάρια κι ἔδεσαν στὰ πόδια τῶν πουλιῶν ἢ στὰ πτερύγια τῶν ψαριῶν μιὰ μετάλλινη πλακίτσα. Ἐπάνω στὴν πλακίτσα ἔγραψαν τὸν τόπο τους κι ἓναν ἀριθμὸ· π.χ. Κοπεγχάγη 3153. "Ὅποιος ἔπιανε τὸ ψάρι ἢ τὸ πουλιὸ ἔπρεπε νὰ στείλῃ πίσω τὴν πλακίτσα καὶ νὰ γράψῃ ποῦ τὸ ἔπιασε καὶ πότε. Μὲ αὐτὴ τὴν ἀλληλογραφία μαθεύτηκε σιγὰ σιγὰ ὁ δρόμος ποὺ ἔπαιρναν τὰ πουλιὰ καὶ τὰ ψάρια, ὅταν ἔφευγαν ἀπὸ τὸν τόπο τους.

—Κι ἔτσι μάθαμε τὸ μυστικὸ τους, εἶπε ὁ παππούς μου γελώντας, καὶ τὰ χέλια δὲν ἔχουν πιά μυστικά.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πότε γίνονται άσημένα τὰ χέλια; Ποῦ εἶναι τὸ τέρμα τοῦ ταξιδιοῦ τους; Ποιὰ χέλια λέμε «λεπτοκέφαλα» καὶ ποιὰ «κυβέλες»; Ποῦ ξαναγυρίζουν τὰ χέλια; Ποιὸς τὰ ὀδηγεῖ σ' αὐτό; Μὲ ποῖο τρόπο ἀνακάλυψαν οἱ ἄνθρωποι τὴ διαδρομὴ τῶν πουλιῶν καὶ τῶν ψαριῶν ποὺ μεταναστεύουν; Μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ λίγα λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς καὶ ν' ἀναλύσῃς τρεῖς σύνθετες λέξεις τοῦ κεφαλαίου.
- 2) Νὰ πῆς πῶς λέμε ἀλλιῶς:
τὸ βράδου, τὸ τζάκι, τὸ παντζάρι, τὴ στέγη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιὰ εἶναι ἡ Εὐρώπη; ἡ Κοπεγχάγη; τὸ Μεξικό;
- 2) Νὰ δείξῃς στὸ χάρτη σου τὸ Μεσολόγγι καὶ νὰ πῆς ποιὰ εἶναι τὰ προϊόντα του.
- 3) Νὰ πῆς τί εἶναι:
ἡ λίμνη, ὁ ποταμός, τὸ ἔλος, ἡ θάλασσα, ὁ κόλπος, ἡ λιμνοθάλασσα.

16. ΣΗΜΑΙΑ

Στημόνι σου, άσπρογάλαζο πανί,
ἢ πίστη στὴν ἀθάνατη πατρίδα.
'Ασύγκριτη σημαία Ἑλληνίδα,
ὑφάδι σου ἢ δόξα κι ἢ τιμή.

Κι ἐνῶ γλυκὰ σὰν κύμα παιχνιδίζεις
καὶ μοιάζεις τῆς εἰρήνης περιστέρι,
σὰν φτάση τοῦ πολέμου τὸ ἀγέρι
θεριεύεις σὰν ἀετὸς καὶ φτερουγίζεις.

Κι ἀτρόμητη τὴ μάχη ὡς ἀγναντεύεις,
γεμίζεις περηφάνεια τὸν ἀέρα,
σημαία, τῶν ἀθάνατων μητέρα,
στὸν ἴσκιο σου τοὺς ἥρωες μαζεύεις.

Μαρία Γουμενοπούλου

«Περνᾶ-περνᾶ ἢ μέλισσα»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἀρέσει στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί σοῦ θυμίζουν οἱ λέξεις στημόνι καὶ ὑφάδι;
- 3) Γιατί στὴ δεύτερη στροφή παρομοιάζεται ἡ σημαία μὲ περιστέρι ἀλλὰ καὶ μὲ ἀετό;
- 4) «Στὸν ἴσκιο σου τοὺς ἥρωες μαζεύεις». Πῶς τὸν καταλαβαίνει αὐτὸν τὸ στίχο;
- 5) Νὰ βρῆς δικά σου ἐπίθετα γιὰ τὴ σημαία.

17. 28η ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1940

‘Ο παππούς μου πολέμησε στην ‘Αλβανία. ‘Ο πατέρας μου ήταν τότε δέκα χρονῶν. Μοῦ διηγούνται λοιπὸν καὶ οἱ δύο τόσο θαυμαστὲς ἱστορίες ἀπὸ αὐτὸν τὸν πόλεμο, ὥστε δὲ δυσκολεύτηκα καθόλου νὰ γράψω τὴν ἔκθεσή μου.

Τὴν ἔκθεση τὴν ἔγραψα στὸ σπίτι καὶ μοῦ διόρθωσε τὰ λάθη ὁ πατέρας. ‘Ο παππούς δὲν μπορούσε νὰ μὲ βοηθήσει, γιατί τὰ μάτια του ἦταν γεμάτα δάκρυα καὶ δὲν ἔβλεπε καλά. Στὴν ἔκθεσή μου ἔγραψα:

«Μπορεῖ νὰ μὴν πολέμησα στὸν πόλεμο τοῦ σαράντα, μὰ πολέμησε ὁ παππούς μου καὶ εἶναι τὸ ἴδιο, ἀφοῦ εἶμαι ἐγγόνι του καὶ αἷμα του. Καί, ἂν τύχαινα ἐγὼ στὴ θέση του, μὲ τὴν ἴδια χαρὰ θὰ πολεμοῦσα. Γιατί, ἂν ὅλοι τότε τὸ 1940 πολέμησαν μὲ τὴν πεποίθηση ὅτι θὰ νικήσουν, ἦταν γιατί οἱ ἐχθροὶ μας εἶχαν ἄδικο καὶ τὸ ἄδικο δὲν τὸ θέλει ὁ Θεός.

»Τί κάναμε στοὺς Ἴταλοὺς καὶ μᾶς βύθισαν τὸ ὠραῖο μας πλοῖο τὴν «Ἑλλη» στὴν Τήνο; Καὶ μάλιστα τὸ Δεκαπενταύγουστο, τὴν ἡμέρα ποὺ γιορτάζαμε τὴν Παναγία μας; Τίποτε. Τί τοὺς κάναμε, γιὰ νὰ μᾶς

κηρύξουν τὸν πόλεμο; Τίποτε. Μπορούσαμε νὰ τοὺς ἀφήσωμε νὰ περάσουν ἀνενόχλητοι στὰ χώματά μας; Ποτέ!

»Μιὰ χώρα σὰν τὴν Ἑλλάδα δὲν μπορεῖ νὰ τὴν παραδώσῃ κανεὶς χωρὶς μάχη. Σὲ ὅλη τὴν ἱστορία της κάνει πολέμους καὶ ὑπερασπίζεται τὸ χῶμα της ἀπὸ τὶς χιλιάδες ἐχθροὺς ποὺ θέλουν νὰ τὴν κατακτήσουν.

»Μὲ αὐτὲς τὶς σκέψεις ἔφευγαν ὅλοι γιὰ τὸ μέτωπο. Ἡ κατάσταση ἦταν τραγικὴ. Οἱ Ἴταλοι πέρασαν τὰ σύνορά μας κι ἔφτασαν ἴσαμε τὴν Ἡγουμενίτσα. Λίγο ἀκόμα θὰ περνοῦσαν καὶ τὴν Πίνδο.

»Μὰ ἐκεῖ ἔγινε τὸ θαῦμα. Τὸ θαῦμα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

»Οἱ στρατιῶτες μας μὲ τὴν καρδιὰ γεμάτη ἀγανάκτηση γιὰ τοὺς ἐχθροὺς καὶ ἀγάπη γιὰ τὴν πατρίδα ἀγωνίστηκαν μὲ τὰ δόντια, γιὰ νὰ τοὺς ἐμποδίσουν. Μαζί τους ἀγωνίστηκαν οἱ γέροι, οἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά. Ἔσυραν κανόνια μὲ σκοινιά, πῆραν στὰ χέρια ὀβίδες, ἀνέβασαν στὶς κορυφὲς κασόνια μὲ φυσίγγια, κουβάλησαν τὰ ὄπλα, τὰ πυρομαχικά, τὶς κουβέρτες καὶ τὸ ψωμί. Μέσα σὲ λίγες ὥρες κατάφεραν ἕναν πραγματικὸ ἄθλο. Οἱ ἰταλικὲς μεραρχίες διαλύθηκαν. Καὶ ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ἄρχισαν οἱ νίκες μας!

»Ὁ παππούς μου ἀνοίγει τέτοιες ἡμέρες ἕνα μικρὸ μπαούλο. Τὸ κοιτάζει καὶ βουρκώνουν τὰ μάτια του. Ἔχει μέσα ἕνα στρατιωτικὸ παράσημο, μιὰ φωτογραφία ἐπάνω στὰ χιονισμένα βουνὰ καὶ ἕνα ἀμπέχο.

— Δὲ μοῦ ἀρέσουν οἱ πόλεμοι, λέει. Καταστρέφουν τὰ εἰρηνικὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων. Μά, ἂν χρειαζόταν νὰ πολεμήσω ξανὰ σ' ἕνα τέτοιο δίκαιο καὶ σωστὸ πόλεμο, θὰ ἔτρεχα — ἂν μπορούσα — ἀπὸ τοὺς πρῶτους!».

Ἔστερα ἀπὸ τὴν ἔκθεση ὁ πατέρας μου μοῦ μίλησε γιὰ τὶς ἀξέχαστες ἐκεῖνες ἡμέρες καὶ τὰ γεγονότα τοῦ πολέμου. Παρ' ὅλο ποὺ ἦταν μικρός, τὰ

θυμᾶται ὅλα μὲ μεγάλη συγκίνηση.

Τὴν πρώτη μέρα τοὺς εἶχαν ξυπνήσει οἱ σειρῆνες καὶ οἱ καμπάνες. Σηκώθηκαν ἀπὸ τὰ κρεβάτια τους κατὰπληκτοι καὶ ρωτοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον τί συμβαίνει.

Οἱ ἄντρες — ἀνάμεσά τους καὶ ὁ παπποῦς — μπῆκαν στὰ τρένα κι ἔφυγαν ντυμένοι στὸ χακί. Δάκρυα, ἀποχαιρετισμοί. Ξεχνιοῦνται ὅλα αὐτὰ τὰ πράγματα;

Καὶ ὕστερα ἡ ἀγωνία γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ πατέρα του. Ὁ ταχυδρόμος, ποὺ ἔστριβε τὴ γωνία κι ἔφερνε τὰ γράμματα τοῦ παπποῦ μου. Θυμᾶται ἀκόμα τὴ μητέρα του, τὴ γιαγιά μου, τὰ πλέκη, τὰ πλέκη νύχτα καὶ μέρα, μ' ἓνα χοντρὸ γκρίζο μαλλί, κάλτσες καὶ πουλόβερ γιὰ τοὺς στρατιῶτες τῆς Ἀλβανίας.

Μὰ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα θυμᾶται τὸ ραδιόφωνο. Τὸν ἐκφωνητὴ, ποὺ ἔλεγε κάθε φορὰ μὲ τρεμουλιαστὴ φωνὴ τίς νίκες μας: «Προσοχή! Προσοχή! "Ἕλληνες! Ἡ Κορυτσά κατελήφθη!».

Καὶ μετὰ ἀπὸ λίγο καιρό:

«Προσοχή! προσοχή! Ἀγγέλλεται ἐπισήμως πῶς σήμερα στὶς 12, τὰ ἑλληνικὰ στρατεύματα μπῆκαν νικηφόρα στὴν πόλη τοῦ Ἀργυροκάστρου!».

— Ὁχι! λέει ὁ πατέρας. Εἶναι ἀδύνατο νὰ σοῦ περιγράψω, παιδί μου, τὴ χαρὰ μας γιὰ τοὺς θριάμβους μας. Ὁ κόσμος ἔβγαινε στοὺς δρόμους φωνάζοντας καὶ ζητωκραυγάζοντας. Οἱ καμπάνες χτυποῦσαν χαρμόсуна σὰ νὰ ἦταν Ἀνάσταση καὶ ὁ ἓνας φιλοῦσε τὸν ἄλλον μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Ἥμαστε ὅλοι ἐνωμένοι σὰ μιὰ καρδιά καὶ ὅλοι πολεμούσαμε γιὰ τὸ ἴδιο ἰδανικό. Οἱ στρατιῶτες στὰ βουνὰ μὲ τὰ ὅπλα. Ἐμεῖς, στὰ μετόπισθεν, ὅπως λένε, μὲ ὅ,τι μπορούσαμε. Κι ἀποδείξαμε σ' ὅλο τὸν κόσμο ὅτι οἱ ἐχθροί μας, ὅσο ἀνίκητοι κι ἂν ἦταν, δὲν μπόρεσαν νὰ μὴ νικηθοῦν μπροστὰ στὸ θάρρος τῆς ψυχῆς ἐνὸς λαοῦ, ποὺ πολεμοῦσε γιὰ τὴν ἐλευθερία του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιός πολέμησε στην Ἀλβανία ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τοῦ Παναγιώτη; Τί ἐνθῦμια ἔχει ἀπ' αὐτὸν τὸν πόλεμο; Τοῦ ἀρέσει τοῦ παπποῦ νὰ πολεμᾷ; Γιατί θὰ ξαναπολεμοῦσε ὅμως, ἂν χρειαζόταν; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μερικά γεγονότα αὐτοῦ τοῦ πολέμου; Ποιά εἶναι ἡ σημασία καὶ τὸ νόημα τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη ὡς ποιὸ σημεῖο ἔφτασαν οἱ Ἕλληνες στὴν Ἀλβανία.
- 2) Νὰ δείξης ἀκόμα τὴν Κορυτσά, τὸ Ἀργυρόκαστρο, τὴν Ἡγουμενίτσα, τὴν ὄροσειρὰ τῆς Πίνδου, τὴν Τῆνο.
- 3) Τί ἔχεις ἀκούσει γιὰ τὴν «Ἑλλη»;

18. ΕΛΛΑΔΑ

Ἑλλάδα: λιόχαρα βουνά,
ἀπάνεμες ἀκρογιαλιές,
σμίγουν τὰ πεῦκα ἀπανωτὰ
μὲ τίς χλωρόφυλλες ἐλιές.

Τὸ χῶμα ἀνθεῖ, γεννάει ἡ γῆ
κάτω ἀπ' τὸ διάφανο ἡλιοφῶς·
κάθε ὀμορφιάς εἶναι πηγὴ
ὁ ξάστερός της οὐρανός.

Κάθε ραχοῦλα καὶ μεριά
καὶ μιὰ ἱστορία ἥρωική.
Λημέριασεν ἡ λευτεριά
στὴ γῆ μας τὴ μαρτυρική.

Εὐγενία Παλαιολόγου-Πετρώνδη

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στοῦ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί ἐννοεῖ ἡ ποιήτρια μὲ τοὺς στίχους: «λημέριασεν ἡ λευτεριά
στὴ γῆ μας τὴ μαρτυρική;»
- 3) Ποιὰ ἐπίθετα χρησιμοποιοῖ ἡ ποιήτρια καὶ γιατί;

19. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΤΑΜΙΕΥΣΗ

Σήμερα μās μίλησαν στο σχολείο για την οικονομία και την αποταμίευση. Μās είπαν την αληθινή ιστορία μιάς δασκάλας, που υπηρετούσε στο δημοτικό σχολείο κάποιου όρεινου χωριού της Κρήτης. "Ισως μάλιστα να υπηρετη ακόμα.

Η δασκάλα αυτή έκαμε μιά μαθητική κοινότητα με τον τίτλο «Μελίσσα». "Ενα κουτί του καφέ μεταμορφώθηκε σε κουμπαρά, γιατί δέν υπήρχαν χρήματα ν' αγοράσουν πραγματικό. Οί κάτοικοι του χωριού ήταν όλοι τους πολύ φτωχοί.

Μετά την καθημερινή προσευχή ό κουμπαράς περνούσε άπ' όλα τά παιδιά και τά «μελισσόπουλα» έβαζαν μέσα στο καφεκούτι τις οικονομίες τους.

"Όταν άνοιξαν τον κουμπαρά, βρήκαν μέσα ένα κεφάλαιο εκατόν είκοσι δραχμών. Βρέθηκαν έντεκα δραχμοῦλες και είκοσι δύο πενήνταράκια. "Όλα τ' άλλα είκοσαράκια, δεκάρες και πεντάρες.

Με τις εκατόν είκοσι δραχμές αγόρασαν μιά μηχανή για κούρεμα. Μόλις μεγάλωναν τά μαλλιά τους, οί μαθητές πήγαιναν να κουρευτούν μ' ένα πενήνταράκι στη μηχανή του σχολείου. "Αν πήγαιναν στον κουρέα, θά πλήρωναν περισσότερο. Είχαν λοιπόν σχετική οικονομία.

Τό... κουρείο μάζεψε στο ταμείο του αρκετά χρήματα. Τά μαλλιά, βλέπετε, φυτρώνουν πολύ γρήγορα. Με αυτά τά χρήματα οί μαθήτριες αγόρασαν κλωστής και ύφασμα και κέντησαν εργόχειρα. Πούλησαν τά εργόχειρα και αγόρασαν χάρτες, μικρά σχολικά έπιπλα και βιβλία, για να σχηματίσουν μιά μικρή βιβλιοθήκη.

Τά παιδιά του όρεινου χωριού της Κρήτης έβρισκαν χίλιους τρόπους, για να δώσουν στον κουμπαρά τους φαγητό. Καί όταν τον έπιαναν στα χέρια τους κι

ἔβλεπαν ὅτι βάραινε, ἢ ἱκανοποίησή τους δὲν περιγράφεται.

Τὸν πρῶτο χρόνο ἡ «Μέλισσα» μάζεψε 1.268 δραχμές. Ὅλα ἀπὸ πεντάρες, δεκάρες καὶ εἰκοσαράκια. Ἀλλά, ὅπως λέει ἡ παροιμία: «σταλαγματιά, σταλαγματιά γεμίζει ἢ στάμνα ἢ πλατιά». Οἱ οἰκονομίες ἔγιναν τετράδια, ὄργανα φυσικῆς καὶ χημείας καὶ χρήσιμα ἀντικείμενα γιὰ τὸ σχολεῖο!

—Γιατί δὲν κάνομε κι ἐμεῖς ἕναν κουμπάρά, ν' ἀγοράσωμε αὐτοκίνητο; ρώτησα πρὶν ἀπὸ δύο χρόνια τοὺς δικούς μου. Θὰ μπορούμε νὰ πηγαίνωμε, ὅποτε θέλομε, στὴ θεία τὴν Ἑλένη, στὸ Πήλιο.

—Φοβοῦμαι, πὼς θὰ χρειαστῆ νὰ περιμένῃς πολὺ, Παναγιώτη, εἶπε χαμογελώντας ὁ πατέρας. Ἐνα αὐτοκίνητο θέλει πολλὰ λεφτά. Δὲν εἶναι παίξε γέλασε!

Ἦμουν ἔτοιμος νὰ βάλω τὰ κλάματα ποὺ ἔβλεπα τὰ ὄνειρά μου νὰ γκρεμίζωνται. Ὁ πατέρας μου μὲ λυπήθηκε.

—Ἀφοῦ τὸ θέλεις τόσο πολὺ, δὲν κάνομε ἕναν κουμπάρά; Τί εἶχαμε, τί χάσαμε; Ἐδῶ ποὺ τὰ λέμε τίποτε δὲν εἶναι σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ἀκατόρθωτο! Μπορεῖ μετὰ ἀπὸ πέντε ἕξι χρόνια ν' ἀποχτήσωμε κι ἐμεῖς ἕνα σαραβαλάκι ἀπὸ δεῦτερο χέρι!

—Ἄς εἶναι κι ἀπὸ τρίτο! εἶπε ὁ παππούς.

—Ἄς εἶναι κι ἀπὸ τέταρτο! φώναξα ἐνθουσιασμένος κι ἐγώ.

—Τὴν κολοκυθιά θὰ παίξωμε τώρα; ρώτησε ὁ λογικὸς Κλεάνθης κι ἔπεσε μὲ τὰ μούτρα στὴ δουλειά.

Πῆρε ἕνα ξύλινο κουτὶ ἀπὸ σταφίδες καὶ τὸ μεταμόρφωσε σὲ κουμπάρά. Ἀπ' ἔξω ἔγραψε μὲ καλλιγραφικὰ γράμματα: ΣΑΡΑΒΑΛΑΚΙ.

Οἱ μεγάλοι ἔριχναν μέσα τίς οἰκονομίες τους. Ἐμεῖς οἱ μικροὶ τὸ χαρτζιλίκι μας. Κάθε τόσο ὁ μπαμπὰς ἄνοιγε τὸ κουτὶ καὶ πήγαινε τὰ λεπτά στὴν Τράπεζα. «Τὰ λεπτά, ἔλεγε, γεννοῦν λεπτά. Θὰ ἔχωμε καὶ τὸν τόκο».

Πιο οικονομία απ' όλους αποδείχτηκε ή Μαρίνα. "Όταν τής ἔδινε ή μητέρα μου δραχμούλα, για ν' αγοράση κουλούρι, ζητούσε από τόν κουλουρτζή μισό, γιατί ήθελε νά ρίξη τὸ πενηνταράκι της στὸν κουμπάρά μας. "Όσπου ή μαμὰ τὸ ἔμαθε καὶ ἀναγκάστηκε νά τής δίνη δύο δραχμές. Μία για ν' αγοράζη κουλούρι καὶ μία για νά ρίχνη στὸ σταφιδόκουτο. Ἄλλιῶς ποιὸς ἄκουγε τὴν γκρίνια της. Μποροῦσε νά κλαίη ὅλη μέρα!

Μὲ τ' ἀστεῖα πέρασαν δυὸ χρόνια κι ἔχομε μαζέψει τὰ μισὰ χρήματα. "Όπως λέει ὁ μπαμπὰς γελώντας, ἔχομε κιόλας τὶς δύο ρόδες. Μά, ἐπειδὴ τὸ αὐτοκίνητο κυλᾷ μὲ τέσσερεις, πρέπει νά κάνωμε ἀκόμα λίγη ὑπομονή.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Με ποιό τρόπο έκαναν οίκονομία τὰ «μελισσόπουλα»; Πόσα λεφτά βρήκαν τὴν πρώτη φορά πού άνοιξαν τόν κουμπαρα; Τί έκαναν άπό κεϊ και πέρα; Τί ήθελε ν' άποχτήση ό Παναγιώτης; Τί πρότεινε στους δικούς του; Έγινε δεκτη ή πρότασή του και πώς; Ποιός άποδείχτηκε πολυ οίκονόμος; Ποιό είναι τὸ νόημα τού κεφαλαίου και τί συμπέρασμα βγάζεις;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί λέμε κεφάλαιο και τί τόκο;
- 2) Τί θα πη φιλαργυρία και τί τσιγκουνιά;
- 3) Ξέρεις καμιά παροιμία για τὴν οίκονομία ή τὴ σπατάλη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρῆς τί λέξεις είναι:
όρεινός-πεδινός, πρώτος-τελευταίος,
μισός-όλόκληρος, οίκονόμος-σπάταλος.
- 2) Τόν καφέ τόν βάζομε στο καφεκούτι. Μήπως μπορείς νά πῆς ποῦ βάζομε:
τὰ βιβλία; τὰ πιάτα; τὸ σαποῦνι;
(Τὸ κείμενο αὐτὸ θα πρέπει νά διδαχτῆ τὴν ἡμέρα πού γιορτάζεται ἡ «Διεθνῆς Ἡμέρα Ἀποταμιεύσεως», δηλαδὴ τὴν 30ῆ Ὀκτωβρίου).

20. ΤΟ ΜΥΑΛΟ ΚΑΙ Η ΚΑΡΔΙΑ ΜΙΑΣ ΧΩΡΑΣ

Θέλω νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια. Καὶ ὁ Κλεάνθης κι ἐγὼ ζηλεύομε τὰ ξαδερφάκια μας ποὺ ζοῦν στὴν ἐπαρχία. Ὅρισμένα πράγματα, ποὺ ἐμεῖς τὰ διαβάζομε μόνο στὰ βιβλία, ἐκεῖνα τὰ ζοῦν καθημερινά.

Ἐμεῖς, ἄς πιουῖμε, δὲν ἔχομε ζήσει ἀπὸ κοντὰ τὸ ὄργωμα. Δὲν ἔχομε δεῖ τὰ βόδια νὰ σέρνουν τὸ ἀλέτρι καὶ νὰ βυθίζουν τὸ ὑνὶ μέσα στὴν καρδιά τῆς γῆς. Δὲν ἔχομε δικό μας ἄλογο, νὰ τὸ λέμε Ντορῆ ἢ Μπίμπο, ν' ἀνεβαίνωμε στὴ ράχη του καὶ νὰ τρέχωμε στὸν κάμπο. Οὔτε σταφύλια ἔχομε πατήσει ποτὲ οὔτε ἐλιές ἔχομε μαζέψει. Ἐχομε μόνο ἓνα ποδήλατο καὶ μ' αὐτὸ γυρίζομε γύρω γύρω στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ μας καὶ τσακωνόμαστε ποιὸς θὰ τὸ πρωτοπάρῃ.

Ὁ θεῖος μου ὁ Γιάννης ἔχει τρακτέρ. Ἐνα τρακτέρ σὰ σπίτι μεγάλο. Μ' αὐτὸ καλλιεργεῖ τὰ χωράφια, τὴν πατρικὴ του περιουσία. Ὁ θεῖος μου εἶναι γεωπόνος καὶ τοῦ ἀρέσει νὰ μένη στὸ χωριό, γιὰ νὰ εἶναι δίπλα στὴ γῆ, στὴ δουλειά του. Πῶς θὰ ἤθελα ν' ἀποχτήσω κι ἐγὼ ἓνα τρακτέρ!

—Τί νὰ τὸ κάνης τὸ τρακτέρ στὴν πόλη, Παναγιώτη;

μου λέει ο πατέρας. Θα ὀργώνης τὴν ἄσφαλο;
Δὲ βρίσκω τί νὰ πῶ καὶ σωπαίνω.

— "Ἀκουσε ἓνα μῦθο, μου εἶπε μιὰ μέρα ὁ πατέρας:

Κάποτε μιὰ λεύκα ἔκανε παράπονα σὲ μιὰν ἄλλη
πού εἶχε φυτρώσει δίπλα τῆς:

— Εἶδες, κυρα-γειτόνισσα, τὰ πουλιά; Πετοῦν ψηλὰ
στὸν οὐρανό, γνωρίζουν κόσμους καινούριους καὶ
βλέπουν τὴ γῆ σὰν πανόραμα. Ἐμεῖς τὰ δέντρα,
ριζωμένα στὸ χῶμα, οὔτε νὰ κουνηθοῦμε δὲν μπο-
ροῦμε.

Τὴν ἴδια στιγμή ἓνας κυνηγὸς σημάδεψε μὲ τ'
ὄπλο του ἓνα πουλάκι καὶ τὸ καημένο ἔπεσε μπροστὰ
τους νεκρό.

— Εἶδες, κυρα-γειτόνισσα; ρώτησε μὲ τὴ σειρά τῆς ἡ
ἄλλη λεύκα. "Ἄν ἦσουν πουλί, τώρα δὲ θὰ ζοῦσες. Τὸ
πέταγμα πού ζήλεψες τοῦ στοίχισε τὴ ζωὴ.

Ὁ μῦθος θέλει νὰ πῆ ὅτι κανεὶς ποτὲ καὶ γιὰ
τίποτα δὲν πρέπει νὰ παραπονιέται. "Ὅλοι εἶμαστε
καλὰ ἐκεῖ πού εἶμαστε μοιρασμένοι. Οἱ μισοὶ στὴν
ἐπαρχία, στὸ ὑπαιθρο, καὶ οἱ ὑπόλοιποι στὶς πόλεις.
Ἐμεῖς δὲν ἔχομε τὸν καθαρὸ ἀέρα καὶ ἄλλα καλά.
Ἐκεῖνοι δὲν ἔχουν πάλι ὀρισμένες εὐκολίες πού
ἔχομε ἐμεῖς στὴν πόλη. Ὅσο τόσο ὅλοι ἀγωνιζόμαστε
καὶ ἀντιμετωπίζομε προβλήματα. Καὶ ἂν θέλης νὰ σοῦ
τὸ πῶ κάπως πιὸ ὁμορφα, γιὰ νὰ καταλάβης, ἐδῶ στὴν
πόλη εἶναι τὸ μυαλό τῆς Ἑλλάδας, ἐνῶ στὰ χωριά
εἶναι ἡ καρδιά τῆς.

"Ὅταν τὰ λέγαμε αὐτά, ἦταν ἀκόμα στὸ σπίτι ἡ
γιαγιά. Κατέβασε τὰ γυαλιά τῆς στὴ μύτη, γιὰ νὰ μὲ
βλέπη καλύτερα, καὶ εἶπε:

— "Ἐλα τώρα, νὰ μὲ βάλῃς ἐμένα νὰ καθίσω ὀλόκληρο
χρόνο στὴν πόλη. Δὲν μπορῶ. Θὰ μαραζώσω. Ἐχω
τόσο πολὺ συνηθίσει στὶς δουλειὲς τοῦ χωριοῦ, ὥστε,
κάθε φορὰ πού βρίσκομαι στὴν πόλη, νομίζω ὅτι εἶμαι
ἄχρηστη.

Στὸ χωριὸ οἱ δουλειὲς δὲν τελειώνουν ποτέ. Τὰ

ζῶα θέλουν κάθε μέρα φροντίδα καὶ τὰ χωράφια περιποίηση ὅλες τὶς ἐποχές. Σκαλίζω τὸν κῆπο, φυτεύω λαχανικά, ταΐζω τὸ σκύλο, τὰ περιστέρια, τὶς κότες, ἐτοιμάζω στὰ γουρουνάκια τὸ φαΐ. Ἄλλοτε, ὅταν εἶχαμε θέρισμα, βοηθοῦσα στὸ χωράφι. Τώρα ὅμως δὲν ὑπάρχει λόγος, γιατί ἡ μηχανὴ θερίζει, ἀλωνίζει, ξεχωρίζει τὸ σιτάρι ἀπὸ τὸ ἄχυρο καὶ τὰ παραδίνει ὅλα ἕτοιμα.

Καὶ ὕστερα τί τὰ θέλεις; Στὸ χωριὸ ξέρεις ποιὸς εἶναι ὁ γείτονάς σου. Τὸν ἀγαπᾶς, τὸν πονᾶς γιὰ τὶς λύπες του καὶ χαίρεσαι γιὰ τὶς χαρές του. Στους γάμους, στὰ βαφτίσια παίρνει μέρος ὅλο τὸ χωριό. Ἐδῶ στὴν πόλη ὑπάρχουν καὶ γείτονες ποὺ δὲν ξέρω οὔτε τ' ὄνομά τους.

Αὐτὸ ἀλήθεια τῆς κακοφαίνεται πολὺ τῆς γιαγιᾶς. —Στὸ χωριό, συνέχισε, παίρνω τὸν ἀνήφορο τὸ σούρουπο ἴσια γιὰ τὸ ἐκκλησάκι. Βάζω λάδι, ἀνάβω τὸ καντήλι, συγυρίζω καὶ προσεύχομαι γιὰ ὅλους μας. Κατηφορίζοντας σταματῶ στὰ ψηλὰ κυπαρίσσια, ἐκεῖ ποὺ κοιμᾶται ὁ πατέρας μου, στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ. Τοῦ πάω λίγα φρέσκα λουλούδια, τοῦ λέω καμιὰ κουβεντούλα καὶ μαλακώνει ἡ ψυχὴ μου.

Ἐδῶ στὴν πόλη στριμώχνεστε σ' αὐτὰ τὰ κουτιά, ποὺ τὰ λέτε σπίτια, καὶ μῆτε κόκορας λαλεῖ τὸ πρωί, γιὰ νὰ νιώσης πὼς ξημέρωσε, μῆτε πουλι σου κάνει συντροφιά. Μήπως μορεῖς νὰ πᾶς καὶ στὴ γειτόνισσα νὰ τῆς ζητήσης λεμόνι, ἀφοῦ σου εἶναι ἄγνωστη;

Ἐχετε καὶ τὰ καλά σας, δὲ λέω. Τ' αὐτοκίνητά σας, τὰ μαγαζιά σας, ὅλα στὰ πόδια σας. Μεγάλα Ὑπουργεῖα, μεγάλες Τράπεζες, ἔτσι ν' ἀπλώσης τὸ χέρι σου ἔχεις τοῦ πουλιοῦ τὸ γάλα. Μὰ ὁ ἀέρας εἶναι βρώμικος, οἱ δρόμοι γεμάτοι θόρυβο καὶ φασαρία καὶ ὕστερα κανεῖς ἀπὸ σᾶς δὲ βλέπει ἀπὸ ποιὸ δρόμο ἔρχεται ὁ ἥλιος τὸ πρωὶ καὶ ἀπὸ ποιὸ μονοπάτι φεύγει τὸ βράδυ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιές είναι οι διαφορές ανάμεσα στην πόλη και το χωριό; Τι συμπέρασμα βγάζεις από το μύθο του πατέρα; Της άρέσει τής γιαγιᾶς τὸ χωριὸ καὶ γιατί; Τί τῆς κακοφαίνεται τῆς γιαγιᾶς; Τί ἔννοεῖ ἢ γιαγιά μὲ τὰ «ψηλὰ κυπαρίσσια»; Γιατί λέει κουτιά τις πολυκατοικίες; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς ἀλλιῶς λέμε:
τὸ μύθο, τὸ παπούτσι, τὸ ψωμί, τὸ λουλούδι.
- 2) Νὰ βρῆς ποιές λέξεις θυμᾶσαι ποὺ νὰ προέρχονται ἀπὸ τὰ ρήματα:
παίζω, κυνηγῶ, γράφω, βρέχω.
- 3) Νὰ βάλῃς τις σωστὲς λέξεις στὶς παρακάτω προτάσεις:
ὕνι - ἡνία
Τὸ..... τοῦ ἀρότρου.
Τὰ..... τοῦ ἀλόγου
Πῆρε τὰ..... καὶ ὁδήγησε τὸ ἀμάξι.
Τὸ..... βυθίστηκε στὴ γῆ.

21. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΙΣΩΠΟΣ

Προχτὲς ἢ Ἄννουλα, ἢ συμμαθήτριά μου, μᾶς διάβασε ἀπὸ ἓνα βιβλίο γιὰ τοὺς ἀρχαίους μύθους καὶ τὸν Αἴσωπο:

«Ἡ ἑλληνικὴ μυθολογία εἶναι ἓνας μεγάλος κῆπος μὲ πολὺ ὄμορφα λουλούδια, τοὺς μύθους. Ὅταν μποῦμε σ' αὐτὸν τὸν κῆπο, δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ θαυμάσωμε τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες γιὰ τὴ μεγάλη φαντασία ποὺ εἶχαν.

»Καθετί πού ἔβλεπαν γύρω στή φύση τὸ ἔκαναν μέσα στὸ μυαλό τους ἓνα παράξενο παραμῦθι. Σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ, τοὺς ἔκαναν ἐντύπωση οἱ κεραυνοί, οἱ ἀστραπές, οἱ ἀλλαγές τοῦ καιροῦ κι ἔβλεπαν πίσω ἀπὸ αὐτὰ θεοῦς καὶ θεές.

»Ἔτσι ἔλεγαν ὅτι ὁ Ἥλιος εἶναι θεός, πού ξεκινᾷ μὲ τὸ ἄρμα του κάθε πρωὶ καὶ ἀνηφορίζει στὸν οὐρανό. Γιὰ τὴν Αὐγὴ ἔλεγαν πὼς ἦταν μιὰ Νύμφη μὲ ρόδινα δάχτυλα, πού σκόρπιζε τριαντάφυλλα στὴν ἀνατολή, γιὰ νὰ περάσῃ ὁ ἥλιος. Ἐλεγαν ἀκόμα πὼς ὁ Ὕκεανὸς εἶχε πολλὰ παιδιὰ καὶ πολλές κόρες, ὅσα ποτάμια καὶ ὄσες πηγές ἔχει ὁ κόσμος ὁλόκληρος. Στὰ δάση ἴφαντάζονταν ὅτι χόρευαν οἱ Δρυάδες καὶ ὅτι στὶς λίμνες καὶ στὰ ρυάκια ζοῦσαν οἱ Νεραίδες.

»Οἱ κεραυνοὶ ἦταν σταλμένοι ἀπὸ τὸ Δία, πού, ὅταν θύμωνε, τοὺς πετοῦσε κάτω στή γῆ ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο. Ἐκεῖ στὸν Ὀλυμπο, τὸ ψηλότερο βουνὸ τῆς Ἑλλάδας, κατοικοῦσαν καὶ οἱ ἄλλοι θεοὶ πίνοντας νέκταρ πάνω στ' ἄσπρα σύννεφα».

Καὶ ἄλλα πολλὰ.

«Ὁ Αἴσωπος, ἦταν ὁ πιὸ μεγάλος παραμυθᾶς τῶν ἀρχαίων χρόνων. Γεννήθηκε ἀπὸ γονεῖς δούλους καὶ ἦταν καὶ ὁ ἴδιος δοῦλος. Ἦταν ἀνάπηρος καὶ ἀσχημὸς. Τὸ κεφάλι του ἦταν μυτερό, ὁ λαιμὸς του κοντὸς καὶ τὰ πόδια του στραβά. Δὲν μπορούσε νὰ μιλήσῃ οὔτε σωστά, οὔτε γρήγορα. Τὸ δέρμα του ἦταν σχεδὸν μαῦρο καὶ γι' αὐτὸ τὸν βάφτισαν Αἴσωπο, πού θὰ πῆ ἀράπης.

»Κάποτε μερικοὶ τὸν κορόιδεψαν γιὰ τὴν ἀσχήμια του κι ἐκεῖνος ἀπάντησε: «Νὰ μὴν προσέχετε ποτὲ τὸ παρουσιαστικὸ ἐνὸς ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὸ μυαλό του».

»Ὁ Αἴσωπος ἦταν πολὺ παρατηρητικὸς, ἔξυπνος καὶ σοφὸς ἄνθρωπος. Τοῦ ἄρεσε νὰ διηγῆται μύθους, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ διορθῶνῃ τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων. Γιὰ νὰ τὸ πετύχῃ αὐτό, ἔβαζε τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα νὰ μιλοῦν. Ἄλλα ἔλεγε στοὺς μύθους του καὶ ἄλλα

έννοοῦσε. Μὰ τὸ συμπέρασμα στὸ τέλος κάθε παραμυθιοῦ ἔβγαινε μόνο του καὶ τὸ καταλάβαινε καὶ ὁ πιὸ κουτὸς ἄνθρωπος.

»Οἱ ἱστορίες τοῦ Αἰσώπου ἦταν σύντομες, διασκεδαστικές κι εὐχάριστες. Ἦταν ἕνας μεγάλος δάσκαλος τῶν ἀνθρώπων καὶ στὰ παλιὰ καὶ στὰ νεώτερα χρόνια. «Ὅταν ἤθελαν νὰ ποῦν ὅτι κάποιος εἶναι ἀγράμματος, ἔλεγαν: «Μὰ αὐτὸς δὲν ξέρει οὔτε τὸν Αἰσώπο!».

»Κάποτε, λέει ἕνας μύθος τοῦ Αἰσώπου, ἕνας λύχνος ἔφεγγε μὲ τὸ λιγοστό του λαδάκι. Διαλαλοῦσε ὅμως περήφανα ὅτι λάμπει περισσότερο καὶ ἀπὸ τὸν ἥλιο.

»Στὸ μεταξὺ φύσηξε ὁ ἄνεμος καὶ ὁ λύχνος ἔσβησε. «Ένας ἄνθρωπος ποὺ ἦταν ἐκεῖ κοντὰ τὸν ἄναψε καὶ πάλι καὶ τοῦ εἶπε:

— «Άκουσε, λυχνάρι μου, καίγε τὸ λαδάκι σου, ἀλλὰ μὴ μιλάς. Γιατὶ ἐσὺ σβήνεις μὲ τὸ πρῶτο φύσημα τοῦ ἀνέμου, ἐνῶ τὸ φῶς τῶν ἀστεριῶν δὲ σβήνει ποτέ!

»Κάποτε άλλοτε πάλι ένας γεωργός, πού είχε πολλά παιδιά, ένωσε τὸ τέλος του νὰ πλησιάζη. Ἦθελε ὅμως, πρὶν πεθάνη, ν' ἀφήσῃ κληρονομιά στὰ παιδιά του τὴν ἀγάπη πού είχε ἐκεῖνος γιὰ τὴ γῆ. Τὰ κάλεσε λοιπὸν καὶ τοὺς εἶπε:

— Παιδιά μου, ἐγὼ θὰ πεθάνω. Κάτω ἀπὸ τὸ ἀμπέλι θὰ βρῆτε, ἂν σκάψετε, ἓνα θησαυρὸ πού ἔχω κρυμμένο.

»Τὰ παιδιά του ἔσκαψαν πέρα γιὰ πέρα τὸ ἀμπέλι. Θησαυρὸ φυσικὰ δὲ βρῆκαν, μὰ τὸ ἀμπέλι σκάφτηκε τόσο καλά, ὥστε ἔδωσε πλούσιο καρπὸ».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς δημιούργησαν οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες τὴ μυθολογία; Τί ἔλεγαν πῶς εἶναι ἡ Αὐγή; ὁ Ὀκεανός; Ποιὸς ἦταν ὁ Αἰσώπος; Τί προσπαθοῦσε νὰ κάνῃ μὲ τοὺς μύθους του; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπὸ τὸν πρῶτο μῦθο; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπὸ τὸ δεύτερο;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μήπως ξέρεις ἓνα ἀκόμη μῦθο τοῦ Αἰσώπου νὰ τὸν πῆς μέσα στὴν τάξη;
- 2) Μήπως ἔχεις διαβάσει καὶ γι' ἄλλα παράξενα πλάσματα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς μυθολογίας νὰ τὰ πῆς στοὺς συμμαθητές σου;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὰ συνώνυμα τῶν λέξεων:
σκλάβος, παραμῦθι, ἄνεμος, λύχνος, πέτρα.
- 2) Πῶς λέγεται ὁ ἄνθρωπος πού τοῦ λείπει:
τὸ θάρρος; ἡ ἐλευθερία; ἡ ἀκοή;
ἡ ὄραση; ἡ εὐτυχία; ἡ μητέρα;

22. Ο ΑΕΤΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

Τὸν αἰτὸ τὸν ἔκλεισαν
μέσα σ' ἓνα κοτέτσι.
Κι ὁ κόκορας τὸν ρώτησε:
—Γιατί πικραίνεσ' ἔτσι,
πού τὰ ἔχεις ὅλα τώρα;
Καὶ τὸ νερὸ στὸν τόπο του
καὶ τὸ φαῖ στὴν ὥρα,
καὶ στὰ κατσάβραχα δὲν πᾶς,
ὅπου μπορεῖ στὸ τέλος
μὲς στὰ καλὰ καθούμενα
νὰ φᾶς κανένα βέλος.

Γιά πές μου τί σοῦ λείπει
κι ὅλο σέ δέρνει ἡ λύπη
καί τήν καρδούλα σου χαλᾶς;
Κι ἐκεῖνος τ' ἀποκρίθηκε:
— Σάν κόκορας μιλᾶς!

Ἄ. Φωτιάδης

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Νά μετατρέψης σέ πεζό τὸ ποίημα.
- 2) Τί ξέρεις γιὰ τὸν ἀετό;
- 3) Τί ἐννοεῖ ὁ ποιητής μὲ τὴ φράση: «Σάν κόκορας μιλᾶς»;
- 4) «Σέ δέρνει ἡ λύπη». Εἶναι κυριολεξία ἢ μεταφορά;
- 5) Νά βρῆς τίς ὁμοιοκαταληξίες.
- 6) Ν' ἀπαντήσης στὸ 12ο στίχο.

23. ΚΟΚΟΡΑΣ ΚΑΙ ΓΕΡΑΚΙ

“Ενας κόκορας ὀλάσπρος
μὲ ψηλὸ λειρί,
καμαρώνει καί φουσκώνει
καί λιλιὰ φορεῖ
καί θαρρεῖ πὼς τὸ κοτέτσι
μόλις τὸν χωρεῖ.

“Αμα βρῆ κανένα σπόρο
μέσα στήν αὐλή,
τὸ κεφάλι του σηκώνει
καὶ τὸ διαλαλεῖ,
νὰ τὸ μάθουνε σὲ δύση
καὶ σ’ ἀνατολή.

Τὴ στιγμή, ποὺ σουλατσάρει
μὲ τὸ βῆμα ἀργό,
«δὲν ξανάειδα, λὲν οἱ κότες,
τέτοιο στρατηγό...».
Μὰ κι ὁ ἴδιος συλλογιέται:
«μωρὲ τ’ εἶμαι γώ»!

Ξάφνω βλέπει ἓνα γεράκι...
“Αχ! τὴν ὥρα αὐτὴ
τὸ βαρὺ περπάτημά του
ἔχει μπερδευτῆ,
κι ἀστραπὴ μὲς στὸ κοτέτσι
τρέχει νὰ κρυφτῆ.

Ζαχαρίας Παπαντωνίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Ποιὰ ἀπὸ τὰ παρακάτω ἐπίθετα ταιριάζουν στὸν κόκορα τοῦ ποιήματος; Νὰ τὰ ὑπογραμμίσῃς.
ψευτοπαλικαρὰς, γενναῖος, καυχησιάρης, σεμνός, φαντασμένος, δειλός.
- 2) Ὑπάρχουν καὶ στοὺς ἀνθρώπους ἀνάμεσα τέτοιοι τύποι;
Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς κανέναν;
- 3) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὸ Ζαχαρία Παπαντωνίου καὶ τὸ βιβλίο του «Τὰ Ψηλὰ Βουνά».

24. Ο ΑΝΥΠΑΚΟΥΟΣ ΦΑΕΘΩΝΑΣ

Μιά μέρα στο παλάτι του θεού "Ηλιου, που ύψωνόταν με όλη του τη μεγαλοπρέπεια στην 'Ανατολή, ἔφτασε ὁ Φαέθωνας, ὁ μικρότερος ἀπὸ τοὺς γιούς του. Ἄφου πέρασε τὶς ἀψίδες, στάθηκε μπροστὰ στὸν πατέρα του θαμπωμένος καὶ εἶπε:

— "Ἡλιε, θεὲ καὶ πατέρα μου, οἱ φίλοι μου μὲ πειράζουν. Λένε πὼς δὲν εἶμαι τάχα γιός σου. Εἶμαι ἢ δὲν εἶμαι παιδί σου;

— Καὶ φυσικὰ εἶσαι, ἀποκρίθηκε ὁ ὀλόλαμπρος θεός. Εἶσαι αἷμα μου. Γιὰ νὰ μὴν ἀμφιβάλλης καθόλου, ζήτησέ μου ὅ,τι θέλεις καὶ ἀμέσως θὰ σοῦ τὸ κάμω. Σοῦ δίνω τὸ μεγάλο ὄρκο τῶν ἀθάνατων θεῶν.

— Θέλω, εἶπε ἀμέσως τὸ ἄμυαλο παλικάρι, νὰ μοῦ δώσης γιὰ μιὰ μόνο φορὰ νὰ ὀδηγήσω τὸ λαμπρό σου ἄρμα στὸν οὐράνιο δρόμο του.

— Τρελάθηκες, παιδί μου; φώναξε ό “Ηλιος. Φαντάζεσαι ότι είναι εύκολο νά όδηγήσης ένα τέτοιο άρμα; Κανείς άλλος έκτός από μένα δέν μπορεί νά δαμάση αυτά τ’ άγρια άλογα. Κι έγώ άκόμα, όταν όδηγώ, δέν τολμώ νά κοιτάξω ούτε στή γή ούτε στή θάλασσα. Ό ιδρώτας τρέχει ποτάμι από τώ μέτωπό μου. Κάθισε ήσυχα, καλό μου παιδί. Είσαι τόσο νέος. Ζήτησέ μου ό,τι άλλο θέλεις, όχι όμως τώ θάνατό σου. Γιατί αυτό θά σημάνη θάνατο γιά σένα.

Ό έλαφρόμυαλος Φαέθωνας δέν άκουγε τίποτα. Έπέμενε μέ πείσμα στήν άπόφασή του. “Αρχισε τά παρακάλια. “Εκλαιγε και παρακαλούσε. Στο τέλος θύμισε στών πατέρα του τόν ιερό όρκο πού είχε κάμει.

Ό “Ηλιος προσπάθησε και πάλι νά τόν πείση. Μά στο τέλος, έπειδή δέν μπορούσε νά παραβή τόν όρκο του, έδωσε τά χαλινάρια τών άλόγων στο παιδί του, μαζί μέ τις τελευταίες του συμβουλές:

— ‘Αφοϋ δέν μπορώ νά σε πείσω, παιδί μου, άκουσέ με τουλάχιστο προσεχτικά. Προσπάθησε νά διατηρήσης τήν ψυχραιμία σου. Νά κρατās γερά στα χέρια σου τά ήνια. Ούτε πολϋ ψηλά νά πηγαίνης ούτε και πολϋ χαμηλά. ‘Υπάρχει φόβος νά βάλης φωτιά στών οϋρανό και στή γή. Πρόσεχε!

Τώ παιδί πήδησε μέσα στο άρμα και τ’ άλογα άρχισαν ν’ άνεβαίνουν ψηλά στο στερέωμα. Στην άρχή όλα πήγαιναν καλά. Μά σε λίγο δέν είχε τή δύναμη νά συγκρατήσει τ’ άλογα στ’ όρμητικό τους τρέξιμο και φοβήθηκε. Τά χέρια του άρχισαν νά τρέμουν και ή καρδιά του χτυπούσε δυνατά.

Τ’ άλογα κατάλαβαν τότε πώς ό ήνίοχος είχε αλλάξει. “Ορμησαν άκράτητα στών οϋρανό μέ μεγάλα άλματα. Μάταια ό Φαέθωνας τραβούσε τά γκέμια.

“Υστερα άρχισαν νά κατεβαίνουν άπότομα. “Εφτασαν στις κορυφές τών βουνών. Τά δάση πήραν φωτιά. Οί πόλεις κινδύνευαν. Ό Φαέθωνας έβλεπε

τὸν κόσμον νὰ καίγεται, χωρὶς νὰ μπορῇ νὰ κάμῃ τίποτε, γιὰ νὰ τὸν σώσῃ.

Ἡ Δήμητρα ἔτρεξε θυμωμένη στὸ Δία.

— Τί θὰ γίνῃ, πατέρα θεῶν καὶ ἀνθρώπων; Ἔτσι θ' ἀφήσῃς ἓνα παλιόπαιδο νὰ καταστρέψῃ τὴ γῆ καὶ ν' ἀφανίσῃ τοὺς ἀνθρώπους, ἵπου τὴν καλλιεργοῦν μὲ τόσο μόχθο;

Ὁ Δίας εἶδε ἀπὸ τὸν Ὀλυμπο τὴ μεγάλη καταστροφὴ καὶ σηκώθηκε ἔξαλλος ἀπὸ τὸ θρόνο του.

— Ὅχι! Δὲ θὰ μᾶς κάμῃ ὅ,τι θέλει ἓνα ἄμυαλο παιδί, φώναξε. Λυποῦμαι, μὰ δὲν μπορῶ νὰ κάμω διαφορετικά. Φέρτε τοὺς κεραυνούς μου.

Ἐνας ἀετὸς τοῦ ἔφερε στὰ χέρια του τρεῖς κεραυνούς. Ὁ θεὸς ἄρπαξε ἓναν καὶ τὸν ἔριξε μὲ ὀρμὴ στὸ παλικάρι.

Ὁ Φαέθωνας ἐνίωσε τὴ φωτιὰ νὰ καίῃ τὰ μαλλιά καὶ τὰ ρούχα του κι ἔβγαλε δυνατὴ φωνή. Ὑστερα ἄρχισε νὰ πέφτῃ, νὰ πέφτῃ, νὰ πέφτῃ, ὥσπου βρῆκε ὑγρὸ τάφο μέσα στὴν ἀλμυρὴ θάλασσα.

Οἱ κόρες τοῦ Ἥλιου ἔψαξαν ὥρες πολλές, γιὰ νὰ βροῦν τὸ σῶμα τοῦ μικροῦ τους ἀδερφοῦ. Ὅταν τὸ ἀνακάλυψαν, ἔκλαψαν καὶ θρήνησαν τὸ χαμὸ του.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς ἦταν ὁ Φαέθωνας; Τί χάρη ζήτησε ἀπὸ τὸν πατέρα του; Ἦταν λογικὸ αὐτὸ ποὺ ζήτησε ἢ ὄχι; Τί τὸν συμβούλεψε ὁ πατέρας του; Πῶς χαρακτηρίζετε τὸ Φαέθωνα ἀπὸ τὴν ἀρνήσή του ν' ἀκούσῃ τίς συμβουλές τοῦ πατέρα του; Μὲ τί τρόπο γλίτωσε τὴ γῆ ἀπὸ τὴν καταστροφὴ ὁ Δίας; Τί συμπέρασμα βγαίνει ἀπ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Πῶς λέγεται μὲ ἄλλη λέξη:

τὸ ἄλογο, ἡ γῆ, ὁ οὐρανός, τὰ χαλινάρια.

- 2) Νά βάλῃς τὸ σωστὸ πνεῦμα στὶς λέξεις:
αρμα καὶ αρματα (ὄπλα).
Τὸ αρμα καὶ ὁ Ἡνίοχος.
Τ' αρματα τῶν Ἑλλήνων.
- 3) Ν' ἀναλύσῃς τὶς σύνθετες λέξεις:
ὀλόλαμπρος, παλιόπαιδο, μυθολογία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ξέρεις νὰ πῆς μέσα στὴν τάξη μιὰ ἱστορία ἀπὸ τὴ μυθολογία;
2) Νὰ δείξῃς στὸ χάρτη τὸν Ὀλυμπο.

25. ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΤΟ ΤΗΛΕΦΩΝΗΜΑ

Ὁ πατέρας μου δὲ συμπαθεῖ καθόλου τὸν Γκράχαμ Μπέλλ! Ἄν δὲν τὸν ξέρετε, σὰς πληροφορῶ ὅτι εἶναι ὁ ἐφευρέτης τοῦ τηλεφώνου.

Ὅταν ἀκούῃ ἐκεῖνο τὸ ἐπίμονο ντρίν! ντρίν! ντρίν!, πιάνει τὸ κεφάλι του μὲ τὰ δυὸ του χέρια καὶ ἀναστενάζει.

—Ἄχ! Σπίτι εἶναι αὐτὸ ἢ Ὑπουργεῖο; Δὲ γίνεται! Θὰ χαλάσω τὴν ἐγκατάσταση!

Ἡ Μαρίνα εἶναι ἡ τηλεφωνήτρια τοῦ σπιτιοῦ. Τρέχει καὶ τὸ ἀρπάζει, ὥσπου νὰ πῆς τρία!

—Ἐμπρόός! φωνάζει. Ποιὸν ζητᾶτε, παρακαλῶ; Ἡ ἴδια!

Ὁ πατέρας σηκώνει τὰ χέρια ψηλά.

—Ὅριστε τὴν! Ἀκόμα δὲ βγῆκε ἀπὸ τ' αὐγὸ κι ἔχει τηλεφωνήματα ἢ δεσποινὶς Μαρίνα. Ποιὸς εἶναι, παιδί μου;

—Ἡ Λία. Μὲ ρωτᾶ ἂν ζωγράφισα.

—Ἄχ! Γκράχαμ Μπέλλ! λέει ὁ μπαμπάς. Τί τὴν ἤθελες αὐτὴ τὴν ἐφεύρεση; Τί κατάσταση εἶναι αὐτὴ μέσα σέ

τοῦτο τὸ σπίτι; Ντρίν! Σᾶς παρακαλῶ, τὸν Κλεάνθη. Θέλω νὰ τοῦ πῶ κάτι γιὰ τὰ μαθηματικά. Πάει αὐτό. Ντρίν! Σᾶς παρακαλῶ, τὸν Παναγιώτη. Τὸ τηλέφωνο εἶναι ἀσφαλῶς γιὰ τὸ ποδόσφαιρο. Ξανὰ ντρίν! Θέλουν τὴ Μαρίνα γιὰ... μοντέρνα ζωγραφικὴ.

Στὰ παλιὰ χρόνια οἱ ξενιτεμένοι, γιὰ νὰ στείλουν εἰδήσεις στοὺς δικούς τους, ἤξεραν πὼς θὰ περάσουν μῆνες, γιὰτὶ δὲν ὑπῆρχε οὔτε ταχυδρομεῖο οὔτε τηλέφωνο. Σήμερα τὸ ταχυδρομεῖο, ὁ τηλέγραφος, τὸ ραδιόφωνο καὶ τὸ τηλέφωνο μᾶς φέρνουν σ' ἓνα λεπτὸ τὶς εἰδήσεις ἀπὸ τὰ πιὸ μακρινὰ μέρη τοῦ κόσμου. "Ὅλα αὐτὰ τὰ μέσα, οἱ τηλεπικοινωνίες, ὅπως τὶς λέμε, ἔγιναν γιὰ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὶς μεγάλες ἀνάγκες τῶν ἀνθρώπων. "Ὅχι γιὰ νὰ ποῦμε στὴ Λία πὼς θὰ ζωγραφίσῃ τὸ караβάκι οὔτε γιὰ νὰ ποῦμε στὸν Ἀλέκο πόσα γκολ ἔβαλε ὁ ἀγαπημένος μας ποδοσφαιριστῆς. Τὸ τηλέφωνο εἶναι γιὰ ὥρα ἀνάγκης. Νά, ἄς ποῦμε, ὅπως ὁ ἀσύρματος ποὺ σώζει τὰ καράβια, ὅταν κινδυνεύουν στὸ πέλαγος... Ἐκεῖ μάλιστα...

Τὴν ὥρα ποὺ ὁ μπαμπὰς ἔβγαζε λόγο γιὰ τὰ καλὰ τοῦ τηλεφώνου, νὰ καὶ ξαναχτυπᾶ τὸ τηλέφωνο. Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

—Ἐμπρόός! λέει καὶ πάλι ἡ Μαρίνα. Ναί. Μάλιστα. Ἄπο ποῦ; Μαμά! Μπαμπά! Τρέξτε. Τὸ τηλέφωνο λέει: «Περαστικά. Σᾶς ζητοῦν ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη!».

Ἄπο πατέρας τρέχει, ἐνῶ ἡ Μαρίνα μουρμουρίζει σκεφτικῆ:

—Γιὰτὶ μᾶς λένε περαστικά, ἀφοῦ δὲν ἔχομε ἄρρωστο στὸ σπίτι;

Ἡ μητέρα τὴν παίρνει παράμερα καὶ τῆς ἐξηγεῖ, ὅτι δὲν τῆς εἶπαν «περαστικά» ἀλλὰ «ὑπεραστικόν», ἐνῶ ὁ πατέρας βάζει στὸ αὐτί του τὸ ἀκουστικό.

— Ποιός; λέει μὲ τρεμάμενη φωνή. Ἄδερφέ μου, Νίκο μου! Ἐσύ; Τί χαρὰ ποὺ μᾶς δίνεις! Ἐρχεσαι; Ἐπιτέλους! Πότε μὲ τὸ καλό; Τὴν ἄλλη Κυριακή! Θαῦμα! Θὰ

σὲ περιμένωμε! Ἡ μητέρα λείπει στὸ Πήλιο, στὴν Ἑλένη. Ὁ πατέρας εἶναι ἐδῶ. Ἔφησε καλύτερα νὰ τοῦ τὸ πῶ ἐγώ, γιὰ νὰ μὴ συγκινηθῆ. Ναί! Ναί! Εἴμαστε ὅλοι καλά. Εὐχαριστῶ. Θὰ τὰ ποῦμε σύντομα. Γεῖά σου!

Ὅταν ἔκλεισε τὸ τηλέφωνο, τὰ μάτια του ἦταν δακρυσμένα. Ἦταν ὁ ἀδερφός του ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ὁ ξενιτεμένος. Ἔχει φύγει ἀρκετὰ χρόνια τώρα. Ἐμεῖς δὲν τὸν ἔχομε δεῖ ποτέ, παρὰ μόνο σὲ φωτογραφίες. Πόνεσε, λέει, τοὺς γονεῖς του κι ἔρχεται νὰ τοὺς δῆ.

Ὁ πατέρας μου πλησιάζει μὲ χαρούμενα βήματα τὸν παππού, ποὺ εἶναι στὸ σαλόνι καὶ βλέπει τηλεόραση. Τὸν πιάνει ἀπὸ τὴν πλάτη καὶ τοῦ χαϊδεύει τὰ μαλλιά.

—Πατέρα, τί βλέπεις; τὸν ρωτᾷ χαμογελώντας.

—Τὰ νέα, τοῦ ἀπαντᾷ. Γιατί;

—Γιατὶ τὰ νέα ἤρθαν σήμερα ἀπὸ τὸ τηλέφωνο, πατέρα.

Τοῦ ἐξηγεῖ σιγὰ σιγὰ τί συνέβη. "Ἐχει γονατίσει μπροστά του καὶ τοῦ λέει, τοῦ λέει, τοῦ λέει...

Στὸ τέλος, γιὰ πρώτη φορά ἀκούω τὸν μπαμπά μου νὰ ψιθυρίζη:

—Γειά σου, Γκράχαμ Μπέλλ! Σπουδαία ἡ ἐφεύρεσή σου!

Καὶ γελοῦμε ὅλοι μὲ τὴν καρδιά μας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῖος ἦταν ὁ Γκράχαμ Μπέλλ καὶ γιατί δὲν τὸν συμπαθοῦσε ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν; Ποιὰ εἶναι ἡ χρησιμότητα τοῦ τηλεφώνου; Ποῖος τηλεφώνησε ἀπὸ τὴ Νέα Ὑόρκη; Γιατί ἄλλαξε γνώμη γιὰ τὸν Γκράχαμ Μπέλλ ὁ πατέρας; Μήπως μπορεῖς τώρα νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιὰ εἶναι τὰ ὑπεραστικά ἐσωτερικά, ποιὰ τὰ ὑπεραστικά ἐξωτερικοῦ καὶ ποιὰ τὰ ἀστικά τηλεφωνήματα;
- 2) Ποιοὺς ἄλλους ἐφευρέτες ξέρεις;
- 3) Τί κάνει ὁ ἀσύρματος; Τί εἶναι ἡ τηλεόραση;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ γράψης ὅλες τις λέξεις ποὺ ξέρεις καὶ εἶναι σύνθετες μὲ τὴ λέξη «τηλε».
Παράδειγμα: Τηλέφωνο.
- 2) Νὰ βάλῃς τὸ σωστὸ ρῆμα κλίνω ἢ κλείνω στὶς παρακάτω προτάσεις:
Στὸ σχολεῖο μᾶς ἔβαλαν νὰ..... ρήματα
..... τὴν πόρτα γιὰ νὰ ζεσταθοῦμε.
- 3) Πῶς λέγονται οἱ λέξεις:
ψιλή-ψιλή, κλίμα-κλήμα, ὤμος-ὄμως,
κλίνω-κλείνω, θήρα-θύρα, σύκο-σῆκω;

26. ΟΙ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΑΣ

Και ο παππούς και η γιαγιά μου έχουν για κάθε περίπτωση μιὰ ωραία παροιμία. Ξέρουν μάλιστα από δύο κάθε φορά και συμπληρώνουν ο ένας τὸν ἄλλον.

Συχνά, ὅταν πεινώ, δὲν μπορῶ οὔτε νὰ γράψω οὔτε νὰ διαβάσω.

—Φυσικά, λέει ἡ γιαγιά, νηστικό ἀρκούδι δὲ χορεύει...

Μετὰ τὴ μεσημεριάτικη ξεκούραση ἀρχίζομε μὲ κέφι τὰ μαθήματά μας. Χαίρονται λοιπὸν καὶ μᾶς λένε:

—Μάθε νέος γράμματα, νὰ ἔχης καλὰ γεράματα!

—Ἄνθρωπος ἀγράμματος, ξύλο ἀπελέκητο!

Τυχαίνει πολλὲς φορὲς νὰ μὴν ἔχωμε διάθεση γιὰ δουλειά. Καὶ αὐτὸ φαίνεται ἀμέσως, γιὰτὶ γράφομε μιὰ γραμμὴ καὶ τρέχομε στὸ παράθυρο, γράφομε μιὰ δεύτερη καὶ ζητοῦμε νερό, γράφομε μιὰ τρίτη καὶ ὅπ! βρισκόμαστε στὸ πόδι γιὰ χορό! Κάνομε δηλαδὴ

διπλάσιο χρόνο να τελειώσωμε τὰ μαθήματά μας.
—“Α! λέει ὁ παππούς περίλυπος. “Οποῖος δὲ θέλει νὰ
ζυμώσῃ πέντε μέρες κοσκινίζει.

Καὶ ἡ γιαγιά συμπληρώνει, ὅταν δὲν ἀκοῦμε:
—Στοῦ κουφοῦ τὴν πόρτα, ὅσο θέλεις βρόντα.
—’Ακοῦστε, παιδιὰ, λέει κι ἡ μητέρα. Πρέπει νὰ ἔχετε
σύστημα στὴ δουλειά σας. “Ἐτσι ἀργεῖτε πολὺ. Ἐπὶ
τὴ στιγμή πού θὰ καθίσετε στὴν καρέκλα σας νὰ
μελετήσετε, δὲ θὰ σηκώνεστε, παρὰ μονάχα ὅταν
τελειώνετε. Σύμφωνοι; “Αν ἔχετε πολλὰ μαθήματα, θὰ
κάνετε ἓνα μικρὸ διάλειμμα ἀλλὰ τίποτε περισσότερο.
Ἡ ὥρα τῆς μελέτης εἶναι ὥρα μελέτης.

“Ἐχω προσέξει πῶς μὲ συμφέρει νὰ τελειώνω
γρήγορα τὰ μαθήματά μου, γιατί μετὰ μπορῶ καὶ
παίζω, χωρὶς κανεὶς νὰ μοῦ λήῃ τίποτε. Χτὲς διάβασα
σ’ ἓνα βιβλίο ὅτι δὲν πρέπει ν’ ἀφήνωμε τὸ χρόνο νὰ
κυλᾷ μέσα ἀπὸ τὰ χέρια μας. “Ἐνας ἀρχαῖος σοφὸς
ἔλεγε: «“Οποῖος χάνει μιὰ ὥρα, χάνει ἓνα κομμάτι ἀπὸ
τὴ ζωή του».

Ἡ γιαγιά μου ἔχει καὶ γιὰ τὴ βιασύνη παροιμίες!
—“Οποῖος βιάζεται, σκοντάφτει!

—“Οποῖος βιάζεται, γερνάει γρήγορα.

“Ὅταν τελειώσω, βλέπω τὰ μαθήματα στὸ πρό-
γραμμά μου καὶ τακτοποιῶ στὴν τσάντα μου ὅ,τι μοῦ
χρειάζεται γιὰ τὴν ἄλλη μέρα. “Αν τολμήσω νὰ μὴν τὸ
κάμω, ἡ γιαγιά μου θὰ μὲ κυνηγήσῃ μὲ τὴν παροιμία:
—Μὴν ἀναβάλης ποτὲ γιὰ αὔριο, ὅ,τι μπορεῖς νὰ
κάμης σήμερα.

Κάποτε ρώτησα τὸν παππού μου τί εἶναι οἱ παροι-
μίες.

—Εἶναι κάτι μικρὲς φρασοῦλες πού λένε μεγάλες
ἀλήθειες, μοῦ εἶπε.

—Καὶ ποιὸς τις βγάζει;

—Μὰ συνήθως ἐμεῖς οἱ γέροι. Μᾶς ἔχεις δεῖ καμιὰ
φορὰ νὰ καθόμαστε σκεφτικοὶ καὶ νὰ παρατηροῦμε τὰ
πάντα γύρω μας; Ἐκεῖνη τὴν ὥρα τὸ μυαλό μας

δουλεύει. “Όταν δοῦμε κάτι θλιβερό, κουνουῦμε τὸ κεφάλι μας. “Όταν δοῦμε κάτι εὐχάριστο, χαμογελοῦμε. Ποῦ καὶ ποῦ λέμε κάτι. Αὐτὸ τὸ κάτι εἶναι ἡ παροιμία.

—Δηλαδή;

—Νὰ σοῦ πῶ ἓνα παράδειγμα. Φεύγεις τὸ πρωὶ γιὰ τὸ σχολεῖο. Μετὰ ἀπὸ δέκα λεπτὰ ξαναγυρίζεις. —«Τί γίνεται, Παναγιώτη;» σὲ ρωτῶ. «Γιατί γύρισες πίσω;» -«Ξέχασα τὴν ξυλοκοπτική μου», μοῦ λές. Ψάχνεις, τὴ βρίσκεις, τὴ βάζεις στὴν τσάντα σου καὶ ξαναφεύγεις. Ἐγὼ βλέπω προσεχτικὰ τὰ καμώματά σου, κουνῶ τὸ κεφάλι μου καὶ σοῦ λέω τὴν ὥρα ποῦ κατεβαίνεις τὴ σκάλα: -«Παναγιώτη, ὅποιος δὲν ἔχει μυαλό, ἔχει ποδάρια!».

Τέλος πάντων ἔμαθα κι ἐγὼ μιὰ παροιμία στὸ σχολεῖο. Σήμερα, μόλις γύρισα τὸ μεσημέρι, ἔπεσα στὴν ἀγκαλιά τῆς μητέρας μου, κοίταξα τὸν παπποῦ πονηρὰ καὶ τοῦ εἶπα:

—Ἄπ’ ὅλα τὰ μυρωδικὰ κάλλιο μυρίζει ἡ μάνα!

Ἔ, μὰ πιά. “Όλο ἐκεῖνος θὰ μοῦ λέη παροιμίες;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί εἶναι οἱ **παροιμίες**; Ποιὸς λέει πολλὲς παροιμίες στὴν οἰκογένεια τοῦ Παναγιώτη; Σὲ ποιά περίπτωση λέει ἡ γιαγιά τὴν παροιμία: «νηστικὸ ἀρκούδι δὲ χορεύει;». Ποιοὶ τὶς βγάζουν συνήθως τὶς παροιμίες; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς σὲ ποιά περίσταση λέμε τὶς παροιμίες:
 - α) Ἄναβε τὸ λυχνάρι σου, προτοῦ νὰ σέ ἔβρῃ ἡ νύχτα.
 - β) Τῶν φρονίμων τὰ παιδιά, πρὶν πεινάσουν, μαγειρεύουν.
- 2) Νὰ βρῆς μιὰ παροιμία ποῦ νὰ σημαίη ὅτι πρέπει νὰ βοηθοῦμε τὸν ἄλλο, χωρὶς νὰ περιμένωμε πληρωμὴ.
- 3) Νὰ βρῆς τρεῖς παροιμίες ποῦ νὰ ἔχουν μέσα τὴ λέξη: ἀλεπού, γάιδαρος, Γιάννης.

27. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑ

“Όταν ό πατέρας θέλη νά μᾶς εὐχαριστήση, μᾶς λέει:

—Τί θά λέγατε νά πεταχτοῦμε ὡς τὸ Πήλιο, στή θεία Ἑλένη καί στὸ θεῖο Γιάννη;

Ἡ πρότασή του σβήνεται κάθε φορά μέσα στὰ ξεφωνητά μας. Τὸν φιλοῦμε σταυρωτά καί ἀρχίζομε τὰ σχέδια καί τὰ ὄνειρα. Πόσο χαιρόμαστε, ὅταν πηγαίνωμε σ’ αὐτοὺς τοὺς συγγενεῖς μας. Τὸ ἔχομε συζητήσει πολλές φορές μὲ τὸν Κλεάνθη. Ἐχουν ἕνα τόσο χαρούμενο τρόπο νά μᾶς καλωσορίζουν!

Ἡ θεία βγαίνει στήν πόρτα μὲ ἀνοιχτά τὰ χέρια. Ἐνῶ τὸ πρόσωπό της λάμπει ἀπὸ χαρά, τὰ μάτια της εἶναι δακρυσμένα ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Μᾶς φωνάζει μὲ

τὰ ὀνόματά μας καὶ μᾶς γλυκοφιλεῖ καὶ ἀπὸ τὰ δύο μάγουλα.

—Κλεάνθη μου! Παναγιώτη μου! Μαρίνα μου!

Ἄπὸ πίσω ἐμφανίζεται ὁ θεῖος Γιάννης. Λέει πάντα ἓνα μεγάλο «ῶωω» καὶ γίνεται ὀλόκληρος ἓνα χαμόγελο. Εἶναι, σᾶς λέω, χρυσὸς αὐτὸς ὁ θεῖος μου.

Σπρώχνοντας νὰ περάσουν, βγαίνουν τὰ ξαδέρφια μας, σὰν ἀλογάκια ποὺ τ' ἀφήνεις στὸν κάμπο νὰ περῶσουν καὶ νὰ τρέξουν. Μᾶς ἀγκαλιάζουν, ξεφωνίζουν καὶ μᾶς χαϊδεύουν, σὰ νὰ μὴν πιστεύουν ὅτι εἴμαστε ἐκεῖ μπροστά τους ζωντανοί!

Τὸ σπίτι τους εἶναι ζεστό, στρωμένο μὲ κιλίμια καὶ ὑφαντά. Στὸ τζάκι τους τὸ χειμῶνα καίει πάντα ἡ ῥωτιά. Τὰ κούτσουρα καὶ οἱ κουκουνάρες τρίζουν καὶ μιλοῦν καὶ λένε ἱστορίες τοῦ δάσους.

Ξαπλωμένοι στὴ βελέντζα βλέπομε στὸν τοῖχο τὸ βαλσαμωμένο πουλι καὶ τὸ δίκανο τοῦ θεῖου Γιάννη. Πάνω στὸ πεζούλι ὑπάρχει ἓνα μικρὸ καντηλέρι, μιὰ στάμνα, ἓνα μπρούντζινο γουδι κι ἓνας μύλος τοῦ καφέ.

Τὰ φαγητά τους μοῦ φαίνονται πιὸ νόστιμα ἀπὸ τὰ δικά μας. Τὰ μπριζολάκια τὰ ψήνουν στὰ κάρβουνα. Τὸ νερὸ τους εἶναι δροσερό. Τὸ τυρὶ τὸ κάνουν μόνοι τους. Τὸ γλυκὸ τοῦ κουταλιοῦ εἶναι ἀπὸ τὰ φρούτα τους. Καὶ ὁ κήπος γεμάτος γλάστρες.

Ἡ θεία μου μᾶς κανακεύει καὶ ὁ θεῖος μου μᾶς φέρεται σὰ νὰ εἴμαστε μεγάλοι. Μᾶς ρωτᾷ τὴ γνώμη μας γιὰ πολλὰ ζητήματα.

—Τί θὰ ἔλεγες, Παναγιώτη, νὰ φυτεύαμε λεῦκες στὸ κτήμα;

Τὸ βράδυ μᾶς στρώνουν μοσχομύριστα σεντόνια, κεντημένα ἀπὸ τὸ χέρι τῆς θείας μου. Οἱ κουβέρτες εἶναι βαριές καὶ ζεστές. Ὁ σκύλος γαυγίζει ἀπ' ἔξω φύλακας πιστός. Ἡ γάτα κουλουριάζεται στὸ χαλάκι τοῦ ντιβανιοῦ.

“Όταν κλείνωμε τὰ μάτια μας νὰ κοιμηθοῦμε, βλέπομε στὸν ἀπέναντι τοῖχο, μέσα στὴν κορνίζα του, τὸν προπάππο μας νὰ μᾶς κοιτάζει χαμογελαστὸς μὲ τὰ μεγάλα του μουστάκια. Εἶναι σὰ νὰ μᾶς λέη: «Καληνύχτα, δισέγγονά μου!».

Κάποτε συζητήσαμε μὲ τὴ μητέρα γιὰ τὴ χαρὰ ποῦ ἔχομε, ὅταν πᾶμε στὴ θεία Ἑλένη, καὶ μᾶς εἶπε χαμογελαστὴ ὅτι αὐτὸ ποῦ νιώθομε εἶναι ἡ ζεστασιά τῆς φιλοξενίας καὶ ὅτι ἡ φιλοξενία εἶναι μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀπὸ τὰ παλιὰ χρόνια ὡς σήμερα.

Ὁ ἴδιος ὁ Δίας ἦταν ὁ θεὸς τῆς φιλοξενίας. Προχτὲς ἀκόμα διαβάζαμε μὲ τὸν Κλεάνθη στὴν «Ὀδύσσεια» γιὰ τὸν Τηλέμαχο. Αὐτὸς λοιπὸν πῆγε στὸ παλάτι τοῦ Μενελάου καὶ τῆς ὡραίας Ἑλένης στὴ Σπάρτη, γιὰ νὰ ρωτήσῃ γιὰ τὸν πατέρα του, τὸν Ὀδυσσεύα. Μὲ τί εὐχάριστα λόγια τὸν καλωσόρισαν! Τὸν ἔβαλαν νὰ λουστῆ, τοῦ φόρεσαν καθαρὰ ροῦχα καὶ τὸν κάθισαν στὸ τραπέζι τους. Ὁ ἴδιος ὁ Μενέλαος ἔκοψε τὸ κρέας καὶ τοῦ πρόσφερε τὸ καλύτερο κομμάτι.

Φιλοξενία, λέει ἡ μητέρα μου, εἶναι ἓνα εἶδος φιλίας. Ἀνοίγεις τὸ σπίτι σου ὄχι μόνον στοὺς συγγενεῖς καὶ στοὺς φίλους ἀλλὰ καὶ στοὺς ξένους. Γι’ αὐτὸ ἔχει μεγάλη ἀξία.

Μιὰ φορὰ ἡ θεία μου ἡ Ἑλένη εἶδε στὴν πλατεία ἓναν κύριο πολὺ στενοχωρημένο. Εἶχε χαλάσει τὸ αὐτοκίνητό του καὶ δὲν εἶχε ποῦ νὰ κοιμηθῆ μὲ τὴν οἰκογένειά του.

—“Ἐλα σπίτι μου, χριστιανέ μου, τοῦ εἶπε μὲ καλοσύνη. Ἔτσι θὰ σὲ ἀφήσω ἐγὼ ἔξω μὲ μικρὰ παιδιά;

Εἴμαστε κι ἐμεῖς ἐκεῖ. Ὡστόσο μᾶς βόλεψε ὅλους. Δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ τί ὄμορφα ποῦ κοιμηθῆκαμε στρωματσάδα ὅλα τὰ παιδιά. Τὴν ἄλλη μέρα μᾶς κέρασε γλυκό, φρέσκο γάλα καὶ σιταρένιο ψωμί καί, ὅταν ὁ κύριος ἔφτιασε τὸ αὐτοκίνητό του κι ἦταν

έτοιμοι να φύγουν, τὴν εὐχαρίστησε καὶ τῆς εἶπε:
—Δὲ θὰ σὰς ξεχάσω ποτέ. Νὰ μὲ θεωρῆτε ἀδερφό-
σας.

Καὶ ἡ θεία μου, ἡ φιλόξενη καλὴ μου θεία, ἔλαμπε
ἀπὸ χαρὰ καὶ ὅπως πάντα... εἶχε δακρῦσει.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί ἀγαποῦν τὰ παιδιὰ τὴ θεία Ἑλένη, τὸ θεῖο Γιάννη καὶ τὰ
ξαδέρφια τους; Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς τὸ σπίτι τῆς θείας
Ἑλένης; Τί διάβασε ὁ Κλεάνθης στὴν «Ὀδύσσεια» γιὰ τὴ φιλοξε-
νία; Νὰ πῆς μὲ δικά σου λόγια πῶς αἰσθάνεσαι τὴ φιλοξενία.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δεῖξῃς στὸ χάρτη τὴ Σπάρτη καὶ τὸ Πῆλιο.
- 2) Νὰ φέρῃς πληροφορίες γιὰ ἓναν ἀπὸ τοὺς:
Μενέλαο, Τηλέμαχο, Ὀδυσσεύα, ὠραία Ἑλένη.
- 3) Ξέρεις ποιά εἶναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' ἓνα κιλίμι, σ' ἓνα χαλί
καὶ μιὰ φλοκάτη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τρεῖς σύνθετες λέξεις τοῦ κεφαλαίου καὶ νὰ τὶς
ἀναλύσῃς.
- 2) Νὰ βρῆς μέσα στὸ κείμενο μιὰ παρομοίωση καὶ μιὰ μεταφορά.
- 3) Νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν ρημάτων:
χαίρομαι, κλείνω, ξεχνῶ, ξυπνῶ.

28. Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΗΛΙΟΥ

Ἡ πλάση, ἡ παντοδύναμη
κι ἀπόνετη μητέρα,
γιὰ σένα δὲν ἐστάθηκε
καθόλου ἀκριβοχέρα.

Ἄν ἔδωσε σ' ἄλλο βουνὸ
ψηλὸς καὶ περηφάνεια
κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ σκέπασε
μὲ λόγγους καὶ ρουμάνια

κι ἄλλο βουνὸ ἂν τὸ πύργωσε
σὲ βράχους καὶ κοτρόνια
κι ἄλλο βουνὸ ἂν στεφάνωσεν
ὄλοχρονίς μὲ χιόνια,

μάζεψε ἀπ' ὅλα τὰ βουνὰ
τὴ μοιρασμένη χάρη,
τὴν ἔσμιξε καὶ σ' ἔπλασε,
βουνό, βουνῶν καμάρι!

Γ. Δροσίνης

«Γαλήνη»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί εἶναι ὁ λόγγος, τὸ ρουμάνι, τὰ κοτρόνια;
- 3) Πλάση παντοδύναμη.
Νὰ βρῆς κι ἐσύ ἓνα ἐπίθετο γιὰ τὴν πλάση.
- 4) Τί θὰ πῆ ἀκριβοχέρα; πυργώνω;
- 5) Νὰ προσέξης: ψῆλος θὰ πῆ ὕψος. Ψύλλος εἶναι ἔντομο.
- 6) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὸν ποιητή.

29. ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΣΤΙΣ ΒΟΥΝΟΠΛΑΓΙΕΣ

“Ὅταν βρισκόμαστε στὸ Πήλιο, πηγαίνομε ποδαρὸδρομο ὡς τὴν ἀντικρινὴ βουνοπλαγιά, ὅπου εἶναι τὸ μικρὸ ξωκλήσι. Τὸ μέρος εἶναι κατάφυτο. Ἐνάμεσα στὰ σκίνα καὶ στὰ πουρνάρια κυλᾶ ἡσυχα τὰ νερά του ἓνα μικρὸ ρυάκι.

—Λὲς νὰ ἦταν κάπου ἐδῶ ἡ σπηλιὰ τοῦ Χεῖρωνα; εἶπε ἡ Χριστίνα ἐκείνη τὴ μέρα.

—Τὸν ξέρω τὸ Χεῖρωνα, πετάχτηκα ἐγώ. Ἦταν Κένταυρος! Δὲν ἦταν;

—Ναί, εἶπε ὁ Κλεάνθης. Ἄνῆκε σ' ἓνα μυθολογικὸ εἶδος ἀνθρώπου, ποῦ ἀπὸ τὴ μέση κι ἐπάνω ἦταν

άνθρωπος και από τη μέση και κάτω ἄλογο.

—Ὁ Χείρωνας ἦταν ἡ πιὸ σπουδαία μορφή του Πηλίου στὰ μυθολογικά χρόνια, εἶπε ὁ θεῖος Γιάννης. Μακρυνάλλης γέροντας μὲ χιόνια στὰ μαλλιά, ἄσπρα γένια και γλυκὰ μάτια ἦταν ὁ πιὸ ἀγαπητὸς δάσκαλος τῶν μεγάλων ἡρώων. Μιλοῦσε σοφὰ και ἤξερε καλὰ τὴν τέχνη τῆς μουσικῆς. Ἐπαιζε μιὰ χρυσὴ λύρα και τραγουδοῦσε ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ τὶς ὁμορφιὲς τῆς ζωῆς. Κανένα ἄγριο βοτάνι δὲν τοῦ ἦταν ἄγνωστο. Γιάτρευε ὅλες τὶς ἀρρώστιες.

—Τὸ ξέρω, εἶπα πάλι ἐγώ. Τὰ κάνομε ὅλ' αὐτὰ στὴ μυθολογία. Ὅλοι οἱ ἀρχαῖοι ἥρωες πήγαιναν νὰ ζήσουν μὲ τὸ Χείρωνα. Τοὺς ἔδινε σπουδαία μόρφωση. Τοὺς μάθαινε βέβαια νὰ πολεμοῦν μὲ τὰ ὄπλα, ἀλλὰ συγχρόνως τοὺς μάθαινε νὰ χορεύουν, νὰ τραγουδοῦν και νὰ γιαιτρεύουν τὸν κόσμο.

—Μαθητὴς του δὲν ἦταν και ὁ Ἄσκληπιός; ρώτησε ἡ Χριστίνα. Αὐτὸς δὲν εἶναι ποὺ τὸν ὀνόμασαν ἀργότερα θεό, γιατί ἔσωζε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ θάνατο; Ὁ Πλούτωνας μάλιστα, ὅταν ἔχασε τοὺς πελάτες του στὸν Ἄδη, θύμωσε πολὺ και εἶπε στὸν ἀδερφό του τὸ Δία: «Ἄν ὁ Ἄσκληπιὸς γιαιτρεύη ὅλους τοὺς θνητοὺς και δὲν πεθαίνει κανένας, τί δουλειὰ θὰ κάνω ἐγώ στὸν Κάτω Κόσμο;».

Μιὰ ὀλόκληρη μέρα τὴν περάσαμε κάτω ἀπὸ φθινοπωρινὸ ἥλιο στὴ βουνοπλαγιά. Εἶχαμε μαζί μας φαγητὸ και φάγαμε πάνω στὸ χορτάρι. Σὰν τὸν Ἡρακλῆ, τὸν Ἄχιλλέα και τοὺς ἄλλους ἥρωες, ρίξαμε ἀκόντιο, κάτι βέργες δηλαδῆ, τραγουδήσαμε, παίξαμε και μαζέψαμε ἄγριοβότανα σὰν τὸν Ἄσκληπιό. Στὸ τέλος χορέψαμε και καλαματιανὸ και ἀντήχησαν ὡς πέρα τὰ τραγούδια μας:

Καλότυχα εἶναι τὰ βουνά, ποτέ τους δὲ γερνᾶνε!

Τὸ καλοκαίρι πράσινα και τὸ χειμῶνα χιόνι.

Και καρτεροῦν τὴν ἀνοιξη, τ' ὁμορφο καλοκαίρι,

τοῦτο τὸ Πῆλιο. Ἔχει ψυχὴ παιδικὴ καὶ χαρούμενη. Ἡ αὐγὴ τοῦ στολίζει τὶς πλαγιὰς μὲ τριανταφυλλένιο φῶς καὶ τὸ σούρουπο τὸ βάφει μὲ μενεξέδες. Ἄν ζέρατε μὲ πόση λύπη τὸ ἀφήνει ὁ ἥλιος, σὰν πάη νὰ δύση, καὶ πόσο ἀργοπορεῖ νὰ χαθῆ πίσω ἀπὸ τὶς κορυφογραμμές!

» Ἄλλα βουνὰ εἶναι ἄγονα, ξερά, ἐρημικά, γεμάτα σιωπὴ. Μὰ ὁ ἥλιος ρίχνει σπάταλα τὸ χρυσάφι του καὶ φορὰ φωτοστέφανο στὶς βουνοκορφές τους.

» Σὲ ἄλλα φυτρώνει ἡ ρίγανη καὶ τὸ θυμάρι. Ἄλλα εἶναι φορτωμένα μὲ ἱστορία. Ὅταν μείνης σ' αὐτὰ τὴ νύχτα, ἀρχίζουν τὰ μάγια. Οἱ πέτρες μιλοῦν καὶ τὰ φαράγγια ἀντιλαλοῦν περασμένες φωνές.

» Τότε ἀκοῦς τὴν ἴδια τὴν κλεφτουριά νὰ πηδᾷ ἀπὸ ραχοῦλα σὲ ραχοῦλα, γιὰ νὰ φέρη στὸν κάμπο τὴ λευτεριά καὶ τὴν ἀνάσταση. Ἀκοῦς λεβέντικους χορούς, τραγούδια κλέφτικα, σπαθιά νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὶς θῆκες τους, ἀγῶνες, μάχες καὶ ἀλαλαγμούς.

» Ὅταν βασίλεψε ὁ ἥλιος, τὰ χρώματα τ' οὐρανοῦ δὲν ἦταν πιά γαλάζια. Ἡ σκιά εἶχε ἀρχίσει νὰ πέφτη πάνω στὰ δέντρα καὶ στὶς κορυφές. Τότε πήραμε κι ἐμεῖς τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ.

» Ἐνας βοσκὸς μὲ γιδοπρόβατα γύριζε στὴ στάνη. Μᾶς καλησπέρισε καὶ μᾶς κοίταξε μὲ καλοσύνη. Εἶχε μιὰ ματιὰ ἀγνή σὰν τὸ βουνίσιο ἀέρα. Καθὼς τὸν παρατηρούσαμε νὰ φεύγη, ἡ σκιά του τράνευε στὴ ματιὰ μας καὶ νομίζαμε ὅτι ἦταν ἡ ἴδια ἡ ψυχὴ τοῦ Πηλίου ποῦ ἔφευγε πρὸς τὸ μονοπάτι...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ξέρεις για τὸ Χεῖρωνα; Ποιοὶ ἦταν μαθητές του; Πῶς πέρασαν τὰ παιδιά στὴ βουνοπλαγιά; Γιὰ ποιοὺ λόγους θὰ ἔθελε ὁ θεῖος Γιάννης νὰ εἶναι παιδί; Γιατί ἀγαποῦσε τὰ βουνά ὁ θεῖος; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάμης γραπτὲς προτάσεις μὲ τὶς ὁμόηχες λέξεις:
λύρα - λίρα.
- 2) Πῶς λέμε ἀλλιῶς τὸ βουνό; Πῶς λέγονται αὐτοὶ ποὺ ἀνεβαίνει τὰ βουνά ἀπὸ εὐχαρίστηση; Ποιὰ ἀθλήματα γίνονται στὰ βουνά μὲ τὸ χιόνι;
- 3) Νὰ βρῆς τὶς παρομοιώσεις καὶ τὶς μεταφορὲς τοῦ κεφαλαίου.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὰ βουνά τοῦ κεφαλαίου καὶ νὰ γράψης τὰ ὄρη ποὺ ὑπάρχουν κοντὰ στὴν πόλη ἢ στὸ χωριὸ ποὺ μένεις.
- 2) Ποιὸς ἦταν ὁ Ἀσκληπιός, ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Ἀχιλλέας; Νὰ διηγηθῆς μιὰ ἱστορία γιὰ ἓναν ἀπὸ αὐτούς.

30. Ο ΓΕΡΟΒΟΣΚΟΣ

Πόσα χρόνια πέρασα
κι άσπρισα και γέρασα
πάνω στὰ ψηλώματα
βόσκοντας τὰ πρόβατα!

Σὲ ψηλὲς ἀνηφοριὲς
σάν κοτσύφι χύθηκα
κι ἔπεσα σὲ ρεματιὲς
καὶ λαγοκοιμήθηκα.

Εἶδα τ' ἄστρι στὸ βουνὸ
ποὺ τὸ λένε αὐγερινό,
καὶ στὴν καθαρὴ βραδιά
χόρτασα τὴν ξαστεριά.

Μιὰ ζωὴν ἐπέρασα
κι εἶπ' ὁ Θεὸς καὶ γέρασα

καὶ τὸ χιόνι τὸ πολὺ
μοῦ ἔπεσε στὴν κεφαλὴ.

Χáιντε, προβατάκια μου,
περπατᾶτε, ἀρνάκια μου,
πάμετε σιγὰ σιγὰ
καὶ μᾶς πῆρεν ἡ βραδιά.

Ζαχ. Παπαντωνίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Τί ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς μὲ τις λέξεις: ἄσπρισα, λαγοκοιμήθηκα;
- 3) Πῶς ἀλλιῶς λέει ὁ ποιητὴς τὴν ἔκφραση «νύχτωσε, βράδιασε»;
- 4) Τί εἶναι ἡ ρεματιά; ἡ ξαστεριά;
- 5) Νὰ βρῆς τις παρομοιώσεις καὶ τις μεταφορές.
- 6) Παρατήρησε τί ὁμοιοκαταληξία χρησιμοποιεῖ ὁ ποιητὴς.
- 7) Ξέρεις κανένα ἄλλο ποίημα τοῦ Ζαχ. Παπαντωνίου νὰ τὸ πῆς μέσα στὴν τάξη;

31. ΜΕ ΤΟΝ ΤΣΟΠΑΝΗ ΣΤΗ ΣΤΡΟΥΓΚΑ

Τὸ καλοκαίρι, ὅταν ἤμαστε στὸ βουνό, πηγαίναμε τακτικά στὴ στρούγκα. Πηγαίναμε μάλιστα τόσο νωρὶς τὸ πρωί, ὥστε τὴ βρῖσκαμε ἀδειανή, γιατί τὰ πρόβατα ἦταν στὴ βοσκή. Φτάναμε πρὶν ἀπὸ αὐτὰ καὶ ἀκούγαμε ἀπὸ μακριὰ τὰ κουδουνάκια τους καὶ τὰ βελάσματά τους.

Ἀκολουθούσαμε ἓνα μονοπάτι, ποὺ ἤξεραν ὁ Παῦλος καὶ ἡ Χριστίνα, γιὰ νὰ φτάσωμε στὴν κορυφὴ τοῦ μικροῦ λόφου. Στὸ πέρασμά μας σάλευαν τὰ χόρτα καὶ τρόμαζαν οἱ σαῦρες. Τὰ πουλιά ἔπαυαν τὶς γλυκολαλιές τους καὶ φτερούγιζαν ἀπὸ κλαδὶ σὲ κλαδὶ λίγο φοβισμένα.

Ὅταν ἔρχονταν τὰ πρόβατα, ὁ τσοπάνης τὰ ἔβαζε μέσα στὴ στρούγκα καὶ ἄρχιζε ν' ἀρμέγη τὶς προβατίνες σὲ μεγάλα ξύλινα δοχεῖα. Ἄλλες κάθονταν ἤσυχαι, ἄλλες ὅμως κλωτσοῦσαν καὶ προσπαθοῦσαν μὲ πηδήματα νὰ ξεφύγουν.

—Τί θὰ τὸ κάμης τόσο γάλα; ρώτησε μιὰ φορὰ τὸ βοσκὸ ἢ Μαρίνα.

—Θὰ τὸ δώσω στὸ γαλακτοκομεῖο. Ὁ γαλακτοκόμος θὰ τὸ πουλήσῃ. Ἀπὸ αὐτὸ ποῦ θὰ τοῦ περισσέψῃ θὰ κάμῃ διάφορα εἶδη τυριῶν, βούτυρο καὶ γιαούρτι.

Στὴ στρούγκα ὁ θεῖος Γιάννης βρῆκε τὴν εὐκαιρία νὰ μᾶς μιλήσῃ γιὰ τὴν κτηνοτροφία τῆς χώρας μας.

—Ἄν δὲν εἶχαμε τὰ πρόβατα, τίς ἀγελάδες καὶ τίς γίδες, δὲ θὰ εἶχαμε κρέας, γάλα, τυρὶ καὶ βούτυρο. Ἄλλὰ οὔτε καὶ νήματα θὰ εἶχαμε γιὰ τὴ βιομηχανία μας. Γιατὶ ἀπὸ τὰ πρόβατα γίνεται τὸ μαλλί, ποῦ πλέκουν οἱ μαμάδες πουλόβερ γιὰ τὰ παιδιὰ τους. Νά, μπορεῖ καὶ τὸ πουλοβεράκι τῆς Μαρίνας νὰ ἔγινε ἀπὸ τὸ μαλλί ἐνὸς δικοῦ μου προβάτου. Ποῦ τὸ ξέρεις;

Καὶ ἡ ἀλυσίδα συνεχίζεται. Ἄν δὲν ὑπῆρχε τὸ χορτάρι, τί θὰ ἔτρωγαν τὰ πρόβατα; Τὰ πρόβατα λοιπὸν βόσκουν στὰ λιβάδια, δηλαδὴ στὰ χωράφια ποῦ δὲν καλλιεργοῦνται. Ἔτσι ἀκόμα καὶ τ' ἄχρηστα χωράφια ἀποχτοῦν ἀξία. Ὅπως ἀποχτοῦν ἀξία καὶ τ' ἄχυρα ποῦ μένουν ἀχρησιμοποίητα μετὰ τὸ ἀλώνισμα, γιατί γίνονται τροφὲς ζώων.

—Μὰ δὲν ὑπάρχουν καὶ κτηνοτροφικὰ φυτὰ ποῦ καλλιεργοῦνται εἰδικὰ γιὰ τὰ ζῶα; ρώτησε ὁ Κλεάνθης.

—Βέβαια. Ἡ βρόμη, ὁ βίκος, τὸ τριφύλλι, ἡ μηδικὴ εἶναι τέτοια φυτὰ. Καὶ πῶς φυτρώνουν γρήγορα! Θερίζονται μιὰ καὶ δυὸ φορὲς τὸ χρόνο. Μὰ οἱ πιὸ κατάλληλες περιφέρειες γιὰ βοσκὴ εἶναι οἱ ὄρεινές.

—Γι' αὐτὸ βλέπομε προβατάκια στὸ βουνὸ τώρα τὸ καλοκαίρι; Ἐσὺ μένεις ἐδῶ ὅλο τὸ χειμῶνα; ρώτησε ἡ Μαρίνα τὸν τσοπάνη.

—Ὅχι, εἶπε ἐκεῖνος. Μένω ἐδῶ τὸ καλοκαίρι μὲ τὴν οἰκογένειά μου καὶ τὸ χειμῶνα κατεβαίνω κάτω στὴν πεδιάδα. Ἄμα μπῆ ὁ Νοέμβριος, πιάνει τὰ πρόβατα μεγάλη ἀνησυχία. Θέλουν νὰ φύγουν ἀπὸ ψηλά, νὰ

κατεβούν στον κάμπο να ζεσταθούν. 'Εγώ έχω συνηθίσει, δὲ μὲ νοιάζουν οἱ χιονιάδες. Βρίσκω μιὰ γωνιά πού νὰ τὴ χτυπᾶ ὁ ἥλιος καὶ κάνω ὑπομονή. Μὰ ἐκεῖνα δὲν κάνουν. Τὸ Νοέμβριο λοιπὸν παρατοῦμε τὸ καλύβι μας, φορτώνομε τὸ νοικοκυριό μας πάνω στὸ μουλάρι καὶ δρόμο γιὰ τὴν πεδιάδα. Μά, ὅπως πᾶνε τὰ πράγματα, σὲ λίγο καιρὸ δὲ θὰ ὑπάρχουν πιά τσοπάνηδες σὰν κι ἐμένα.

—Γιατί; ρωτήσαμε ὅλοι.

—Γιατί, μᾶς ἐξήγησε ὁ θεῖος Γιάννης, τώρα τελευταῖα ἄρχισαν νὰ τρέφουν κτήνη κοντὰ στὶς μεγάλες πόλεις. Τὰ ζῶα βόσκουν δίπλα στοὺς στάβλους σὲ φυσικὰ ἢ τεχνητὰ λιβάδια. Γίνεται μεγάλη προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας μας καὶ τ' ἀποτελέσματα εἶναι λαμπρά.

—Ναί, θεῖε, εἶπε ὁ Κλεάνθης, ἐξακολουθοῦμε ὅμως ἀκόμα νὰ φέρνωμε κτηνοτροφικὰ προϊόντα ἀπὸ τὸ ἐξωτερικό.

—Πράγματι, παραδέχτηκε ὁ θεῖος. Κι ἔτσι μπορεῖ τὸ πουλοβεράκι πού φορᾶ ἡ Μαρίνα νὰ μὴν εἶναι καμωμένο ἀπὸ ἐλληνικὸ μαλλί, μὰ ἀπὸ ἐγγλέζικο ἢ αὐστραλέζικο!

—'Εσύ ἔχεις πουλόβερ, γιὰ νὰ μὴν κρυώνης; ρώτησε μ' ἐνδιαφέρον ἡ Μαρίνα τὸ βοσκό.

—'Εγώ ἔχω τὴν κάπα μου, τῆς ἀπάντησε γελώντας ἐκεῖνος. Τυλίγομαι καλὰ καλὰ καὶ ἀγρυπνῶ συντροφιά μὲ τὸ σκύλο μὴν ἔρθουν οἱ λύκοι.

—Καὶ τί σκέφτεσαι ὅλη τὴ νύχτα; τὸν ρωτήσαμε περίεργοι.

—Τὴν ἄνοιξη! μᾶς εἶπε. Νοσταλγῶ τὸ καλοκαίρι ἢ τραγουδῶ.

—Πές μας ἓνα τραγούδι.

—Μετὰ χαρᾶς.

Ὁ τσοπάνης πῆρε τὴ φλογέρα του καὶ ἄρχισε ἓνα γνωστὸ σκοπὸ:

Ἐποκοιμήθη ὁ πιστικὸς μὲς στὸ ραβδί τ' ἀπάνω
καὶ χάνει χίλια πρόβατα καὶ δυὸ χιλιάδες γίδια
καὶ πῆρε μιὰ ρημόστρατα, ἓνα ἔρμο μονοπάτι,
γερόλυκον ἀπάντησε, στέκει καὶ τὸν ρωτάει:
—Λύκο, μὴν εἶδες πρόβατα, λύκο μὴν εἶδες γίδια;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί λέμε στρούγκα; Πῶς δὲν πάει τίποτε χαμένο στὴ φύση;
Μπορεῖς νὰ περιγράψης τὴ ζωὴ τοῦ βοσκοῦ; Μπορεῖς νὰ μάθης
ἀπέξω τὸ δημοτικὸ τραγούδι; Τί λέμε κτηνοτροφία; Ποιοὺς
λέμε κτηνοτρόφους καὶ ποιὸν κτηνίατρο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ (προφορικὰ)

- 1) Πῶς λέγονται τὰ μεγάλα ξύλινα δοχεῖα, ὅπου ἀρμέγουν τὰ πρόβατα;
- 2) Γιατί λέμε: «γαῖδουρινὴ ὑπομονή»; «Ζοῦν σὰν περιστερᾶκια»;
- 3) Πῶς ἀλλιῶς μποροῦμε νὰ ποῦμε:
τὴ γίδα; τὸ ἄλογο, τὸ γουρούνι; τὴν κότα;
- 4) Πῶς λέγεται τὸ μικρὸ τοῦ:
ἀλόγου; τῆς κότας; τοῦ περιστεριοῦ; τῆς κατσίκας;
- 5) Νὰ βρῆς τίς κατάλληλες λέξεις γιὰ τὸ μέρος, ὅπου κοιμοῦνται:
τ' ἄλογα, τὰ πρόβατα, τὰ γουρούνια, οἱ κότες, τὰ περιστέρια.
- 6) Νὰ βρῆς πῶς λέγονται τὰ θηλυκά:
τοῦ γάτου, τοῦ σκύλου, τοῦ προβάτου, τοῦ τράγου, τοῦ
ἀλόγου, τοῦ πετεινοῦ (τοῦ κόκορα).
- 7) Νὰ βρῆς τὸ κατάλληλο ρῆμα γιὰ τίς φωνές τῶν παρακάτω
ζώων:
'Ἡ γίδα καὶ τὸ πρόβατο.....
Τὸ γουρουνάκι.....
Τὸ ἄλογο.....
'Ἡ κότα.....
Τὸ βόδι.....
'Ὁ σκύλος.....
'Ἡ γάτα.....

32. ΠΕΡΠΑΤΩ ΜΕΣ ΣΤΟ ΔΑΣΟΣ...

Είχαμε άλλη μιὰ μέρα δική μας. Ποῦ νὰ πᾶμε; Ποῦ νὰ πᾶμε; Νὰ πᾶμε στὸ δάσος! Στὸ δάσος λοιπόν. —'Αναπνεῦστε καθαρὸ ἀέρα! φωνάζει ὁ παππούς, ποὺ ἔχει ἔρθει μαζί μας.

Παίρνομε ὅλοι βαθιὲς ἀναπνοές. Ὁ Παῦλος, τὸ ξαδερφάκι μου, γελά με τὴν καρδιά του.

—Μὴ γελάς, τοῦ λέει καλόκαρδα ὁ πατέρας. Ἐσὺ τὸ ἔχεις κάθε μέρα τὸ ὀξυγόνο καὶ δὲν ξέρεις τὴν ἀξία του. Γιά ρώτα κι ἐμᾶς ποὺ ἀναπνέομε μέσα σ' ἓνα δάσος ἀπὸ πολυκατοικίες.

—Αὐτὲς εἶναι ὀξιές, αὐτὲς βελανιδιές, αὐτὲς ἰτιές καὶ αὐτὲς καστανιές, μᾶς ἔλεγε ὁ θεῖος Γιάννης. Τὰ φύλλα τους, ὅπως βλέπετε, πέφτουν μὲ τὰ πρῶτα κρύα. Χάνουν τὸ πράσινο χρῶμα τους καὶ ὕστερα μαδοῦν. Εἶναι, ὅπως τὰ λέμε, φυλλοβόλα δέντρα.

Τὸ δάσος ἦταν μιὰ πραγματικὴ ζωγραφιά. Τὰ φύλλα τῶν δέντρων ἦταν χρυσαφιά, καφετιά, κοκκινωπά, κίτρινα, πορτοκαλιά! Μόνο πράσινα δὲν ἦταν. Σὰ νὰ φόρεσαν γιὰ χάρη μας μιὰ παράξενη μαγικὴ φορεσιά. Ὁ βοριάς ἔκοβε ἕνα ἕνα τὰ φύλλα ἀπὸ τὰ γυμνὰ κλωνάρια, τὰ στροβίλιζε στὸν ἀέρα καὶ μετὰ τὰ ἔριχνε ἀπαλὰ στὸ χῶμα.

Ὁ παππούς ἔδειξε μὲ τὸ χέρι του τὸ δάσος.

—Γιὰ δῆτε, εἶπε, τὸ βασίλειο τῶν δέντρων. Φυτρώνουν ἐλεύθερα καὶ μεγαλώνουν κοντὰ στ' ἀγριολούλουδα, στὰ μανιτάρια, στὰ βρύα καὶ στὶς λειχήνες. Ἔχουν παρέα τὰ ἔντομα, ποὺ ζουζουνίζουν μέσα στὰ κλαδιά τους, καὶ τὰ ζώακια, ποὺ βρίσκουν κατοικία στὴ σκιά τῶν θάμνων. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες πίστευαν ὅτι μέσα στοὺς κορμούς τους ζοῦσαν οἱ θεοὶ τοῦ δάσους, οἱ Νύμφες καὶ οἱ Δρυάδες.

—Καὶ ὁ Πάν, φώναξα ἐγώ, ἐκεῖνος ὁ τραγοπόδαρος θεός, ποὺ ὅσο ἄσχημος ἦταν, τόσο γλυκὰ ἔπαιζε τὸν αὐλό του.

—Μᾶς τρέλανες ἐσὺ μὲ τὴ μυθολογία, μὲ πείραξε ὁ Παῦλος.

—Τὰ δάση εἶναι εὐλογία γιὰ τὶς χῶρες ποὺ τὰ ἔχουν, εἶπε καὶ ὁ θεῖος Γιάννης. Τὰ δέντρα μὲ τὶς ρίζες τους συγκρατοῦν τὸ χῶμα, μᾶς καθαρίζουν τὴν ἀτμόσφαιρα καὶ τὴν πλουτίζουν μὲ ὀξυγόνο. Μᾶς δίνουν τὰ ξύλα, γιὰ νὰ κάνωμε ἔπιπλα, καὶ ὕλικό, γιὰ νὰ κατασκευάσωμε χαρτί. Ὅποιος καταστρέφει τὰ δάση, κάνει μεγάλο κακό. Ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἄνεμος ξεραίνουν τὸ ἔδαφος καὶ οἱ βροχὲς παρασύρουν τὸ χῶμα. Πρέπει νὰ τὰ προσέχωμε πολὺ ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες, τὰ καταστρεπτικὰ ἔντομα καί... τοὺς ἀνθρώπους. Μὰ περισσότερο πρέπει νὰ τὰ προσέχωμε ἀπὸ τὶς πυρκαγιές. Ἡ Φωτιά εἶναι ὁ θάνατος τοῦ δάσους.

—Καὶ τὰ κατοίκια, συμπλήρωσε ὁ Παῦλος. Γιατὶ τὰ κατοίκια τρῶνε τὰ τρυφερά βλαστάρια τῶν φυτῶν κι ἐμποδίζουν τὴν ἀνάπτυξή τους.

—Για όλα αυτά έχει τὸ νοῦ του ὁ δασονόμος. Αὐτὸς εἶναι ὁ προστάτης τῶν δασῶν. Δὲν ἔτυχε νὰ τὸν δοῦμε σήμερα. Μὰ εἶναι προσωπικός μου φίλος. Κάθε μέρα συντροφιά μὲ τὸ σκύλο του κι ἓνα τουφέκι στὸν ὦμο, μὲ μπότες ὡς τὸ γόνατο, τριγυρίζει στὰ δάση. Αὐτὸς δείχνει ποιά δέντρα θὰ κόψουν οἱ ξυλοκόποι. Αὐτὸς γενικὰ προστατεύει τὰ ζῶα τοῦ δάσους, αὐτὸς ὀρίζει τὸ κυνήγι καὶ τὴν ἐποχὴ ποῦ θὰ γίνῃ, αὐτὸς φροντίζει γιὰ τὴν ἀναδάσωση.

—Αὐτὸς διώχνει καὶ τοὺς λύκους; ρώτησε ἡ Μαρίνα.

—"Ὁχι, βέβαια. Δὲν ἔχει λύκους στὰ μέρη ποῦ πλησιάζουν οἱ ἄνθρωποι. Τὸ Πήλιο εἶναι ἡμερο βουνό. "Ἐχει μόνο σκίουρους, σκαντζόχοιρους, κούκους, δρυοκολάπτες, κοράκια. Καὶ τὴ νύχτα ἔχει κουκουβάγιες. Βγαίνουν γιὰ τὸ νυχτερινό τους περίπατο. Τὰ μάτια τους φεγγοβολοῦν σὰν ἄστρα. Μά, ἂν θέλῃς ὅπωςδήποτε νὰ συναντήσης ἓνα λύκο, νὰ σοῦ τὸν κάμω ἐγώ.

Ὁ θεῖος προσποιήθηκε τὴ φωνὴ τοῦ λύκου.

—Παίζομε τὸ λύκο; πρότεινα.

Χαρὲς, φωνὲς καὶ ἀλαλαγμοὶ τάραξαν τὸ δάσος μὲ τὴν πρότασή μου. Πιο πολὺ ἀπ' ὅλους φώναζε ὁ παππούς. "Ἦθελε νὰ παίξῃ κι ἐκεῖνος. Τὸ δάσος γέμισε χαρούμενες φωνές.

—Λύκε, λύκε, εἶσαι ἐδῶ;

—Παίρνω τὸ μπαστούνι μου καὶ σὰς κυνηγῶ!

Οἱ κουμαριὲς ξαφνιάστηκαν. Καθὼς ἦταν δροσολουσμένες ἀπὸ τὴ βροχὴ, τίναξαν τὰ κεφαλάκια τους καὶ παρακολουθοῦσαν μ' ἐνδιαφέρον τὸ παιχνίδι μας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ήταν ὁμορφο τὸ δάσος καὶ γιατί; Πῶς φυτρώνουν τὰ δέντρα μέσα σ' ἓνα δάσος; Ποιά εἶναι ἡ χρησιμότητά του; Ποιούς κινδύνους διατρέχει; Τί κάνει ὁ δασονόμος; Τί ἔπαιξαν τὰ παιδιὰ μὲ τὸν παπποῦ καὶ τὸ θεῖο Γιάννη; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὰ φυτὰ ποὺ ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο.
- 2) Νὰ συζητήσῃς μέσα στὴν τάξη γιὰ ὅσα σοῦ εἶναι ἄγνωστα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιά εἶναι τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
φυλλοβόλος, φίλος, κουραστικός, χρήσιμος;
- 2) Πῶς λέγεται αὐτὸς ποὺ τοῦ ἀρέσει ἡ πεζοπορία;

33. Ο ΧΕΙΜΩΝΑΣ

—Παππού, θὰ μοῦ πῆς νὰ γράψω μερικὲς παροιμίες; παρακάλεσα χτὲς βράδυ. "Ἐχω νὰ γράψω ἔκθεση γιὰ τὸ χειμῶνα.

—Γιατί ὄχι; Ξέρω κιόλας τρεῖς. Μιὰ γιὰ κάθε μῆνα του.
"Ἀκουσέ τες.

Χιόνι τοῦ Δεκεμβριοῦ, χρυσάφι τοῦ καλοκαιριοῦ.
Τοῦ Γενάρη τὸ φεγγάρι ἡλιος τῆς ἡμέρας μοιάζει.
'Ο Φλεβάρης, κι ἂν φλεβίση, καλοκαίρι θὰ μυρίση.

Σημείωσα τὶς παροιμίες καὶ κάθισα νὰ σκεφτῶ γιὰ τὸ χειμῶνα. Ἀνακάλυψα λοιπὸν ὅτι τὸν συμπαθῶ πολὺ. Ξέρω πῶς ὅλοι κρυβόμαστε στὸ σπίτι, ἀμπαρῶνομε τὶς πόρτες μας καὶ σφαλίζομε τὰ παράθυρά μας, γιατί ὁ χειμῶνας ἔρχεται μὲ ἄγριο πρόσωπο καὶ φέρνει

μπόρες, ξεροβόρια και παγωνιά. Κανένας δὲ βρίσκει λόγια νὰ τὸν παιδέσει.

Πίσω ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὅμως κρύβεται ἡ ἀνοιξη. Ἄν δὲ ρίξη ὁ χειμώνας χιόνι νὰ κρατήσῃ ζεστή τὴ γῆ, δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ μᾶς χαρίσῃ οὔτε λουλούδια, οὔτε σιτάρι, οὔτε λάδι γιὰ τὸ φαῖ μας.

Ὁ χειμώνας φέρνει τὰ Χριστούγεννα, τὴν Πρωτοχρονιά, τὸν Ἅγιο Βασίλη, τὰ δῶρα. Μέσα στὸ κρύο ἀντηχοῦν τὰ κάλαντα καὶ οἱ χαρούμενες φωνές τῶν παιδιῶν.

Βιάζεται νὰ στολίσῃ τὶς πλαγιές καὶ τὰ περιβόλια μὲ ἀνθισμένες ἀμυγδαλιές καὶ στρώνει ἥλιο στοὺς βράχους, γιὰ νὰ γεννήσῃ ἢ ἀλκυόνα τὰ παιδιά τῆς στὴν ἀκροθαλασσιά.

Μερικὰ βράδια εἶναι διάφανα καὶ πεντακάθαρα καὶ βλέπομε τ' ἀστέρια νὰ σιγοκουβεντιάξουν μὲ τὸ φεγγάρι.

Νομίζω πὼς εἶναι ἓνας πολὺ καλὸς φίλος, μόνο πού, γιὰ νὰ τοῦ κάνωμε παρέα, πρέπει νὰ εἴμαστε ντυμένοι καλά.

Μοῦ φάνηκε ὅτι κάποιος μοῦ μίλησε καὶ μοῦ εἶπε: —Ἐχεις δίκιο, Παναγιώτη, εἶμαι καλὸς φίλος, μόνο λίγο ἀπότομος. Σᾶς σπρώχνω μέσα στὸ σπῆτι καὶ σᾶς βάζω νὰ στρώσετε τὰ χαλιὰ στὸ πάτωμα καὶ νὰ κρεμάσετε τὶς κουρτίνες στὰ παράθυρα. Σᾶς βάζω ν' ἀνάψετε τὶς θερμάστρες καὶ τὰ καλοριφέρ, σᾶς ὑποχρεώνω νὰ βγάλετε τὶς κουβέρτες ἀπὸ τὰ μπαούλα καὶ νὰ φορέσετε ζεστὲς κάλτσες καὶ πλεχτὰ σκουφάκια. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς δὲν ἀστειεύομαι. Μὰ ὅλα αὐτὰ τὰ κάνω ἀπὸ ἀγάπη.

»Μοῦ ἀρέσει νὰ φέρνω νωρὶς τὴ νύχτα, ν' ἀνάβω τὰ φῶτα καὶ τὰ ξύλα στὸ τζάκι καὶ νὰ βάζω τὰ παιδιά νὰ γράφουν καὶ νὰ διαβάζουν. Τὸ κρύο σηκώνει διάβασμα.

»Μὰ ἔχω κι ἐγὼ τὶς ὁμορφιές μου. Θυμᾶσαι κάποιον πρῶτὸν πού ξεπνήσατε καὶ βρήκατε ἀσπροντυμέ-

νο τὸ μικρὸ σας κῆπο καὶ τὸ δρόμο στρωμένο μὲ ἄσπρο μαλακὸ χαλί; Στὸν ἀέρα χόρευαν κάτι λευκὲς νυφούλες καὶ ρωτοῦσες:

—Νὰ εἶναι τάχα πούπουλα ἀπὸ φτερά ἄσπρων πουλιῶν ἢ λουλούδια λεμονιάς; Μήπως φύσηξε ὁ ἀέρας καὶ μάδησε ὅλα τὰ βامβάκια τῆς πεδιάδας; Μήπως οἱ νεραίδες ἔπλεξαν ἄσπρη κουβέρτα, γιὰ νὰ σκεπάσουν τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά πού κρυώνουν;

Ἦταν τὸ χιόνι μου. Τὸ χιόνι πού στρώνω γιὰ σᾶς τὰ παιδιά. Γιὰ νὰ ἔρθετε νὰ παίξετε χιονιές, νὰ κοκκινίσουν οἱ μυτοῦλες σας καὶ νὰ χαρῆτε. Θυμᾶσαι πού τραγουδοῦσατε;

Χιόνισε καὶ κάναμε
μιὰ ἄσπρη στοίβα τόση.
Τέτοιο χιόνι πούπουλο,
Θεέ μου, νὰ μὴ λιώση.

Ἦ, μὲ τὸν χιονάνθρωπο
τραβηχτήτε πέρα!

”Αναψε ο πόλεμος,
πάρτε πρώτη σφαίρα!

»Ο μόνος που νομίζω ότι δεν πρέπει να είναι
εύχαριστημένος από μένα είναι εκείνος ο αλητάκος, ο
σπουργίτης. Τό σακάκι του δεν τον ζεσταίνει αρκετά
και τρεμουλιάζει.

Δέ βρίσκει σκουλήκια και ψωμάκι και τριγυρίζει πεινα-
σμένος.

—Του δίνουμε έμεις και τρώει. Του βάζουμε στο παρά-
θυρο ψίχουλα, τον ήσυχασα.

—Περίφημα. Τότε μπορώ να πηγαίνω. Σε παρακαλώ
πές και στ’ άλλα παιδιά να με αγαπούν.

—Θα τὸ πῶ ὅπωςδῆποτε.

—Γειά σου.

—Γειά σου, γεροχειμώνα. Στὸ καλό.

Τὸ ποίημα εἶναι τοῦ Στ. Σπεράντσα

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί κάνουμε τὸ χειμώνα, γιὰ νὰ προστατευτοῦμε ἀπὸ τὸ κρύο; Τί
κρύβεται πίσω ἀπὸ τὰ κρύα τοῦ χειμώνα; Τί μᾶς φέρνει αὐτὴ ἡ
ἐποχὴ; Ποιὲς λέμε «ἀλκυονίδες μέρες»; Πῶς στολίζουμε τὸ σπίτι
τὸ χειμώνα; Ποιὲς εἶναι οἱ ὀμορφιὲς ποὺ σκορπᾶ στὴ φύση;
Ποιὸς δὲν εἶναι εὐχαριστημένος μὲ τὸ χειμώνα καὶ γιατί;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μπορεῖς νὰ βρῆς πέντε ρήματα ποὺ νὰ θυμίζουιν χειμώνα;
Παράδειγμα: κρυώνω.
- 2) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τίς σύνθετες λέξεις καὶ τίς προσωποποιή-
σεις.
- 3) Νὰ βρῆς ποῖα διαφορὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα σὲ μιὰ σόμπα, σ’ ἓνα
τζάκι κι ἓνα καλοριφέρ.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ κάμῃς μιὰ δική σου περιγραφή γιὰ τὸ χειμώνα.

34. ΤΑ ΕΡΓΑΤΙΚΑ ΧΕΡΙΑ

Σήμερα ὁ δάσκαλος μᾶς ἔκαμε ἓνα παράξενο μάθημα.

—Γράψτε σ' ἓνα μικρὸ χαρτάκι, μᾶς εἶπε ξαφνικά, τὸ ἐπάγγελμα τοῦ πατέρα σας καὶ τῆς μητέρας σας, ἂν βέβαια ἐργάζεται καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς δουλειὲς τοῦ σπιτιοῦ.

“Ὅταν τελειώσαμε, πέρασε ἀπὸ τὰ θρανία, μάζεψε τὰ σημειώματά μας, κάθισε στὴν ἔδρα καὶ ἄρχισε νὰ χωρίζει τὰ χαρτάκια. Ξεδιάλεξε μερικά καὶ μᾶς εἶπε: —'Εδῶ εἶναι γραμμένα μερικά ἐπαγγέλματα. Θὰ σᾶς τὰ διαβάσω καὶ μετὰ θὰ κάνωμε συζήτηση πάνω σ' αὐτά. Ἄκουστε, λοιπόν: ὑδραυλικός, χτίστης, ἠλεκτρολόγος, ἐλαιοχρωματιστής, κορδελιάστρα, λουστραδόρος, πατωματζής, ἐργάτης σὲ βιομηχανία παιχνιδιῶν, βιβλιοδέτης, τεχνίτης ἀριθμομηχανῶν, ξυλουργός, μοδίστρα.

Ἄρκετὰ σᾶς διάβασα. Ἄς εἶναι. Τώρα θὰ σᾶς ἐξηγήσω γιατί διάλεξα αὐτὰ τὰ ἐπαγγέλματα. Τὰ διάλεξα, γιατί θέλω νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ τὰ ἐργατικά χέρια. Δὲν ξέρω ἂν καταλαβαίνετε πόσο μεγάλες ὑπηρεσίες προσφέρουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι στὴν κοινωνία.

Κάθε ἄνθρωπος ἔχει χρέος νὰ ἐργάζεται. Τὸ εἶπε καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ὁ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ: «Ὅποιος δὲν ἐργάζεται, δὲν πρέπει νὰ τρώη».

Ἄλλοι δουλεύουν μὲ τὸ πνεῦμα, δηλαδὴ μὲ τὸ μυαλό, ἄλλοι δουλεύουν μὲ τὰ χέρια. Τί κάνει ἀλήθεια ἓνας ὑδραυλικός;

—Περνᾷ τοὺς σωλῆνες τοῦ νεροῦ στὰ σπιτία, διορθώνει τὶς βρύσες ποὺ χαλοῦν, εἶπε ὁ Λουκάς.

—Ἐνας ἠλεκτρολόγος; Ξαναρώτησε ὁ δάσκαλος.

—Αὐτὸς ἀσχολεῖται μὲ τὰ ἠλεκτρικὰ εἶδη. Διορθώνει τὶς ἀσφάλειες ποὺ κήκαν, βάζει στὰ διαμερίσματα

καλώδια ηλεκτρικά και γενικά φτιάνει όλα τὰ πράγματα πού ἔχουν σχέση με τὸν ἠλεκτρισμό, εἶπε ὁ Ἄλέκος.

—Κι ἕνας ἐλαιοχρωματιστής;

—Ὁ ἐλαιοχρωματιστής βάφει καὶ δίνει στὰ δωμάτια ὠραίους χρωματισμούς, εἶπε ἡ Ἐλενίτσα.

—Ἐαυμάσια, συνέχισε ὁ δάσκαλος. Με τὸν ἴδιο τρόπο ὁ πατωματζῆς φτιάνει τὰ πατώματα καὶ τὰ λουστράρει. Ὁ ἐργάτης πού δουλεύει στὴ βιομηχανία παιχνιδιῶν κατασκευάζει παιχνίδια, γιὰ νὰ παίζουν τὰ παιδιά. Ἡ μοδίστρα ράβει φορέματα. Ὁ ξυλουργὸς φτιάνει καρέκλες καὶ κουφώματα. Ὅλοι αὐτοὶ δουλεύουν με τὰ χέρια, γιὰ νὰ μᾶς δώσουν ἀγαθὰ, πού μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα.

Τὰ χέρια αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ τιμοῦμε. Ὄταν ὁ μαρμαρὰς παίρνη ἕνα κομμάτι μάρμαρο, τὸ σκαλίζει καὶ τοῦ δίνει ὀμορφιά. Ἡ μοδίστρα πιάνει ἕνα κομμάτι ὕφασμα καὶ τὸ κάνει μιὰ χαριτωμένη φούστα. Ὁ λουστραδόρος ἕνα σκέτο ξύλο τὸ κάνει νὰ γυαλίζη. Ἐνας τεχνίτης μπορεῖ νὰ βγάλῃ ἕνα ἀριστούργημα ἀπὸ μιὰ πέτρα κι ἕνας κηπουρὸς νὰ κάμῃ κήπο ἕναν ξερότοπο.

Ὄταν μεγαλώσετε, θὰ καταλάβετε καλύτερα τί ἀξίζουν τὰ ἐργατικά χέρια καὶ πόσο πρέπει νὰ σέβετε τοὺς ἐργάτες, πού κουράζονται ὀλημερίς στὸ μεροκάματο.

Δὲν ξέρω ποιά παιδιά ἔγραψαν τὰ ἐπαγγέλματα αὐτὰ πάνω στὸ χαρτί. Αὐτὸ ἄλλωστε δὲν ἔχει καμιά σημασία. Ὅλοι οἱ γονεῖς δουλεύουν, γιὰ νὰ φέρουν στὰ παιδιά τους τὸ καθημερινὸ φαγητό, καὶ ὅλα τὰ παιδιά πρέπει ν' ἀγαποῦν καὶ νὰ τιμοῦν τοὺς γονεῖς τους.

Μὰ ὅσα ἔχουν γονεῖς ἐργάτες ἄς ξέρουν πὼς πρέπει νὰ τοὺς λογαριάζουν διπλά, γιατί τὸ ψωμί πού τοὺς φέρνουν εἶναι ζυμωμένο με τὸν ἰδρώτα τοῦ προσώπου τους.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί έχει χρέος να εργάζεται κάθε άνθρωπος; Τί υπηρεσίες προσφέρουν στην κοινωνία τὰ ἐργατικά χέρια; Γιατί οἱ ἐργάτες ἀξίζουν τὴν ἀγάπη μας; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ συζητήσης μέσα στὴν τάξη γιὰ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο.
- 2) Νὰ βρῆς καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἐργάζονται μὲ τὰ χέρια.
- 3) Τί εἶναι ὁ μισθός; Τί εἶναι τὸ μεροκάματο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βγάλῃς ἀπὸ τὰ παρακάτω ὀνόματα ἐπαγγέλματα ποὺ νὰ ἔχουν κατάληξη -ῆς, -άς, -άρης, -έρης.
κουλούρι, παπούτσι, βάρκα, τιμόνι, σφουγγάρι,
γάλα, κάστανο, περιβόλι, γάνωμα, καφές.
- 2) Νὰ ἀναλύσης τίς σύνθετες λέξεις:
ἐλαιοχρωματιστής, βιβλιοδέτης, ἀριθμομηχανή,
μεροκάματο, ὀλημερίς.

35. ΤΑ ΜΥΡΜΗΓΚΙΑ

—Ξέρω ἓνα ἔντομο ποὺ ἔχει κουμπαρά, μᾶς εἶπε μιὰ μέρα ὁ παππούς.

Τὸν κοιτάξαμε λοξά, σὰ νὰ τοῦ λέγαμε: «Παππού, μᾶς κοροϊδεύεις;».

—Γιὰ σταθῆτε, σᾶς παρακαλῶ, διαμαρτυρήθηκε ἀμέσως. Τὰ μυρμηγκία δὲν ἔχουν ὀλόκληρες ἀποθῆκες, γιὰ ν' ἀποταμιεύουν τροφή γιὰ τὸ χειμῶνα; Ἄν τὰ προσέξετε, θὰ μάθετε πολλὰ χρήσιμα πράγματα. Τὰ ἔντομα αὐτά, ποὺ δὲν τὰ πιάνει τὸ μάτι μας, μᾶς

δίνουν τὸ παράδειγμα τῆς οἰκονομίας. Μὲ σύστημα ὅλο τὸ καλοκαίρι μαζεύουν τροφή, γιὰ νὰ ἔχουν νὰ φᾶνε τὶς δύσκολες ὥρες τοῦ κρύου καὶ τῆς παγωνιάς.

Ἡ φωλιά τῶν μυρμηγκιῶν εἶναι μιὰ μικρὴ πολιτεία. Μιὰ πραγματικὴ ὑπόγεια πόλη, σκαμμένη μὲ στοῦς καὶ διαδρόμους, ὅπου βασιλεύει ἓνα ἀδιάκοπο πῆγαινε-ἔλα.

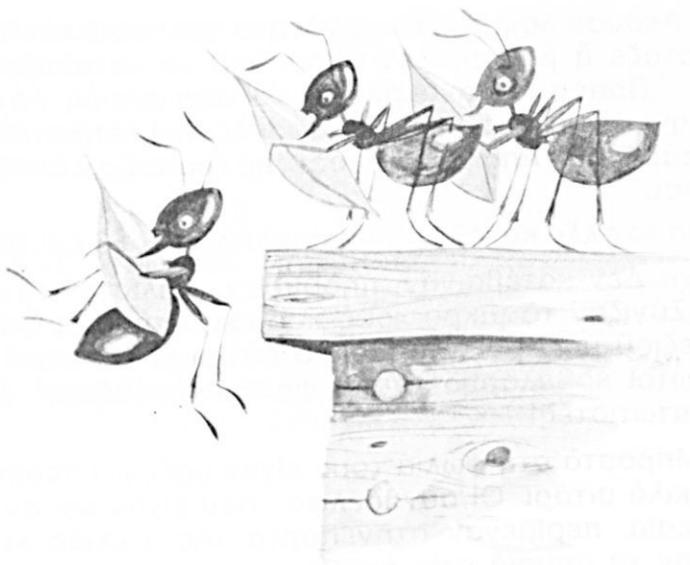
Ἔχουν σπουδαία ὀργάνωση. Τόσο μικρὰ πλασματάκια καὶ ὥστόσο ξέρουν ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα. Ἄλλα εἶναι ξυλουργοί, ἄλλα γεωργοὶ καὶ ἄλλα κτηνοτρόφοι. Μὰ γιατί μὲ κοιτάζετε ἔτσι παράξενα; Νομίζετε ἀκόμα ὅτι σᾶς κοροϊδεύω; Εἶναι κτηνοτρόφοι, γιατί περιποιοῦνται κάτι μικροσκοπικὰ ἔντομα, τὶς μελίγκρες, ὅπως κάνομε ἐμεῖς μὲ τὶς ἀγελάδες. Τὸ ὑγρὸ ποῦ ἔχουν στὴν κοιλιά τους οἱ μελίγκρες ἀρέσει πολὺ στὰ μυρμηγκία καὶ τὸ δίνουν στὶς κάμπιες τους.

Δὲν μπορῶ νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ὑπάρχουν μυρμηγκία-βοσκοὶ μὲ γκλίτσα καὶ μὲ φλογέρα, ἀλλὰ ὅτι εἶναι κτηνοτρόφοι δὲ χωράει καμιὰ ἀμφιβολία

Ἄλλα μυρμηγκία εἶναι σπουδαῖοι πολεμιστὲς. Εἶναι μάλιστα μαθημένα σ' αὐτὸ τὸ ἔργο. Ξεκινοῦν σὲ πυκνὲς φάλαγγες σὰν πραγματικὸς στρατὸς καὶ χωρὶς πολιορκητικὲς μηχανὲς πολιορκοῦν ξένες μυρμηγκοφωλιές. Ὄταν τὸ κατορθώσουν, σκοτώνουν ἢ αἰχμαλωτίζουν τοὺς ἐχθρούς, λεηλατοῦν τὴ φωλιά καὶ παίρνουν γιὰ λάφυρα τὸ σιτάρι ποῦ ἔχουν στὶς ἀποθήκες.

Τὸ κάθε μυρμηγκὶ ξέρει τί δουλειὰ θὰ κάμη. Τὸ ἓνα θὰ καθάρῃ τὴ φωλιά, τὸ ἄλλο τὶς γαλαρίες, τὸ ἄλλο θὰ ταΐσῃ τὶς μικρὲς κάμπιες, θὰ προστατέψῃ τὴν πολιτεία, θὰ στρώσῃ μικρὰ κομμάτια φύλλων, θὰ καλλιεργήσῃ σπόρους, θὰ βγάλῃ τὰ μωρὰ στὸν ἥλιο νὰ λιαστοῦν.

Ἔχομε χίλια πεντακόσια εἶδη μυρμηγκιῶν. Μυρμηγκία θεριστὲς, ξανθὰ μυρμηγκία μέσα στὰ δάση μὲ τὰ ἔλατα, μικρὰ μαῦρα μυρμηγκάκια τῶν κήπων, μυρ-

μήγκια άμαζόνες, μυρμήγκια τοῦ μελιού, καὶ κόκκινα, ποὺ τὰ βρίσκομε στὴ χλόη καὶ στὰ φυλλώματα τῶν δέντρων.

Πρόκειται γιὰ μιὰ κοινωνία. Οἱ πολίτες ζοῦν ἄρμονικά, βοηθοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον, συνεννοοῦνται, μοιράζουन τὴ δουλειὰ καὶ ζοῦν χωρὶς καυγάδες. Σ' αὐτὴ τὴν κοινωνία δὲν ὑπάρχουν δικαστήρια, γιὰτὶ δὲν ὑπάρχουν διαφορές. "Ολοὶ ἐργάζονται, χωρὶς νὰ βαρυγκομοῦν, καὶ προσφέρουν τὸν ἑαυτό τους στὸ καλὸ τῆς κοινότητος. Ἡ κοινωνία αὐτὴ μπορεῖ νὰ διδάξη ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους νὰ εἶμαστε προνοητικοί, ἐργατικοὶ καὶ κοινωνικοί.

Ἄκοῦστε τώρα νὰ σᾶς πῶ καὶ κάτι ποὺ τὸ εἶδα μὲ τὰ μάτια μου: Στὴν ἀποθήκη μας, στὸ χωριό, εἶχαμε ἀπλώσει σιτάρι πάνω σ' ἓνα τραπέζι. Ἐνα βράδυ μπῆκα μέσα, γιὰ νὰ βγάλω τυρὶ ἀπὸ τὸ μικρὸ βαρέλι. Τότε μάλιστα δὲν εἶχαμε ἠλεκτρικὸ καὶ ἄναψα μ' ἓνα σπῆρτο τὸ λυχνάρι.

“Άκουσα λοιπὸν ἓνα μονότονο τὰκ! τὰκ! τὰκ!, σὰ νὰ ἔσταζε ἢ βρύση. Δὲν μπορούσα νὰ καταλάβω τί εἶναι. “Ὡσπου τὸ ἀνακάλυψα. “Ένας μικρὸς λόχος μυρμηγκιῶν εἶχε ἀνέβει στὸ τραπέζι καὶ λεηλατοῦσε τὸ σιτάρι μας. Ἐπὶ τὸ ἓνα πόδι τοῦ τραπεζιοῦ ἀνέβαιναν καί...

—Ἐπὶ τὸ ἄλλο κατέβαιναν! συμπλήρωσε ὁ Κλεάνθης.

—“Ὁχι! Δὲν κατέβαιναν, πηδοῦσαν. Μάλιστα πηδοῦσαν! Ζύγιζαν τὸ μικρὸ τους κορμάκι στὴν ἄκρη τοῦ τραπεζιοῦ μαζί μὲ τὸ σπυρὶ τὸ σιτάρι κι ἔπεφταν σὰ φτερωτοὶ καβαλάρηδες ἀπὸ ψηλὰ στὸ πάτωμα. Σὰν ἀλεξιπτωτιστές!

Μπροστὰ στὴ φωλιά τους εἶχαν μαζέψει περίπου μισὸ κιλὸ σιτάρι. Οἱ συνάδελφοι, ποῦ εἶχαν καὶ αὐτοὶ ὑπηρεσία, περίμεναν στὴν πόρτα τῆς φωλιάς κι ἔφερναν τὰ σπυριά στὶς ἀποθηκές.

Καὶ κάθε τόσο νὰ κι ἓνας ἀλεξιπτωτιστὴς μὲ ἀλεξιπτωτὸ τὸ σιτάρι ἔπεφτε ἀπὸ τὸ τραπέζι. Τὰκ! Τὰκ! Τὰκ! Κάθισα ἀρκετὴ ὥρα καὶ τὰ χάξευα. Ξέχασα γιατί εἶχα κατεβῆ καὶ ἄρχισαν νὰ μὲ φωνάζουν.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί τὸ μυρμηγκὶ εἶναι οἰκονόμο; Πῶς εἶναι ἡ φωλιά τῶν μυρμηγκιῶν; Ποιὰ ἐπαγγέλματα κάνουν τὰ μυρμηγκία; Πόσα εἶδη ὑπάρχουν; Τί διδάγμα μπορούμε νὰ πάρουμε ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν μυρμηγκιῶν; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τρεῖς σύνθετες λέξεις καὶ νὰ τὶς ἀναλύσῃς.

2) Νά συμπληρώσης τή λέξη ποῦ ταιριάζει, γιά νά γίνη μιὰ παρομοίωση:

μυρμήγκι, ἀλεπού, παπαγάλος, σαρδέλα.

Ἐργατικός σάν Πονηρός σάν

Φλύαρος σάν Στριμωγμένος σάν

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

1) Νά πῆς ὅ,τι ξέρεις γιά τὸ μυρμήγκι. Πῶς εἶναι φτιαγμένο;

2) Τί εἶναι τὸ δικαστήριο;

3) Τί θά πῆ Ἄμαζόνα καί τί ξέρεις γιά τίς Ἄμαζόνες;

36. ΣΤΟ ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΟ

Περιμένομε στό ἀεροδρόμιο τὸ θεῖο Νίκο. Ὁ παππούς κλαίει ὀλοένα. Ἡ ἀγωνία του δὲν περιγράφεται. Τόσα χρόνια περίμενε. Τώρα δὲν μπορεῖ νά περιμένῃ οὔτε πέντε λεπτά. Ἐχει στεγνώσει ὁ λάρυγγας του. Τὰ δευτερόλεπτα τοῦ φαίνονται αἰῶνες. Διαβάσαμε σ' ἓναν πίνακα τὰ δρομολόγια. Ἐχομε ἀκόμη ἓνα τέταρτο.

Καθόμαστε σ' ἓναν ἀναπαυτικό καναπέ τοῦ ἀεροδρομίου καί παρατηροῦμε τὴν κίνηση. Ἀνθρώποι ἀπ' ὅλες τίς φυλές πηγαινοέρχονται στή μεγάλη αἴθουσα. Μαῦροι, λευκοί, κίτρινοι. Μόνο ἐρυθρόδερμοι δὲν κυκλοφοροῦν. Ἄλλοι γελοῦν. Ἄλλοι κλαῖνε.

Ἡ Μαρίνα, αὐτὸς ὁ μικρὸς ταραξίας, τὰ ἔχει χαμένα. Δὲν προλαβαίνει νά ρωτᾷ: «Αὐτὸς γιατί εἶναι μαῦρος; Αὐτὸς τί λέει; Αὐτὸς τί κάνει;». Στὸ τέλος τῆς ἀγοράζομε μιὰ σοκολάτα, γιά νά τρώῃ καί νά πάψῃ νά μιλά.

Κάθε τρία ή πέντε λεπτά ένα αεροπλάνο προσγειώνεται ή απογειώνεται στο μεγάλο διάδρομο του αεροδρομίου. "Αλλα πηγαίνουν στο έσωτερικό, άλλα στο έξωτερικό. Για την κίνηση των αεροπλάνων χρειάζονται μηχανικοί και ειδικές εγκαταστάσεις: αεροδρόμιο, αποθήκες, γραφεία, σταθμός ταξιδιωτών κι ένα γραφείο για τον έλεγχο των πτήσεων. "Ολες αυτές οι εγκαταστάσεις αποτελούν τον αερολιμένα.

Κάθε αεροπλάνο πρέπει να έχει μια όρισμένη πορεία σε όρισμένο ύψος. Οί σταθμοί του εδάφους παρακολουθούν το πέταγμά του κάθε στιγμή και δίνουν συμβουλές στους πιλότους για τον καιρό, την όμιχλη και το σκοτάδι με τον ασύρματο και το ραντάρ.

“Ο παππούς μιλά με τη μητέρα, που τον έχει αγκαλιάσει από τους ώμους.

—Είκοσι πέντε χρόνια έχω να τον δω, τής λέει. “Όταν χωρίσαμε, ήταν παλικαράκι. Δεν ήθελε να μείνη στο χωριό. «Κάθισε, παιδί μου, του έλεγα, κάθισε έσύ φύλακας στα χτήματα». Δέ βαριέσαι. Πήρε μια βάλιτσα στο χέρι, κάτι λίγα χρήματα κι έφυγε. “Ετσι ξαφνικά.

—Μήπως ήταν ο μόνος, πατέρα; είπε ή μητέρα μου γλυκά. Χιλιάδες “Ελληνες έχουν φύγει από την ‘Ελλάδα γι’ άλλα μέρη.

“Ο πατέρας μου πλησίασε συγκινημένος.

—“Ερχεται το αεροπλάνο με το Νίκο. Το άκουσα από το μεγάφωνο.

Είδαμε το αεροπλάνο σαν ένα τεράστιο σιδερένιο πουλί στον άερα. Σε λίγο προσγειώθηκε και σταμάτησε σ’ αρκετή απόσταση από τη μεγάλη αίθουσα των γραμμών του έξωτερικού. Οί εργάτες του αεροδρομίου έτρεξαν με μια κινητή σκάλα και την τοποθέτησαν μπροστά στην πόρτα. Πρώτοι βγήκαν ο πιλότος και ο βοηθός του. “Υστερα μια αεροσυνοδός στάθηκε στην άνοιχτή πόρτα και αποχαιρετούσε χαμογελαστή τους επιβάτες, που άρχισαν να κατεβαίνουν ένας ένας.

“Ενας ψηλός γκριζομάλλης άντρας στάθηκε στην πόρτα του αεροπλάνου. Δεν μπορούσε να προχωρήσει. Άνάπνεε βαθιά και κοίταζε γύρω του τὸ γαλάζιο οὐρανὸ πέρα ὡς πέρα, σὰ νὰ ἤθελε κάτι νὰ θυμηθῆ. Ἦταν χειμώνας. Ὡστόσο ἡ μέρα ἦταν καθαρὴ καὶ ὁ ἥλιος ἔλαμπε. Ἡ ἀεροσυνοδὸς τοῦ ἔγνεψε νὰ προχωρήσει κάτω στὶς σκάλες.

Τότε ὁ μπαμπὰς ἄρχισε νὰ φωνάζει δυνατά: «Νά ὁ Νίκος! Νίκο! Νίκο!».

Ὁ γκριζομάλλης κύριος ἔστρεψε τὴ ματιά του, εἶδε τὸν πατέρα του κι ἔβγαλε τὸ καπέλο του. Ἄρχισε νὰ τὸν χαιρετᾷ κι ἐκεῖνος κουνώντας τὸ καπέλο πέρα δῶθε, μεθυσμένος ἀπὸ χαρά.

Ὁ θεῖος Νίκος πέρασε τὶς διατυπώσεις τοῦ τελωνείου καὶ πλησίασε κοντὰ μας. Φίλησε τὸ χέρι τοῦ παπποῦ, ποὺ μόλις στεκόταν στὰ πόδια του, τοῦ χάιδεψε τὰ μαλλιά καὶ χώθηκε στὴν ἀγκαλιά του σὰ λαβωμένο πουλί.

—“Ἀσπρισε, πατέρα, τοῦ εἶπε.

—Κι ἐσύ, παιδί μου, ἀναστέναξε ὁ παππούς μέσα σὲ λυγμούς.

Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ πηδούσαμε ὀλόγουρα. Ἡ μητέρα σκούπιζε τὰ μάτια τῆς μὲ τὸ μαντίλι καὶ ὁ μπαμπὰς περίμενε νὰ τελειώσῃ τὸ σφιχταγκάλιασμα πατέρα καὶ γιου, γιὰ νὰ πάρῃ κι ἐκεῖνος σειρά.

Ἔτσι γύρισε ὁ θεῖος μου ὁ Νίκος στὴν Ἑλλάδα μας!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μπορεῖς νὰ περιγράψῃς τὴν κίνηση τοῦ ἀεροδρομίου; Ποιὲς ἐγκαταστάσεις ἀποτελοῦν τὸν ἀερολιμένα; Εἶναι ἤρεμος ἢ ἀνῆσυχος ὁ παππούς; Γιοιὸς βλέπει πρῶτος τὸ θεῖο Νίκο καὶ τί κάνει; Ἐκεῖνος εἶναι συγκινημένος πού ἐπιστρέφει στὴν πατρίδα του; Ποιὲς εἶναι οἱ διατυπώσεις τοῦ τελωνείου; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ λίγα λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὶς σύνθετες λέξεις καὶ τὶς παρομοιώσεις.
- 2) Νὰ βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
χειμῶνας, ἄνθρωπος, ἄντρας, χαρά.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς ποιοὶ εἶναι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν τεσσάρων φυλῶν.
- 2) Νὰ πῆς πῶς λέγεται ὁ ὀδηγὸς τοῦ ἀεροπλάνου, τοῦ αὐτοκινήτου, τοῦ πλοίου.

37. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΥ

Εἶν' ἓνα μικρό, φτωχὸ σπιτάκι,
λάμπει ὁ ἥλιος πάνω του χρυσός·
κάθε χαρωπὸ παραθυράκι
στ' ἄσπρο μου γενέθλιο σπιτάκι
τὸ 'χει ζώσει πράσινος κισσός.

Δυὸ μορφές κεῖ μέσ' ἀγαπημένες,
ἓνας γέρος τώρα καὶ μιὰ γριά,
κάθονται σκυφτὲς καὶ λυπημένες,
δυὸ μορφές γλυκιές, ἀγαπημένες,
γιὰ τὸ γιό τους πού 'φυγε μακριά.

Πότε θά 'ρθης, μέρα εὐλογημένη,
νὰ ριχτῶ τρελὸς στὴν ἀγκαλιά

τῶν γλυκῶν γονιῶν μου, ποῦ κλαμένοι,
μὲ χαρὰ στὰ μάτια τους χυμένη,
δὲ θὰ μὲ χορταίνουν στὰ φιλιὰ.

«Παιδικὴ ἀνθολογία»

Νικόλαος Χατζηδάκης

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Νὰ βρῆς δικά σου ἐπίθετα γιὰ τὶς λέξεις:
σπιτάκι, ἥλιος, παραθυράκι, κισσός.
- 3) Νὰ περιγράψης τί θὰ ἔνιωθες, ἂν γύριζες μετὰ ἀπὸ εἴκοσι
χρόνια στὸ σπίτι σου.

38. Η ΖΩΗ ΣΤΗΝ ΞΕΝΙΤΙΑ

‘Ο θεῖος μου ὁ Νίκος εἶναι πολὺ σπουδαῖος! Θὰ
μοῦ πῆς πῶς τὸ ξέρεις; Τὸ ξέρω, γιατί τὸ ἴδιο ἐκεῖνο
βράδυ, μετὰ τὸ φαγητό, μᾶς διηγήθηκε τὴ ζωὴ του.
Ἦταν σὰν παραμῦθι.

Καθὼς μιλοῦσε, κουνοῦσε ὀλοένα τὸ κεφάλι καὶ
ἄλλοτε δάκρυζε καὶ ἄλλοτε ἔλεγε στίχους ἀπὸ δημο-
τικὰ τραγούδια:

«‘Ο ζωντανὸς ὁ χωρισμὸς παρηγοριὰ δὲν ἔχει».

Καὶ ὅλο κοίταζε τὸν πατέρα του, δηλαδὴ τὸν
παππού μου, σὰ νὰ μὴν μποροῦσε νὰ τὸν χορτάση.

“Ὅταν ἔφυγα ἀπὸ τὸ χωριό, μᾶς εἶπε, ἄλλαζα
ἐπάγγελμα κάθε ἕξι μῆνες. “Ἐγὶνα ναύτης στὰ καρά-
βια. “Ὑστερα ἐργάτης, ὕστερα χτίστης. Πέρασα μιζέ-
ρια, φτώχεια καὶ κούραση, ποῦ δὲ θὰ τὶς ξεχάσω ποτέ!

«Νίκο, ἔλεγα, τί τὴν ἤθελες τὴν ξενιτιά καὶ δὲν καθόσουν στὸ χωριό σου;».

Θυμᾶσαι, πατέρα, τὴ νύχτα ποὺ ἔφυγα; Ἦταν Κυριακὴ καὶ εἶχαμε κρέας στὸ φούρνο. Μὰ κανεὶς δὲν ἔφαγε ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὸ δεῖπνο. Τῆς μάνας μου τὰ δάκρυα ἔπεφταν στὸ πιάτο κι ἐσύ ἦσουν ἀμίλητος καὶ σκυθρωπός.

Ἐκεῖνο ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ συνηθίσω στὰ ξένα δὲν ἦταν ἡ σκληρὴ δουλειά. Δὲν μποροῦσα νὰ χαρῶ. Εἶχα πάντα ἓναν κόμπο στὸ λαιμό μου. Ἦλεγα: «Ποῦ εἶναι τώρα ὁ πατέρας νὰ μοῦ δώση θάρρος; Ποῦ εἶναι ἡ μάνα μου νὰ μὲ παρηγορήσει;». Μ' ἔτρωγε ἡ νοσταλγία καὶ μὲ μαράζωνε ἡ μοναξιά.

Καὶ οἱ μέρες ἦταν ὅλες ἴδιες. Δὲν ξεχώριζε ἡ καθημερινὴ μέρα ἀπὸ τὴ γιορτινὴ. Ἐδῶ στὴν πατρίδα καταλαβαίνεις τὴν Κυριακὴ ἀπὸ χίλια δυὸ πράγματα. Οἱ πρῶινες καμπάνες σκίζουν τὸν ἀέρα μὲ τὸ σιδερένιο ἤχο τους. Τὰ παιδιά γυρίζουν ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά μὲ τὸ σουσαμένιο κουλούρι στὸ χέρι. Ὁ ἀνθοπώλης τριγυρίζει στὴς γειτονιὲς μὲ φρέσκα μυρωδάτα λου-

λούδια. Καί ὁ μικρὸς μὲ τὰ πολύχρωμα μπαλόνια κάνει χρυσὲς δουλειὲς στὶς πλατεῖες.

Στὰ ξένα τὰ Χριστούγεννα ἔρχονταν κι ἔφευγαν, χωρὶς νὰ τὰ καταλάβω. Τῆ χριστουγεννιάτικη λειτουργία τὴν ἔψαλλαν τὸ μεσημέρι. Μπορεῖς μεσημεριάτικα, πατέρα, νὰ χαρῆς τῆ γέννηση τοῦ Χριστοῦ; Εἶχα συνηθίσει ἀλλιώτικα στὸ χωριό μας. Ἀκόμα δὲν εἶχε φέξει. Τὸ κρῦο μᾶς ξεπάγιαζε. Μὰ κλείναμε τὴν πόρτα καὶ πηγαίναμε ὅλοι μαζί στὸν ὄρθρο. Μᾶς περίμενε ὀλόφωτη ἡ ἐκκλησιὰ καὶ ἡ φωνὴ τοῦ παπα-Σταμάτη μᾶς εἰδοποιοῦσε: «Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτει...». Καὶ χαμογελοῦσαν οἱ «Ἅγιοι καὶ ἡ καρδιά μας χαιρόταν καὶ τὸ λιβάνι εὐωδίαζε καὶ δίναμε τὰ χέρια: «Χρόνια πολλὰ καὶ καλὰ νὰ δίνη ὁ Θεὸς καὶ ἡ Παναγιά!».

Κάποτε μέσα στὸ ἀεροπλάνο ποῦ μὲ πήγαινε στὴ Νέα Ὑόρκη κάθισε δίπλα μου ἓνας ἐπιβάτης πολὺ συμπαθητικός. Φαινόταν καλὸς καὶ τίμιος ἄνθρωπος. Τοῦ ζήτησα μιὰ πληροφορία στ' ἀγγλικά καὶ πιάσαμε κουβέντα. Μοῦ εἶπε ὅτι ζοῦσε στὸν Καναδὰ κι ἐρχόταν στὴ Νέα Ὑόρκη, γιὰ ν' ἀνοίξη μιὰ δική του ἐπιχείρηση. Μὲ ρώτησε ἀπὸ ποῦ ἦταν ἡ καταγωγή μου, γιατί μιλοῦσα — λέει — τ' ἀγγλικά σὰ μαθητῆς ὅπως κι ἐκεῖνος.

Γέλασα καὶ τοῦ ἀπάντησα ὅτι εἶμαι Ἕλληνας καὶ ὅτι ἔψαχνα γιὰ δουλειά.

Τότε σήκωσε τὰ χέρια ψηλὰ καὶ φώναξε στὰ ἑλληνικά: «Ὑπέροχα!».

Μᾶς ἄκουσε ὅλο τὸ ἀεροπλάνο. Σὰ νὰ ἔγινε θαῦμα. Καταλάβατε; Ἦταν πατριώτης, ἀπὸ τὴ Βόρειο Ἡπειρο. Ἦταν Ἕλληνας κι ἐκεῖνος. Πῆρα θάρρος. Νόμισα πὼς ἤμουν στὴν πατρίδα.

Εὐτυχῶς ἀπὸ ἐκεῖ καὶ πέρα ὅλα πῆγαν καλά. Μὲ ρώτησε ἂν δέχωμαι νὰ δουλέψω μαζί του. Ἔτσι κι ἔγινε. Στέριωσα πιά. Ἔπαψα νὰ εἶμαι πολυτεχνίτης κι ἐρημοσπίτης.

Ἐφέτος ἔταξα στὸν ἑαυτό μου: «Νίκο, δὲ θὰ ξαναπεράσης ἄλλα ψυχρὰ Χριστούγεννα. Πάρε τὴ βαλίτσα σου καὶ πήγαινε κοντὰ στοὺς δικούς σου νὰ εὐχαριστηθῆς ζέστη καὶ χριστουγεννιάτικη χαρὰ».

Καὶ νὰ με! Ἦρθα! Ἦρθα προσκυνητῆς καὶ νικητῆς!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Μὲ τί ἔμοιαζε ἡ ζωὴ τοῦ θείου Νίκου στὴν ξενιτιά;
Γιατί μετάνοιωσε πού ἔφυγε; Τί τὸν στενοχωροῦσε περισσότερο;
ἢ σκληρὴ δουλειὰ ἢ ἡ νοσταλγία πού ἔνωθε γιὰ τοὺς δικούς του;
Ποιὲς ἦταν οἱ συγκρίσεις πού ἔκανε μὲ τὸν τόπο του καὶ τὴν ξενιτιά; Τί τοῦ συνέβη κάποτε μέσα στὸ ἀεροπλάνο καὶ ἄλλαξε ἡ ζωὴ του; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται τὸ φαγητὸ πού τρῶμε τὸ πρωί; στὶς δέκα; τὸ μεσημέρι; τὸ ἀπόγευμα; τὸ βράδυ;
- 2) Νὰ βγάλῃς ἓνα ἀρσενικο οὐσιαστικὸ σε -ῆς ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα:
δανείζω, προσκυνῶ, νικῶ.

Παράδειγμα: ἐνοικιάζω-ἐνοικιαστῆς.

- 3) Νὰ συμπληρώσης τὶς λέξεις πού λείπουν:

Ὁ κάτοικος τῆς Χίου λέγεται.....
Ὁ κάτοικος τῆς Ἠπείρου λέγεται.....
Ὁ κάτοικος τῆς Θράκης λέγεται.....
Ὁ κάτοικος τοῦ Σουλίου λέγεται.....
Ὁ κάτοικος τοῦ Βόλου λέγεται.....
Ὁ κάτοικος τῆς Ρούμελης λέγεται.....

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ βρίσκεται ἡ Νέα Ὑόρκη; ὁ Καναδάς;
- 2) Ξέρεις κανένα δημοτικὸ τραγούδι γιὰ τὴν ξενιτιά;
- 3) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὴ Βόρειο Ἠπειρο.

39. ΕΝΑ ΠΡΑΣΙΝΟ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΜΕΝΟ ΑΥΤΟΚΙ- ΝΗΤΟ

Μὲ τὸ θεῖο Νίκο ἄλλαξε πολὺ ἡ ζωὴ μας. Ἐγινε ὁ καλὸς μας ἄγγελος. Ἐνας χρυσὸς ἥλιος ποὺ φώτισε τὸν οὐρανὸ μας.

Τὸ ἴδιο ἐκεῖνο βράδυ ἔπεσε τὸ μάτι του στὸ ξύλινο κουτὶ μὲ τὶς σταφίδες, στὸν κουμπαρά μας δηλαδή.

—Τί εἶναι αὐτό; ρώτησε.

—Αὐτὸ εἶναι τὸ αὐτοκίνητό μας, τὸ σαραβαλάκι μας, εἶπε γελώντας καλόκαρδα ὁ πατέρας. Ἐλπίζομε νὰ τὸ ἀγοράσωμε μὲ τὶς οικονομίες μας, πρὶν προλάβῃ νὰ πάῃ ὁ Κλεάνθης στρατιώτης.

—Σὰς λείπει μεγάλο ποσόν;

—Οὐ οὐ οὐ, ἔκανε ἡ Μαρίνα.

—Ἄρκετὰ μεγάλο, συμπλήρωσε ὁ πατέρας. Θέλομε

νὰ πάρωμε ἓνα μεταχειρισμένο ἀλλὰ γερὸ αὐτοκίνητο. Δυὸ χρόνια τώρα ἀποταμιεύουμε τὸ χαρτζιλίκι τῶν παιδιῶν καὶ τά... πενηνταράκια τῆς Μαρίνας.

—Τὰ παιδιὰ λένε ὅτι μὲ τὴν οἰκονομία γίνονται θαύματα, πρόσθεσε κι ὁ παππούς. Καὶ περιμένουν νὰ γίνη τὸ θαῦμα.

Ὁ θεῖος δὲν εἶπε τίποτα, μὰ μοῦ φάνηκε σκεφτικός.

Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες ἀκούστηκε κατὰ τὸ ἀπόγευμα τὸ κουδούνι τῆς ἐξώπορτας. Χαρούμενα κι ἐπίμονα. Ὅπως χτυποῦν χαρμόсуна οἱ καμπάνες τὴν Ἀνάσταση ἢ ὅπως λαλοῦν τὰ πουλιά, ὅταν ἔρχεται ἡ ἀνοιξη!

—Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

Ἄνοιξε ὁ ἀδερφός μου.

—Παιδιά, ἀκούστηκε ἀπὸ κάτω ἡ φωνὴ τοῦ θεῖου Νίκου. Κατεβῆτε. Κάτω στὸ δρόμο σὰς περιμένει ἓνας καινούριος φίλος.

—Μὰ ἐγὼ φορᾶω τὶς παντοῦφλες μου! Ξεφώνισε ἡ Μαρίνα.

—Κι ἐγὼ τὴν ποδιά τῆς κουζίνας! εἶπε ἡ μαμά.

—Ὁραῖα! Μὴν ἔρχεστε λοιπόν. Ἐσεῖς θὰ χάσετε. Ὁ μπαμπάς σας κι ἐγὼ θὰ πᾶμε μόνοι μας μιὰ βόλτα μὲ τὸ ὠραῖο πράσινο αὐτοκίνητο ποὺ ἀγοράσαμε, μὲ τὶς διπλὲς πόρτες, μὲ τὸ μεγάλο πορτ-μπαγκαζ...

—Αὐτοκίνητο; φωνάξαμε ὅλοι μαζί καί, πρὶν τελειώση τὰ λόγια του, κατεβήκαμε τρέχοντας τὶς σκάλες φωνάζοντας σὰν Ἰνδιάνοι!

Ὁ παππούς ἔκανε τὸ σταυρὸ του μουρμουρίζοντας:

—Σπίτι εἶναι αὐτὸ ἡ ζούγκλα;

Ὁωω! Τί ὠραῖος φίλος ἦταν αὐτός! Μεταχειρισμένος βέβαια, μὰ πολὺ ὠραῖος. Μᾶς πῆρε εἶδηση ὅλη ἡ γειτονιά.

—Καλορίζικο! Καλορίζικο! μᾶς φώναζαν ἀπὸ τὰ παράθυρα.

Ἐφοῦ τὸ χαρήκαμε ἄρκετὰ καὶ ἀφοῦ καθίσαμε μέσα καὶ περιεργαστήκαμε τὰ πάντα, ὁ μπαμπὰς μᾶς ἔβαλε στὴ γραμμὴ σὰ στρατιωτάκια καὶ μᾶς ἔδειξε τὴ σκάλα τοῦ σπιτιοῦ.

—Ἐμπρός! Μάρς! Στὸ σπίτι τώρα. Ἄρκετὰ τὸ εἶδατε ἄρκετὰ τὸ θαυμάσατε. Πᾶμε νὰ συνεχίσουμε τὸ γράψιμο καὶ τὸ διάβασμα.

[†]Ἦταν ὅμως εὐτυχισμένοι. Τὸ ἔβλεπες σὰ μάτια του.

—Παιδάκια μου, μᾶς εἶπε μ' ἐνθουσιασμό πού δὲν προσπαθοῦσε νὰ κρύψει, τὸ αὐτοκίνητο αὐτὸ εἶναι ὁ κόπος σας. Ἡ οἰκονομία σας. Σᾶς συγχαίρω γιὰ τὴν ὑπομονὴ πού εἶχατε. Εὐχαριστῶ τὸ θεῖο Νίκο μὲ ὅλη μου τὴν καρδιά, πού μὲ τὰ χρήματα τοῦ μόχθου τοῦ μᾶς βοήθησε ν' ἀποχτήσουμε κάτι πού τὸ λαχταρούσαμε ὅλοι. Ἄν δὲν ἦταν ἐκεῖνος, ἔπρεπε νὰ περιμένουμε τοῦλάχιστον ἄλλα τρία χρόνια.

Τώρα πού ἔχομε στὴ διάθεσή μας τὸ αὐτοκίνητο, θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς ξεναγήσω στὴν Ἑλλάδα μας, πού τόσο πολὺ ἀγαπᾶτε. Οἱ ποταμοὶ της, οἱ κάμποι, οἱ λόφοι, οἱ βράχοι καὶ οἱ κόλποι της θὰ γίνουν φίλοι μας. Θὰ πηγαίνουμε νὰ τοὺς βρῖσκουμε, ὅποτε ἔχομε καιρὸ, μὲ τοὺς ἀνέμους καὶ τὰ σύννεφα, μὲ τὶς λιακάδες καὶ τὶς ξαστεριές. Θὰ δοῦμε ἀπὸ κοντὰ τοὺς βοσκούς καὶ τοὺς ἀγρότες της. Θὰ χαροῦμε τὴ φύση δίπλα της, κοντὰ της.

Οἱ δρόμοι θ' ἀνοίγουν νὰ περάσουμε. Πάνω στὶς τέσσερεις ρόδες τοῦ αὐτοκινήτου μας θὰ φορτώσουμε ὅλη μας τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ τὴ γνωρίσουμε ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, γιὰ νὰ μὴ μᾶς μείνη ἀγνωστὴ οὔτε μία της γωνιά».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είδε τὸ βράδυ ὁ θεῖος Νίκος στὸ σπίτι τῶν παιδιῶν καὶ τί τὰ ρώτησε; Τί δῶρο τοὺς ἔκανε μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες; Πῶς τοὺς τὸ ἀνάγγειλε; Ὁ πατέρας ἦταν χαρούμενος; Τί τοὺς ἔλεγε μέσα στὸν ἐνθουσιασμό του; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί εἶναι λόφος; κάμπος; βράχος;
- 2) Νὰ φέρης εἰκόνες ἢ πληροφορίες ἢ ὅ,τιδήποτε ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ αὐτοκίνητο.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάνης προτάσεις μὲ τὶς παρακάτω λέξεις:
ζούγκλα, αὐτοκίνητο, ἀγρότης, βοσκός.
- 2) Νὰ πῆς τὶς παρακάτω λέξεις στὴν ὀνομαστικὴ τοῦ πληθυν-
τικοῦ:
ὁ λόγος, ὁ χρόνος, ὁ οὐρανός, ὁ λαιμός, ὁ καπνός.
Παράδειγμα: ὁ βράχος, οἱ βράχοι, τὰ βράχια.

40. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟ

Μὲ ρωτᾶτε ποῦ θὰ περάσωμε φέτος τὰ Χριστούγεννα. Μὰ ποῦ ἄλλου; Φυσικὰ στὸ σπίτι τῆς θείας Ἑλένης. Κοντὰ στὴ γιαγιά, στὸ ἀναμμένο τζάκι καὶ στὸν... πρόπαππο μὲ τὰ μεγάλα μουστάκια.

Ἐκτὸς τῶν παραμονῶν τῶν Χριστουγέννων ἡ γιαγιά μὲ τὴ μητέρα μου καὶ τὴ θεία Ἑλένη ἀρχίζουν τὶς ἐτοιμασίες. Σκουπίζουν τὸ σπίτι καὶ τὸ κάνουν νὰ λαμποκοπά. Ἐμεῖς τὰ παιδιὰ ἀσβεστώνομε τὴν αὐλὴ καὶ τὶς γλάστρες.

Τὴν παραμονὴ σηκώνονται ἀπὸ τὰ χαράματα, κοσκινίζουν τὸ ἀλεύρι, βάζουν μέσα ζάχαρη, βούτυρο καὶ ἀρχίζουν νὰ ζυμώνουν μέσα στὴ μικρὴ σκάφη. Ὕστερα παίρνουν ἢ κάθε μιὰ ζυμὰρι καὶ πλάθουν τὰ χριστόψωμα καὶ τὰ κουλούρια.

Κάνουν πολλὰ κουλούρια, γιατί θὰ ἔρθουν γιὰ ἐπισκέψεις ὅλοι οἱ συγγενεῖς καὶ τὰ παιδιὰ νὰ ποῦν τὰ

κάλαντα. Θὰ ἔρθουν καὶ οἱ φίλοι νὰ ποῦν «χρόνια πολλὰ» στὸ θεῖο Γιάννη.

Τὰ τέσσερα χριστόψωμα εἶναι ἔτοιμα. Τὸ καθένα εἶναι καὶ μιὰ δημιουργία. Τὰ τρία θὰ τὰ φᾶμε ἐμεῖς τὰ Χριστούγεννα, τὴν Πρωτοχρονιὰ καὶ τὰ Φῶτα. Τὸ τέταρτο θὰ τὸ φᾶνε τὰ ζῶα. "Ἐτσι εἶναι τὸ ἔθιμο. "Ἐχουν καὶ αὐτὰ τὸ μεριδιό τους στὴ χαρὰ μας, γιατί κουράζονται καὶ αὐτὰ μαζί μὲ τὸ θεῖο τὸ Γιάννη.

Ξημερώματα τὰ Χριστούγεννα θὰ πᾶμε στὴν ἐκκλησία, νὰ παρακολουθήσωμε τὴ θεία λειτουργία.

Στὸ χωριὸ λέμε καὶ τὰ κάλαντα μὲ τὸν Παῦλο καὶ τοὺς φίλους του. Παίρνομε μαζί μας φυσαρμόνικες, τούμπανα καὶ τρίγωνα. "Ἄν ὁ νοικοκύρης ἔχη πολλὰ ζῶα ἀρχίζομε τὰ παινέματα καὶ τοῦ τραγουδοῦμε:

«Ἐχεις χιλιάδες πρόβατα, ἔχεις μυριάδες γίδια, πού 'χουνε τὰ χρυσὰ μαλλιά καὶ τ' ἀργυρὰ κουδούνια. Γιομίζει ὁ κάμπος πρόβατα καὶ οἱ ραχοῦλες γίδια».

Γιὰ νὰ μᾶς δώσουν μεγάλο χαρτζιλίκι, λέμε πολλές εὐχές:

«Ἐδῶ πού τραγουδήσαμε πέτρα νὰ μὴ ραῖση
κι ὁ νοικοκύρης τοῦ σπιτιοῦ χρόνους πολλοὺς νὰ
ζήση».

"Ὅταν πιά γυρίζωμε σπίτι, οἱ τσέπες μας εἶναι γεμάτες καρύδια, ἀμύγδαλα, σύκα, σταφίδες, κάστανα, μήλα, πορτοκάλια, μουστοκούλουρα καὶ χριστουγεννιάτικα τσουρέκια. Στὸ δρόμο ὀλοένα μασοῦμε.

Στὸ σπίτι τὰ Χριστούγεννα μαγειρεύουν ἢ γαλοπούλα ἢ χήνα ἢ πάπια ἢ τὴν πιὸ παχιά κότα. "Ἐχουν κάμει πίτες μὲ τυρὶ καὶ φύλλο, πού ἀνοίγουν μόνες τους ἢ γιαγιά μου μὲ τὴ θεία Ἐλένη. Στὴ σάλα πάλι εἶναι ἀπλωμένα τὰ γλυκίσματα: Δίπλες, καρυδόψυχα περιχυμένη μὲ πετιμέζι, μελομακάρονα καὶ κουραμπιέδες. Οἱ μεγάλες φρουτιέρες εἶναι γεμάτες φρούτα.

Ὁ θεῖος μου καὶ γενικὰ οἱ ἀγρότες δὲν ἔχουν αὐτὴ τὴν ἐποχὴ βιαστικὴ καὶ βαριά δουλειὰ στὰ

χωράφια. "Έχουν τελειώσει οί καλλιέργειες και περ-
νοῦν λίγο ξεκούραστα, ὥσπου νὰ ξαναρχίσουν οί
δουλειές. Παίζει λοιπὸν μὲ τὸ κεχριμπαρένιο κομπο-
λογάκι του καὶ μοῦ λέει ἱστορίες γιὰ τὰ καλικαντζαρά-
κια. Αὐτὰ ποῦ προσπαθοῦν, λέει, μ' ἓνα τσεκούρι νὰ
πελεκήσουν καὶ νὰ κόψουν τὴν κολόνα ποῦ βαστᾷ τὸν
κόσμο. Εἶναι μαῦρα σὰν τὴν πίσσα μὲ κατσικίσια αὐτιά
καὶ πόδια γαϊδάρου καὶ μπαίνουν μέσα στὰ σπίτια ἀπὸ
τὶς καμινάδες.

Ὁ θεῖος Γιάννης γελά, ὅταν μοῦ τὰ λήη ὅλα αὐτά,
ἀλλὰ γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ μαζὶ μὲ τὸν Παῦλο ρίχνομε
μιὰ ματιὰ στὸ φεγγίτη μήπως εἶναι ἀνοιχτὸς κι ἔρθουν
μέσα στὸ σπίτι. Μιὰ φορὰ μάλιστα ἢ γιὰγιά μου
τηγάνισε λαλαγγίτες καὶ τοὺς πέταξε στὰ κεραμίδια.
—Γιατί, γιαγιά, τοὺς πετᾷς στὰ κεραμίδια; ρώτησα μὲ
ἀπορία.

—Γιὰ νὰ φᾶνε τὰ καλικαντζάρια, νὰ χορτάσουν καὶ νὰ
φύγουν, μοῦ ἀποκρίθηκε.

Καὶ ἄλλη μιὰ φορὰ ἔκαψε ξύλο ἀπὸ ἄγρια κερα-
σιά, γιὰ νὰ τὰ δῶξη.

"Ὅλα αὐτὰ εἶναι πάρα πολὺ ὠραῖα, μὰ πιὸ ὠραῖα
εἶναι ἡ ἀνυπομονησία ποῦ μὲ πιάνει, ὥσπου νὰ ἴρθῃ ἡ
ὠρα τοῦ χριστουγεννιάτικου τραπεζιοῦ!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ θὰ περάσῃ τὰ Χριστούγεννά του ὁ Παναγιώτης; Ποιὰ εἶναι
τὰ ἦθη καὶ τὰ ἔθιμα τοῦ χωριοῦ; Πόσα χριστόψωμα κάνουν καὶ
γιὰ ποιὸν; Μὲ ποιὸν θὰ πῆ τὰ κάλαντα; Τί ἔχουν στὶς τσέπες τους
τὰ παιδιά, ὅταν γυρίζουν ἀπὸ τὰ κάλαντα; Τί ἰδέα ἔχει ὁ θεῖος
Γιάννης γιὰ τὰ καλικαντζαράκια; Πῶς ἔδιωχνε ἢ γιαγιά τὰ
καλικαντζαράκια; Τί μᾶς μαθαίνει αὐτὸ τὸ κεφάλαιο;

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ κάνῃς μιὰ μικρὴ ἐργασία γιὰ τὰ χριστουγεννιάτικα καὶ
πρωτοχρονιάτικα ἔθιμα τοῦ σπιτιοῦ σου ἢ νὰ γράψῃς τὰ κάλαντα
ποῦ ξέρεις.

41. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙ

Ἄχ, ἄχ, χριστουγεννιάτικο
τῆς φαμελιᾶς τραπέζι,
πού ταίρι ταίρ' ἢ ὄρεξη
μὲ τὴν ἀγάπη παίζει!

Τὰ ποτηράκια ἤχοῦν γλυκά,
λαμποκοποῦν τὰ πιάτα,
γύρω φαιδρὰ γεράματα
καὶ προκομμένα νιάτα!

Γάλος στὴ μέση ὀλόζεστος
μοσχοβολᾷ, ροδίζει,
μοιράζει ἢ μάνα γνωστικά
καὶ τὴ χαρὰ σκορπίζει...

Κωστής Παλαμᾶς

«Τραγούδια τῆς πατρίδος μου»

ΠΑΡΗΤΗΡΗΣΕΙΣ

- 1) Τί εἶναι ἡ φαμελιά;
- 2) Συζήτησε τίς φράσεις «φαιδρὰ γεράματα» καὶ «μοιράζει ἢ μάνα γνωστικά».
- 3) Νὰ συζητήσετε στὴν τάξη γιὰ τὸν ποιητὴ.
- 4) Νὰ κάμης τὸ ποίημα πεζό.

42. ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

“Ένα αγοράκι βρισκόταν όλομόναχο επάνω στην κορυφή του λόφου με τὸ ραβδάκι ανάμεσα στὰ πόδια του καὶ ἓνα πανεράκι κοντά του. Γύρω του ἔβοσκαν τ’ ἀρνιά. Ὁ μικρὸς βοσκὸς εἶχε γερμένο τὸ κεφάλι πίσω καὶ τὰ μάτια προσηλωμένα στὸν οὐρανό.

—“Ἴσως μπορεῖ νὰ ξαναγίνη, ἔλεγε καὶ ξανάλεγε με πίστη. “Ἴσως ν’ ἀξιωθῶ ν’ ἀκούσω κι ἐγὼ τοὺς ἀγγέλους νὰ τραγουδοῦν.

Πόσες φορές τὸ ἀγόρι δὲν εἶχε ἀκούσει γιὰ τὸ θαῦμα ποὺ εἶχε γίνει τώρα καὶ τόσα χρόνια. Ὁ πατέρας του τοῦ μιλοῦσε συχνά γιὰ τὴ νύχτα ἐκείνη, ποὺ κατέβηκαν οἱ ἄγγελοι τραγουδώντας επάνω ἀπὸ τὴν ἤσυχη Βηθλεέμ. Ὁ πατέρας του εἶχε πάει με τοὺς ἄλλους βοσκούς σ’ ἓνα στάβλο, ὅπου μέσα ἀπὸ μιὰ στενὴ πορτούλα εἶχε δεῖ μιὰ γυναίκα μ’ ἓνα νεογέννητο μωρό, ποὺ ἔλαμπε στὴν ἀγκαλιά της.

Ἄρχισε νὰ πέφτη κρύο ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ λόφου. Ὁ μικρὸς τύλιξε σφιχτὰ τὴν κάπα πάνω στὸ κορμάκι του. Πόσο θὰ ἤθελε νὰ μὴν ἦταν βοσκός. Οἱ βοσκοὶ ζοῦν πολὺ μοναχικὴ ζωὴ. Μὰ τί παραπάνω ἤθελε νὰ γίνῃ ἓνα σακάτικο πλασματάκι σὰν κι αὐτόν; Καμιὰ βαριά δουλειὰ δὲν ἦταν ἄξιος νὰ βγάλῃ πέρα οὔτε εἶχε καὶ κανένα ἄλλο χάρισμα.

Ἐβγαλε ἀπὸ τὸ πανεράκι του τὸ φλασκὶ μὲ τὸ γάλα, τὸ ψωμί καὶ τὸ τυρὶ καὶ ἄρχισε νὰ τρῶῃ.

—Τί ώραῖο ποὺ εἶναι νὰ πεινᾷ κανεὶς, εἶπε δυνατὰ μιλώντας στὸν ἑαυτό του. Νὰ πεινᾷ καὶ νὰ ἔχη νὰ φάῃ.

Κάπου πίσω του ἀκούστηκε μιὰ φωνή. Δὲν ἦταν δυνατὴ, ἀλλ' ἀντήχησε ὡς κάτω στὴν πλαγιά.

—Ἀλήθεια. Εἶναι καλὸ νὰ ἔχη κανεὶς νὰ φάῃ, ὅταν πεινᾷ.

Ξαφνιασμένος, γιατί νόμιζε πὼς ἦταν ὀλομόναχος μὲ τὶς σκέψεις του καὶ τὰ πρόβατά του, γύρισε ὁ μικρὸς τὸ κεφάλι του καὶ κοίταξε πίσω ἀπὸ τὴν καμπουριασμένη ράχη του. Εἶδε ἓναν ἄνθρωπο, ποὺ ἢ κορμοστασιά του διαγραφόταν ψηλὴ μέσα στὸ σκοτεινὸ οὐρανό. Ἄλλῃ φορὰ θὰ ἐνιωθε φόβο, γιατί συχνὰ τριγύριζαν ληστὲς τὶς νύχτες σ' ἐκεῖνες τὶς ἐρημιές. Μὰ ὁ ἄνθρωπος αὐτός, μ' ὅλο ποὺ ἦταν ψηλὸς καὶ μεγαλόσωμος, δὲν τοῦ προξενοῦσε φόβο.

—Εἶσαι ξένος, κύριε; ρώτησε ὁ βοσκός.

—Ὅχι! Ὅχι! Δὲν εἶμαι ξένος. Κάθε ἄλλο παρὰ ξένος. Καὶ μάλιστα τὸ ταξίδι μου ἄρχισε ἀπὸ αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος, πολλὰ χρόνια προτοῦ ν' ἀντικρίσης ἐσύ, μικρὸ μου, τὸ φῶς.

Ὁ μικρὸς τὸν κοίταξε μὲ συμπάθεια.

Ἐτοιμαζόμουν νὰ φάω, τοῦ εἶπε, δείχνοντάς του τὴν πετσέτα, ὅπου εἶχε ἀπλώσει τὰ φαγητά του. Εἶμαι βοσκός, κύριε. Φυλάω τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα μου. Θέλεις νὰ καθίσῃς νὰ μοιραστοῦμε τὸ φαγητό μου;

Ὁ ξένος, ὀλόρθος ἀπὸ πάνω του, ἔφεγγε μ' ἓνα ἀπόκοσμο φῶς.

—Τί περίεργο νὰ εἶσαι κι ἐσὺ βοσκός, εἶπε. Κι ἐγὼ βόσκω τὰ κοπάδια τοῦ πατέρα μου. Εἶμαι κι ἐγὼ μοναχὸς τὰ βράδια. Εἶσαι σίγουρος, πρόσθεσε, ἐνῶ καθόταν, πὼς τὸ φαγητό σου θὰ εἶναι ἀρκετὸ γιὰ δύο; Δὲ θέλω νὰ σοῦ στερήσω τίποτε.

—”Ὡ, μὰ βέβαια!” Ἐχῶ ἓνα φλασκὶ γάλα κι ἓνα σχεδὸν ὀλόκληρο καρβέλι ψωμί καὶ τυρὶ καὶ σύκα καὶ χουρμάδες.

Γιὰ τὴν πίτα δὲν εἶπε τίποτε, γιατίι ἤθελε νὰ τὴ φάη μόνος. Ὁ ξένος ἔσκυψε νὰ δέσῃ ἓνα λουρὶ ἀπὸ τὸ σανδάλι του καὶ ὁ μικρὸς εἶδε πὼς τὰ πόδια του ἦταν γεμάτα σκόνῃ.

—Θὰ πόνεσαν τὰ πόδια σου, ὥσπου ν’ ἀνεβῆς ἐδῶ πάνω, εἶπε, καθὼς μοίραζε τὸ ψωμί. Αὐτὸ τὸ βουναλάκι εἶναι δύσκολο νὰ τὸ ἀνεβῆ κανεὶς ὡς τὴν κορυφή.

—”Ἐχω ἀνεβῆ σὲ λόφους πιὸ ἀπότομους ἀπὸ αὐτόν, εἶπε ὁ ξένος μὲ ἀργὴ φωνή. Ἄπο πότε εἶσαι ἀνάπηρος;

—Ἄπο τότε ποὺ γεννήθηκα ἔχω αὐτὴ τὴν καμπούρα στὴν πλάτη μου. Αὐτὴ μὲ κάνει πολὺ δυστυχημένο, μὰ ὅ,τι μᾶς ἔδωσε ὁ Θεὸς πρέπει νὰ τὸ ὑπομένωμε. Ὡστόσο εἶναι σκληρὸ νὰ περάσῃ κανεὶς ὅλη του τὴ ζωὴ μὲ μιὰ καμπούρα στὴ ράχη σὰν τὶς καμῆλες ποὺ ἔφεραν μαζί τους οἱ Μάγοι, ὅταν ἦρθαν ἀπὸ τὴν Ἄνατολή.

—Πῶς; ρώτησε μὲ ἀπορία ὁ ἀγνωστος. Ξέρεις ἐσὺ γιὰ τοὺς Μάγους; Αὐτὸ εἶναι πολὺ περίεργο.

—Σὲ ὅλη τὴ Βηθλεὲμ τοὺς ξέρουν καὶ ὅλοι θυμοῦνται τὸ μωρὸ ποὺ γεννήθηκε στὸ στάβλο καὶ τὸ ἔβαλαν στὴ φάτνη, γιατίι δὲν ὑπῆρχε ἄλλοῦ τόπος. Κι ἐγὼ ξέρω πάρα πολλά, γιατίι ὁ πατέρας μου ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς βοσκούς, ποὺ εἶδαν τὸ ἀστέρι καὶ ἄκουσαν τὴν ψαλμωδίαν τῶν ἀγγέλων. Ἦταν σὰν καὶ σήμερα, τὴν ἴδια μέρα.

—Μοῦ φέρνεις πολλὰς ἀναμνήσεις μὲ αὐτὰ ποὺ μοῦ

λές, παιδί μου, εἶπε ὁ ξένος μὲ φωτεινὸ χαμόγελο. Σὰ σήμερα γεννήθηκα κι ἐγώ.

—'Εμένα μοῦ κάνει γλυκὰ καὶ δῶρα ἢ μητέρα μου, ὅταν ἔχω τὰ γενέθλιά μου, εἶπε ὁ μικρὸς βοσκός.

—Φοβοῦμαι πὼς εἶμαι πολὺ μεγάλος, γιὰ νὰ μοῦ κάνουν γλυκὰ καὶ δῶρα, εἶπε ὁ ξένος, καθὼς σηκώθηκε ὀρθὸς καὶ ἀκούμπησε τὸ χέρι του στὴν πλάτη τοῦ μικροῦ. Τώρα πρέπει νὰ φύγω. 'Αντίο, παιδί μου.

Ἡ φωνή του ἦταν τόσο θλιμμένη, καθὼς τὰ ἔλεγε αὐτά, ὥστε ὁ μικρὸς σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ τὸν κοίταξε ἀνήσυχος. Ξαφνικὰ ἔνιωσε μιὰ μεγάλη ντροπὴ νὰ τὸν πλημμυρίζη.

—'Ὡ, ἔκανε ὀρμητικά. 'Απὸ τὸ φαῖ ποῦ σοῦ ἔδωσα δὲν ἔφαγες σχεδὸν τίποτα καὶ οὔτε ἓνα γλυκὸ δὲν εἶχες γιὰ τὴ γιορτὴ σου. Καὶ σ' αὐτὸ φταίω ἐγώ. Γιατί μέσα στὸ καλάθι μου ἔχω μιὰ πίτα, ποῦ σκόπευα νὰ τὴ φάω μόνος μου. Σὲ παρακαλῶ νὰ τὴν πάρης ἀπὸ μένα γιὰ δῶρο. Εἶναι ἀπὸ αὐγά, μέλι καὶ βούτυρο.

—Εἶσαι καλὸ παιδί, εἶπε ὁ ξένος χαϊδεύοντας ἀπαλὰ τὴ ράχη τοῦ μικροῦ καμπούρη. Μοῦ ἔδωσες τὸ ψωμί σου, μὲ ξεδίψασες μὲ τὸ γάλα σου, τώρα μοῦ προσφέρεις καὶ τὸ γλυκὸ σου. Καθὼς θὰ πηγαίνω στὸ δρόμο μου, θὰ σὲ σκέφτωμαι καὶ θὰ παρακαλῶ τὸν πατέρα μου νὰ σοῦ δίνη χίλια καλά.

Ὅταν ὁ βοσκὸς σήκωσε τὸ κεφάλι, ὁ ξένος εἶχε φύγει καὶ ὁ λόφος ἦταν πάλι ἔρημος. 'Αναστέναξε βαθιὰ καὶ σηκώθηκε ὀλόρθος. Μὰ ἔνιωθε τὸ κορμί του παράξενα ἐλαφρό. Μιὰ περίεργη γαλήνη γέμιζε τὴν ψυχὴ του. Καὶ μόνο ὅταν τύλιξε τὴν κάπα του πιὸ σφιχτὰ στὸ κορμί του, εἶδε πόσο ἴσιο ἦταν τώρα καὶ πὼς μπορούσε πιά νὰ παίξη κι ἐκεῖνο σὰν ὅλα τ' ἄλλα παιδιὰ τῆς ἡλικίας του.

Κοίταξε πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ τοῦ φάνηκε πὼς εἶδε μιὰ στρατιὰ ἀγγέλων νὰ τραγουδᾷ μέσα στὴν ἅγια νύχτα.

Γεωργία Ταρσοῦλη

Διασκευὴ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί περίμενε νά δῆ ἐκεῖνο τὸ βράδυ ὁ μικρὸς καμπούρης; Ποιὸς ἦταν ὁ ξένος; Τί ἐννοοῦσε ὅταν ἔλεγε: «Εἶμαι βοσκὸς καὶ βόσκω τὰ πρόβατα τοῦ πατέρα μου»; καὶ «ἔχω ἀνεβῆ σὲ λόφους πιὸ ἀπότομους ἀπ' αὐτόν»; Ποιὸ ἦταν τὸ θαῦμα ποὺ ἔκανε ὁ Ἰησοῦς σ' αὐτὸ τὸ διήγημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ κάμης μιὰ πρόταση μὲ τὴν κάθε ἔννοια τῆς λέξεως μοναχὸς (μόνος) καὶ μοναχὸς (καλόγερος).
- 2) Πῶς λέγεται ὁ ληστής τῆς θάλασσας;
- 3) Νὰ βρῆς τὴ διαφορά ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς λέξεις: ὁ ἔρημος κάμπος, ἡ ἔρημος, ἡ ἔρημιὰ.

43. ΤΟ ΦΛΟΥΡΙ ΤΟΥ ΦΤΩΧΟΥ

Τὸ πρῶτο φλουρί τῆς βασιλόπιτας, ποὺ μοῦ ἔπεσε, βγῆκε μοιρασμένο. Ἦταν ἀληθινὸ φλουρί, γιατί ὁ πατέρας μου ἔβαλε στὴν πίτα μιὰ χρυσὴ ἀγγλικὴ λίρα.

Πῶς ἔρχονται τὰ πράγματα καμιά φορά!

Ὁ πατέρας μου, ὄρθιος μπροστὰ στὸ ἀγιοβασιλιάτικο τραπέζι, ἔκοβε τὴν πίτα, ὀνοματίζοντας κάθε κομμάτι ξεχωριστά, πρὶν κατεβάσῃ τὸ μεγάλο μαχαίρι τοῦ ψωμιοῦ. Ἀφοῦ ἔκοψε τὸ κομμάτι τοῦ σπιτιοῦ, τῶν Ἀγίων, τὸ δικό του καὶ τῆς μητέρας μου, πρὶν ἀρχίσῃ τὰ κομμάτια τῶν παιδιῶν, σταμάτησε, σὰ νὰ θυμῆθηκε κάτι.

—Ξεχάσαμε, εἶπε, τὸ κομμάτι τοῦ φτωχοῦ. Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ἔρθῃ ὕστερα ἀπὸ τοὺς Ἀγίους. Ἄς εἶναι ὅμως.

Θὰ τὸ κόψω τώρα καὶ ὕστερα θ' ἀρχίσω τὰ κομμάτια τῶν παιδιῶν. Πρῶτα ὁ φτωχός.

Κατέβασε τὸ μαχαίρι.

—Τοῦ φτωχοῦ, εἶπε.

Ἔπειτα ἐρχόταν τὸ δικό μου κομμάτι. Καθὼς τραβοῦσε ὁμως τὸ κομμάτι τοῦ φτωχοῦ, γιὰ νὰ κόψῃ τὸ δικό μου, τὸ χρυσὸ φλουρί κύλησε πάνω στὸ τραπεζομάντηλο. Τὸ κόψιμο τῆς πίτας σταμάτησε. Κοιτάζαμε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ ὁ πατέρας ὅλους μας. —Ποιοῦ εἶναι τώρα τὸ φλουρί; εἶπε ἡ μητέρα μου. Τοῦ φτωχοῦ ἢ τοῦ παιδιοῦ; Ἐγὼ λέω πῶς εἶναι τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ καημένη ἡ μητέρα! Τὸ εἶχε καημὸ νὰ πέσῃ σ' ἐμένα τὸ χρυσὸ φλουρί, γιατί ποτέ μου δὲν εἶχα κερδίσει τίποτε.

—Οὔτε τοῦ φτωχοῦ εἶναι, εἶπε ὁ πατέρας μου, οὔτε τοῦ παιδιοῦ. Τὸ σωστὸ σωστό. Τὸ φλουρί μοιράστηκε.

Ήταν ανάμεσα στα δύο κομμάτια. Καθώς τὰ χώρισε τὸ μαχαίρι, ἔπεσε κάτω. Τὸ μισὸ εἶναι τοῦ φτωχοῦ καὶ τὸ μισὸ τοῦ παιδιοῦ.

—Καὶ τί θὰ γίνῃ τώρα; ρώτησε στενοχωρημένη ἡ μητέρα μου.

Τί θὰ γίνῃ;... Συλλογιζόμαστε κι ἐμεῖς.

—Μὴν πονοκεφαλᾶτε..., εἶπε ὁ πατέρας.

Ἄνοιξε τὸ πορτοφολάκι του, ἔβγαλε ἀπὸ μέσα δύο μισὲς χρυσὲς λίρες καὶ τὶς ἀκούμπησε στὸ τραπέζι.

—Νὰ τί θὰ γίνῃ. Αὐτὴ φυλάξτε την, νὰ τὴ δώσετε στὸν πρῶτο φτωχό, ποὺ θὰ χτυπήσῃ τὴν πόρτα μας. Εἶναι ἡ τύχη του. Ἡ ἄλλη μισὴ εἶναι τοῦ παιδιοῦ.

Καὶ μοῦ τὴν ἔδωσε.

—Καλορίζικη! Καὶ τοῦ χρόνου παιδί μου. Εἶσαι εὐχαριστημένος;

Ἦμουν καὶ μὲ τὸ παραπάνω. Ἡ ἰδέα μάλιστα πῶς εἶχα συντροφέψει μὲ τὸ φτωχὸ μοῦ ἄρεσε πολὺ.

—Θὰ τοῦ τὴ δώσω ἐγὼ μὲ τὸ χέρι μου, εἶπα.

Γελούσαμε ὅλοι μὲ τὴν παράξενη τύχη μου. Τ' ἄλλα παιδιὰ μὲ πείραζαν: «Ὁ σύντροφος τοῦ φτωχοῦ». Μονάχα ὁ πατέρας μου δὲ γελοῦσε. Ἐκεῖνος μὲ τράβηξε κοντά του, μὲ φίλησε καὶ μοῦ εἶπε:

—Μπράβο σου. Εἶσαι καλὸ παιδί.

Τὸ ἄλλο πρωί, μόλις ξυπνήσαμε, χτύπησε ἡ πόρτα. Κάτι μοῦ ἔλεγε πῶς ἦταν ὁ φτωχὸς ξένος, ποὺ ἔφτανε βιαστικὸς νὰ πάρῃ τὸ μερίδιό του.

Ἔτρεξα στὴν πόρτα μὲ τὴ μισὴ λίρα. Ήταν ἓνας γέρος, μὲ κάτασπρη γενειάδα, γυρτὸς ἀπὸ τὰ χρόνια καὶ μουρμούριζε εὐχὲς τρέμοντας ἀπὸ τὸ κρῦο.

—Πάρε, παππού..., τοῦ εἶπα.

Ὁ γέρος, ποὺ δὲν ἔβλεπε καλὰ καὶ ποὺ τοῦ εἶχε γυαλίσει, φαίνεται, παράξενα ἀπὸ μακριὰ τὸ χρυσὸ νόμισμα, τὸ ἔφερε κοντὰ στὰ μάτια του, γιὰ νὰ τὸ κοιτάξῃ καλύτερα. Δὲν μποροῦσε νὰ πιστέψῃ πῶς κρατοῦσε χρυσάφι στὰ χέρια του τὸν καιρὸ ἐκεῖνο,

πού όλοι έδιναν στους φτωχούς δίλεπτα και μονό-
λεπτα.

—Τί είναι αυτό, παιδάκι μου; με ρώτησε.

—Μισή λίρα είναι, παπού...., του είπα. Πάρε την. Δική σου είναι.

‘Ο καημένος δέν ήθελε νά τò πιστέψη.

—Μήπως έκαμες λάθος, παιδάκι μου; Γιά ρώτησε τούς γονείς σου.

Του έξηγήσα με τί τρόπο είχαμε μοιραστή τò φλουρι τής βασιλόπιτας. ‘Ο γέρος έτρεμε από τή χαρά του. Σήκωσε ψηλά τ’ άρρωστημένα του μάτια και είπε: —‘Ο Θεός είναι μεγάλος! Νά ζήσης, παιδάκι μου, και νά σε χαίρωνται οί γονείς σου. Και ό Θεός νά σε άξιώσει νά έχης πάντα όλα τά καλά, νά τά μοιράζης με τούς φτωχούς και τούς άδικημένους. Τήν ευχή μου νά έχης.

Μου έδωσε τήν ευχή του, σήκωσε πάλι ψηλά κατά τόν ουρανò τ’ άρρωστημένα του μάτια και κατέβηκε με τò ραβδί του τή σκάλα.

Παύλος Νιρβάνας

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είχε βάλει μέσα στην πίτα ό πατέρας του συγγραφέα; Πώς έγινε ή μοιρασιά; Ποιός άποφάσισε τί θα γίνη με τò φλουρι και τί; Τί ένωθε ό μικρός με τήν ιδέα ότι συντρόφειψε τò φτωχό; Ποιός χτύπησε τήν άλλη μέρα τò πρωι τήν πόρτα; Τί έκανε ό φτωχός γέρος, όταν του έδωσε ό μικρός τή μισή λίρα; Ποιές ευχές του έδωσε; Τί συμπέρασμα βγάζεις άπ’ αυτό τò κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πώς λέγεται: τò χάρτινο μαντίλι; ή χάρτινη πετσέτα; ό κόπτης τών χαρτιών; ό άετος πού κάνομε από χαρτί; ή θήκη πού φυλάγονται τά χαρτιά; τò νόμισμα από χαρτί;
- 2) Τί νόμισμα έχει: ή ‘Αγγλία; ή Γαλλία; ή ‘Αμερική; ή Γερμανία;

44. Ο ΦΑΝΤΑΣΤΙΚΟΣ ΓΥΡΟΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Ὁ θεῖος Νίκος δὲν ἔχει δικά του παιδιά, μὰ ξέρει καλύτερα ἀπὸ τὸν καθένα νὰ παίζη μαζί μας καὶ νὰ μᾶς καταλαβαίνει.

Ἐνα βράδυ μᾶς ἔφερε στὸ σπίτι μιὰ μεγάλη ὑδρόγειο σφαῖρα καὶ χρωματιστὰ βιβλία γεωγραφίας καὶ φυσικῆς. Κλεισμένοι μέσα στὸ δωμάτιό μας κάναμε ὅλο τό... γύρο τοῦ κόσμου.

—Τὰ καλύτερα ταξίδια γίνονται μὲ τὴ φαντασία, μᾶς εἶπε.

Μὲ τὴ μύτη τοῦ ἀσημένιου του μολυβιοῦ μᾶς ἔδειχνε ἕνα ἕνα τὰ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου. Μᾶς ἔμαθε τὶς ἠπείρους καὶ μᾶς μίλησε γιὰ τὰ παιδιά ποὺ ζοῦν σ' αὐτὲς καὶ γιὰ τὶς συνήθειές τους. Μᾶς εἶπε ἀκόμα ποιά εἶναι τὰ κυριότερα πουλιὰ καὶ ζῶα ποὺ ζοῦν σ' αὐτὲς τὶς ἠπείρους.

Ὁ θεῖος Νίκος ἔχει κάμει πολλὰ ταξίδια κι ἔχει δεῖ

πολλά μέρη. Λέει λοιπόν ότι όλες οι πατρίδες των παιδιών είναι ωραίες και οί άνθρωποι δὲ θὰ εἶχαν ποτὲ πολέμους, ἂν πρόσεχε ὁ ἕνας νὰ μὴν πειράζη τὸν ἄλλο.

—Ὁ Θεός, μᾶς ἔλεγε, ἔπλασε πρῶτα τὸν κόσμον καὶ τελευταῖο τὸν ἄνθρωπον, τὸ τελειότερον δημιούργημα του. Δὲν ἔβαλε σύνορα στὶς χώρες, οὔτε χώρισε τὸν κόσμον σὲ κράτη. Ὁ κόσμος εἶναι ἕνας. Οἱ ἄνθρωποι τὸν κομμάτισαν, σὰ νὰ ἦταν ἕνα ταψὶ μὲ μπακλαβά, καὶ πῆραν ὁ καθένας ἀπὸ ἕνα κομμάτι.

»Ἡ γλῶσσα ποὺ δίδαξε ὁ Θεὸς στοὺς ἀνθρώπους ἦταν μία καὶ μόνη. Ἡ γλῶσσα τῆς ἀγάπης. Τὰ πουλιὰ καὶ τὰ λουλούδια τὰ ἔκαμε γιὰ ὅλους. Τὰ ποτάμια καὶ οἱ πηγὲς ἔγιναν, γιὰ νὰ μᾶς δροσιζοῦν ὅλους. Ὁ ἥλιος φωτίζει ὁλόκληρη τὴ γῆ. Καὶ ὁ οὐρανὸς σκεπάζει ὅλη τὴν πλάση.

Μιὰ μέρα μᾶς ἔπαιξε κι ἕνα παράξενο παιχνίδι. Εἶχα, λέει, τὴ γιορτὴ μου καὶ ἦρθαν οἱ φίλοι μου ἀπὸ τίς διάφορες χώρες τοῦ κόσμου νὰ μοῦ φέρουν δῶρα.

Ὁ Ἰάπωνας μοῦ ἔφερε καλλιεργημένα μαργαριτάρια. Ὁ Ἀχμετ ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ἕνα πιθηκάκι καὶ λωτοὺς ἀπὸ τὸ Νεῖλο. Ἐνας μικρὸς Πέρσης μοῦ ἔφερε... πετρέλαιον κι ἕνας Ἑσκιμῶς ἕνα δέμα πάγους. Ὁ Ἰσπανὸς μοῦ ἔφερε ἕναν ταυρομάχον καὶ ὁ Νορβηγὸς ἕναν ἥλιον, λέει, ποὺ δὲ δῦει ποτέ.

Ἦταν ἕνα παιχνίδι καταπληκτικόν, γιατί ἡ Μαρίνα, ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ θεῖος μου ἔπαιζαν μὲ μεγάλο κέφι. Ὅταν ὁ θεῖος ἔφυγε, μείναμε πάλι μονάχοι στὴν καθημερινή μας ζωὴ.

Μὰ ἡ φαντασία μου εἶχε ἀρχίσει νὰ πετᾷ πρὸς τὰ σύννεφα. Ἡ ὑδρόγειος σφαῖρα ἦταν τώρα ἕνα ἀπὸ τὰ καλύτερα παιχνίδια μου. Εἶχα ἀνακαλύψει τὸν κόσμον καὶ κάθε βράδυν συντροφιά μὲ τὴ Μαρίνα ταξιδεύαμε στὶς διάφορες χώρες σὰ σὲ παραμῦθον.

Ἄλλοτε καβαλάρης σ' ἕνα ἄσπρο ἄλογο τὴν ἔπαιρνα μαζί μου, γιὰ νὰ ἐλευθερώσωμε μιὰ βασιλο-

πούλα κλεισμένη σ' ένα σιδερένιο κάστρο. "Άλλοτε ἔκανα τὸ διερμηνέα καὶ τῆς ἐξηγοῦσα πῶς λένε τὴν καληνύχτα τὰ παιδάκια στὴν Ἄμερική. "Άλλοτε πάλι ἔτρεχα μέσα σὲ μιὰ νύχτα ἀπὸ τὰ βάθη τῆς Ἄφρικής ἴσαμε τὴν Εὐρώπη, γιὰ νὰ παραδώσω ἓνα σπουδαῖο ἔγγραφο πού μου ἐμπιστεύτηκαν.

Ἡ Μαρίνα ἐρχόταν μαζί μου σ' αὐτὰ τὰ ἀπίθανα ταξίδια μὲ μεγάλη χαρά.

Μὲ ρωτοῦσε:

—Ποῦ εἶμαστε τώρα;

—Τώρα, τῆς ἔλεγα, εἶμαστε στὴ χώρα μὲ τοὺς αἰώνιους πάγους.

Καὶ τῆς ἔδειχνα τὸ Βόρειο Πόλο.

Τώρα εἶμαστε στὴν Ἄφρική μὲ καυτὸ ἥλιο καὶ τρῶμε μπανάνες. Τώρα στὴν Αὐστραλία καὶ βλέπομε τὰ καγκουρό. Τώρα στὸν Ἄμαζόνιο καὶ θαυμάζομε τ' ἄγρια ζῶα.

Ἡ Μαρίνα εἶδε μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας τῆς τὸν Πύργο τοῦ "Αἰφελ στὸ Παρίσι, τὶς ὁμορφες λίμνες τῆς Ἑλβετίας καὶ τὸ ἄγαλμα τῆς ἐλευθερίας στὴ Νέα Ἰόρκη. Εἶδε ἀκόμα τὸ Νιαγάρα, τὸ μεγάλο καταρράχτη τῆς Ἄμερικής, τὶς τουλίπες τῆς Ὀλλανδίας καὶ τὰ κανάλια τῆς Βενετίας. Καὶ ὅλα αὐτὰ καθιστῆ στὸν καναπέ τοῦ δωματίου μας.

"Ἄν ἤμουν συγγραφέας, θὰ ἔπαιρνα τὸ μολύβι μου καὶ θὰ ἔγραφα ἓνα μεγάλο διήγημα γιὰ τὰ παιδιά ὅλων αὐτῶν τῶν χωρῶν. Θὰ τοὺς ἔγραφα πρῶτα πόσο τὰ νιώθω φίλους μου καὶ ὕστερα θὰ τοὺς μιλοῦσα καὶ γιὰ τὴν πατρίδα μου.

Θὰ τοὺς ἔλεγα γιὰ τοὺς ἥρωες τῆς Ἑλλάδας, τοὺς παλιούς καὶ τοὺς νέους. Θὰ τοὺς μιλοῦσα γιὰ τὸν Ἄχιλλέα, τὸν Ὀδυσσεά, τὸ Μιλτιάδη, τὸν Περικλῆ, τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο, τὸν Κολοκοτρώνη, τὸν Καραϊσκάκη καὶ τοὺς ἄλλους. Θὰ τοὺς σχεδιάζα τὸ μικρὸ χάρτη τῆς πατρίδας μου, γιὰ νὰ δοῦν πόσο μικρὸ χῶρο πιάνει στὴν ὑδρόγειο. Καὶ ὕστερα θὰ προσπαθοῦσα μὲ τὰ πιό

ώραία λόγια πού ξέρω νά τούς δώσω νά καταλάβουν
ὅτι, ὅσο εἶναι μικρή στό χάρτη, τόσο εἶναι μεγάλη
στόν πολιτισμό.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἀγόρασε στά παιδιά ὁ θεῖος Νίκος; Τί τούς μάθαινε; Τί τούς
ἔλεγε γιά τόν κόσμο πού ἔπλασε ὁ Θεός; Τί παιχνίδι τούς ἔπαιξε;
Τί ἔκαναν, ὅταν ἔμειναν μόνοι ὁ Παναγιώτης καί ἡ Μαρίνα; Τί θά
ἔκανε ὁ Παναγιώτης, ἂν ἦταν συγγραφέας; Μήπως μπορεῖς νά
διηγηθῆς μέ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιές εἶναι οἱ ἠπειροί; Τί ξέρεις γιά τήν Ἀμερική, τήν Ἀφρική,
τήν Αὐστραλία καί τὸ Βόρειο Πόλο;
- 2) Τί ξέρεις γιά τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο;
- 3) Παίξτε μέ τούς συμμαθητές σου τὸ παιχνίδι τῆς μνήμης.
Π.χ. Αὐστραλία-καγκουρό, Ἰσπανία-ταυρομάχοι.

45. ΤΟ ΝΗΣΙ ΜΟΥ

Μέ φτερά ταξίδεψα
θαλασσοπουλιῶ
πάνω στόν ἀκύμαντο
χάρτη τοῦ σχολειοῦ.

Κάτω ἀπό τὸ χέρι μου
θάλασσες καί τόποι,
σέ μίαν ὥρα γύρισα
ὅλη τήν Εὐρώπη!

Ψάχνοντας στις θάλασσες,
στις στεριές, στους πόλους,
τόπο ένα ξεχώρισα
πιό ὀμορφον ἀπ' ὅλους.

Κι ἂν μπροστά μου ἀπλώνωνται
οἱ μεγάλες χῶρες
μὲ τὰ τόσα χρώματα,
ἐγὼ στέκομαι ὥρες

νὰ κοιτῶ κατάματα
τὸ μικρὸ νησί μου
μὲ μιὰ ἀγάπη ἀλλιώτικη
μέσα στὴν ψυχὴ μου.

Ρίτα Μπούμη-Παπᾶ

«Ἡ μαγικὴ φλογέρα»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τι σου άρεσε στο ποίημα αυτό;
- 2) Γιατί νιώθει «μιά αγάπη αλλιώτικη» ή ποιήτρια;
- 3) Ήταν φανταστικό ή πραγματικό τὸ ταξίδι της;
- 4) Τι είναι τὰ θαλασσοπούλια;

46. ΕΝΑΣ ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΦΙΛΟΣ

“Έχω ένα φίλο που δεν τον λένε ούτε Θωμά ούτε Άλέκο. Δεν έχει όνομα ούτε και φωνή. Και ωστόσο μιλά και μου διηγείται με τέχνη τις πιο ωραίες ιστορίες και μου μαθαίνει τα πιο χρήσιμα πράγματα.

Σε κάθε εποχή είναι μαζί μου. Τον παίρνω στην έξοχή και με ακολουθεί με αγάπη. Είναι δίπλα στο κρεβάτι μου, όταν έχω γρίπη, και δε φοβάται μην κολλήση.

Δεν είναι ανάγκη να σās πῶ ότι δεν του άρεσει να κάθεται στην καρέκλα αλλά στό... ράφι και περιμένει τη στιγμή που θα τον καλέσω! Άσφαλῶς θα καταλάβετε ότι σās μιλιῶ για τό... βιβλίο, τον πιο σιωπηλό μὰ και τον πιο... όμιλητικό φίλο μου.

Τὸ βιβλίο δεν είναι μόνο παιχνίδι και χαρά. Είναι ένας καλὸς φίλος, που δε φέρνει ποτέ αντίρρηση και δεν έχει ποτέ αντίθετη γνώμη. Τὰ βιβλία μ’ εὐχαριστοῦν και τὰ λατρεύω. Είναι, ὅπως λέει ἡ μαμά μου, ένα ανοιχτὸ παράθυρο στὸν κόσμο, ἀπ’ ὅπου κοιτάζομε και μαθαίνομε.

“Αν θέλεις να νιώσης για λίγο ἥρωας, αγοράζεις ένα βιβλίο με περιπέτειες και δράση.” Αν σου άρέση ἡ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί είναι τὸ βιβλίο; Τί λέει ἡ μητέρα τοῦ Παναγιώτη πῶς εἶναι τὸ βιβλίο; Σοῦ προσφέρει ὄ,τι ζητήσει τὸ πνεῦμα σου καὶ πῶς; Γιατί τὴ πράγμα τρελαινόταν ἡ Μαρίνα; Τί ἔμαθε ἀπὸ τὸ βιβλιοπώλη; Πῶς γίνεται ἓνα βιβλίο; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

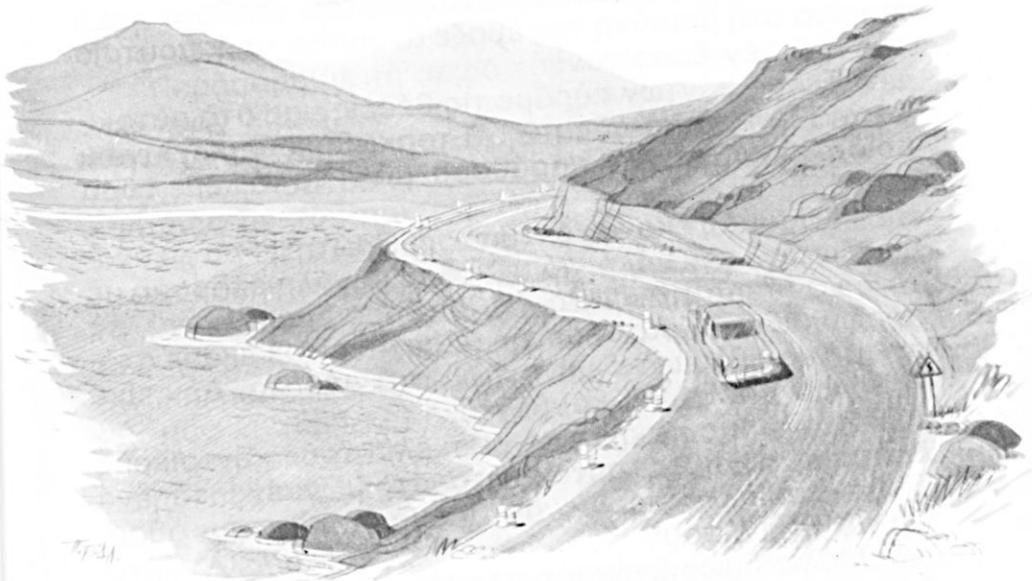
ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς σύνθετες λέξεις.
- 2) Νὰ βρῆς ἐπίθετα ποὺ νὰ ταιριάζουν στὴ λέξη βιβλίο.
Παράδειγμα: ἱστορικό.
- 3) Νὰ πῆς ὅλες τὶς λέξεις ποὺ ξέρεις καὶ εἶναι σύνθετες μὲ τὴ λέξη βιβλίο.
- 4) Νὰ βρῆς πῶς λέγεται αὐτὸς ποὺ πουλάει:
βιβλία, λαχεῖα, ἐφημερίδες, ἄνθη.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς στὴν τάξη πόσων εἰδῶν βιβλιοθήκης ὑπάρχουν. Ποιὰ μεγάλη βιβλιοθήκη ξέρεις ἐσύ;
- 2) Ν' ἀναφέρῃς τρία καλὰ βιβλία ποὺ ἔχεις διαβάσει καὶ νὰ ἐξηγήσῃς γιατί σοῦ ἄρεσαν.

47. ΜΙΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

Μια εύχαριστη είδηση μᾶς ἔφερε προχτὲς ὁ πατέρας:

—‘Ετοιμαστήτε, μᾶς εἶπε, γιὰ μιὰ μεγάλη ἐκδρομὴ. Θὰ πᾶμε σ’ ἓνα χωριὸ τῆς Καρδίτσας, νὰ παντρέψωμε τὸ Σπύρο.

‘Ο Σπύρος ἦταν ἓνα καλὸ παιδί, ποὺ δούλευε στὸ γραφεῖο τοῦ πατέρα μας. Νά λοιπὸν ποὺ θὰ γίνωμε καὶ κουμπάροι! Κουμπάροι εἶχαμε γίνει σὲ κάτι βαφτίσια, μὰ σὲ γάμο ἦταν ἡ πρώτη φορά.

‘Η μαμὰ κουράστηκε πολὺ, γιὰτι ἔτρεχε στὰ μαγαζιά ν’ ἀγοράση λαμπάδες καὶ δῶρα γιὰ τὸ γαμπρὸ καὶ τὴ νύφη.

“Ὅταν ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ξεκινήσωμε, ἦμαστε ὅλοι

ἄνω-κάτω. Ὁ Κλεάνθης ἔψαχνε γιὰ τὰ γάντια του, ὁ μπαμπὰς εἶχε χάσει τὴν καινούρια του γραβάτα καὶ ἡ Μαρίνα στὴ βιασύνη της ἔβαζε ἀνάποδα τὰ παπούτσια της καὶ δὲν ἔμπαιναν!

Τέλος πάντων πήραμε τὶς θέσεις μας στὸ αὐτοκίνητο. Περιττὸ νὰ σᾶς πῶ ὅτι τσακωθήκαμε καὶ λιγάκι ποιὸς θὰ καθίση στὸ παράθυρο, μὰ τί νὰ τὰ λέμε τώρα αὐτά!

Ὅλα μᾶς ἔκαναν ἐντύπωση. Πρῶτη φορὰ φεύγαμε ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ μιὰ τόσο μεγάλη ἐκδρομὴ μὲ τὸ δικό μας αὐτοκίνητο. Ὁ πατέρας ἔπαιρνε πολλὰς προφυλάξεις. Κρατοῦσε τὶς ἀποστάσεις κι ἔκανε στάση, μόλις ἔβλεπε κόκκινο φῶς στὰ σήματα. Δὲν εἶχε καθόλου ὄρεξη γιὰ κουβέντα.

Περάσαμε μὲ σχετικὴ δυσκολία τοὺς κεντρικοὺς δρόμους. Πλῆθος αὐτοκίνητα στριμωγμένα τὸ ἓνα δίπλα στὸ ἄλλο περίμεναν ὑπομονετικὰ στὴν οὐρά, γιὰ νὰ ξεκινήσουν.

Μόλις ὁμως βγήκαμε παραέξω, ἡ κίνηση ἐλαττώθηκε καὶ ἡ διάθεση τοῦ πατέρα ἄλλαξε. Ἦρchiσε νὰ μᾶς μιλά, νὰ γελά καὶ νὰ μᾶς ρωτᾶ ἂν κάναμε τὸ σταυρό μας τὴν ὥρα ποὺ ξεκινήσαμε.

Οἱ ρόδες κυλοῦσαν πάνω στὴν ἄσφαλτο καὶ ὅλα ἔφευγαν μέσα ἀπὸ τὰ τζάμια μας μὲ καταπληκτικὴ ταχύτητα. Ἡ Μαρίνα ἔπλεε σὲ πελάγη ἐνθουσιασμοῦ. Καθισμένη στὰ γόνατα τοῦ παπποῦ, τραγουδοῦσε τὸ τελευταῖο τραγούδι ποὺ εἶχε μάθει στὸ νηπιαγωγεῖο.

Πληρώσαμε τὰ διόδια καὶ μπήκαμε στὴν ἐθνικὴ ὁδὸ. Ὁ μπαμπὰς διάβαζε τὶς πινακίδες στὶς διασταυρώσεις καὶ προχωροῦσε, λὲς καὶ ἤξερε τὸ δρόμο ἀπὸ καιρό. Ἡ φύση ἦταν ἔτοιμη νὰ κλάψη. Ἐρχόταν βροχή.

Τὸ τοπίο ἄλλαζε ὀλοένα. Τοὺς μικροὺς λόφους τοὺς διαδέχονταν χωράφια, τὰ χωράφια τὰ διαδέχονταν βουνά, κάμποι καὶ ξερότοποι. Μετὰ συναντήσαμε καὶ τὴ λίμνη Ἰλίκη, ποὺ ἔμοιαζε σὰν ἓνας μεγάλος

ἀκύμαντος καθρέφτης, γιὰ νὰ βλέπουν τὸ πρόσωπό τους τὰ βουνά.

Περάσαμε μὲ τὴ σειρά τὸν κάμπο τῆς Κωπαΐδας, ποὺ ἦταν λίμνη καὶ τὴν ἀποξήραναν, τοὺς ἐλαιῶνες τῆς Ἀταλάντης καὶ σταματήσαμε στὰ Καμένα Βοῦρλα, τὴ γνωστὴ λουτρόπολη, γιὰ νὰ παραγγεῖλουν καφέ ὁ μπαμπὰς μὲ τὸν παππού.

Βγήκαμε κι ἐμεῖς νὰ ξεμουδιάσωμε καὶ παίξαμε λιγάκι κυνηγητὸ στὴν παραλία. Ἡ Μαρίνα ὅμως ἔβαλε τὰ κλάματα, γιὰ τὴν πιάνανε διαρκῶς, καὶ ὁ μπαμπὰς μᾶς ξανάβαλε «ἄρον ἄρον» στὸ αὐτοκίνητο.

—Πάει, μουρμούριζε καθῶς ἔβαζε ὀλοταχῶς τὴ μηχανή, μᾶς ἔμαθαν καὶ στὰ Καμένα Βοῦρλα.

Ἦστερα ἀπὸ ἓνα τέταρτο ὁ μπαμπὰς ἔκανε ἀκόμα μιὰ στάση στὸ μνημεῖο τοῦ Λεωνίδα στὶς Θερμοπύλες καὶ λίγο πιὸ κάτω στὸ μνημεῖο τοῦ Διάκου κοντὰ στὴν Ἀλαμάννα.

—Πόσα χρόνια χωρίζουν αὐτοὺς τοὺς δυὸ ἥρωες; ἀναρωτήθηκε ὁ παππούς σκεπτικῶς.

—Πάρα πολλὰ, προσπάθησε νὰ ὑπολογίσῃ ὁ Κλεάνθης.

—Τοὺς χωρίζει ὁ χρόνος, συνέχισε ὁ παππούς, μὰ τοὺς ἐνώνει ἡ θυσία τους γιὰ τὴν ἐλευθερία.

Τὴν ὥρα ἐκείνη ὁ μπαμπὰς θυμήθηκε κάτι ποὺ εἶχε διαβάσει γιὰ τὸ λόφο τῶν Θερμοπυλῶν. Εἶναι, μᾶς εἶπε, τὸ ψηλότερο βουνὸ τοῦ κόσμου. Γιὰ τὸν αὐτὸν τὸ λόφο ἢ πίστη στοὺς νόμους καὶ ἡ αὐτοθυσία ἔκαμαν ἓνα τέτοιο μνημεῖο, ποὺ τὸ βάθρο του βρίσκεται στὴ γῆ, ἀλλὰ ἡ κορυφή του χάνεται στὰ ἄστρα!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιὰτί θὰ πήγαιναν στὴν Καρδίτσα τὰ παιδιά; Τί προετοιμασίες ἔκαναν; Πῶς βγήκαν μέσα ἀπὸ τὴν πόλη; Τί διαδρομὴ ἀκολούθη-

Ἔλα ἀκού ἐμένα, πού ἔχω χρόνια».
Μὰ ἡ καλή μας μυγδαλιά
ἔστολίστηκε διπλά
μὲ λουλούδια καὶ μὲ χιόνια.

Ἄπο «Τὸ ἀλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Ποιὰ εἶναι ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὴ μυγδαλιά καὶ τὴν ἐλιά;
- 3) Πῶς θὰ χαρακτηρίζατε τὴ μυγδαλιά καὶ τὴν ἐλιά ἀπὸ τὰ λόγια καὶ τὰ φερσίματά τους;
- 4) Ποιὰ εἶναι τὰ προικιά; Ποιὰ εἶναι τὰ προικιά τῆς μυγδαλιάς;
- 5) Ποιοὶ στίχοι ὁμοιοκαταληκτοῦν καὶ μὲ ποιῆς λέξεις;
- 6) Συζητήστε στὴν τάξη τί ἦταν τὸ «Ἄλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο».

49. Η ΝΥΦΗ ΚΑΙ Η ΑΜΥΓΔΑΛΙΑ

Δὲν ξέρω ἀκόμα καὶ τώρα νὰ σᾶς πῶ ποιὰ μοῦ
ἄρεσε περισσότερο, ἡ νύφη ἢ ἡ ἀμυγδαλιά.

Ἡ ἀμυγδαλιά εἶναι ἡ νυφούλα τοῦ χειμῶνα. Τὸ
Γενάρη ἀνθίζει στὶς πλαγιὲς τῶν λόφων, ἀνυπομονών-
τας νὰ φέρῃ τὴν ἀνοιξη. Στὴ διαδρομὴ μας συναντή-
σαμε πολλὰ καὶ ἦταν σὰ νὰ πηγαίναμε σὲ πολλοὺς
γάμους, ὄχι μόνο στοῦ Σπύρου. Ὁμορφοστολισμένες
καὶ ἀκίνητες ἔδιναν χάρη στὸ τοπίο.
— Ἀμυγδαλιές, ἀμυγδαλιές, λουλούδια φοῦχτες, ἀγ-
καλιές!

— Μοσχομυρίζουν οἱ στεριὲς κι ἀσπρίζουν οἱ κα-
τηφοριές,

ἀπάγγειλε ὁ παππούς.

Ἡ μαμὰ τοῦ ἀπάντησε γελώντας:

—Μές στὸν κῆπο δὲς πῶς ξεπροβάλλει
μὲ τὰ ώραῖα κι ἀνθισμένα τῆς κλαδιὰ
ἢ ἀμυγδαλιά μας, πού καὶ πάλι
τῆ λεπτῆ σκορπίζει εὐωδιά.

‘Ο μπαμπὰς δὲ θέλησε νὰ μείνη πίσω. Εἶπε λοιπὸν
κι ἐκεῖνος τὸ στιχάκι του.

— Νά τες φέτος, νά τες πάλι, ροζ μεταξωτὲς ποδιὲς
κι εἶναι σὰ μαθητριοῦλες πού περνοῦν χειροπιαστὲς.

‘Εμεῖς τὰ παιδιὰ ξεκαρδιστήκαμε στὰ γέλια.
‘Ἦταν τόσο ἀστεῖοι καὶ οἱ τρεῖς, καθὼς ἀπάγγελαν τὰ
ποιήματά τους.

—“Ἐνα πράγμα δὲν καταλαβαίνω, εἶπε πάλι ὁ μπαμπ-
ὰς. Γιατί ἡ ἀμυγδαλιά εἶναι τόσο ὄμορφη καὶ τόσο
τρελῆ. Βιάζεται ν’ ἀνθίση, ἀφοῦ μπορεῖ νὰ ρίξη χιόνι
καὶ νὰ τῆς καταστρέψῃ ὁ πάγος τὸν καρπό.

— Δὲ φτάνει πού στολιζει τὸ χειμωνιάτικο τοπίο καὶ
μᾶς φέρνει ἀνοιξιάτικα μηνύματα, τὴν κακολογεῖς
κιάλας, τὸν μάλωσε ἡ μητέρα μου.

‘Ο γάμος μᾶς ἄρесе πολὺ. ‘Ἦταν ἕνας караγκού-
νικος γάμος μὲ ώραῖα ἔθιμα.

Ξεκινήσαμε ἀπὸ τὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ μὲ νταού-
λια, ζουρνάδες καὶ βιολιά. Μπροστὰ οἱ φίλοι του
χόρευαν καὶ τραγουδοῦσαν. “Ἄλλοι δυὸ τὸν βαστοῦ-
σαν ἀπὸ τὶς μασχάλες καὶ τοῦ τραγουδοῦσαν ἀστεῖα
τραγουδάκια.

Τὸ αὐτοκίνητο γέμισε ρύζια. Τὰ πετοῦν, λέει, γιὰ
νὰ ριζώσῃ τὸ σπιτικό τους. Καὶ ὕστερα ἦρθε στὴν
ἐκκλησία ἡ νύφη. “Ἄλλα νταούλια καὶ ἄλλα βιολιά ἀπὸ
ἐκεῖ.

‘Ο Σπύρος περίμενε στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας.
Αὐτὴ στάθηκε λίγο πιὸ μακριὰ καὶ ὕστερα βῆμα βῆμα
πλησίασε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον. ‘Ο γαμπρὸς τὴν πῆρε ἀπὸ
τὸ χέρι, μπῆκαν στὴν ἐκκλησία καὶ ἄρχισε ὁ γάμος. Τὰ
μάτια τῆς νύφης ἦταν ὑγρὰ καὶ ἔτοιμα γιὰ δάκρυα. Μὰ
ὄχι ἀπὸ λύπη, ἀπὸ χαρά.

Ὁ πατέρας ἄλλαξε τὰ στέφανα καὶ ἡ μητέρα μου τὰ δαχτυλίδια. Ὅλοι ἦταν συγκινημένοι, ὥσπου χόρεψαν τὸ «Ἡσαΐα χόρευε» καὶ ἄρχισαν νὰ γελοῦν, γιὰτὶ ὁ κόσμος τοὺς πετοῦσε ροδοπέταλα, ρύζια καὶ κουφέτα.

Ἡ Μαρίνα ἦταν παρανουφάκι καὶ κρατοῦσε τὶς λαμπάδες μὲ πολλή σοβαρότητα. Στὸ τέλος ἡ νύφη καὶ ὁ γαμπρὸς γονάτισαν μπροστὰ στὸν μπαμπά μου καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι. Τοῦ ἔδωσαν ὅμως κι ἓνα δέμα γεμάτο δῶρα γιὰ μᾶς.

Ὅταν ξαναγυρίσαμε στὸ σπίτι τοῦ γαμπροῦ, ἡ νύφη ἔσπασε στὸ κεφάλι τῆς τῆ νυφικὴ κουλούρα καὶ μοίρασε τὰ κομμάτια στοὺς συγγενεῖς. Ἦταν μιὰ κουλούρα μὲ διάφορα σχέδια καμωμένα μὲ ζυμάρι.

Τὸ χωριὸ εἶχε μαζευτῆ στὴν αὐλή. Τὸ φαῖ μαγειρευόταν σ' ἓνα μεγάλο καζάνι. Οἱ γυναῖκες βοηθοῦσαν νὰ στρωθοῦν τὰ τραπέζια καὶ οἱ ἄντρες χόρευαν καὶ πείραζαν τὸ γαμπρό.

Οἱ χωριανοὶ τσοῦγκρισαν ὅλοι τὰ ποτηράκια τους μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τὴ μητέρα μου λέγοντας: «Νὰ μᾶς ζήσης, κουμπάρε, νὰ μᾶς ζήσης, κουμπάρα. Πάντα ἄξιοι!». Ὁ μπαμπὰς κατέβαζε τὰ ποτηράκια, γιὰ νὰ μὴν τοὺς χαλάσῃ τὸ χατήρι.

Στὸ τέλος ὁ γεροντότερος τὸν σήκωσε ὄρθιο. —Κουμπάρε, τοῦ εἶπε, ἔλα νὰ σύρῃς τὸ χορὸ.

Κι ἐκεῖνος σηκώθηκε μὲ κέφι, ἔβγαλε τὸ ἄσπρο του μαντίλι ἀπὸ τὴν τσέπη, τὸ ἔδωσε στὸν πλαινό του καὶ ἄρχισε νὰ χορεύῃ.

—Ὅπα, ὀπαλάκια, ὄπα! τοῦ ἔλεγαν οἱ ἄλλοι, ὅταν πηδοῦσε.

Ἡ Μαρίνα ἦρθε καὶ μοῦ τράβηξε τὸ μανίκι. —Εἶδες τὸν πατερούλη; Τὸ ἤξερες ἐσὺ ὅτι χορεύει ἔτσι;

—Ὅχι, δὲν τὸ ἤξερα οὔτε ἐγώ, μὰ ἦταν μιὰ χαρὰ νὰ τὸν βλέπῃς. Καὶ οἱ χωριανοὶ μὲ τὸ γέλιο στὸ στόμα τοῦ τραγουδοῦσαν:

Πάντα νουνός, κουμπάρε μου, και νά ῥθης και μὲ
λάδι, γιὰ νά βαφτίσης και παιδί, νά γίνουμε κουμπάροι.
Κουμπάρος εἶσαι, μάτια μου, ὅσο και νά μισέψης,
νά ζήσουν τὰ παιδάκια σου, μικρά, μεγάλ' ἂν ἔχης.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί στιχάκια ἔλεγαν γιὰ τίς ἀμυγδαλιές ὁ παππούς, ἡ μητέρα και ὁ
πατέρας τῶν παιδιῶν; Σὲ τί γάμο παραβρέθηκαν τὰ παιδιά;
Μπορεῖτε νά τὸν περιγράψετε; Τί ἔγινε μόλις γύρισαν στοῦ σπιτί
τοῦ γαμπροῦ; Τί ἔκανε στοῦ κέφι ἐπάνω ὁ πατέρας τῶν παιδιῶν;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πῆς μέσα στήν τάξη πῶς γίνονται στοῦ χωριό ἢ στήν πόλη
σου ὁ γάμος και τὰ βαφτίσια.
- 2) Τί εἶναι οἱ καρυγκούνηδες; Σὲ ποιὸ μέρος τῆς Ἑλλάδας ζοῦν;
- 3) Νά ὀνομάσης πέντε τοπικούς χοροὺς και νά περιγράψης δύο
τοπικὲς φορεσιές.

50. ΝΥΦΙΑΤΙΚΟ

ῚΕβγα, κυρά και πεθερά,
γιὰ νά δεχτῆς τὴν πέρδικα,
γιὰ νά δεχτῆς τὴν πέρδικα,
ποῦ περπατεῖ λεβέντικα.

Γιὰ ιδέστε τὴν, γιὰ ιδέστε τὴν,
ἥλιο, φεγγάρι πέστε τὴν.
Γιὰ ιδέστε τὴν, πῶς περπατεῖ,
σάν ἄγγελος μὲ τὸ σπαθί.

Αὐτοῦ ποῦ ζύγωσες νὰ μπῆς,
ἥλιος, φεγγάρι θὰ φανῆς.
"Ἐβγα, κυρὰ καὶ πεθερά,
γιὰ νὰ τῆ βάλῃς στὸ κλουβί
σὰν τὸ πουλί νὰ κελαηδῆ.

Δημοτικὸ

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Μὲ τί παρομοιάζει τὸ τραγούδι αὐτὸ τῆ νύφη;
- 2) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ ἰδιαίτερα γιὰ τὰ τραγούδια τοῦ γάμου.

51. Η ΒΑΦΤΙΣΤΙΚΙΑ

Στὸ χωριό, τὸ Καρπενήσι,
ἔχω τσέλιγκα κουμπάρο.
Μιὰ μικρὴ τοῦ ἄχω βαφτίσει,
τὴν πεντάμορφη τὴ Μάρω.

Στὸ βουνὸ εἶναι ἀναθρεμμένη
καὶ στὰ ἔλατα ἀπὸ κάτου.
Πῶς προκόβει κι ὁμορφαίνει
τὸ ἄχει ὁ τσέλιγκας χαρὰ του.

Τί δουλειὰ νὰ πρωτοκάνῃ;
Τὸ ψωμί στὸ γάστρο ψένει,
κλεῖ τὰ πρόβατα στὴ στάνη,
κουβαλεῖ νερὸ καὶ πλένει.

Τί κοπέλα προκομμένη,
τό 'χει ή σάνη όλη καμάρι,
δέν είχε άλλοτε ιδωμένη
τέτοια προκοπή και χάρη!

Τέτοια προκοπή και χάρη
στή Μαριώ έχει χαρίσει
τό βουνό και τό θυμάρι
κι ή ζωή έξω στή φύση.

Μιχ. Στασινόπουλος

«Άρμονία»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Δείξε τό Καρπενήσι στο χάρτη. Βρίσκεται σέ κάμπο ή επάνω σέ βουνό; Είναι τό Καρπενήσι χωριό;
- 2) Συζητήστε στην τάξη τί είναι ό γάστρος και ή μπομποτά.
- 3) Τί χάρες έχει ή Μάρω;
- 4) Συζητήστε στην τάξη για τό Μ. Στασινόπουλο.

52. ΑΠΟΚΡΙΕΣ....

Στή Μαρίνα και σ' έμένα άρέσουν οί άποκριές, γιατί ντυνόμαστε μασκαράδες. Ό Κλεάνθης δέ θέλει πιά νά ντύνεται τίποτα, γιατί λέει πώς μεγάλωσε.

Ή Μαρίνα ντύθηκε φέτος «άστεράκι». Ή μητέρα τής έραψε μιá φορεσιά με τούλια και τής έβαλε πάνω άσημένα άστεράκια με χρυσόσκονη. Ή άδερφούλα μου καμαρώνει, σά νά είναι κι εγώ δέν ξέρω τί. Μας έκοψε και τήν καλημέρα.

Ἐγὼ ντύθηκα ἀρχαῖος Ἕλληνας. Φόρεσα περικεφαλαία, περικνημίδες, θώρακα. Κρατῶ καὶ μιὰ ἀσπίδα στὸ χέρι. Ὅταν μὲ ρωτοῦν τί στολὴ φορῶ, τοὺς λέω: «Εἶμαι ντυμένος Πρωτεσίλαος». Ὅλοι γελοῦν, γιατί δὲν ξέρουν. Μὰ ὁ Πρωτεσίλαος ἦταν ἓνα παλικάρι, ποὺ πῆγε νὰ πολεμήσῃ στὴν Τροία. Ὁ χρησμός τοῦ μαντείου εἶχε πει ὅτι ὁ πρῶτος, ποὺ θὰ πατήσῃ τὸ πόδι του στὸ χῶμα τῆς Τροίας, θὰ πεθάνῃ. Ὁ Πρωτεσίλαος, ξέροντας τὸ χρησμό, θυσιάστηκε κι ἔπεσε πρῶτος. Εἶναι ἢ δὲν εἶναι νὰ τὸν θαυμάζῃ κανεὶς;

Ξεκινήσαμε νὰ πάμε στὴν Πάτρα, γιατί ἐκεῖ γίνεται τίς Ἀπόκριες μεγάλο γλέντι. Γίνεται παρέλαση μὲ ἄρματα. Ἐνας μεγάλος καρνάβαλος μὲ τεράστια μύτη καὶ πεταχτὰ αὐτιά σκορπάει μεγάλο κέφι. Ἄνθρωποι μέσα ἀπὸ αὐτοκίνητα πετοῦν σοκολάτες στὰ παιδιά. Στὸ δρόμο κυκλοφοροῦν μασκαράδες. Χαρτοπόλεμος καὶ σερπαντίνες γεμίζουν τοὺς δρόμους. Καὶ τὸ βράδυ φωτίζουν τὴν πόλη χιλιάδες βεγγαλικά καὶ πυροτεχνήματα.

—Ἐνα ἀστέρι κι ἓνας ἀρχαῖος Ἕλληνας πάνε νὰ γλεντήσουν στὸ καρναβάλι τῆς Πάτρας, εἶπε γελώντας ὁ πατέρας.

Καὶ ὁ παππούς μου συνέχισε:

—Πῶς ἀλλάζουν οἱ καιροί! Ἐμεῖς στὴν ἐποχὴ μου γλεντούσαμε μὲ τὴν καημένη τὴν καμήλα, τὸ γαϊτανάκι, τὸ Φασουλὴ καὶ τὸν Ξυλοπόδαρο. Μόλις ἀκούγαμε τὰ νταούλια καὶ τὰ ντέφια, ἀνοίγαμε τὰ παράθυρα ἢ βγαίναμε στοὺς δρόμους καὶ χαζεύαμε.

—Δὲν ντυνόσαστε μασκαράδες ἐσεῖς; ρώτησα.

—Ντυνόμαστε, ἀλλὰ ὄχι μὲ τούλια καὶ περικεφαλαῖες. Βάζαμε ὅ,τι πιὸ παλιὸ ὑπῆρχε στὸ μπαούλο, μουτζουρώναμε τὰ μοῦτρα μας μὲ καπνιὰ καὶ πηγαίναμε ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι ἀγνώριστοι. Ποῦ νὰ μᾶς καταλάβουν!

—Θὰ γινόταν μεγάλο γλέντι, ἔ, παππού;

—Ἄν γινόταν λέει! Οἱ νοικοκυρὲς μᾶς φίλευαν μεζέδες, κρασάκι, λέγαμε τραγουδάκια τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πολλὲς φορὲς μᾶς ἔβρισκε τὸ πρωὶ στὸ πόδι.

Μᾶς εἶπε τόσες χαριτωμένες ἱστορίες γιὰ τὶς παλιὲς Ἀποκριὲς ὁ παππούς, ὥστε γιὰ κάποια στιγμή ἔνιωσα πολὺ στενοχωρημένος, ποῦ δὲν εἶχα γεννηθῆ νωρίτερα, γιὰ νὰ ζήσω κι ἐγὼ τὰ χαρούμενα ἀποκριάτικα γλέντια τους.

“Ὅταν σταματήσαμε, γιὰ νὰ ξεκουράσωμε τὸ αὐτοκίνητο, βγάλαμε καὶ τὸ χαρταετό μας. Τὸ μέρος ἦταν ἀνοιχτὸ καὶ δὲν ὑπῆρχε φόβος νὰ μπλεχτῆ σὲ ἠλεκτρικὰ σύρματα. Γιατὶ ὁ πατέρας δὲ μᾶς ἀφήνει νὰ παίζωμε μὲ τὸν ἀετὸ παρὰ μόνο στὴν ἐξοχή.

Ἦταν πολύχρωμος καὶ φιγουράτος. Σὰν καβαλάρης τοῦ ἀνέμου ἀνέβαινε νὰ κατακτῆσῃ τὰ ὕψη. Σὲ λίγο ἔγινε μιὰ μικρὴ κουκίδα στὸν οὐρανό. Ἀκόμα καὶ ὁ μπαμπὰς τὸν ἔπιασε κι ἔπαιξε μαζί του σὰν παιδί φωνάζοντας:

—Ἀμόλα καλούμπα! Ἀμόλα καλούμπα!

Ὁ πατέρας μᾶς βοήθησε πολὺ νὰ κάνωμε τὸν ἀετὸ μας. Μᾶς παραστάθηκε, μᾶς ὀδήγησε, μᾶς μάλωσε κιόλας. Ἔχει λοιπὸν κάθε δικαίωμα νὰ παίξῃ κι ἐκεῖνος μ’ αὐτὸν τὸ χάρτινο φίλο μας, ποῦ σειέται καὶ λυγιέται στὰ μεσοῦρανα μὲ τὴ φουντωτὴ οὐρά του.

Στο τέλος όμως, χωρίς να προσέξωμε, πέσαμε μέσα στις λάσπες. Ἡ Μαρίνα, τὸ «ἀστέρι», ἦταν γιὰ κλάματα. Τὰ ἴδια καὶ ὁ γενναῖος Πρωτεσίλαος, δηλαδὴ ἐγώ. Μόνο ὁ Κλεάνθης ἔμεινε καθαρός.

—Ὅταν μᾶς εἶδε ἔτσι ἡ μητέρα μου, δὲν μπορῶ νὰ πῶ πὼς χάρηκε καὶ πάρα πολὺ.

—Ἐχετε χάρη, ποῦ εἶναι Ἀπόκριες, μᾶς εἶπε. Ἀλλιῶς θὰ βλέπατε!

—Συμβαίνουν αὐτὰ μὲ τὰ παιδιά, εἶπε καὶ ὁ μπαμπὰς σφίγγοντας τὰ χεῖλια, γιὰ νὰ μὴ γελάση, γιατί ἐκεῖνος εἶχε λερωθῆ περισσότερο ἀπὸ μᾶς.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

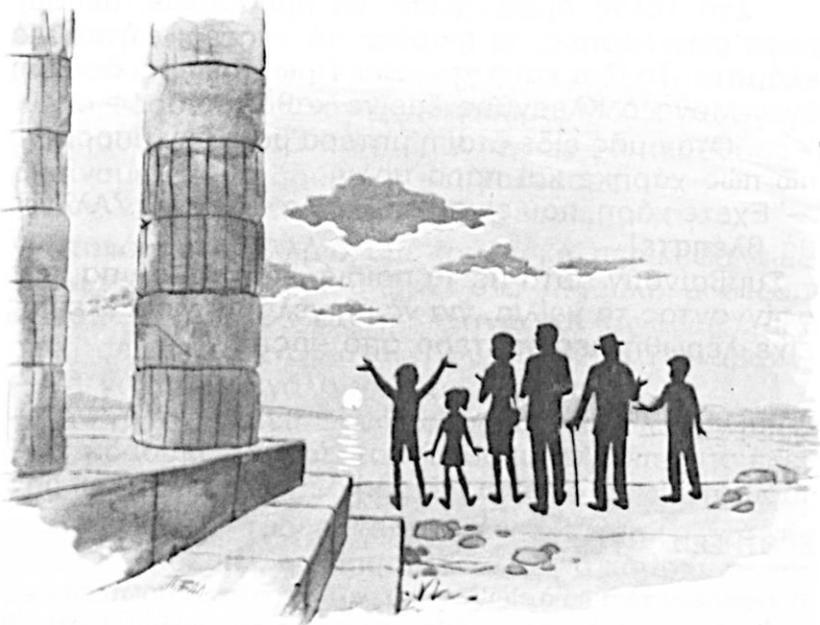
Τί ντύθηκαν τὰ παιδιά τῆς Ἀπόκριες; Ποιὸς ἦταν ὁ Πρωτεσίλαος; Ποῦ πῆγαν νὰ περάσουν τῆς Ἀπόκριες τὰ παιδιά; Γιατί; Τί θυμήθηκε ὁ παπούς; Μαζὶ μὲ ποιὸν πέταξαν ἀετὸ τὰ παιδιά; Ποιὸς λερώθηκε περισσότερο ἀπ' ὅλους; Γιατί δὲν πρέπει νὰ πετοῦμε ἀετὸ στὴν πόλη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ γράψης δύο προτάσεις μὲ τῆς λέξεις:
ἀετὸς (τὸ πουλί), ἀετὸς (ὁ χαρταετός).
- 2) Ποιὰ εἶναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν καμήλα, τὸ γαϊτανάκι καὶ τὸν ξυλοπόδαρο, ἀποκριάτικες φιγούρες τῆς παλιᾶς ἐποχῆς;

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ κάνης μιὰ μικρὴ ἐργασία γιὰ τὸ πὼς γιορτάζεις ἐσὺ τῆς Ἀπόκριες στὸ χωριὸ ἢ στὴν πόλη σου.

53. ΜΙΑ ΠΑΡΑΜΥΘΕΝΙΑ ΔΥΣΗ

—Πάμε στο Σούνιο να δοῦμε τὴ δύση; πρότεινε ἓνα ἀπόγευμα ἢ μητέρα.

—Πάμε, εἶπε ὁ μπαμπάς. Μόνο κάντε πιὸ γρήγορα, νὰ μὴν ἀργήσωμε.

Περάσαμε τοὺς κεντρικοὺς δρόμους καὶ σὲ λίγο φτάσαμε στὴ μεγάλη παραλιακὴ λεωφόρο. Βλέποντας τὴ θάλασσα κοντὰ μας, σχεδὸν δίπλα μας, νιώσαμε πὼς τὸ αὐτοκίνητό μας ἦταν μιὰ κιβωτός, πού ἀρμένιζε ἀπαλὰ ἀπαλὰ πάνω στὰ νερά της.

Ὁ δρόμος ξετύλιγε τὶς κορδέλες του. Γιὰ ἓνα διάστημα δὲ μιλούσαμε καθόλου. Μόνο βλέπαμε.

Ὁ παππούς χαιρόταν σὰν παιδί καὶ κάποια στιγμή θυμήθηκε τὴ γιαγιά.

—Νὰ μὴν ἔχωμε μαζί τὴ γιαγιά, εἶπε. Πόσο θὰ τῆς

ἄρесе ὁ περίπατος! Αὐτὸ πιά, παιδί μου, δὲν εἶναι πρόοδος! Εἶναι μιὰ μικρὴ εὐτυχία!

—Ὅταν φτάσαμε στὸ Σούνιο, ὁ ἥλιος βασιλεύει καὶ τρέξαμε γρήγορα στὸ ὕψωμα, γιὰ νὰ προλάβουμε νὰ τὸν δοῦμε. Κι ἐκεῖ ψηλὰ ἀπὸ τὸ βράχο εἶδαμε μιὰ ζωγραφιὰ ποὺ μᾶς ξετρέλανε.

—Ποιὸς ζωγράφος μπόρεσε ποτὲ νὰ ζωγραφίσει ἓνα τέτοιο δειλινὸ σὰν αὐτὸ ποὺ βλέπομε τώρα; ρώτησε ὁ πατέρας μου σὰ νὰ ρωτοῦσε τὸν ἑαυτό του.

Πραγματικά, εἶχαμε μείνει μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό. Δυὸ μικρὰ σύννεφα ἔπαιζαν κυνηγητὸ στὸ βάθος. Τὰ κύματα μουρμούριζαν ἀκούραστα ἓνα τραγούδι ποὺ δὲν τελειώνει ποτέ. Οἱ γλᾶροι μὲ τὰ κατάλευκα φτερά τους πετοῦσαν ἐπάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα.

—Σὰ νὰ βλέπω ἓνα περιβόλι, εἶπα στὸν Κλεάνθη. Τὰ βουνὰ τὰ βλέπω σὰ δάση ἀπὸ πανσέδες καὶ κυκλάμινα. Ἡ θάλασσα εἶναι γεμάτη μὲ ροζ τριαντάφυλλα καὶ κίτρινα χρυσάνθεμα. Δὲν ἔχω δεῖ ποτέ μου τόσο ὠραῖο θέαμα.

—Ἐγὼ τὸ βλέπω διαφορετικά, εἶπε ὁ ἀδερφός μου. Βλέπω μιὰ μάχη. Ἐχουν πιαστῆ στὰ χέρια τὸ μενεξεδένιο καὶ τὸ πορτοκαλὶ καὶ μπαίνει στὴ μέση τὸ ροζ νὰ τὰ χωρίσει. Μὰ ἀνακατεύεται τὸ κόκκινο. Ἡ μάχη γίνεται σκληρὴ. Στὸ τέλος ὅλα τὰ χρώματα εἶναι στὸν οὐρανὸ ἓνα κουβάρι. Δὲν μπορεῖς νὰ τὰ ξεχωρίσεις.

—Μὰ τί εἶναι αὐτὰ ποὺ λέτε; ρώτησε ἡ Μαρίνα μὲ ἀπορία. Ἐγὼ δὲ βλέπω οὔτε περιβόλια οὔτε μάχες. Ὁ ἥλιος εἶναι ποὺ κουράστηκε καὶ πάει νὰ κοιμηθῆ, μὰ παίζει πρῶτα τὸ τελευταῖο κρυφτὸ μὲ τὰ παιδιά. Ἐτσι λέει ἢ γιαγιά μου. Τὰ παιδιά, φάχνοντας νὰ τὸν βροῦν, νυστάζουν καὶ τὰ παίρνει ὁ ὕπνος. Τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν ξυπνήσουν, τοὺς γελᾷ καὶ πάλι ψηλὰ ἀπὸ τὸν οὐρανὸ.

—Ἡ γιαγιά σου λέει καὶ κάτι ἄλλο, εἶπε ὁ παππούς συγκινημένος. Λέει: «Πόσο μεγάλα εἶναι τὰ ἔργα Σου,

Κύριε! "Όλα τὰ ἔχεις κάμει μὲ τόσο μεγάλη σοφία!».

Ὁ ἥλιος — ὅμοιος μὲ πορτοκαλί μπαλόκι — κρύφτηκε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, γιὰ νά... παίξει μὲ τὰ παιδιά. Ἡ θάλασσα ἦταν τώρα γκριζωπή, μὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ χαμογελά. Πίσω μας ἔστεκαν βουβές οἱ μαρμαροκολόνες τοῦ παλιοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνα.

Εἶχαμε μείνει καρφωμένοι στὴν ἄκρη τοῦ βράχου καὶ βλέπαμε τὸ σκοτάδι νὰ ἔρχεται μὲ γρήγορα βήματα. Ἐγὼ μάλιστα εἶχα στενοχωρηθῆ λιγάκι.

—"Άκουσε, Παναγιώτη, μοῦ εἶπε ὁ Κλεάνθης. Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ ἄσπρο σημαδάκι, ποῦ εἶναι σὰν κύκλος ἀνάμεσα στὰ βουνά; Εἶναι ἓνα μήνυμα ἀπὸ τὸν ἥλιο, ποῦ λέει: «Θὰ ξαναγυρίσω!».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

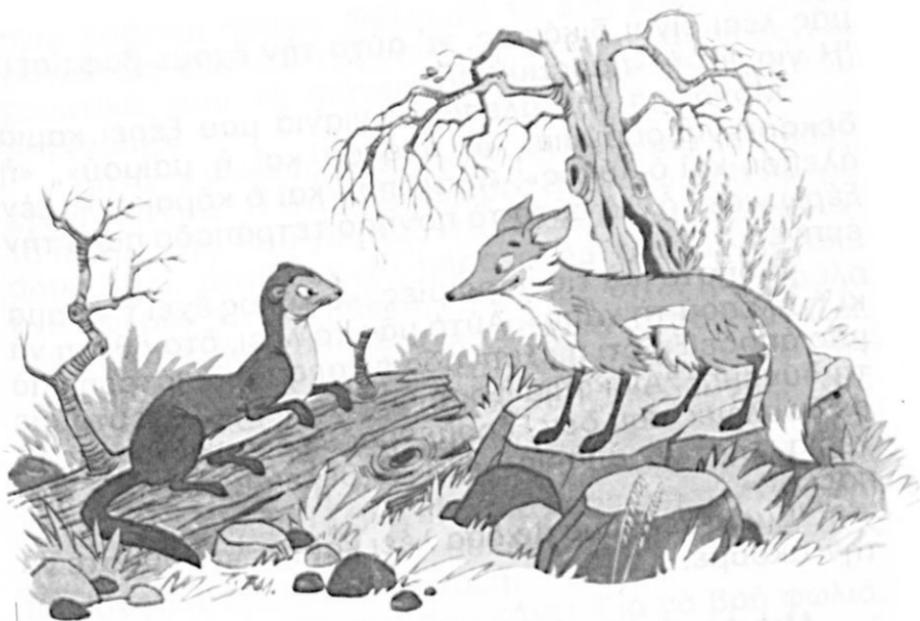
Πῶς ἔβλεπε τὴ δύση ὁ Παναγιώτης, πῶς ὁ Κλεάνθης καὶ πῶς ἡ Μαρίνα; Τί συνήθιζε νὰ λήη ἢ γιὰ τὰ μπροστὰ στὰ θαύματα τῆς φύσης; Πῶς παρηγόρησε ὁ Κλεάνθης τὸν Παναγιώτη γιὰ τὸ σκοτάδι ποῦ πλησίαζε; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ εἶναι τὸ Σούνιο; Τί ξέρεις γι' αὐτό;
- 2) Τί ξέρεις γιὰ τὴν Κιβωτό;
- 3) Νὰ περιγράψης τὴ δύση τοῦ χωριοῦ σου ἢ μιὰ δύση ποῦ σοῦ ἔκανε ἐντύπωση.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βγάλῃς ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα θηλυκὰ ὀνόματα:
ἀπαντῶ, συναντῶ, ἐρωτῶ, κατασκηνώνω.
Παράδειγμα: δῶω-δύση.
- 2) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς παρομοιώσεις καὶ τὶς μεταφορές.

54. Η ΓΙΑΓΙΑ ΜΟΥ ΚΑΙ Η ΑΛΕΠΟΥ

‘Η γιαγιά πολύ μᾶς ἔλειψε φέτος. Μὰ ἔχει καὶ ἄλλα ἐγγόνια καὶ ἡ κόρη της, ἡ θεία μου ἢ ‘Ελένη, τὴ λαχταρᾶ κι ἐκείνη. ’Ετσι μοιράζεται ἕξι μῆνες σ’ ἐμᾶς κι ἕξι μῆνες στὸ Πῆλιο.

Περισσότερο ἀπ’ ὅλους τὴν ἀναζητᾶ ἡ Μαρίνα. Γιαγιά κι ἐγγονὴ συμφωνοῦν σὲ ὅλα καὶ τὰ λένε κάθε μέρα ἀγκαλίτσα μεταξύ τους. ‘Η γιαγιά μου τὴν πειράζει καὶ τὴ χαϊδεύει συνάμα: «Μαϊμού! γλωσσού! ὑπναρού!», ὅλο ἔτσι τὴ λέει.

Μὴ θαρρῆτε ὅτι ἡ γιαγιά μου εἶναι ἀπὸ ἐκείνες τὶς παλιὲς γιαγιάδες τοῦ καλοῦ καιροῦ, ποὺ ἔλεγαν τὰ παραμύθια τους δίπλα στὴ φουφού ἢ στὸ μαγγάλι γνέθοντας τὴ ρόκα. Παραμύθια μᾶς λέει πολλὰ, γιατί ἔχει μεγάλη φαντασία, μὰ οὔτε ρόκα ἔχει οὔτε καὶ γνέθει. Εἶναι ἀκόμα νέα καὶ ὄμορφη καὶ τὸ γέλιο δὲν τῆς λείπει ἀπὸ τὸ στόμα. Πολλὰ ἀπὸ τὰ παραμύθια ποὺ

μᾶς λέει εἶναι δικά της, γι' αὐτὸ τὴν ἔχομε βαφτίσει:
ἼΗ γιαγιά, ἡ «παραμυθοῦ».

Μόνο γιὰ τὴν ἄλεπού ἢ γιαγιά μου ξέρει καμιά δεκαριά παραμύθια: «ἡ ἄλεπού καὶ ἡ μαϊμού», «ἡ ἄλεπού καὶ ὁ λύκος», «ἡ ἄλεπού καὶ ὁ κόρακας». Δὲν ξέρω γιατί, ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πονηρὸ τετράποδο πολὺ τὴν ἐμπνέει.

ἸΑφῆστε πιά τις παροιμίες: «ὁ λύκος ἔχει τ' ὄνομα κι ἡ ἄλεπού τὴ χάρη». Αὐτὸ μᾶς τὸ λέει, ὅταν θέλῃ νὰ μᾶς ἀποδείξῃ ὅτι ἡ ἐξυπνάδα εἶναι σπουδαιότερη ἀπὸ τὴ δύναμη. ἸΑν καμιά φορὰ μᾶς δῆ ν' ἀνακατευτοῦμε σὲ δουλειᾶς πού δὲν ξέρομε, μᾶς λέει σηκώνοντας τὰ χέρια της μὲ ἀπορία: «μὰ τί θέλει ἡ ἄλεπού στὸ παζάρι;».

ἸΕμεῖς γελοῦμε μὲ ὅσα λέει καὶ τρελαινόμαστε νὰ τὴν ἀκοῦμε.

Μιὰ φορὰ, λέει, τὸ κουνάβι ἔκανε παράπονα στὴν ἄλεπού, ὅτι ὁ Θεὸς τοῦ μαδᾶ τις τρίχες τὴν ἄνοιξη καὶ τοῦ νερουλιάζει τὸ μυαλό.

ἸΗ σοφὴ ἄλεπού τοῦ ἀπάντησε:

—Δὲν πρέπει νὰ παραπονιέσαι μὲ τὸ Θεό. ἸἸσα ἴσα πρέπει νὰ τὸν εὐγνωμονῆς. Γιατὶ τὴν ἄνοιξη σοῦ παίρνει τὸ μυαλό, ἀλλὰ σοῦ παίρνει καὶ τὸ τρίχωμα κι ἔτσι γλυτώνεις ἀπὸ τοὺς κυνηγούς.

—Μπα; ρώτησε τὸ χαζοκούναβο, γιὰ τις τρίχες μᾶς μᾶς κυνηγοῦν;

—ἸΑμ, γιατί φαντάστηκες, γιὰ νὰ σὲ βγάλουν δῆμαρχο;

ἸΗ ἄλεπού τρώει πολλὰ ποντίκια καὶ κάνει καλὸ στὸν ἄνθρωπο. Θὰ μπορούσαμε νὰ τὴν ποῦμε κι εὐεργέτη μᾶς, ἂν δὲν τῆς ἐρχόταν ἡ μανία νὰ κἀνῃ ἐπιδρομὲς στὰ κοτέτσια. ἸΌταν δὲ βρίσκῃ τροφὴ καὶ ὑποφέρῃ ἀπὸ τὴν πείνα, μπαίνει μέσα στὰ χωριά καὶ τὰ κάνει ἄνω κάτω.

Μόνο ὅταν ἔχη τὰ ἄλεπουδάκια της μωρὰ, μόνο

τότε κάθεται ήσυχη. Θέλει νά τὰ ἔχη καλὰ μὲ τοὺς γειτόνους τῆς καὶ τρέφεται μ' ἔντομα, ἀκρίδες καὶ τρωκτικά, πού τὰ πιάνει τὰ βράδια μὲ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ.

Αὐτὴ ἡ γλωσσὸς τοῦ δάσους εἶναι μιὰ καταπληχτικὴ μητέρα. Τί στοργή, τί φροντίδα πού δείχνει γιὰ τὰ παιδιά τῆς, πού γεννιοῦνται τυφλά! "Ὅταν μεγαλώσουν λίγο, ἀρχίζουν νά παρακολουθοῦν μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον τὰ μαθήματα, πού τοὺς δίνει ἡ μανούλα τους. "Ὑστερα τὰ ὀδηγεῖ στὰ χωράφια καὶ τὰ γυμνάζει. "Ὅταν πειστῆ ὅτι εἶναι ἱκανὰ νά βρίσκουν μόνα τὴν τροφή τους καὶ ν' ἀποφεύγουν τοὺς κινδύνους, τότε τ' ἀφήνει νά ζήσουν μόνα τους.

Τώρα γιατί τὴ λένε ἔξυπνη, μπορείτε νά μοῦ πῆτε; Τὸ μόνο πού ξέρει εἶναι νά ξεφεύγῃ τὸν κίνδυνο μὲ κάποια ἔξυπνάδα, μὰ πολλές φορές πέφτει στὶς παγίδες καὶ πιάνεται σὰ χαζή.

"Α! νά κάτι ἔξυπνο πού κάνει. Γιὰ νά βρῆ φωλιά, χωρὶς νά κοπιᾷ, πηγαίνει καὶ λερώνει τὴ φωλιά τοῦ ἀσβοῦ. Ὁ καημένος ὁ ἀσβὸς εἶναι πεντακάθαρος. Μόλις δῆ βρώμικη τὴ φωλιά του, τὴν παρατάει τρέχοντας. Ἡ κυρα-ἀλεπού πηγαίνει καὶ στρογγυλοκάθεται σὰν καλὴ κυρία.

"Ἄς τὴν περιγράψωμὲ λιγάκι: Ρύγχος μυτερό. Αὐτιά ὄρθια. Δόντια κοφτερά. Πόδια κοντὰ καὶ λεπτά. Μάτια λοξά. Καὶ μιὰ οὐρά! Μούρλια! Ἡ γιαγιά μου ἔχει μιὰ γούνα ἀπὸ οὐρά ἀλεπούς! Τῆς τὴ χάρισε ὁ θεῖος Νίκος, μὰ δὲν τὴ φοράει ποτὲ καὶ τὴν ἔχει στὸ μπαούλο.

—Κάποτε θὰ τὴ βάλω, λέει ξεκαρδισμένη στὰ γέλια, καὶ θὰ πάω στὸ χωριὸ νά ταῖσω τίς κότες!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ λείπει ἡ γιαγιά; καὶ γιατί; Πῶς πειράζει τὴν ἐγγονή της; Τί παραμύθια προτιμᾷ νὰ λέη; Τί νόμιζε τὸ χαζὸ τὸ κουνάβι; Τί ξέρετε γιὰ τὴ ζωὴ τῆς ἀλεπούς; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς πέντε σύνθετες λέξεις μέσα ἀπὸ τὸ κεφάλαιο καὶ νὰ τὶς ἀναλύσῃς.
- 2) Νὰ σχηματίσῃς πέντε ρήματα μὲ τὸ μόριο -ξε
Παράδειγμα: ξεφεύγω.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς μιὰ ἱστορία γιὰ τὴν ἀλεπού.
- 2) Νὰ γράψῃς μία ἢ ὅσες παροιμίες ξέρεις, ποὺ νὰ ἔχουν μέσα τὴ λέξη ἀλεπού.
- 3) Νὰ ὑπογραμμίσῃς ὅλα τὰ ζῶα ποὺ ἀναφέρονται στὸ κείμενο καὶ νὰ φέρῃς εἰκόνες στὸ σχολεῖο.

55. ΕΝΑ ΜΑΘΗΜΑ ΠΟΥ ΛΕΓΕΤΑΙ ΑΓΩΓΗ

—'Υπάρχει ἓνα μάθημα ποὺ δὲν εἶναι οὔτε γραμματικὴ οὔτε φυσικὴ οὔτε ἱστορία, μὰ ποὺ ἐγὼ τοῦ δίνω μεγάλη σημασία, μᾶς εἶπε σήμερα ὁ δάσκαλος. Τὸ λένε ἀγωγή.

»Τὸ μάθημα αὐτὸ ἔχει κανόνες, ὅπως ἔχει καὶ ἡ γραμματικὴ. Κανόνες ὅμως δὲν ἔχουν μόνο τὰ μαθήματα, ἔχουν καὶ τὰ παιχνίδια. Ποιὸς ἢ ποιά ἀπὸ σᾶς θὰ ἔπαιζε σ' ἓνα παιχνίδι, χωρὶς νὰ φροντίσῃ νὰ μάθῃ πῶς παίζεται; Κανείς. Γιατί θὰ ἔστεκε σὰ χαζὸς ἢ θὰ ἔκανε κουταμάρες.

»'Ας ποῦμε λοιπὸν ὅτι ἡ ἀγωγή εἶναι τὸ παιχνίδι τῶν «καλῶν τρόπων». Παίζεται στὸ σχολεῖο, στὸ σπίτι,

στο δρόμο, στην αγορά, στην έκδρομή, στην εκκλησία και όπου άλλου θέλετε.

»Το παιχνίδι αυτό αρχίζουν να το μαθαίνουν τα παιδιά από τα μικρά τους χρόνια. «Δώσε το χεράκι σου, χρυσό μου», λέει ή μητέρα. «Πές ευχαριστώ». «Η μητέρα μου — πού ήταν μια χωριάτισσα, Θεός σωθές' την — μου έλεγε κάθε πρωί όταν έφευγα από το σπίτι: «Γιῶργο, εἶπα, τί κάν' και τί λέν' τὰ καλά παιδιά;». Κι ἐγὼ γύριζα πίσω, ἔλεγα «ἀντίο, μάνα» κι ἔνιωθα ἐλαφρὸς σὰν πουλί.

»«Όσο μεγαλώνετε, θὰ βλέπετε ὅτι οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι σὰς φέρονται ἀνάλογα μὲ τὸν τρόπο σας ὅπως ὁ ἀντίλαλος. Δηλαδή, ἂν μιλήσετε ὁμορφα, καὶ ὁ ἀντίλαλος θὰ σὰς μιλήσῃ τὸ ἴδιο. Ἐὰν μιλήσετε ἄσχημα, θὰ σὰς μιλήσῃ ἄσχημα καὶ ὁ ἀντίλαλος. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ἂν εἴστε εὐγενικοὶ ἑσεῖς, θὰ εἶναι εὐγενικοὶ καὶ οἱ ἄλλοι μαζί σας.

»Τὸ νὰ ξέρετε νὰ χαιρετᾶτε εἶναι σπουδαία υπόθεση. Σὰς συμβουλεύω νὰ ἔχετε στὸ χαιρετισμὸ τὴ φυσικότητα, πού ἔχουν τὰ Ἑλληνόπουλα τῆς ἐπαρχίας. Ὡ, νὰ τὰ δῆτε πόσο εὐγενικὰ χαιρετοῦν καὶ τί λεπτότητα ἔχουν μὲ τοὺς γνωστούς καὶ τοὺς ἀγνώστους. Σὰς λένε «καλημέρα», χωρὶς νὰ σὰς ἔχουν ξαναδεῖ ποτέ. Σὰς δείχνουν τὴν καλή τους διάθεση. Μιὰ τέτοια συνήθεια μπορούσατε νὰ τὴν ἔχετε κι ἑσεῖς ἐδῶ στὸ σχολεῖο, πού εἴστε μιὰ οἰκογένεια.

»Μερικὰ παιδιά συνηθίζουν νὰ γράφουν στοὺς τοίχους ἢ στοὺς κοινόχρηστους χώρους. Αὐτὰ τὰ παιδιά πρέπει νὰ ξέρουν, ὅτι ἡ ζωὴ σὲ μιὰ κοινότητα — εἴτε χωρὶς εἶναι εἴτε πόλη εἴτε σχολεῖο — ἔχει ὀρισμένες ὑποχρεώσεις.

»Μιὰ μεγάλη ὑποχρέωση εἶναι νὰ σέβετε τὴν περιουσία τῶν ἄλλων. Τὰ τζάμια τοῦ σχολείου, οἱ πινακίδες τῆς τροχαίας, οἱ κοινόχρηστοι χώροι ἀνήκουν σὲ ὅλους μας. Ὅλοι μαζί καὶ ὁ καθένας χωριστὰ

ἔχομε καθήκον νὰ φροντίζωμε γιὰ τὴ νοικοκυρεμένη τους ἐμφάνιση.

»Ἡ καθαριότητα σ' ἓνα χωριὸ ἢ σὲ μιὰ πόλη δείχνει τὴν ἀνατροφή καὶ τὸν πολιτισμὸ τῶν κατοίκων τους. Ἡ καθαριότητα εἶναι μισὴ ἀρχοντιά. Ἀκόμα περισσότερο πρέπει νὰ εἶναι καθαροὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ ἢ τῆς πόλης· δηλαδή, ὅλοι ἐμεῖς.

»Δὲν εἶναι ὠραῖο πράγμα οἱ λεκέδες στὰ ροῦχα, τὰ κομμένα κουμπιὰ στὰ φορέματα καὶ στὰ πουκάμισα, τὰ λυμένα κορδόνια παπουτσιῶν. Δὲν ἐπιτρέπονται φαγωμένα νύχια, βρώμικα παπούτσια, ἀχτένιστα μαλλιά.

»Τὸ παιχνίδι τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῶν καλῶν τρόπων ἔχει πολλοὺς κανόνες, μὰ δὲν μπορούμε νὰ τοὺς μάθωμε ὅλους σὲ μιὰ ὥρα. Εἶμαι βέβαιος ὅτι τὸ σημερινὸ μάθημα θὰ τὸ βάλετε καλὰ στὸ μυαλό σας καὶ θὰ τὸ χρησιμοποιήσετε, ὅπως πρέπει.

»Τώρα ἐμπρός, τρέξτε στὴν αὐλὴ γιὰ τὸ διάλειμμα καὶ προσοχὴ στοὺς κανόνες, ὅπως εἶπαμε. Γιατὶ καὶ τὸ διάλειμμα ἔχει τοὺς κανόνες του.

—Μὰ τί κανονισμοὺς μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ διάλειμμα, κύριε; Ἐκεῖ παίζομε, εἶπε ὁ Δημήτρης.

—Καὶ ὅμως ἀπὸ τὸ παιχνίδι καταλαβαίνει κανεὶς ἀμέσως τὴν εὐγένεια καὶ τὸ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ. Θέλετε νὰ σᾶς πῶ ἓνα μυστικό; Τὸν πρῶτο καιρὸ, ποὺ δὲ σᾶς ἤξερα, στάθηκα μιὰ μέρα στὴν πόρτα καὶ σᾶς παρακολούθησα τὴν ὥρα τοῦ διαλείμματος. Ἀμέσως κατάλαβα τὰ ἐλαττώματα μερικῶν παιδιῶν καὶ τὰ προτερήματα μερικῶν ἄλλων.

—Δηλαδή, κύριε;

—Κάποιος ἀπὸ σᾶς ἔφαγε γλυκὸ κι ἔριξε τὸ χαρτί στὴν αὐλὴ. Κάποιος ἄλλος ἔτρωγε φιστίκια καὶ πετοῦσε τὰ σόφλια κάτω. Ἕνας ἄλλος ἔσπρωξε τοὺς συμμαθητές του καὶ δὲ ζήτησε οὔτε συγγνώμη. Καὶ κάποιος ἀκόμα ἔκοψε ἓνα κλαδάκι ἀπὸ τὸ πεῦκο.

—Ποιοὶ ἦταν, κύριε;

—Αυτό δὲν ἔχει σημασία. Σημασία ἔχει ὅτι ὅλοι ἀναγνωρίζετε ὅτι αὐτὰ δὲν εἶναι σωστὰ πράγματα. Τὸ ξέρουν κι ἔχουν κιόλας μετανοιώσει. Μὰ σὰς παρακαλῶ καὶ πάλι νὰ προσέχετε στὸ διάλειμμα, νὰ μὴν ξεφωνίζετε χωρὶς λόγο, νὰ μὴν καταστρέφετε τὸ σχολεῖο σας καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴν κάνετε ζαβολιές στὸ παιχνίδι!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Σὲ ποιὸ μάθημα δίνει μεγάλη σημασία ὁ δάσκαλος; Τί κανόνες ἔχει αὐτὸ τὸ μάθημα; Τί τοῦ ἔλεγε ἡ μητέρα του; Πῶς μᾶς φέρνονται οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι; Τί πρέπει νὰ σεβόμαστε; Τί εἶναι ἡ καθαριότητα; Ἔχει τὸ διάλειμμα κανονισμούς; Ξέρετε νὰ πῆτε μερικούς; Νὰ πῆς τοὺς κανονισμούς πού πρέπει νὰ κρατᾶς στὴν ἐκκλησία καὶ στὴν ἐκδρομὴ.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Τί πρέπει νὰ λέμε, ὅταν ζητοῦμε μιὰ χάρη;
- 2) Τί πρέπει νὰ λέμε, ὅταν μᾶς ἔκαμαν κάτι καλὸ ἢ ὅταν μᾶς χάρισαν κάτι;
- 3) Τί πρέπει νὰ λέμε, ὅταν — χωρὶς νὰ τὸ θέλωμε — σπρώξωμε ἢ ἐνοχλήσωμε κάποιον;
- 4) Τί πρέπει νὰ κάνωμε, ὅταν θέλωμε νὰμποῦμε σ' ἓνα γραφεῖο;
- 5) Τί πρέπει νὰ κάνωμε, ὅταν φταρνιζόμαστε ἢ ὅταν βήχωμε;
- 6) Νὰ συμπληρώσης τί δὲν εἶναι σωστὸ νὰ κάνωμε:
Νὰ βάζωμε τὸ χέρι στὴν.....
Νὰ χασμουριόμαστε μὲ τὸ στόμα.....
Νὰ γράφωμε στοὺς.....
Νὰ λερώνωμε τὴν.....
Νὰ μασοῦμεμπροστὰ σὲ μεγαλύτερο.

56. Η ΑΝΟΙΞΗ

‘Η άνοιξη έρχεται και μās βρίσκει με μικρά άθόρυβα βήματα. Άπό πού έρχεται; Δεν ξέρω.

“Ένα πρωί, καθώς πηγαίνεις στο σχολείο, αισθάνεσαι ότι τó παλτό σου σε βαραίνει. Τό βγάζεις, τó κρατās στα χέρια, μās και πάλι ζεσταίνεσαι. ‘Η ζέστη έρχεται από μέσα σου.

Αυτό είναι τó πρώτο βήμα πού κάνει ή άνοιξη, για να μās πλησιάση.

Τό άλλο πρωί κάνει και πάλι κρύο. Μās, κοιτάζοντας τó δέντρο τής αύλης, βλέπεις στο σκελετωμένο κορμό του φυτρωμένα μπουμπούκια. Πώς ξεφύτρωσαν αυτά τὰ καινούρια μικρά θαύματα; Διπλωμένα τὰ μικρά φυλλαράκια περίμεναν τήν πρώτη άνοιξιάτικη άχτίνα, για να ζεσταθούν και να βλαστήσουν.

Αυτό είναι τó δεύτερο βήμα πού κάνει ή άνοιξη, για να μās βρῆ.

Τό τρίτο πρωί άκοϋς τó καναρίνι να κελαηδῆ σαν τρελό. Δεν τó χωράει τó κλουβί του. Στο μπαλκόνι έχεις επισκέψεις. Τὰ χελιδόνια γύρισαν από τις χειμω-

νιάτικες διακοπές τους και διηγοῦνται πῶς τὰ πέρασαν στὶς μακρινὲς χώρες ποὺ πῆγαν. Οἱ χαρούμενες λαλιές τους εἶναι ἓνα ἀκόμα μήνυμα ποὺ στέλνει ἡ ἄνοιξη, πρὶν ἔρθῃ.

“Ἄν βρεθῆς στὴν ἐξοχή, νιώθεις τὸν ἄνεμο ἐλαφρὸ καὶ χλιαρό. “Ἐνα μεγάλο ἀναστάτωμα ξεσηκώνει τὴ φύση. Τὰ σκουληκάκια βγάζουν τὸ κεφάλι τους ἀπὸ τὸ χῶμα. Τὰ πουλιὰ ψάχνουν νὰ βροῦν τὸ ταίρι τους. Φοροῦν τὰ πλούσια φανταχτερά τους φτερώματα καὶ τραγουδοῦν τὰ πιὸ γλυκά τους τραγούδια.

“Ἄλλα χτίζουν τὶς φωλιές τους. Οἱ πελαργοὶ νοικιάζουν τὶς στέγες καὶ τὰ καμπαναριά τῶν ἐκκλησιῶν. Οἱ κουκουβάγιες τοὺς κορμούς τῶν κουφαλιασμένων δέντρων. Τὰ χελιδόνια μὲ ξερὴ λάσπη καὶ ἄχυρα κάνουν τὴν κούνια τῶν παιδιῶν τους στὸ γείσο τῆς σκεπῆς καὶ στὰ μπαλκόνια.

Τώρα πιά εἶναι ὀλοφάνερο ὅτι πλησιάζει ἡ ἄνοιξη.

“Ὅταν δῆς τὸν οὐρανὸ νὰ χαμογελά μὲ τὸ πιὸ γαλανό του χαμόγελο καὶ νὰ παίξῃ μὲ τὶς κορυφές τῶν βουνῶν, ἡ ἄνοιξη εἶναι πολὺ κοντά.

“Ὅταν τὸ ἀεράκι μπαίνη τὰ βράδια ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, φέρνοντας μιὰ μυρωδιὰ ἀπὸ ἀνοιγμένα λουλούδια, τότε ἡ ἄνοιξη ἔχει ἔρθῃ. Εἶναι ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Μποροῦμε νὰ τὴ δοῦμε ἀπὸ τὸ παράθυρό μας.

Εἶναι μιὰ ὀμορφὴ νεράιδα μὲ καταγάλανα μάτια. Φορᾶ φουστάνι κεντημένο μὲ λουλούδια τοῦ ἀγροῦ καὶ τοῦ κάμπου. Τὰ γοβάκια τῆς εἶναι πράσινα καὶ μαλακὰ σὰν τὴν καινούρια χλόη τῶν λιβαδιῶν. Στὰ χέρια τῆς κρατᾶ ἓνα μαγικὸ ραβδάκι. “Ὅ,τι ἀγγίζει, παίρνει ζωὴ καὶ χρῶμα.

Ἦρθε ἡ ἄνοιξη! Τὸ λέει ἡ καρδιά μας. Τὸ φωνάζουν τὰ παιδιὰ, ποὺ δὲν ξέρουν ποιά λουλούδια νὰ διαλέξουν. Μᾶς τὸ κουδουνίζουν τὰ χαρούμενα κουδουνάκια τῶν προβάτων, ποὺ βγαίνουν νὰ βοσκήσουν στὴν ἐξοχή. Μᾶς τὸ τραγουδοῦ ἡ φλογέρα τοῦ βοσκοῦ.

Μπορῶ λοιπὸν κι ἐγὼ νὰ τραγουδήσω τὸ καινού-
ριο ποίημα ποῦ ἔμαθα:

Τραγουδῶ τὴν ἄνοιξη
μὲ τ' ὠραῖο ἀγέρι,
νὰ ῥθῃ νὰ μοῦ φέρῃ
πίσω τὰ πουλιά.

Τραγουδῶ τὴν ἄνοιξη
τὴ φωτολουσμένη,
φύση μαγεμένη
μὲς στὴν Πασχαλιά.

Τραγουδῶ τὴ θάλασσα
μὲ τὴν ἀμμουδιά της,
τὴ δροσιά ποῦ ὁ μπάτης
φέρει στὴ στεριά.

Τραγουδῶ τὸν κῆπο μας,
πού ῥθε, ἅγια ὦρα,
νὰ στολίσῃ δῶρα
τὴν τριανταφυλλιά.

Τραγουδῶ τὸν Πλάστη μας,
πού ὅλα τὰ ὁμορφαίνει
καὶ τὴ γῆ θερμαίνει
μὲς στὴν ἀγκαλιά.

Τὸ ποίημα εἶναι τοῦ Χρ. Κουλούρη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιό είναι τὸ πρῶτο βῆμα τῆς ἀνοιξης; τὸ δεύτερο; τὸ τρίτο; Τί νιώθει, ὅταν βρεθῆς στὴν ἐξοχή; Τί φοροῦν τὰ πουλιά; Πῶς εἶναι ὁ οὐρανός; Τί μπαίνει τὰ βράδια ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο; Ποιὸς ἄλλος φωνάζει ὅτι ἤρθε ἡ ἀνοιξη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς ταιριαστὰ ἐπίθετα γιὰ τὴ λέξη ἀνοιξη.
- 2) Νὰ βρῆς παροιμίες ποὺ νὰ ἔχουν μέσα τὴ λέξη ἀνοιξη καὶ τοὺς τρεῖς μῆνες ποὺ τὴν ἀποτελοῦν, δηλαδὴ τὸ Μάρτη, τὸν Ἀπρίλη καὶ τὸ Μάιο.

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ δώσης μιὰ δική σου περιγραφή γιὰ τὴν ἀνοιξη.

57. ΤΑ ΧΩΡΙΟΥΔΑΚΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΞΩΚΛΗΣΙΑ

Τώρα, κάθε Σαββατοκύριακο πηγαίνομε καὶ μιὰ ἐκδρομὴ. Πρῶτος καὶ καλύτερος ὁ παππούς. Φυσιολάτρης καὶ πεζοπόρος. Μᾶς ζητᾶ νὰ τὸν κατεβάζωμε στὰ χωριά, γιὰ νὰ κάθεται νὰ κουβεντιάζη. Πιάνει πάντα κουβέντα μὲ τὸ δάσκαλο, μὲ τὸν παπὰ ἢ μὲ τὸν πρόεδρο τῆς κοινότητας.

Πῶς τοῦ ἀρέσει νὰ πίνη καφεδάκι στὸ καφενεῖο τοῦ χωριοῦ κάτω ἀπὸ τὸ πεῦκο ἢ τὸν πλάτανο! Καὶ ὅταν ὑπάρχῃ πηγὴ καὶ τὸ νερὸ χοχλακίζη καὶ χοροπηδᾷ σὰν ἄταχτο παιδί, ὁ παππούς πίνει νερὸ καὶ δροσίζει τὸ μέτωπό του.

—'Εδῶ σ' αὐτὰ τὰ μικρὰ χωριὰ ἀκουῖς νὰ χτυπᾶ ἡ καρδιά τῆς Ἑλλάδας, μᾶς λέει. 'Εδῶ εἶναι ἡ γνήσια ἐλληνικὴ ζωὴ.

Μπαίνει πάντα στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ χωριοῦ. Κάνει τὸ σταυρὸ του καὶ προσεύχεται. Ἀνάβει κερὶ, ρωτᾷ τὴν ἐκκλησάρισσα πότε ἔγινε ἡ ἐκκλησίᾳ καὶ στέκει μὲ θαυμασμὸ μπροστὰ σ' ἓνα ξυλόγλυπτο τέμπλο ἢ σ' ἓνα ἀσημένιο κηροπήγιο ἢ στὴν εἰκόνα ἑνὸς Ἀγίου.

“Υστερα τρέχει νὰ βρῆ τὸ σχολεῖο. Χαίρεται, ὅταν βλέπη καινούρια θρανία, βιβλία καὶ ὄργανα φυσικῆς.

Τοῦ ἀρέσει ἀκόμα πολὺ ν' ἀγοράζῃ ὅ,τι ἔχει ὁ τόπος. Ἄλλου σύκα, ἄλλου ροδάκινα καὶ μῆλα, ἄλλου αὐγὰ καὶ κούμαρα, ἄλλου χόρτα, ἄλλου κάστανα.

—Εἶναι πιὸ νόστιμα στὸν τόπο τῆς παραγωγῆς τους, μονολογεῖ.

Μὰ πιὸ πολὺ ἀπ' ὅλα τρελαίνεται γιὰ τὰ ξωκλήσια. Μᾶς παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πᾶμε. Μᾶς ἔχει μάθει κι ἓνα τραγουδάκι ποὺ τὸ τραγουδοῦμε ὅλοι μαζί, καθὼς ἀνηφορίζομε τὴν πλαγιά.

Εἰς τὸ βουνὸ ψηλὰ ἐκεῖ
εἶν' ἐκκλησίᾳ ἐρημικῆ.
Τὸ σήμαντρό της δὲ χτυπᾶ,
δὲν ἔχει ψάλτη οὐδὲ παπᾶ.

Δὲν ἔχομε ἀφήσει κανέναν Ἀγιο, ποὺ νὰ μὴν τοῦ ἀνάψαμε κερᾶκι. Ὁ Ἄι-Γιώργης, οἱ Ταξιάρχες, ὁ προφήτης Ἡλίας μᾶς περιμένουν μὲ χαρὰ. Ὅπως περιμένουν μὲ χαρὰ ὅποιοιδήποτε περαστικὸ διαβάτη. Προσκυνᾶμε τὶς ξεθωριασμένες εἰκόνες καὶ ἀνάβομε κερᾶκια στὸ μοναδικὸ μανουάλι.

Μιὰ φορὰ τύχαμε καὶ σ' ἓνα πανηγύρι. Ὅλο τὸ χωριὸ εἶχε ἀνέβει στὸ ξωκλήσι, ποὺ εἶχε βάλει τὰ καλά του, γιατί γιόρταζε ὁ Ἀγιος.

Μοσχοβολοῦσε τὸ λιβάνι. Οἱ ἀσβεστωμένοι τοῖχοι ἔφεγγαν καὶ τὰ πρόσωπα στὰ εἰκονίσματα χαμογε-

λουσαν. Ψαλτάδες και παπάδες λειτουργούσαν με δυνατές φωνές.

“Εξω στο γρασίδι είχαν άπλώσει τιςπραμάτειες τους οί γυρολόγοι. Πουλοῦσαν ροκάνες, σβούρες, σφυρίχτρες, καραμούζες και κάθε λογής φτηνά παιχνίδια. Πιό πέρα ἔψηναν καλαμπόκια. Και δίπλα ἕνας σουβλατζής φώναζε χτυπώντας μιὰ κουδούνα: «Περάστε, κύριοι, περάστε, ἔδω τὰ ὠραία, τὰ ζεστά, τὰ νόστιμα σουβλάκια!».

Και τί δὲ βλέπομε σ' αὐτὲς τὶς ἐκδρομὲς μας. “Ελατα πράσινα, σκουρα και λυγερά. Κορυφὲς ἐπιβλητικές, ἄλλες γυμνές, ἄλλες φουντωμένες. Ρεματιὲς βουερὲς πού ἀντιλαλοῦν, θαρρεῖς, τὶς φωνὲς τῆς νῆς...

‘Ανάμεσα σ' αὐτὲς τὶς ὠραίες εἰκόνες τὰ σπιτάκια τοῦ χωριοῦ τὸ μεσημέρι μοιάζουν σὰ μικρὰ παιδιά, πού τὰ πῆρε στὴν ἀγκαλιά του ὁ ὕπνος. Πού και πού συναντᾶς καμιά κοπέλα νὰ κουβαλᾶ νερὸ ἢ κάποιον νὰ φέρνῃ τὰ ζῶα του νὰ τὰ δροσίση.

Μιλοῦμε μὲ τοὺς ζευγολάτες, ποὺ δουλεύουν μερόνυχτα στὸν κάμπο. Συναντοῦμε τσοπάνηδες, ποὺ ἀπόκαμαν τὸ ἀπομεσήμερο καὶ παρατῆσαν τὴ φλογέρα. Κόβομε βατόμουρα, ξινόμηλα καὶ ἡμερώνομε τὸ μαντρόσκυλο ποὺ μᾶς γαβγίζει.

Ἄλλες φορές ἀνεβαίνομε σὲ μαυροσυκιές, ποὺ φυτρώνουν πλαγιαστὰ στοὺς τοίχους τῶν περιβολιῶν, καὶ τρῶμε σύκα.

Στὰ τρίστρατα βάζομε κλῆρο πρὸς τὰ ποῦ νὰ πᾶμε.

Καὶ οἱ μέρες αὐτὲς περνοῦν σὰν ὄνειρο καὶ εἶναι ζωντανὲς καὶ γεμάτες πατρίδα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς ἀγαπᾷ περισσότερο ἀπ' ὅλους τὶς ἐκδρομὲς μὲ τὸ αὐτοκίνητο; Μὲ ποιὸς κουβεντιάζει στὰ χωριά; Τί τοῦ ἀρέσει νὰ κάνη; Τί προσέχει στὰ σχολεῖα; Τί γινόταν στὸ πανηγύρι; Τί ἄλλο βλέπουν σ' αὐτὲς τὶς ἐκδρομὲς τὰ παιδιὰ καὶ τί κάνουν; Μήπως μπορεῖς νὰ διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

Ὅταν λέμε κάτι χαϊδευτικὰ ἢ ὅταν κάτι εἶναι πολὺ μικρό, χρησιμοποιοῦμε μιὰ καινούρια κατάληξη στὴν ἀρχικὴ λέξη, ποὺ τὴ λέμε **ὑποκοριστικὸ** ἢ **χαϊδευτικὸ**.

Π.χ. λέμε γάτα καὶ γατούλα, ψωμί καὶ ψωμάκι.

- 1) Νὰ βρῆς λοιπὸν τὰ ὑποκοριστικὰ τῶν λέξεων:
τραπέζι, σπίτι, κερὶ, παιδί, ἐκκλησία.
- 2) Πῶς λέμε τὸ μέρος, ὅπου διασταυρῶνονται δύο δρόμοι;
- 3) Πῶς λέμε τὸ σίδερο τῆς καμπάνας ποὺ τὴ χτυπᾷ καὶ βγάζει τὸν ἦχο;
- 4) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς σύνθετες λέξεις καὶ τὰ ἐπίθετα τῆς τελευταίας σελίδας.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Πῶς λειτουργεῖ ἓνα χωριό;
- 2) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὰ παιχνίδια τοῦ κειμένου καὶ νὰ πῆς - ἂν ξέρης - πῶς εἶναι τὸ καθένα.

58. ΤΟ ΧΩΡΙΟ ΜΟΥ

Δρομάκια, σπιτάκια,
κι αὐλὴ σὰ μανούλα,
πανώριο σχολειό μου
καὶ ἄσπρη ἐκκλησοῦλα,
χωριό μου!

Κορίτσια κι ἀγόρια
χαρὲς καὶ νυχτέρια,
καρδιὲς σὰν τὸν κάμπο
καὶ ρόζοι στὰ χέρια,
χωριό μου!

Μιὰ βρύση στὸ ρέμα
κι οἱ χουῖφτες ποτήρια,
στὸν ἥλιο ἀνοιγμένα
καρδιὲς παραθύρια,
χωριό μου!

Ἡ πίτα στὸ φοῦρνο
κρασί στὴν κανάτα,

τραγούδι στὰ χεῖλη
καὶ λόγια σταράτα,
χωριό μου!

Κώστας Καλαπανίδας

«Κουβέντα μὲ τ' ἄστρα»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Πῶς περιγράφει τὸ χωριό του ὁ ποιητής;
- 2) Μὲ ποιά λέξη τελειώνει κάθε στροφή;
- 3) Τί εἶναι οἱ φράσεις «αὐλὴ σὰ μανούλα», «καρδιὲς σὰν τὸν κάμπο»;
- 4) Γιατί ὑπάρχουν ρόζοι στὰ χέρια τῶν χωρικῶν;
- 5) «Λόγια σταράτα». Μὲ τὰ λόγια αὐτὰ τί θέλει νὰ δείξῃ ὁ ποιητής;
- 6) Ξέρεις κανένα ἄλλο ποίημα γιὰ τὸ χωριό;

59. Η 25η ΜΑΡΤΙΟΥ 1821

Ὁ παππούς, ἀντίθετα ἀπὸ τὴ γιαγιά μου, δὲ μᾶς λέει ποτὲ παραμύθια. Προτιμᾷ νὰ μᾶς διηγηθῆται ἀληθινὰ περιστατικὰ μέσα ἀπὸ τὴν ἱστορία μας. Καὶ πῶς μᾶς τὰ διηγεῖται! Ἐνάβει ὀλόκληρος! Ἄλλοτε ὑψώνει τὴ φωνή του καὶ γεμίζει παλικάριὰ τὸ δωμάτιο καὶ ἄλλοτε τὴ χαμηλώνει καὶ εἶναι σὰ ν' ἀκοῦς τὸν ἀέρα νὰ περνᾷ μέσα ἀπὸ τὶς χαραμάδες.

Ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάσταση τοῦ 1821 ζωντανεῖται μπροστὰ στὰ μάτια μας σὰν ἓνα ἀπίστευτο, ὑπέροχο παραμύθι. Ὁ παππούς μᾶς μιλᾷ γιὰ τὴ φλόγα τῶν

Ἑλλήνων πού δὲν ἔσβησε ποτέ, γιὰ τὴν πίστη τους
πού δὲ χάθηκε ποτέ, γιὰ τὴν παλικάριά τους καὶ τὸν
ἥρωισμό τους, πού χάρισε σ' ἐμᾶς τοὺς νεώτερους
τὸν ἐλεύθερο οὐρανὸ μας.

Καὶ ὁ παπποὺς διηγεῖται:

Πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια, τὴν ἴδια ἀκριβῶς ἡμέρα
— 25 Μαρτίου — ἓνας ἄγγελος σταλμένος ἀπὸ τὸ Θεὸ
παρουσιάστηκε στὴν Παναγία καὶ τῆς πρόσφερε ἓνα
λευκὸ κρίνο.

— Μαρία, τῆς εἶπε. "Ἐρχομαι ἀπὸ τὸ Θεό. Ἐσένα
διάλεξε μέσα ἀπ' ὅλες τὶς γυναῖκες, γιὰ νὰ φέρης στὸν
κόσμο τὸ γιό Του τὸ μοναδικό.

Ἡ Παναγία γονάτισε καὶ εἶπε:
— "Ἄς γίνῃ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Στις 25 Μαρτίου τοῦ 1821 ἡ Ἐλευθερία σὰν
ἄγγελος ἦρθε καὶ στάθηκε πάνω ἀπὸ τὴ σκλαβωμένη
Ἑλλάδα.

— Ἑλλάδα, τῆς εἶπε, ἔρχομαι ἀπὸ τὸ Θεό. Ἐσένα

διάλεξε γιά νά δείξης στούς λαούς τῆς γῆς τί μπορούν νά πετύχουν ἢ πίστη καί ἢ ἐλπίδα.

Οἱ “Ἕλληνες γονάτισαν καί εἶπαν:
—”Ἄς γίνη τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἦταν ἄνοιξη. Γέμισε ὁ τόπος χαμομήλια καί ἀγριολούλουδα. Ἡ ἄνοιξη ἀπλώθηκε, σὰ νά εἶχε φτερά, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο στὴ Στερεὰ καί ἀπὸ τὴ Στερεὰ στὴ Θεσσαλία. Βρέθηκε στὴ Μακεδονία, μπουμπούκιασε τὰ δέντρα, πῆγε στὰ νησιά μας καί κατηφόρισε πρὸς τὴν ὀμορφὴ Κρήτη. Μαζὶ μὲ τὴν ἄνοιξη φούντωσε καί ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάσταση.

—Ἐλευθερία ἢ θάνατος! φώναζαν οἱ ἄνθρωποι, τὰ βουνά, οἱ θάλασσες καί οἱ στεριές τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

—Μὰ εἶχαμε ὄπλα; Πῶς πολεμούσαμε;

—Εἶχαμε καριοφίλια καί γιαταγάνια στὴ στεριά. Εἶχαμε δαυλοὺς στὴ θάλασσα. Μὰ εἶχαμε γιά ὄπλο πολῦτιμο τὴν πίστη μας, ἀπαντᾷ ὁ παπποὺς καί συνεχίζει:

Στὰ Δερβενάκια, ἓνας μικρὸς χωρικὸς στεκόταν καί χάζευε τὴ μάχη.

—Τί εἶσαι, ὄρῃ “Ἕλληνα; τὸν ρώτησε ὁ Κολοκοτρώνης.

—Βοσκός.

—Καί γιατί δὲν πολεμᾷς;

—Δὲν ἔχω ἄρματα.

—Καί ἡ γκλίτσα ὄπλο εἶναι, “Ἕλληνα! Πάρτην καί πῆγαινε μ’ αὐτὴν νά πολεμήσης.

”Ἐτσι γράφτηκε αὐτὸ τὸ θαυμάσιο παραμῦθι ποὺ μᾶς διηγεῖται ὁ παπποὺς καί ποὺ θαυμάζουν ὅλοι οἱ λαοί. Τὸ παραμῦθι τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ ἔθνους.

—”Ὅταν σημάνουν οἱ καμπάνες γιά τὴ μεγάλη γιορτὴ, μᾶς λέει ὁ παπποὺς, ὅλοι οἱ “Ἕλληνες πρέπει νά θυμηθοῦμε τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ποὺ μὲ τίς θυσίες τους μᾶς ἔδωσαν τὴ σημερινή μας πατρίδα.

»Νὰ θυμηθοῦμε τὸ Ρῆγα Φεραῖο, ποὺ ἔσπειρε τὴν ἐλπίδα στὶς καρδιές τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ τραγούδια του.

»Νὰ θυμηθοῦμε τοὺς κλέφτες, πού ἔζησαν μιὰ δύσκολη καὶ σκληρὴ ζωὴ ὅλα τὰ μαῦρα χρόνια τῆς σκλαβιάς ἐπάνω στὰ βουνὰ τραγουδώντας:

«Μαῦρη ζωὴ πού κάνουμε ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!

Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε!
'Ὀλημερίς στὸν πόλεμο, τῆ νύχτα караούλι».

»Νὰ θυμηθοῦμε τὸν Κολοκοτρώνη, τὸν Καραϊσκάκη, τὸν Μπότσαρη καὶ τὸν Ἄνδρουτσο, τὸ Διάκο καὶ τὸν Παπαφλέσσα.

»Νὰ θυμηθοῦμε τὶς Σουλιώτισσες, πού πέθαναν χορεύοντας καὶ τραγουδώντας.

«Ἐχε γειά, καημένε κόσμε, ἔχε γειά, γλυκιὰ ζωὴ.
Κι ἐσὺ δύστυχη πατρίδα. ἔχε γειά παντοτινὴ».

«Ὅλα αὐτὰ τ' ἀπίστευτα γεγονότα περνοῦν ἀπὸ τῆ σκέψη μας καὶ μᾶς δίνουν νὰ καταλάβωμε ποῖο εἶναι τὸ μεγαλεῖο αὐτῆς τῆς διπλῆς ἀνοιξιὰτικῆς γιορτῆς. Καὶ καταλαβαίνομε ἀκόμα γιατί ὁ παππούς μου δὲ μᾶς λέει παραμῦθια. Ὅταν ἡ ἱστορία μας ἔχη σὲ κάθε τῆς σελίδα ἡρωισμούς, πού μοιάζουν ἀπίστευτα παραμῦθια, τί μᾶς χρειάζονται οἱ μάγισσες, τὰ βασιλόπουλα καὶ οἱ νεραίδες;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί προτιμᾶ νὰ διηγῆται στὰ παιδιὰ ὁ παππούς; Τί ἔγινε στὶς 25 Μαρτίου, τὴν ἡμέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ; Τί ἔγινε στὶς 25 Μαρτίου τοῦ 1821; Τί φώναζαν οἱ ἐπαναστατημένοι Ἕλληνες; Θυμᾶσαι τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Κολοκοτρώνη μὲ τὸ βοσκό; Ποιοὺς πρέπει νὰ θυμόμαστε αὐτὲς τὶς μέρες; καὶ γιατί;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου ποῦ βρίσκονται ἡ Ἁγία Λαύρα καὶ τὰ Δερβενάκια. Νὰ δείξης ἀκόμα τὴ Στερεὰ Ἑλλάδα, τὴν Πελοπόννησο, τὴν Κρήτη, τὴ Μακεδονία καὶ τὴ Θεσσαλία.
- 2) Νὰ πῆς λίγα λόγια γιὰ ἓναν ἥρωα τῆς ἐπανάστασεως.

60. Ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ

“Ένας λεβέντης περπατεί
καὶ τρέμει ἢ γῆς, ὅπου πατεῖ.

Φεσάκι κόκκινο φορεῖ
καὶ φουστανέλα γιορτερή.

Ἄραδ’ ἀστράφτουν τὰ φλουριά
καὶ τὰ τσαπράζια τὰ βαριά.

Κρατεῖ ντουφέκι στὸ πλευρὸ
καὶ τὸ μουστάκι ἔχει στριφτό.

Μ’ ἀστήθι ὀλάνοιχτο, φαρδὺ
περνᾶ καὶ ψιλοτραγουδεῖ

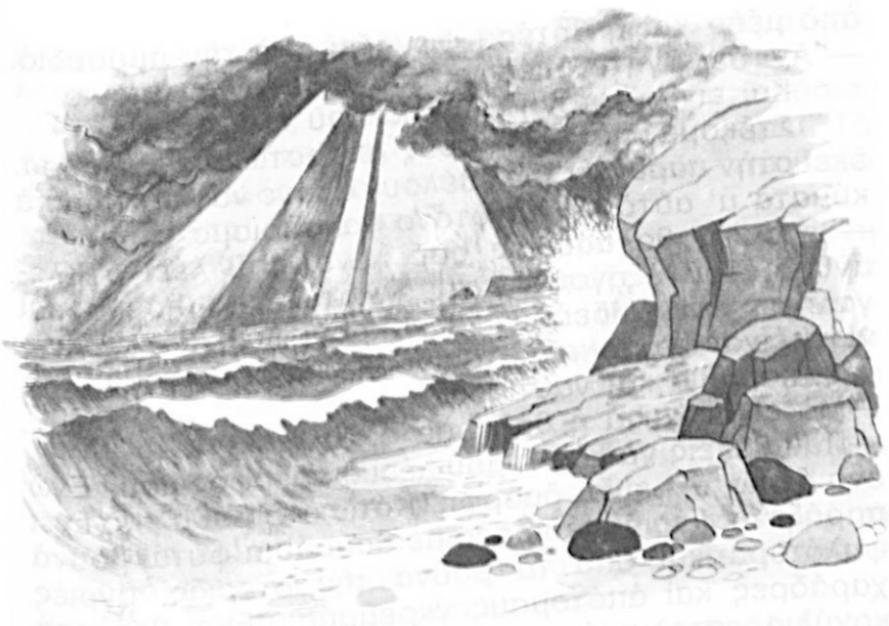
τὴν ἄνοιξη, τὴ λευτεριά,
τὴ νιότη καὶ τὴ λεβεντιά.

Χάρης Σακελλαρίου

«Σπίνοι καὶ καρδερίνες»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἄρεσε στὸ ποίημα αὐτό;
- 2) Γιατί τρέμει ἢ γῆς, ὅπου πατεῖ ὁ λεβέντης;
- 3) Τί εἶναι τὰ τσαπράζια; τὸ λημέρι;

61. ΘΥΜΟΥΜΑΙ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

Και μέσα στο καταχείμωνο ακόμα θυμούμαι... τή θάλασσα. Έκει πού λύνω τὰ προβλήματά μου ἢ ἐκει πού μελετῶ ἓνα ποίημα, ἔξαφνα ἔρχεται στή θύμησή μου μέ τή γαλανή της φορεσιά.

Ἄχ, λέω, πότε θά τελειώσουν τὰ μαθήματα νά τρέξω μέ πηδήματα νά βουτήξω στὰ ζεστά της νερά. Νά φωνάξω: «Θάλασσααα! Θάλασσααα!». Καί νά μοῦ ἀπαντήσουν τὰ κύματα καί νά μέ φωνάξουν μέ τ' ὄνομά μου. «Τί θέλεις; Ἐδῶ εἴμαστε, Παναγιώτη!».

Τὰ καλοκαίρια πηγαίνομε πάντα ἓνα μήνα στή θάλασσα, γιατί μᾶς κάνει καλό. Τό δέρμα μας μαυρίζει καί τό σῶμα μας παίρνει τό χρῶμα τῆς σοκολάτας. Ἄρχιζομε μ' ἓνα πεντάλεπτο μπάνιο, πού γίνεται δεκάλεπτο τήν ἄλλη μέρα, κι ἔτσι βῆμα βῆμα τήν πλησιάζομε ὅλο καί πιό πολύ. Στό τέλος δέ βγαίνομε

ἀπὸ μέσα καὶ ἡ μητέρα φωνάζει ἀπὸ τὴν ἀμμουδιά.
—“Ἄν δὲ βγῆτε ἀμέσως, αὔριο δὲν ἔχει μπάνιο.

Καὶ εἶναι ἡ μόνη φοβέρα πού πιάνει.

Στέκομαι πολλές φορές μπροστὰ στὴ θάλασσα, ἐκεῖ στὴν παραλία. Τί νὰ θέλουν ἄραγε νὰ μᾶς ποῦν τὰ κύματα μ’ αὐτὸ τὸ μονότονο νανούρισμά τους;

—“Ἱστορίες θαλασσινὲς σοῦ λένε, μοῦ λέει ὁ Κλεάνθης. Σοῦ ἐξηγοῦν γιατί ἄλλοτε εἶναι ἤσυχα καὶ γαλήνια καὶ χαϊδεύουν τὶς ἀκρογιαλιές καὶ ἄλλοτε γιατί εἶναι ἄγρια καὶ καταπίνουν στὰ βάθη τους βάρκες, καράβια καὶ ναυτικούς.

—Μὰ εἶναι κακιὰ ἡ θάλασσα ἢ καλή;

—Ποῦ θέλεις νὰ ξέρω; μοῦ λέει ὁ ἀδερφός μου. Ἐγὼ ἔνα ξέρω, ὅτι εἶναι ὁμορφη. Κάτω στὸ βυθὸ τῆς ἔχει παράξενα ψάρια, πεδιάδες μὲ θαυμάσια φυτὰ, βουνὰ ψηλότερα καὶ ἀπὸ τὰ βουνὰ τῆς στεριᾶς, ἄγριες χαράδρες καὶ ἀπότομους γκρεμούς. Ἐχει θεόρατα κοχύλια, στολισμένα μὲ γιρλάντες ἀπὸ κοράλια, σφουγγάρια χρωματιστὰ καὶ ἀχιβάδες μὲ μαργαριτάρια. “Ἐνα σοῦ λέω μὲ σιγουριά, γιατί τὸ ἔμαθα στὸ σχολεῖο. Ἡ θάλασσα εἶναι τρεῖς φορές μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν ξηρὰ καὶ κανονικὰ ἡ γῆ θὰ ἔπρεπε νὰ λέγεται θάλασσα καὶ ὄχι γῆ.

—Καὶ γιατί νὰ μὴ λέγεται θαλασσογῆ; ρώτησε τὸ Μαρινάκι, πού ἔδινε εὐκόλες λύσεις σὲ ὅλα τὰ προβλήματα.

—“Ἐ, ἐσὺ ἔτσι νὰ τὴ λές, τῆς εἶπε ὁ Κλεάνθης, πού ἔριξε ἓνα βότσαλο στὴν ἐπιφάνεια τοῦ νεροῦ.

“Ἐνας παράξενος κόσμος ζῆ καὶ κινεῖται μέσα στὴ θάλασσα. Στοὺς ὠκεανούς φιλοξενοῦνται τὰ κήτη: οἱ φάλαινες, τὰ δελφίνια, οἱ φώκιες. Στὰ πιὸ μεγάλα τῆς βάθης, ἐκεῖ ὅπου δὲν περνᾷ τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, καὶ μέσα στὴν τρομαχτικὴ σκοτεινιά, κυκλοφοροῦν φωτεινὰ ψάρια σὰν κινητὲς λαμπίτσες.

Τὰ φύκια εἶναι τὰ χορτάρια τῆς θάλασσας. Ἄλλα εἶναι μακρόστενα σὰν τὶς κορδέλες, πού βάζουν τὰ

κοριτσάκια στα μαλλιά τους, άλλα μοιάζουν με μαρουλόφυλλα, άλλα είναι πράσινα, κόκκινα, καφετιά.

“Ένας δύτες μπορεί να δει υποβρύχια λιβάδια, όπου βρίσκουν καταφύγιο χιλιάδες μικρά ψάρια. Τα φύκια άγκαλιάζουν τα ναυαγισμένα πλοία στο βυθό και τυλίγονται γύρω στους βράχους.

Τα μύδια, οί πεταλίδες, τὰ καβούρια, ή άνεμώνη είναι θαλασσινοί κάτοικοι με παράξενη ιστορία. Τα μύδια ζούν μέσα σε δύο όστρακα, οί πεταλίδες κολούν επάνω στους βράχους, τὰ καβούρια προχωρούν προς τά... πίσω και ή άνεμώνη, αν και είναι τόσο όμορφη, είναι αίμοβόρα και κακιά.

Οί άκτές είναι οί τραπεζαρίες, όπου τὰ θαλασσοπούλια στήνουν χαρούμενα τραπέζια. Οί γλάροι, τὰ γλαρόνια και οί λαρίδες γαζώνουν τόν ούρανό με τὸ έλαφρό τους πέταγμα. “Υστερα σὰ σαΐτες όρμουν βιαστικά και τσιμπούν κάποιο ψάρι.

Πόση κίνηση! Πόση φασαρία ως τὸ βράδυ!

“Όταν γείρη ό ήλιος, οί άνθρωποι βγαίνουν να δροσιστούν στις παραλίες. Οί βάρκες ξεμακραίνουν και μιὰ σειρά φωτάκια δείχνει τὸ δρόμο που παίρνουν. Πηγαίνουν για ψάρεμα.

Στὸ καλό, ψαράδες, στὸ καλό! Να γεμίσουν τὰ δίχτυα σας ψάρια. Να είναι καλή μαζί σας ή θάλασσα, ή πλατιά, ή μεγάλη!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Που πηγαίνουν τὰ παιδιά τὸ καλοκαίρι; Κάνει καλό ή θάλασσα; Τί υπάρχει στὸ βυθό της; Πόσες φορές είναι μεγαλύτερη από τὴ γῆ; Μπορείς να περιγράψεις τὸν κόσμο που ζῆ και κινείται μέσα της; Τί μπορεί να δει ένας δύτες; Τί γίνεται τὰ βραδάκια στις παραλίες; Μπορείς να διηγηθῆς με δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Πώς σχηματίζονται οί θάλασσες; Ποῦ χύνονται οί ποταμοί;
Πώς λέμε τὸ μέρος ποῦ χύνονται οί ποταμοί; Τί εἶναι ὠκεανός;
- 2) Ξέρεις κανένα νανούρισμα καὶ ποιό;
- 3) Νὰ ὑπογραμμίσῃς ὄλα τὰ ζῶα, τὰ ψάρια καὶ τὰ πουλιὰ ποῦ ὑπάρχουν στὸ κεφάλαιο καί, ἂν μπορῆς, νὰ φέρῃς εἰκόνες ἢ νὰ ζωγραφίσῃς ἢ νὰ πῆς κάτι γιὰ ἕνα ἀπ' αὐτά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὰ οὐδέτερα οὐσιαστικά μὲ κατάληξη -μα ποῦ προέρχονται ἀπὸ τὰ ρήματα:
ὕφαινω, σβαρνίζω, ἄλωνίζω, κλαδεύω, βοτανίζω.
Παράδειγμα: μπαλώνω-μπάλωμα.
- 2) Πότε λέμε «τὰ ἔκανε θάλασσα»;
- 3) Πώς λέγονται τὰ μυθικά τέρατα ποῦ ἦταν μισὰ γυναῖκες καὶ μισὰ ψάρια;
- 4) Πώς λέγεται τὸ μυθικὸ τέρας ποῦ ἦταν μισὸ ἄλογο καὶ μισὸ ἄνθρωπος;
- 5) Πώς λέγεται τὸ μυθικὸ φίδι μὲ τὰ ἔννεα κεφάλια ποῦ σκότωσε ὁ Ἡρακλῆς;

62. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟ ΝΕΟ ΚΑΡΑΒΙ

Χαιρετισμούς στὴ θάλασσα!
Στ' ἀκρογιάλια χαιρετισμούς!
Νά! σὲ στέριωσαν κιόλας. Σὲ βλέπω. Ξεκίνησες.
Φορτωμένο εἶσαι μὲ τὸ ξανθὸ σιτάρι, μὲ τὸ χρυσὸ
καλαμπόκι.
Φορτωμένο εἶσαι μὲ τὰ κίτρα καὶ τὰ πορτοκάλια,
ποῦ τὰ ἔθρεψεν ὁ ἥλιος.

Στὴν πλώρη ἔχεις τὸ σταυρό. Στὴν πρύμνη ἔχεις τὸ βαγγέλιο.

Κι ἀνάμεσα ἔχεις τὴν Παναγιὰ Παρθένα μὲ τὸ καντήλι τῆς ἀναμμένο.

Ἄσπροι γλάροι σ' ἀκολουθοῦνε. Ἀπάνω στὰ κατάρτια σου ξεκουράζονται.

Ἄσπρα χωριὰ σὲ βλέπουν ἀπὸ πράσινους λόφους.

Ἄσπρες ἀκρογιαλιές παρακαλοῦν νὰ πᾶς ν' ἀράξης.

Μάνες κι ἀδερφές φωνάζουν νὰ σταθῆς νὰ πάρῃς χαιρετίσματα.

Τὰ κύματα πηδοῦν ἀπάνω σου σὰν ἄλογα μ' ἄσπρη χαίτη.

Οἱ μαῦροι κάβοι καρτεροῦν νὰ σὲ ἀρπάξουν. Μὰ οἱ ναῦτες ἔχουν σκαλώσει στὰ σκοινιά. Ὁ καπετάνιος εἶναι παλικάρι.

Σὰν τὸ δελφίни, ποὺ σ' ἀκολουθεῖ, χορεύεις ἀπάνω στὴν πράσινη θάλασσα.

Θὰ φτάσης! Θὰ φτάσης!

Καὶ θ' ἀράξης ἀνάμεσα στὰ πολλὰ κατάρτια.

Χαιρετισμοὺς νὰ πῆς στὰ μεγάλα λιμάνια.

Χαιρετισμοὺς στὴν Πόλη νὰ πῆς!

Πάντα καλὸς νὰ εἶναι ὁ γυρισμὸς σου. Πάντα νὰ φέρῃς θησαυροὺς. Μαῦρο μαντίλι νὰ μὴ φορεθῇ γιὰ σένα.

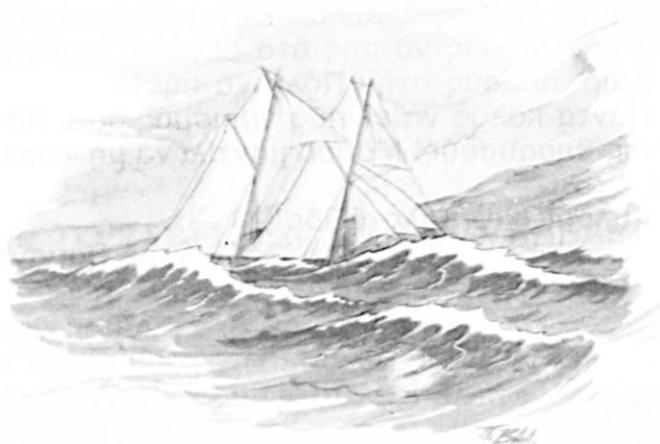
Καλορίζικο! Καλοτάξιδο!

Ζαχ. Παπαντωνίου

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Ὁ Ζ. Παπαντωνίου τὸ λέει τραγούδι, ἀλλὰ δὲν εἶναι τραγούδι. Εἶναι πεζοτράγουδο. Συζητήστε στὴν τάξη τί εἶναι τὸ πεζοτράγουδο.

- 2) Μὲ τί εἶναι φορτωμένο τὸ καράβι;
- 3) Τί τοῦ κάνουν οἱ γλάροι, τὰ χωριά, οἱ ἀκρογιαλιές, οἱ μάνες κι ἀδερφές, τὰ κύματα, οἱ κάβοι;
- 4) Μὲ τί τὸ παρομοιάζει ὁ ποιητής;
- 5) Τί εἶναι οἱ κάβοι καὶ ποιούς κάβους ὁ ποιητής τοὺς λέει μαύρους;
- 6) Τὸ καράβι ἔχει τὰ θάρρη του στὴ θεϊκὴ δύναμη. Καὶ σὲ τί ἄλλο;
- 7) Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ Πόλη ποὺ ὁ ποιητής τὴ γράφει μὲ κεφαλαῖο;
- 8) Συζητήστε στὴν τάξη γιὰ τὸ Ζαχαρία Παπαντωνίου.

63. Η ΠΕΣΤΡΟΦΑ

—Τί καλό θά φάμε σήμερα; ἦταν ἡ πρώτη ἐρώτηση τοῦ πατέρα πού γύρισε πεινασμένος ἀπὸ τὸ γραφεῖο.
—“Ἐνα πρωτότυπο φαγητό, εἶπε χαμογελαστή ἡ μητέρα.

—Γιὰ ν’ ἀκούσωμε!

—Τηγάνισα πέστροφες! Τίς εἶδα στὸ ἰχθυοπωλεῖο σπαρταριστὲς καὶ ἀσημένιες καὶ σκέφτηκα: «Δὲν παίρνω ψάρια γιὰ σήμερα;» — «Πάρτε, κυρία, μοῦ εἶπε κι ὁ ψαράς. Εἶναι φρέσκες. Πάρτε νὰ δοκιμάσετε καὶ δὲ θὰ μετανιώσετε!»

—“Ἐκανες πολὺ καλά, συμφώνησε ὁ πατέρας. Πρέπει νὰ εἶναι πραγματικὰ φρέσκες. Ξέρω ὅτι φορτώνονται ἀπὸ τὸ βράδυ μέσα σὲ τελάρια καὶ ἀπὸ τὸ ἰχθυοτροφεῖο βρίσκονται τὴν ἄλλη μέρα πρῶι πρῶι στὶς διάφορες ψαραγορές.

“Ὅσο τρώγαμε, ἐγὼ σκεφτόμουν:

—Τί ώραία θὰ ἦταν νὰ ἤμουν πέστροφα καὶ ν' ἀνηφορίζω τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ. Νὰ πηδοῦσα τὰ ἐμπόδια σὰν ἀθλητῆς καὶ νὰ μὲ χειροκροτοῦσαν ὀλόγυρα τὰ ὑδρόβια φυτά!

Ἄν ἤμουν ψάρι, θὰ ζοῦσα κάτω ἀπὸ τὰ νερά σ' ἓναν κόσμον γεμάτον σιωπὴν καὶ ὁμορφίαν. Τὸ σῶμα μου θὰ ἦταν προφυλαγμένον μὲ μιὰν ἀρματωσίαν ἀπὸ λέπια, ποὺ θὰ ἦταν τοποθετημένα πάνω μου σὰν τὰ κεραμίδια στὴ σκεπή.

Οἱ ἄλλοι θὰ μ' ἔβλεπαν ν' ἀνοίγομαι ἀδιάκοπα τὸ στόμα μου καὶ θὰ νόμιζαν ὅτι βαριέμαι τόσο πολὺ, ποὺ δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω τὰ χασμουρητά μου. Μὰ στὴν πραγματικότητα τὰ χασμουρητά αὐτὰ θὰ ἦταν ἡ ἀναπνοή μου. Θὰ κατάπινα λίγα νεράκι καὶ τ' ὀξυγόνο θὰ περνοῦσε ἀπὸ τὰ βράγχια σ' ὅλο μου τὸ σῶμα καὶ θὰ μὲ κρατοῦσε στὴ ζωή.

—Τὸ μεγάλο ψάρι τρώει τὸ μικρό, μοῦ πέταξε ὁ Κλεάνθης ποὺ μὲ εἶδε νὰ τρώγω ἀμίλητος.

—Ὁ Παναγιώτης ψάρι; Αὐτὸς εἶναι γαλιάντρα! εἶπε ὁ παππούς!

— Ὁχι, παππού, κάνω καμιὰ φορὰ καὶ τὸ ψάρι, ἀλλὰ μέσα στὴν τάξη, ὅταν δὲν ξέρω μάθημα.

Ὁ πατέρας μου γέλασε καὶ μᾶς εἶπε πῶς ἡ πέστροφα εἶναι τὸ πιὸ καλὸ — καὶ ὄχι ἀκριβὸς — ψάρι τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδας. Καὶ τὴ λένε ἔτσι, γιατί ἐπιστρέφει, δηλαδὴ ἀνηφορίζει τὰ ποτάμια. Χωρὶς νὰ κουράζεται ἀπὸ τὴ δύναμιν τοῦ νεροῦ, ποὺ κατεβαίνει ὀρμητικὰ, πηδᾷ πρὸς τὸ ἀντίθετον μέρος καὶ ἀνεβαίνει, πηγαίνοντας νὰ βρῆ τις πηγὰς τοῦ ποταμοῦ.

Ἡ πέστροφα ἀνεβαίνει τοὺς μεγάλους καταρράχτες στὰ βουνὰ τῶν Ἀγρῶν μὲ μιὰ παράξενη τέχνη. Ἄμα φτάσῃ στὰ πόδια τοῦ καταρράχτη, δαγκώνει τὴν οὐρὰ της, κουλουριάζεται καὶ πετιέται πρὸς τὰ πάνω. Καὶ κάνει κάτι πηδήματα ἴσαμε δέκα μέτρα ὕψος.

—Μὰ γιατί πηγαίνει ἀντίθετα; ρώτησε ἡ Μαρίνα. Εἶναι πεισματάρης;

—“Όχι! Κάθε άλλο. Για να ζήση και να πολλαπλασιασῆ τῆς χρειάζονται ἄφθονα νερά, κρύα και πλούσια σὲ ὀξυγόνο. Τέτοια νερά υπάρχουν στοὺς καταρράχτες.

—Θυμᾶστε, ὅταν πηγαίναμε στὰ Γιάννενα, πού συναντήσαμε ἓνα πεστροφοτροφεῖο στὶς πηγές τοῦ Λούρου;

—Ἐκεῖ πού εἶδαμε κάτι πλατάνια μὲ νερά; ρώτησα. Κανεὶς δὲν τὸ εἶχε ξεχάσει. Μᾶς εἶχε κάμει τόση ἐντύπωση! Πέστροφες εἶχαμε δεῖ και στὸν “Αραχθο και στὸν Ἄχελῷο. Ἐπειδὴ εἶναι νόστιμο ψάρι και θρεπτικό, τὸ μεγαλώνουν και μέσα σὲ τσιμεντένιες στέρνες.

—Ξέρετε πόσα αὐγὰ γεννᾶ κάθε πέστροφα; ρώτησε ὁ παππούς.

Κι ἐπειδὴ δὲν πῆρε ἀπάντηση, τὴν ἔδωσε μόνος του.

—Ἀπὸ πεντακόσια ἴσαμε δύο χιλιάδες. Εἶναι μικρὰ σὰν μπιζελᾶκια. Σ’ ἐξήντα μέρες γίνονται τὰ πεστροφᾶκια. Ἐχουν ἓνα μεγάλο σάκο στὴν κοιλιά μὲ τροφές, γιὰ νὰ ζήσουν πάνω ἀπὸ δύο μῆνες. Ὑστερα μεγαλώνουν και ἀρχίζουν νὰ ψάχνουν γιὰ σκουλήκια και μικρὰ ψάρια. Εἶναι πολὺ ἄγρια και λαίμαργα.

—Τὴν πέστροφα τὴν ψαρεύουν και μὲ πυροφάνια, εἶπε ὁ πατέρας μου. Ἀνάβουν ξερὰ ξύλα τὴ νύχτα και κατεβαίνουν στὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ. Τὰ ψάρια ζαλίζονται ἀπὸ τὸ πολὺ φῶς και χοροπηδοῦν. Τότε βουτοῦν στὸ νερὸ και τὰ σκοτώνουν μὲ μαχαίρια.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ χειμῶνα ἢ πέστροφα, γιὰ νὰ σώση τ’ αὐγὰ της, φεύγει ἀπὸ τὴν ὀρμητικὴ κοίτη τῶν ποταμῶν και πάει στὰ ρηχά, γιὰτὶ ἐκεῖ βρίσκει ζεστασιά. Μὰ πολλὲς φορές οἱ ψαράδες τρέχουν και τὴ βρίσκουν κι ἐκεῖ και μάλιστα τὴ στιγμὴ πού προσπαθεῖ νὰ πολλαπλασιάσῃ τὸ εἶδος της.

—Τὴν κακομοίρα, εἶπε ἡ Μαρίνα, πού αἰσθανόταν πάντα λύπη γιὰ ὅλα τὰ πλάσματα τοῦ Θεοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ψάρι είναι ή πέστροφα; Γιατί λέγεται έτσι; Ποιά είναι τὰ μέρη τῆς παραγωγῆς τῆς; Τί νερά τῆς χρειάζονται, γιά νά πολλαπλασιασῆ; Πόσα αὐγά γεννᾷ τῆ φορά κάθε πέστροφα; Μήπως μπορεῖς νά διηγηθῆς μὲ δικά σου λόγια τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά δείξης στὸ χάρτη σου ποῦ εἶναι τὰ Γιάννενα, ὁ Λοῦρος, τ' Ἄγραφα, ὁ Ἄραχθος, ὁ Ἄχελῶς.
- 2) Ξέρεις ἄλλα ψάρια; Ν' ἀναφέρῃς μερικά.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται τὸ μέρος ποῦ τρέφουν ψάρια; ὄρνιθες; θηρία; πέστροφες;
- 2) Πῶς λέμε τὶς λέξεις: ψαραγορά, ἰχθυοπωλεῖο, χοροπηδῶ;
- 3) Νά βρῆς τὰ ἀντίθετα τῶν λέξεων:
ἄφθονος, νόστιμος, ξερός, ἀκριβός.

64. ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΩΝ ΓΝΩΣΕΩΝ

Δὲν ξέρω ἂν ἄλλα παιδιὰ παίζουν αὐτὸ τὸ παιχνίδι μὲ τοὺς γονεῖς τους, μὰ ἐμεῖς τὸ συνηθίζομε πολὺ. Τὰ βράδια εἴμαστε τόσο κουρασμένοι ἀπὸ τὰ γραψίματα καὶ τὰ τρεξίματα, ὥστε ζητοῦμε κάτι ἄλλο, γιά νά εὐχαριστηθοῦμε. Ὅταν λοιπὸν ἡ μητέρα πάρῃ τὸ πλεχτό τῆς κι ὁ παππούς τὸ κομπολογάκι του, ἀρχίζομε.

Κάνομε τὶς ἐρωτήσεις: «Πῶς καὶ ποῦ καὶ πότε, πῶς καὶ ποιός, γιατί;», ἀνάλογα μὲ τὶς γνώσεις τοῦ καθενός. Ἐμένα, ἄς ποῦμε, ἐφέτος μ' ἔχουν τaráξει στὶς ἐρωτήσεις τῆς μυθολογίας.

- Ποιός πήγε να πάρη τὴν ώραία Ἑλένη;
- Ὁ Πάρης, πρέπει ν' ἀπαντήσω ἐγώ.
- Σὲ ποιὸν ἄθλο του εἶχε βοηθὸ ὁ Ἡρακλῆς;
- Στὸ δεύτερο ἄθλο. Ὄταν σκότωσε τὴ Λερναία ὕδρα, φώναξε τὸν Ἰόλαο νὰ τὸν βοηθήσῃ.
- Ἄν ἔβρισκες μιὰ τρίαινα, σὲ ποιὸ θεὸ θὰ τὴν ἔδινες;
- Στὸν Ποσειδῶνα.
- Σὲ ποιὸ θεὸ δίπλα θὰ ἔστεκε ἓνα παγόνι;
- Στὴν Ἥρα!

Ἐδῶ κάπου παίρνετε κι ἓνα μπράβο καὶ τὸ παιχνί-
δι συνεχίζεται:

- Ὁ Κλεάνθης ρωτᾷ τὴ Μαρίνα.
- Ποιὸ εἶναι τὸ δέκατο γράμμα τοῦ ἀλφαβήτου;
- Ἡ Μαρίνα μετρᾷ στὰ δάχτυλά της καὶ λέει:
- Τὸ κ.

Ρωτοῦμε τὸν μπαμπά.

- Ποιός ἦταν ὁ πατέρας τοῦ Ἐκτορα; τοῦ Ἡρακλῆ;
- Τοῦ Ἀχιλλέα;

Ἄν τύχη νὰ μὴν ξέρη καὶ σταθῇ σκεπτικός, τοῦ
λέμε:

—Μπαμπά, εἶσαι ἀδιάβαστος! Πρέπει νὰ μελετᾷς πε-
ρισσότερο. Κι ἐκεῖνος γελᾷ μὲ τὴν καρδιά του.

Τοὺς περισσότερους βαθμοὺς τοὺς παίρνει ἐκεῖ-
νος ποὺ ἀπάντησε σωστὰ στὶς περισσότερες ἐρωτή-
σεις.

Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο παίζοντας μαθαίνομε ἓνα
πλῆθος πράγματα, ποὺ μᾶς ὠφελοῦν καὶ μᾶς μορφώ-
νουν.

Στὸ μεγάλο ταξίδι ποὺ κάμαμε στὴ Θεσσαλονίκη,
γιὰ νὰ περάσῃ ἡ ὥρα, ὁ πατέρας μου ἄρχισε τὶς
ἐρωτήσεις καὶ τὸ παιχνίδι τῶν γνώσεων φούντωσε γιὰ
τὰ καλὰ μέσα στὸ αὐτοκίνητο.

- Ποιὸ εἶναι τὸ ψηλότερο βουνὸ τῆς Ἑλλάδας;
- Ὁ Ὀλυμπος, εἶπαμε καὶ τὰ τρία παιδιὰ μαζί.
- Ἄπὸ τὸ λέγε λέγε τὸ ἔμαθε καὶ ἡ Μαρίνα.
- Ποιὸ νησί εἶναι πόρτα; Μᾶς ξαναρώτησε.

—'Η Θήρα, εἶπε ὁ Κλεάνθης.

'Η Θήρα βέβαια γράφεται μὲ ἦτα, ἐνῶ ἡ θύρα ποὺ σημαίνει πόρτα γράφεται μὲ ὕψιλον.

—Ποιὰ πόλη δὲ θέλει ἀλάτι; 'Εδῶ σᾶς θέλω.

—'Ο 'Αλμυρός! Γιατί, ἂν ἤθελε καὶ ἄλλο, θὰ λεγόταν λύσσα! εἶπε γελώντας ἡ μητέρα μου.

—Μὲ ποιὰ πόλη παίζουν τὰ παιδιὰ στὸ δρόμο;

—Μὲ τὸ Βόλο, φωνάζει ἡ Μαρίνα ἐνθουσιασμένη, γιατί τὸ Βόλο τὸν ξέρει πάρα πολὺ καλὰ ἀπὸ τὸ Πήλιο.

—Ξέρω ἓνα νησί, λέει ὁ πατέρας, ποὺ ἔχει ἀρσενικὸ ἄρθρο. Ποιὸ εἶναι;

Σ' αὐτὸ δυσκολευτήκαμε πολὺ. Καὶ πάλι ὁ Κλεάνθης μᾶς ἔβγαλε ἀσπροπρόσωπους! 'Ο Πόρος, εἶπε.

'Η μητέρα μου σχεδίασε στὴ στιγμὴ ἓνα ποιημάκι:

Δυὸ νότες στὴ σειρά
καὶ ἄλφα στὴν οὐρὰ
μιὰ πόλη ἑλληνικὴ
κάνουν στὸ πι καὶ φί.

Αὐτὸ τὸ βρήκα ἐγώ!

—Εἶναι ἡ Λα-μί-α! φώναξα.

—Μπράβο! μὲ χειροκρότησαν οἱ ἄλλοι.

'Ο πατέρας μου ὅμως ἔχει κέφι καὶ συνεχίζει.

—Ποιὸ φαῖ, ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μᾶς κάνει ἡ μανούλα, τὸ ἔχομε στὸ πρόσωπο;

—'Αλλο πάλι καὶ τοῦτο. 'Εδῶ σφίξαμε τὰ χεῖλια, προσπαθήσαμε, προσπαθήσαμε, μὰ δὲν τὸ βρήκαμε. Στὸ τέλος σήκωσε δειλὰ δειλὰ τὸ χέρι τῆς σὰ μαθήτρια ἡ μητέρα.

—Νὰ τὸ πῶ ἐγώ; Εἶναι τὰ μάτια. Τ' αὐγὰ ποὺ σᾶς τηγανίζω!

'Ο πατέρας γελᾷ, ἐμεῖς βάζομε τὶς φωνές. "Α! αὐτὸ ἦταν δύσκολο. 'Εμεῖς ψάχναμε γιὰ μελιτζάνες, γιὰ λαχανοντολμάδες καὶ τέτοια.

Παίξτε κι έσείς τὸ παιχνίδι τῶν γνώσεων! Είναι τόσο διασκεδαστικό!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί τὰ εὐχαριστεῖ τὰ παιδιά μετὰ τὰ μαθήματα; Πῶς λέγεται τὸ παιχνίδι πού τοὺς ἀρέσει; Πῶς ἀρχίζει; Ποιὸς παίρνει τοὺς περισσότερους βαθμούς; Σὲ τί τὰ ὠφελεῖ αὐτὸ τὸ παιχνίδι; Ποιὸς ἔκανε τίς πιὸ ἐξυπνες ἐρωτήσεις;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὸν Ὀλυμπο, τὴ Λαμία, τὴ Θεσσαλονίκη, τὸν Πόρο, τὴ Θήρα, τὸν Ἄλμυρό, τὸ Βόλο.
- 2) Πῶς ἀλλιῶς λέμε τὴ Θήρα;
- 3) Ποιὸς ἦταν ὁ Πάρης; Τί ξέρεις γι' αὐτὸν καὶ γιὰ τὸν τρωικὸ πόλεμο;
- 4) Ξέρεις τίς μουσικὲς νότες; Νὰ τίς πῆς.
- 5) Νὰ βρῆς ἐρωτήσεις καὶ ἀπαντήσεις πού νὰ μποροῦν νὰ παιχτοῦν σὰν παιχνίδι γνώσεων μέσα στὴν τάξη.

65. Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Σ' ἓνα παλιὸ σπιτάκι στὴν ἄκρη κάποιου χωριοῦ γνωρίσαμε ἓνα σπάνιο ἄνθρωπο. Είναι τώρα πιά γέρος, κοντεύει τὰ ἐνενήντα. Γεννήθηκε στὸ χωριὸ μαζί μὲ τὸ γιγάντιο πλάτανο τῆς πλατείας. Είναι ὁ συνταξιούχος δάσκαλος μὲ τ' ἀσημένια μαλλιά.

Τὸ σπίτι του εἶναι ἀνοιχτό, ὅπως εἶναι ἀνοιχτὲς καὶ οἱ πόρτες τῆς ἐκκλησίας. Μπαίνουν μέσα νέοι

ἄνθρωποι μὲ ἴσιο τὸ κορμί καὶ σκύβουν καὶ τοῦ φιλοῦν
μὲ σεβασμὸ τὸ χέρι.

Ὁ δάσκαλος αὐτὸς δούλεψε στὸ χωριὸ περίπου
πενήντα χρόνια. Ἀπὸ τὰ χέρια του πέρασαν τρεῖς
γενεές παιδιῶν. Ἄλλα ἄξια, ἄλλα μέτρια. Μὰ ἐκεῖνος
στάθηκε ὀρθίος ἐπάνω στὴν ἔδρα σὰ γρανιτένιος
βράχος καὶ δίδαξε στὰ παιδιά μὲ κέφι καὶ ζεστασιά, μὲ
ἀληθινὴ ἀγάπη τὰ γράμματα ποῦ ἤξερε. Ἦταν ἓνας
τέλειος καὶ τίμιος ἄνθρωπος.

Τὴν ἡμέρα ποῦ τὸν γνωρίσαμε ἐμεῖς, ἦρθε νὰ τὸν
δῆ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἓνας μαθητὴς του ἀρχιτέκτονας.
— Θυμᾶσαι, δάσκαλε, τί τράβηξες, γιὰ νὰ μὲ μάθης νὰ
τονίζω σωστὰ τὴν παραλήγουσα; Πόσες φορές δὲν
εἶπα ν' ἀνοίξω τὴ σιδερένια πόρτα τοῦ σχολείου καὶ νὰ
τὸ σκάσω, τοῦ ἔλεγε συγκινημένος.

— Εὐτυχῶς ποῦ δὲν τὸ ἔκαμες, γέλασε ὁ δάσκαλος.
Εἶδες, Βασίλη, πόσο εὐκόλο ἦταν καὶ πόσο δυσκολώ-
τερα πράγματα μπόρεσες νὰ μάθης στὴ ζωὴ σου; Τί
ώραῖες ἀναμνήσεις μοῦ ἔφερες τώρα στὸ μυαλό. Ἡ
ζωὴ στὸ σχολεῖο χωρὶς αὐτὰ τὰ περιστατικὰ εἶναι
ἄνοστη σὰν τὸ ἀνάλατο φαγητό.

Καὶ συνέχισε:

— Μιὰ φορὰ σὲ εἶχα μαλώσει, Βασίλη, γιὰτὶ δὲν ἔγρα-
ψες ὅλα τὰ προβλήματα. Ξέρεις τί μοῦ ἀπάντησες;
«Ἄχ! κύριε, ὁπατέρας μου εἶχε δουλειὰ στὴν πόλη
καὶ δὲ πρόλαβε νὰ μοῦ τὰ λύση καὶ τὰ τέσσερα!».

Ὅταν τὸν ρωτήσαμε ἂν ἔδερνε τ' ἄταχτα παδιά,
ὁ δάσκαλος κούνησε τὸ χιονάτο κεφάλι του.

— Ἄν καὶ λένε ὅτι «τὸ ξύλο βγῆκε ἀπὸ τὸν παράδει-
σο», δὲ χρειάστηκε ποτὲ νὰ δειρῶ τὰ παιδιά μου.
Πενήντα ὀλόκληρα χρόνια κουβαλοῦσα μαζί μου ἀπὸ
τὸ σπίτι στὸ σχολεῖο καὶ ἀπὸ τὸ σχολεῖο στὸ σπίτι μιὰ
συμπαθητικὴ μαγκουρίτσα, ποῦ δὲ χρησιμοποίησα
παρὰ τρεῖς-τέσσερες φορές. Μὲ τὴν «καλημέρα» ποῦ
ἔλεγα στὰ παιδιά ρωτοῦσα τάχα ἀδιάφορα.

— Καὶ τώρα; Τί νὰ τὴν κάμω αὐτὴ τὴ μαγκουρίτσα; Νὰ

τήν κρατήσω δίπλα μου στην έδρα για καλό και για κακό;

—“Όχι! Όχι, κύριε, φώναζαν τὰ παιδιά. Νὰ τὴ βάλωμε στὴν ἄκρη.

Αὐτὴ ἡ καθημερινὴ σκηνὴ ἔδινε ζωντάνια στὴν τάξη καὶ ἀρχίζαμε μὲ ὄρεξη τὸ μάθημα.

“Ὅποιο παιδί περάσει ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο, σκύβει καὶ λέει μιὰ πρόσχαρη «καλημέρα». Ὁ δάσκαλος κάνει μὲ τὸ χέρι του μιὰ κίνηση σὰν εὐχὴ καὶ λέει μέσα του:

— Δάσκαλε, μπορεῖ νὰ κουράστηκες πολὺ σὲ τούτη τὴ ζωὴ, μὰ ἡ κούραση δὲν πῆγε χαμένη. Κοίταξε πόσα παιδιά σὲ χαιρετοῦν, σὲ ἀγαποῦν καὶ σὲ σέβονται. Θυμήσου πόσα παιδικὰ μάτια πῆραν ἀπὸ ἐσένα φῶς, ὅπως γίνεται μὲ τὰ κεράκια τῆς Ἀναστάσεως. Ἄνοιξες δρόμους στὴν ψυχὴ καὶ στὸ μυαλὸ χιλιάδων παιδιῶν. Μπορεῖς νὰ εἶσαι ἡσυχος καὶ περήφανος.

Οἱ μαθητὲς τοῦ δασκάλου θὰ λυπηθοῦν πολὺ, ἂν

πάνε καμιά μέρα στο χωριό και βρουν άδειο τὸ σπιτάκι του. Γιατὶ τὸν νομίζουν ἀθάνατο, ὅπως νομίζουν ἀθάνατο καὶ τὸν πλάτανο τῆς πλατείας.

—Μὴ φοβᾶστε, λέει ὁ δάσκαλος. Καὶ ἂν πεθάνω, θὰ ζῶ μέσα στὶς καρδιές σας. Γιατὶ πρέπει νὰ ξέρετε, ὁ γονιὸς καὶ ὁ δάσκαλος πλάθουν τὴν παιδικὴ ψυχὴ καὶ ζοῦνε πάντα μέσα της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πόσα χρόνια δούλεψε ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ; Πόσες γενεές παιδιῶν πέρασαν ἀπὸ τὰ χέρια του; Ποιὸς ἦρθε νὰ τὸν δῆ ἐκείνη τὴν ἡμέρα; Τί εἶπε ὁ δάσκαλος στὸν παλιό του μαθητή; Τί γινόταν κέθε μέρα μὲ τὴ μαγκουρίτσα; Πῆγε χαμένη ἢ κούραση τοῦ δασκάλου; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπὸ τὸ κεφάλαιο;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ βρῆς τὶς κυριολεξίες καὶ τὶς μεταφορὲς στὰ παρακάτω παραδείγματα:

μπερδεμένες κουβέντες,	μπερδεμένο κουβάρι,
στραβὸ μαχαίρι,	στραβὸς δρόμος,
πικρὸ δάκρυ,	πικρὸ ἀμύγδαλο.

Παράδειγμα: ἄνοστη ζωὴ = μεταφορὰ,
ἄνοστο φαγητὸ = κυριολεξία.

2) Νὰ κάνης ἐπίθετα ἀπὸ τὶς λέξεις:

βελουῶδο, μάρμαρο, διαμάντι, σίδηρο, τενεκές.

Παράδειγμα: βελουῶδο-βελουῶδένιος.

66. Ο ΠΑΠΑΛΟΥΚΑΣ

‘Ο παππούς του συμμαθητή μου του Λουκά είναι ο παπός της ένορίας μας. Είναι φίλος του παππού και... της Μαρίνας, που της κάνουν έντύπωση τὰ γένια του και τὸν κοιτάζει μέσα στὰ μάτια.

Στὴν ἐκκλησία ὁ παπα-Λουκάς ψέλνει στολισμένους μὲ τὰ καλά του ἄμφια μπροστὰ στὴν ‘Ωραία Πύλη. ‘Όταν μᾶς δίνει τὴν ἀγία Κοινωνία καὶ τὸ ἀντίδωρο, εἶναι πολὺ ἐπιβλητικός. Μουρμουρίζει εὐχὲς καὶ τοῦ φιλοῦμε τὸ χέρι. Μὰ ὅταν ἔρχεται στὸ σπίτι μας, εἶναι κι ἐκεῖνος ἕνας παππούς σὰν ὅλους τοὺς ἄλλους. Γελάει καὶ μᾶς λέει ἱστορίες μ’ ἕνα πολὺ ἤρεμο καὶ ἀπλό τρόπο.

—‘Ο παπα-Λουκάς, λέει ὁ παππούς μου, εἶναι ἕνας ταπεινὸς ἄνθρωπος καὶ χριστιανὸς μὲ ἀληθινὴ πίστη.

‘Η Μαρίνα ἔχει ἀκούσει ἀπὸ τὸ στόμα του σὰν παραμῦθι τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀγάπη του γιὰ τὰ παιδιά.

—'Αφήστε, ἔλεγε στίς μανάδες, τὰ παιδιὰ νὰ ἔρθουν κοντά μου. Σ' αὐτὰ ἀνήκει ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

Τῆς ἔμαθε τροπάρια καὶ ὕμνους: «Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια», «'Ἡ γέννησις Σου, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν», «'Εν 'Ιορδάνῃ βαπτιζομένου Σου, Κύριε...» καὶ ἄλλα πολλά. 'Ἡ Μαρίνα τὰ ψέλνει τσάτρα-πάτρα, γιατί δὲν καταλαβαίνει καλὰ τίς λέξεις· ὥστόσο τὰ ψέλνει.

Ξέρει ἀπὸ τὸν παπα-Λουκά λεπτομέρειες γιὰ τὴ ζωὴ τῶν 'Αγίων, ποὺ θυσιάστηκαν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ξέρει γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου, τοὺς μεγάλους Πατριάρχες, τοὺς τρεῖς 'Ιεράρχες, ξέρει τὸ Σαμψών, τὸν 'Ιώβ καὶ τὴ Ρούθ.

—Τοὺς 'Αποστόλους τοὺς ξέρεις, Μαρίνα; τὴ ρωτᾷ. "Ὁχι; Εἶναι οἱ δώδεκα μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ. Αὐτοὶ ἦταν ψαράδες. Ναί, ψαράδες. Ψάρευαν μὲ δίχτυα στίς θάλασσες τῆς 'Ιουδαίας. Μετὰ τοὺς πλησίασε ὁ Χριστός, τοὺς πῆρε μαζί του κι ἔγιναν ψαράδες ψυχῶν.

'Ἡ Μαρίνα τὸν ἀκούει ἐκστατική.

'Ὁ παπα-Λουκάς τρέχει, ὅπου τὸν φωνάζουν. Μὲ τὸ κρῦο καὶ τὴ ζέστη, μὲ τὸ μαῦρο ράσο του καὶ τὸ καλυμμαῦχι, προχωρεῖ βιαστικὸς στὸ δρόμο. "Ἄλλοτε πάει νὰ παρηγορήσῃ ἀνθρώπους ποὺ πονοῦν κι ἄλλοτε γελαστὸς τρέχει σὲ βαφτίσια καὶ γάμους.

Μὰ πιὸ πολὺ τὸν ἀγάπησα τὸν παπα-Λουκά καὶ μαζί του ὅλους τοὺς ἄλλους παπάδες, ὅταν ἔμαθα προχτὲς ὅτι αὐτοὶ στὰ χρόνια τῆς σκλαβιάς φύλαξαν κι ἔσωσαν τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

'Ὁ Κλεάνθης μας εἶχε νὰ γράψῃ μιὰ ἐκθεση: «Οἱ κληρικοὶ στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας». 'Εγὼ οὔτε κὰν φανταζόμουν ὅτι κληρικοὺς λέμε τοὺς παπάδες.

Διαβάσαμε λοιπὸν στὴν ἐγκυκλοπαίδεια πῶς, ὅταν ἔπεσε ἡ Κωνσταντινούπολη, ἔπεσε καὶ μεγάλη ἀγραμματοσύνη. "Ἄν δὲν ὑπῆρχαν οἱ κληρικοὶ νὰ ἰδρῦσουν σχολεῖα, τὸ ἔθνος μας θὰ εἶχε σβῆσει.

“Εμαθα ακόμη ότι τὸ ποιηματάκι πού μαθαίνομε μικρὰ
στὴν ἀγκαλιά τῆς μάνας μας τὸ ἔλεγαν τὰ παιδιὰ τὸν
καιρὸ τῆς σκλαβιάς, ὅταν πήγαιναν νύχτα στὸ κρυφὸ
σχολεῖο.

Φεγγαράκι μου λαμπρό,
φέγγε μου νὰ περπατῶ,
νὰ πηγαίνω στὸ σχολεῖο,
νὰ μαθαίνω γράμματα,
γράμματα σπουδάγματα,
τοῦ Θεοῦ τὰ πράγματα.

Τὰ μαθήματα στὸ κρυφὸ σχολεῖο γίνονταν μέσα
στὴ σκοτεινὴ ἐκκλησία ἢ σὲ κανένα μακρινὸ μονα-
στήρι. Τὰ παιδιὰ κάθονταν στὰ ἔρημα στασίδια ἢ στὸ
μαρμάρينو πλακόστρωτο τῆς ἐκκλησιάς καὶ εἶχαν γιὰ
φῶς τ’ ἁγιοκέρια καὶ γιὰ βιβλίο τὸ ψαλτήρι καὶ τὸ
εὐαγγέλιο.

Σὰ σκιές μέσα στὸ σκοτάδι ἔτρεχαν τὰ παιδιὰ. Ἡ
πόρτα τῆς ἐκκλησιάς ἔτριζε. “Εκανε κρύο. Περικύ-
κλωναν ὅμως τὸν παπὰ καὶ ζεσταίνονταν μὲ τὰ λόγια
τῆς ψυχῆς του. Πέντε ὀλόκληρους αἰῶνες οἱ κληρικοὶ
παρηγοροῦσαν τοὺς σκλάβους καὶ κρατοῦσαν ζωντα-
νὴ μὲ λόγια μαγικά τὴν ἐλπίδα γιὰ τὴν ἐλευθερία. Τὸ
λέει καὶ τὸ τραγούδι:

«Ἡ Δέσποινα τaráχτηκε καὶ δάκρυσαν οἱ εἰκόνες.
Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, καὶ μὴν πολυδακρύξης,
πάλλι μὲ χρόνους μὲ καιρούς, πάλι δικά μας θά ’ναι».

Χτὲς στὴν ἐκκλησία ὁ παπα-Λουκάς ἔψελνε ὅπως
πάντα στὴν Ὠραία πύλη. Μὰ ἐγὼ ἔβλεπα στὸ πρόσω-
πό του ὅλους τοὺς παπάδες πού ἀγωνίστηκαν, γιὰ νὰ
εἶμαι τώρα ἐλεύθερος, κι ἔνιωθα μέσα μου μιὰ μεγάλ-
η, μιὰ βαθιὰ εὐγνωμοσύνη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πώς είναι ο παπα-Λουκάς στην εκκλησία και πώς όταν πηγαίνει στο σπίτι των παιδιών; Ποια τροπάρια έχει μάθει στη Μαρίνα; Τι έκθεση είχε να γράψει ο Κλεάνθης; Τι έμαθε από την έκθεση αυτή ο Παναγιώτης; Τι γινόταν με το κρυφό σχολειό;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ξέρεις εσύ να πής κανένα από τα τροπάρια που αναφέρονται στο κεφάλαιο;
- 2) Ποιοί είναι οι τρεις Ίεράρχες; Τι ξέρεις για το Σαμψών και τον Ίώβ;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Γιατί λέμε «ιώβειος υπομονή»;
- 2) Να συμπληρώσεις το κατάλληλο επίθετο:
πονηρός, κόκκινος, πικρός, γαλάζιος.
Σάν παπαρούνα..... Σάν άλεπού.....
Σάν κινόνο..... Σάν ουρανός.....
- 3) Να συμπληρώσεις το κατάλληλο ουσιαστικό:
κοράκι, λαγός, φλουρί, μέλι.
Γλυκός σάν..... Μαῦρος σάν.....
Δειλός σάν..... Κίτρινος σάν.....

67. Η ΠΙΣΤΗ

Τί κι ἄν με δέρνη ὁ βοριάς;
Στὸ πείσμα τῆς κακοκαιρίας
ἐγὼ δὲ θὰ λυγίσω.

Ποτέ μου δὲ θ' ἀπελπιστῶ,
μιὰ κι ἔχω πλάι μου τὸ Χριστό,
ξέρω πὼς θὰ νικήσω.

Τὴ νύχτα δὲ θὰ φοβηθῶ,
ὅταν σ' Αὐτὸν προσευχηθῶ
βοήθεια νὰ ζητήσω.

Κι ἂν μείνω μόνος στὴ ζωὴ,
μὲ τῆς Ἀγάπης τὴν πνοή
καὶ πάλι θὰ νικήσω!

Ἰωσήφ Κυπριανὸς
(Ἀντώνης Σαμαράκης)

«Τὸ τραγούδι τοῦ παιδιοῦ»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Ποιὸ βοριά καὶ ποιὰ κακοκαιρία ἐννοεῖ ὁ ποιητής;
- 2) Γιατί δὲ θ' ἀπελπιστῆ; Γιατί δὲ θὰ φοβηθῆ;
- 3) Τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ μᾶς δίνει δύναμη νὰ νικήσωμε στὴ ζωὴ;
- 4) Ἰωσήφ Κυπριανὸς εἶναι ψευδώνυμο τοῦ Ἀντώνη Σαμαράκη.
Συζητήστε στὴν τάξη τί εἶναι τὸ ψευδώνυμο. Συζητήστε γιὰ τὸν Ἀντώνη Σαμαράκη.

68. ΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Τώρα ποῦ γυρίζομε ὅλη τὴν Ἑλλάδα μὲ τὸ αὐτοκίνητο, συναντοῦμε κάτι ἀποθήκες, ποῦ γράφουν ἀπ' ἔξω μὲ μεγάλα γράμματα: «ΓΕΩΡΓΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ» ἢ «ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ». Μὲ τὴν πρώτη εὐκαιρία παρακάλεσα τὸ θεῖο Γιάννη νὰ μοῦ ἐξηγήσῃ.
— Δὲ μοῦ λές, Παναγιώτη, μὲ ρώτησε κι ἐκεῖνος μὲ τὴ σειρά του, μόνος σου μπορεῖς νὰ σηκώσης μιὰ βαριά πέτρα;
— Ὁχι, θεῖε.

—“Όπως ἐσύ, ἔτσι καὶ κάθε ἄνθρωπος συναντᾷ πολλὰς δυσκολίες. Γιὰ νὰ τὶς ξεπεράσῃ ὁ φρόνιμος ἄνθρωπος, ζητᾷ τὴ βοήθεια τῶν ἄλλων. Αὐτὴ τὴν ἀνάγκη τῆς συνεργασίας ὁ ἄνθρωπος τὴν ἔνιωσε, ἀπὸ τότε ποῦ ἔκαμε τὰ πρῶτα χωριὰ καὶ δημιούργησε τὶς πρῶτες κοινότητες. “Ὅ,τι ἔχομε καταφέρει στὸν κόσμο ὡς σήμερα ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι, τὸ ἔχομε φτιάσει ὅλοι μαζί.

»” Ἀς πάρωμε τοὺς γεωργούς. “Ὅλοι ζοῦν μὲ τὸν ἴδιο τρόπο κι ἔχουν ὅμοιες ἀνάγκες. Θέλουν δηλαδὴ ἐργαλεῖα καὶ μηχανές, γιὰ νὰ καλλιεργήσουν τὰ χωράφια τους, θέλουν λίπασμα γιὰ τοὺς ἀγρούς καὶ τροφὴ γιὰ τὰ ζῶα τους. Ποῦ νὰ βροῦν ὅμως τὰ χρήματα; Ἐνώνονται τότε ὅλοι οἱ γεωργοί, κάνουν ἓνα συνεταιρισμὸ καὶ λύνουν τὰ προβλήματά τους. Ὁ συνεταιρισμὸς δίνει δάνεια καὶ φροντίζει γιὰ τὰ λιπάσματα, τοὺς σπόρους, τὰ μηχανήματα, τὰ φάρμακα καὶ τὰ τρόφιμα. Φροντίζει νὰ εἶναι σὲ καλὴ ποιότητα καὶ ὄχι πολὺ ἀκριβά.

—Καὶ ποῦ βρίσκει χρήματα ὁ συνεταιρισμὸς; τὸν ρώτησα.

—Τὰ δανείζεται ἀπὸ τὴν Ἀγροτικὴ Τράπεζα, ποῦ ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς ἰδρύσεώς της συνεργάζεται ἀδελφικὰ μὲ τοὺς συνεταιρισμούς. “Ὅταν ὁ συνεταιρισμὸς εἰσπράξῃ χρήματα ἀπὸ τὴ σοδειά, τὰ ξοφλᾷ σιγὰ σιγὰ. Στὸ συνεταιρισμὸ ὅλα πρέπει νὰ γίνωνται μὲ τάξη, μὲ σύστημα, μὲ νοικοκυροσύνη καὶ οἰκονομία.

—Καὶ δὲ μοῦ λές, θεῖε, ἔχουν καὶ οἱ ψαράδες συνεταιρισμὸ;

—Βεβαίωτατα. Ἐχομε τοὺς ἀλιευτικὸς συνεταιρισμούς, τοὺς τυροκομικοὺς, τοὺς βιοτεχνικοὺς καὶ τοὺς... μαθητικοὺς. Σὲ πολλὰ σχολεῖα τῶν χωριῶν μας ἰδρύθηκαν σχολικοὶ συνεταιρισμοὶ μὲ μέλη τοὺς μικροὺς μαθητὲς τῶν δημοτικῶν σχολείων. Μὲ τὶς ὁδηγίες καὶ τὴ βοήθεια τῶν δασκάλων τὰ παιδιὰ μας κάνουν πολλὰ καὶ χρήσιμα ἔργα στὸ χωριό. Μαθαί-

νουν ἀκόμα ἀπὸ μικρὰ ν' ἀγαποῦν τοὺς συνεταιρισμοὺς καὶ νὰ καταλαβαίνουν τὴν ἀξία τους.
—Αὐτὰ τὰ σπῆτια ποὺ βλέπομε τί εἶναι;
—Εἶναι οἱ ἀποθήκες τους. Ἐκεῖ μέσα βάζουν τὴν παραγωγή καὶ τὰ μηχανήματα.

Ἔστερα ἀπὸ αὐτὴ τὴ συζήτηση ὁ θεῖος Γιάννης μᾶς μίλησε γιὰ τ' Ἀμπελάκια, ἓνα ὁμορφο χωριὸ στὶς πλαγιὲς τοῦ Κισιάβου.

Ἐκεῖ οἱ γυναῖκες ἔξαιναν κι ἔγνεθαν μὲ τὶς ρόκες τοὺς τὸ βαμβάκι κι ἔκαναν ὁμορφα νήματα. Οἱ ἄντρες τοὺς τὰ ἔβαφαν καὶ τοὺς ἔδιναν ἓνα ζωηρὸ κόκκινο χρῶμα ποὺ ἄρεσε σὲ ὅλους πολὺ. Αὐτὰ τὰ φωτεινὰ, κόκκινα νήματα τῶν Ἀμπελακίων ἔγιναν αἰτία ν' ἀρχίσουν ἢ μία μετὰ τὴν ἄλλη οἱ παραγγελίες ἀπὸ τὸ ἔξωτερικό.

Ἡ κυρα-Γιώργαινα, ἡ κυρα-Μήτηραινα καὶ ὁ κυρ-Ἀντώνης τῆς ἐποχῆς ἐκείνης δὲν προλάβαιναν νὰ γνέθουν καὶ νὰ βάθουν. Τότε οἱ Ἀμπελακιῶτες ἴδρυσαν τὴν «κοινὴ συντροφιά» τους, ποὺ εἶναι καὶ ὁ πρῶτος συνεταιρισμὸς ποὺ ἰδρύθηκε στὴν Ἑλλάδα σ' ἐκεῖνα τὰ σκοτεινὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας.

Οἱ Ἀμπελακιῶτες ἔβλεπαν τὰ κέρδη τους ν' αὐξάνουν χρόνο μὲ τὸ χρόνο. Ἐκαμαν λοιπὸν μὲ αὐτὰ νοσοκομεῖο, βιβλιοθήκη κι ἓνα σπουδαῖο σχολεῖο, ὅπου δίδαξαν μεγάλοι δάσκαλοι τοῦ Γένους.

Θὰ μπορούσε λοιπὸν κανεὶς νὰ πῆ μὲ σιγουριά ὅτι ὁ συνεταιρισμὸς τῶν Ἀμπελακίων ἔκαμε τὸ μεγαλύτερο εἰρηνικὸ ἔργο, ποὺ μπορούσε νὰ κάμη μιὰ κοινότητα.

—Πρέπει νὰ ξέρης, Παναγιώτη, κατέληξε ὁ θεῖος Γιάννης, ὅτι οἱ συνεταιρισμοὶ εἶναι βοηθοὶ τῶν ἀγροθῶν τῆς πατρίδας μας, γιατί φροντίζουν νὰ πουληθῶν σὲ καλὲς τιμὲς τὰ προϊόντα καὶ νὰ ὠφεληθῶν οἱ συνεταιῖροι. Συνεταιρισμοὶ ὑπάρχουν σὲ ὅλες τὶς πολιτισμένους χῶρες τῆς γῆς, φέρνουν τοὺς ἀνθρώπους τὸν ἓνα κοντὰ στὸν ἄλλο κι ἔχουν γιὰ βάση καὶ

θεμέλιό τους τή συνεργασία καί τήν ἀλληλοβοήθεια.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ἐπί ποίῳ ἔργῳ ὑπάρχουν συνεταιρισμοί; Τί κάνουν οἱ συνεταιρισμοί γιά τὰ μέλη τους; Ποῦ βρίσκει τὰ χρήματα ὁ συνεταιρισμός; Πόσων εἰδῶν συνεταιρισμούς ξέρεις; Ποῦ βάζουν τήν παραγωγή καί τὰ μηχανήματα; Τί ξέρεις γιά τ' Ἀμπελάκια;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποιά ἄλλη Τράπεζα ξέρεις ἐκτός ἀπό τήν Ἀγροτική;
- 2) Ποιά εἶναι ἡ δουλειά τῶν Τραπεζῶν;
- 3) Νά δεῖξης στό χάρτη σου τ' Ἀμπελάκια, τή Θεσσαλία, τόν Κίσαβο, τὰ Φάρσαλα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Ποιούς λέμε «ἀλιεῖς»;
- 2) Νά βρῆς τὸ ἀντίθετο τῶν ἐπιθέτων:
νέος, σοφός, ἥσυχος, γερός, δίκαιος, μικρός,
καλός, σωστός, τυχερός, ἐλεύθερος, πυκνός.
- 3) Νά βρῆς τὸ ἐπίθετο σὲ -ικος ποῦ βγαίνει ἀπὸ τίς παρακάτω λέξεις:
σχολεῖο, γεωργός, ἐμπόριο, μηχανή.

69. ΠΑΣΧΑ ΣΤΟ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙ

Θὰ κάναμε Ἀνάσταση σὲ μοναστήρι. Θ' ἀνεβαίναμε ἀπὸ τὴ Μεγάλῃ Παρασκευῇ, νὰ στολισώμε τὸν Ἐπιτάφιο, καὶ θὰ μέναμε ὡς τὴ Δευτέρα τοῦ Πάσχα. Ἦταν κάτι καινούριο γιά μᾶς καὶ χαιρόμαστε μὲ τὴν καρδιά μας.

Κάτω ἀπὸ τὸν κάμπο εἶδαμε τὸ μοναστήρι ν'

ἀσπρίζη μέσα στο πράσινο τοῦ βουνοῦ σὰν κατάλευκο περιστέρι. Καί τὸ σούρουπο ἀκούσαμε τίς διπλές βαριές καμπάνες νὰ σκίζουν τὴ σιωπὴ καὶ νὰ γεμίζουν μὲ θρησκευτικὰ μηνύματα τὸν ἀέρα.

Μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας μας εἶδαμε τὸ γέρο καλόγερο, σκυφτὸ ἀπὸ τὰ χρόνια, νὰ κρατᾶ μὲ τὰ ροζιασμένα χέρια του τὸ σκοινὶ καὶ νὰ χτυπᾶ μὲ δύναμη τὸ σήμαντρο. Νά καὶ δυὸ ἀετοὶ ποὺ γυρίζουν πίσω στὴ φωλιά τους στὸ βράχο μὲ ἀπλωμένες τίς φτεροῦγες.

Ὁ ἦχος τῆς καμπάνας ἐξακολουθοῦσε νὰ σέρνεται στὴ βουνοπλαγιά, νὰ περνᾶ τίς φυλλωσιές τῶν δέντρων καὶ νὰ χαϊδεύῃ τὸν κάμπο: «Καλὸ βράδυ!... Καλὸ βράδυ!...».

Ἡ νύχτα ἔπεσε πάνω στὸ χωριό. Μὲ χίλια μάγια, μὲ χίλιες φωνές ξάπλωσε στὰ κεραμίδια καὶ πίσω ἀπὸ τὰ ματόφυλλά μας. Νυστάξαμε ἄωρις καὶ πέσαμε νὰ κοιμηθοῦμε.

Ξυπνήσαμε χαράματα, ὅταν ὁ αὐγερινὸς ἐτοί-

μαζε τὸ δρόμο, γιὰ ν' ἀνατείλῃ ὁ ἥλιος.

Τὸ Πάσχα εἶχε ἔρθει νωρὶς καὶ ἡ ἀνοιξὴ δὲν εἶχε προλάβει νὰ φουντώσῃ. Μὰ ὡστόσο τὴν ἐνιωθεὶς παντοῦ. Τί ἀνέβασμα ἦταν ἐκεῖνο! Σὰν κατσικάκια τρέχαμε καὶ πηδούσαμε πάνω στὸν κακοτράχαλο δρόμο. Κλωτσούσαμε τίς πέτρες καὶ στεκόμαστε νὰ τίς ἀκούσωμε νὰ κατρακυλοῦν στὴν πλαγιά.
—Μή, φώναζε ἡ μητέρα, θὰ χαλάσετε τὰ καλὰ σας παπούτσια.

Μὰ ποιὸς νοιαζόταν γιὰ τὰ παπούτσια, ὅταν ἡ ἀνοιξὴ φώναζε «ἐλάτε, παιδιά», ὅταν ὁ ἥλιος χαρωπὸς μᾶς ἔβλεπε ν' ἀνηφορίζωμε μαζί του τὸ βουνό; Ἡ αὐγὴ ρόδιζε μὲ τριαντάφυλλα τὸν ὀρίζοντα κι ἐμεῖς πηγαίναμε ὅλο καὶ πιὸ ψηλά, ὅλο καὶ πιὸ ψηλά.

Τὸ πρωὶ στολίσουμε τὸν Ἐπιτάφιο στὸν αὐλόγυρο τῆς ἐκκλησίας μὲ ἄσπρες βιολέτες, μὲ τριαντάφυλλα καὶ κρίνα. Τὸ ἀπόγευμα ψάλαμε ὅλοι μαζί οἱ πιστοὶ τό: «ὦ γλυκὺ μου ἔαρ, γλυκυτότον μου τέκνον».

Τὰ κεριὰ τρεμόσβηναν μέσα στὴ σκοτεινιά σὰν ἀστέρια τ' οὐρανοῦ ποὺ κατέβηκαν νὰ παίξουν στὴ γῆ.

Τ' ὄνειρό μας ἦταν νὰ κάνωμε Ἀνάσταση στὸ μοναστήρι. Ν' ἀκούσωμε τὴ φωνὴ τοῦ ἡγούμενου, γεροντικὴ καὶ τρεμουλιαστὴ, ἀλλὰ συγκινημένη, νὰ ψάλλῃ μέσα στὸν καθαρὸ ἀέρα:

«Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν,
θανάτω θάνατον πατήσας».

Καὶ τὸ χαρούμενο μήνυμα νὰ πετᾶ ἀπὸ στόμα σὲ στόμα. Οἱ λαμπάδες νὰ φέγγουν περισσότερο μὲ τὸ ἀναστάσιμο φῶς καὶ τὰ βεγγαλικά νὰ φωτίζουν τὸ βουνό.

Κατὰ τίς δέκα τὸ βράδῳ τοῦ Σαββάτου μὲ κόπο κρατούσαμε τὰ μάτια μας ἀνοιχτά. Εἶχαμε παίξει τόσο πολὺ ὀλόκληρη τὴ μέρα... Κρυφτό, κυνηγητό, βόλους... χορτάσαμε παιχνίδια. Ἦμαστε ξεθεωμένα...

Ἦταν ξυπνήσαμε, ἦταν Κυριακὴ πρωί. Ἦ Ἀνά-

σταση είχε γίνει χωρίς ἐμᾶς. Δὲν εἶχαμε τσουγκρίσει οὔτε αὐγὸ οὔτε βεγγαλικά ἀνάψαμε οὔτε δώσαμε ἀναστάσιμα φιλιὰ μεταξύ μας. Ἦμαστε ἀπαρηγόρητοι. Δὲν τὸ πιστεύαμε.

—Γιατί δὲ μᾶς ξυπνούσατε; Γιατί δὲ μᾶς ρίχνατε νερὸ στὰ μοῦτρα;

—Γιατί ὁ ὕπνος σας ἦταν βαθύς. Τὸ κεφάλι σας ἔγερνε στοὺς ὦμους καὶ τὰ ματόφυλλά σας ἦταν διπλοκλειδωμένα!

Τ' ὄνειρό μας νὰ κάνωμε Ἀνάσταση στὸ μοναστήρι εἶχε διαλυθῆ σὰν καπνός. Ἡ χαρὰ μας χάθηκε. Πηγαίναμε κακόκεφοι ἀπὸ τὸ κελὶ μας στὴν αὐλὴ, ἀπὸ τὴν αὐλὴ στὴν ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκλησία στὸ καμπαναριό. Ἐκεῖ συναντήσαμε τὸ γέρο καλόγερο.

—Χριστὸς Ἀνέστη!

—Ἀληθῶς Ἀνέστη!

—Ἐγὼ ὅμως δὲν εἶδα τὴν Ἀνάσταση, εἶπε κλαίγοντας ἡ Μαρίνα. Μὲ πῆρε ὁ ὕπνος.

—Ἔτσι συμβαίνει μὲ τὰ παιδιά, χαμογέλασε ἐκεῖνος. Τὰ περισσότερα νυστάζουν καὶ δὲν ἀντέχουν.

—Μὰ ἐμεῖς ἤρθαμε στὸ μοναστήρι, γιὰ νὰ χαροῦμε τὴν Ἀνάσταση, παραπονέθηκα ἐγώ.

—Δὲν πειράζει, μᾶς εἶπε καὶ πάλι. Ἡ Ἀνάσταση γίνεται κάθε μέρα, ὅταν τὸ θέλετε!

—Κάθε μέρα; Ποῦ; ρώτησα ἀπορημένος.

—Μέσα στὶς καρδιές, ἀπάντησε μὲ σοβαρότητα. Νὰ ἔχετε μέσα στὴν καρδιά σας ἀγάπη καὶ θὰ ἔχετε πάντα Ἀνάσταση!

Ἀμέσως μαλάκωσε ὁ θυμὸς μας. Ἀρχίσαμε νὰ γελοῦμε καὶ πῆγαμε νὰ γυρίσωμε κι ἐμεῖς τὴ σούβλα μὲ τὸ ψητὸ ἀρνὶ ποῦ σκόρπιζε μιὰ λαχταριστὴ μυρωδιὰ στὸν ἀέρα.

Ἀπὸ τότε, κάθε φορὰ ποῦ μὲ βαραίνει κάτι καὶ τὸ

ἀντιμετωπίζω μὲ ἀγάπη καὶ καλοσύνη, θυμοῦμαι ἀμέ-
σως τὸ γέρο καλόγερο.

—Ἡ καρδιά μου ἔχει Ἀνάσταση!

Τὸ λέω καὶ τὸ πιστεύω.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ θὰ ἔκαναν τὰ παιδιὰ Ἀνάσταση; Πῶς φαινόταν κάτω ἀπὸ τὸν κάμπο τὸ μοναστήρι; Τί ἔβλεπαν μὲ τὰ μάτια τῆς φαντασίας τους τὰ παιδιὰ; Μπορεῖς νὰ περιγράψης τὴν ἀνάβασή τους στὸ μοναστήρι; Πῶς στόλισαν τὸν Ἐπιτάφιο; Ἔπαιξαν ἢ ὄχι; Τί ἔγινε ὅταν ξύπνησαν τὸ ἄλλο πρωί; Τί τοὺς εἶπε ὁ γέρος καλόγερος; Τί συμπέρασμα βγάζεις ἀπ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο; Τί θέλει νὰ πῆ μὲ τὴ φράση: «Ἡ ἀγάπη φέρνει τὴν Ἀνάσταση»;

ΕΡΓΑΣΙΑ

Νὰ κάνης μιὰ μικρὴ ἐργασία γιὰ τὸ πῶς περνᾷς ἐσὺ στὸ χωριό σου ἢ στὴν πόλη σου τὸ Πάσχα. Ποιὰ εἶναι τὰ ἔθιμά σας;

70. Η ΑΘΗΝΑ ΜΑΣ

Ἡ μεγαλύτερη χαρὰ μας εἶναι νὰ βγαίνωμε μὲ τὶς λιακάδες περὶπατο στὴν Ἀθήνα. Ὁ παππούς μου τὴ λατρεύει καὶ ἄς ἔζησε τὰ περισσότερά του χρόνια στὸ χωριό. Καμιὰ γωνιά της δὲν τοῦ εἶναι ἄγνωστη. Ξέρει καὶ τὸ στενότερο δρομάκι της. Τοῦ ἀρέσει ὁ γαλανός της οὐρανός, τὸ γλυκύτερο κλίμα, τὰ μνημεῖα της. Τοῦ ἀρέσουν ἀκόμα καὶ οἱ ἀνυπόφοροι θόρυβοί της. Μᾶς παίρνει λοιπὸν ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πᾶμε.

Ἀπὸ τότε ποὺ ἦταν ἀγρότης ἐρχόταν στὴν Ἀθή-

να για δουλειές. Πόσο μεγαλύτερη τή βρίσκει τώρα!
Οί δρόμοι της είναι φαρδύτεροι από πρώτα, τὰ κτίρια
ἐπιβλητικότερα, οί πλατείες της πλατύτερες, οί πολυ-
κατοικίες της πάρα πολύ ψηλές.

Ὡστόσο μᾶς μιᾶ με νουσταλγία γιά τή γραφική
ἐκείνη Ἀθήνα καί γιά τόν κόσμο πού γνώρισε τὰ
παλιότερα χρόνια, ὅταν ἐρχόταν ἐπισκέπτης. Οί λα-
τέρνες γύριζαν στούς δρόμους, ὁ γκαζιέρης ἀναβε τὰ
φῶτα τίς νύχτες, κυκλοφοροῦσαν ἀμαξάκια με ἄλογα
καί οί μανάβηδες διαλαλοῦσαν τὰ λαχανικά τους στίς
γειτονιές.

—Λαχανικά ἔχω! Καρπούζια με τὸ μαχαίρι!

Ὁ πιὸ τακτικός μας περίπατος εἶναι στήν Ἀκρό-
πολη. Ὁ παππούς μας δείχνει τόν Παρθενώνα:

—Μ' αὐτὸ τὸ στολίδι ἡ Ἀθήνα εἶναι ἡ ὀμορφότερη
πόλη τοῦ κόσμου.

Στεκόμαστε μαζί του στὰ Προπύλαια. Στὰ πόδια
μας ἀπλώνεται ἡ ἀγαπημένη μας πόλη. Ἀπὸ πέρα μᾶς
χαιρετᾶ ὁ Λυκαβηττός με τὸ ἐκκλησάκι τοῦ Ἀγίου
Γεωργίου. Ἀπέναντί μας ὁ γυμνὸς βράχος εἶναι ὁ

Ἄρειος Πάγος, τὸ δικαστήριον τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ βράχο δίδαξε ἀργότερα τοὺς Ἀθηναίους ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Μέσα ἀπὸ τὶς μαρμαρίνες κολόνες τῶν Προπυλαίων ἔχομε δεῖ τὴν ἀρχαία ἀγορά, τὸ Θησεῖο, καὶ τῆ... δύση. Εἶναι τὸ πιὸ μαγευτικὸ θέαμα.

Ὁ παππούς — σὰν παιδί καὶ αὐτὸς — ρωτᾷ καὶ μαθαίνει. Ἔτσι, σὲ κάθε μας περίπατο μαθαίνομε κι ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὴν ἱστορία μας ἀπὸ τ' ἀρχαία χρόνια μέχρι σήμερα. Γιατί ἡ ζωὴ δὲ σταμάτησε ποτὲ στὴν αἰώνια αὐτὴ πόλη. Ἡ Ἀθήνα δὲν ἔχασε ποτὲ τὴν αἴγλη τῆς ἀκόμα καὶ στὶς δυσκολώτερες ὥρες.

Μέσα στὰ μουσεῖα καὶ στ' ἀρχαία θέατρα βλέπομε νὰ ζωντανεῖ ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς πολιτισμὸς.

Στὰ ρωμαϊκὰ μνημεῖα θυμόμαστε τὸ πέρασμα τῶν Ρωμαίων ἀπὸ τὴν πατρίδα μας.

Οἱ βυζαντινὲς ἐκκλησίαι μᾶς μιλοῦν γιὰ μιὰ πάρα πολὺ ἔνδοξη ἐποχὴ, τὴ βυζαντινὴ ἐποχὴ.

Οἱ Φράγκοι καὶ οἱ Τοῦρκοι ἄφησαν κι ἐκεῖνοι τὰ σημάδια τους.

Μετὰ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἡ Ἀθήνα ἦταν μιὰ μικρὴ πόλη μὲ λίγα σπίτια καὶ μὲ δρόμους γεμάτους ἐρείπια. Μέσα ἀπὸ αὐτὰ ἄρχισε μιὰ καινούρια ζωὴ γιὰ τὸ μικρὸ ἑλληνικὸ κράτος.

Ἄρχισαν νὰ χτίζονται κτίρια: τ' Ἀνάκτορα, τὸ Πανεπιστήμιο, ἡ Βιβλιοθήκη, ἡ Ἀκαδημία· ἔγινε ὁ Ἑθνικὸς Κήπος.

Μετὰ ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα χρόνια ἡ Ἀθήνα ἔγινε μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σύγχρονες πόλεις. Εἶναι τώρα μιὰ μεγαλούπολη. Στὸ κέντρο τῆς ὑπάρχουν Ὑπουργεῖα, ἐμπορικὰ καταστήματα, Τράπεζες καὶ ἄλλα γραφεῖα.

Ὁ ὑπόγειος ἠλεκτρικὸς σιδηρόδρομος κάνει πιὸ εὐκολὴ τὴ συγκοινωνία. Ὑπάρχουν ὠραῖα προάστια καὶ ἀμμουδιές, ποὺ συγκεντρώνουν πολὺν κόσμον τὸ καλοκαίρι.

Ὁ διάφανος οὐρανὸς τῆς, τὸ ἐξαιρετικὸ κλίμα

της και τὸ ἔνδοξο παρελθὸν της κάνουν τὴν Ἀθήνα ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ μεγάλα τουριστικὰ κέντρα τοῦ κόσμου. Δίκαια εἶναι ἡ πρωτεύουσα τῆς πατρίδας μας και δίκαια ὅλοι μας καμαρώνομε γι' αὐτή.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πηγαίνουν τὰ παιδιά μὲ τις λιακάδες; Ποιὸς πηγαίνει μαζί τους; Τί λέει ὁ παππούς γιὰ τὴν παλιὰ Ἀθήνα; Ποιὸ εἶναι τὸ ἀκριβότερο στολίδι τῆς Ἀθήνας; Σὲ ποιὸ βράχο δίδαξε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος; Τί ἔχει ἡ Ἀθήνα ποὺ ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τὸ δῆ κανένας; Πότε ἄρχισαν νὰ χτίζονται τὰ διάφορα κτίρια; Τί κάνει ὁ ὑπόγειος ἠλεκτρικὸς σιδηρόδρομος;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ μάθης τὰ διάφορα μέρη και τὰ μνημεῖα ποὺ ἀναφέρονται στὸ κεφάλαιο μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου σου.
- 2) Νὰ φέρης μέσα στὴν τάξη, ἂν μπορῆς, φωτογραφίες ἢ ὀτιδήποτε σχετικὸ μὲ τὴν Ἀθήνα.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ συμπληρώσης τις τελείες μὲ τὴ λέξη ποὺ ταιριάζει:
Θεσσαλονίκη, Ἀθήνα, Ἔκτορας, Κέρκυρα, Κωνσταντινούπολη.
Ἡ πόλη τοῦ Κωνσταντίνου λέγεται
Ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς Τροίας ἦταν ὁ
Τὸ νησι τῶν Φαιάκων εἶναι ἡ
Πρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ
Συμπρωτεύουσα τῆς Ἑλλάδας εἶναι ἡ
- 2) Νὰ σχηματίσης ἐπίθετα ἀπὸ τις παρακάτω λέξεις:
ξύλο, βουνό, γρανίτης, πανί, λάδι.

71. ΣΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ

“Ημουν ἄρρωστος. Τὸ μεσημέρι, ποὺ αἰσθανόμουν κάπως καλύτερα μὲ τὴν ἀσπιρίνη, ὁ παππούς μου ἄνοιξε τὴν τηλεόραση καὶ μὲ ρώτησε: —Παναγιώτη, θέλεις νὰ δῆς μιὰ διδακτικὴ ἐκπομπὴ γιὰ τὴ βιομηχανία;

“Ἄν ἤθελα λέει;” Ἐτρεξα, πρὶν προλάβῃ νὰ τὸ ξαναπῆ. Χώθηκα στὴν πολυθρόνα, ἢ μαμὰ φρόντισε νὰ μὲ σκεπάσῃ μὲ μιὰ κουβέρτα, κι ἔτσι ἀναπνευστικὰ καθισμένος ἔκαμα μιὰ μεγάλῃ βόλτα στὰ ἑλληνικὰ ἐργοστάσια.

Πρῶτα εἶδαμε ἓνα ἐργοστάσιο κλωστοῦφαντουργίας. Στὶς ἀποθήκες ἦταν στοιβαγμένο τὸ βαμβάκι σὲ μεγάλες μπάλες. Οἱ ἐργάτες ἔπαιρναν τὶς μπάλες αὐτὲς καὶ τὶς ἔφερναν στὶς μηχανές, γιὰ νὰ καθαρίσουν τὸ βαμβάκι ἀπὸ τὶς βρωμιές καὶ νὰ τὸ κλώσουν, δηλαδὴ νὰ τὸ κάμουν νῆμα.

Γιὰ πότε ἐγίνε κλωστή τὸ βαμβάκι δὲν πρόλαβα νὰ τὸ καταλάβω. “Ἀρχισαν ξαφνικὰ νὰ γυρίζουν μπροστά μου σὰ διαβολάκια οἱ ρόδες, οἱ τροχαλίες, οἱ μοχλοὶ καὶ οἱ τροχοὶ τῶν μηχανημάτων. Ὅμοιολογῶ ὅτι ζαλίστηκα. Σὰ ρομπὸτ ἔκαναν ὁλοένα τὴν ἴδια κίνηση· πάνω κάτω· πάνω κάτω μέσα σ’ ἓνα ἀδιάκοπο βουητό.

“Ὑστερα μᾶς ἔδειξαν κάτι ἄλλες αἰθουσες μὲ τεράστιους ἀργαλειούς. Δὲν ἦταν φυσικὰ σὰν τοὺς ἀργαλειούς ποὺ ἔχω δεῖ στὰ χωριά. Ἦταν μηχανές. Καὶ νὰ πάλι τὰ στημόνια, σὰν ὑπάκουοι στρατιῶτες ποὺ εἶχαν πάρει παραγγέλματα, ἀνεβοκατέβαιναν μὲ τὸν ἴδιο πάντα ρυθμό, καί, ὥσπου ν’ ἀνοίγοκλείσῃ τὰ μάτια, εἶχε τελειώσει ἓνα μέτρο πανὶ καὶ ὕστερα κι ἄλλο κι ἄλλο κι ἄλλο...

Σ’ ἓνα ταξίδι μας στὴν Καλαμάτα εἶχαμε ἀνεβῆ στὸ μοναστήρι καὶ εἶδαμε τὶς μαθήτριες νὰ ὑφαίνουν στὸν ἀργαλειὸ καὶ νὰ πετοῦν τὴ σαῖτα. Δὲν ὑπῆρχε καμιὰ ὁμοιότητα μὲ τοὺς ἀργαλειούς ποὺ ἔβλεπα

στην τηλεόραση. Τάκου τάκου! Τάκου τάκου! Έκανε ό
ἀργαλειός στο μοναστήρι. Τό ύφασμα δέν προχωροῦ-
σε ἔτσι γρήγορα ὅπως στά μηχανήματα τῶν ἐργοστα-
σιῶν, μὰ οἱ κοπέλες ἐκεῖ τραγουδοῦσαν πολύ ὀ-
μορφα...

Μοῦ ἄρεσε ἀκόμα νὰ θυμοῦμαι μιὰ κοπέλα ποῦ
εἶχαμε συναντήσει σ' ἓνα ἠπειρώτικο χωριό. Τί χρώ-
ματα εἶχε βάλει στόν ἀργαλειό της! Ἡ μητέρα μου
μάλιστα σημείωσε καί τὸ τραγούδι ποῦ ἔλεγε ἡ
ὑφάντρα:

«Τοῦ Παπαγιώργη ἡ ἀνιψιά, τοῦ Ρήγα ἡ θυγατέρα,
πού 'χει ἀσημένιο ἀργαλειό καί κρουσταλλένιο χτένι.
Κι ἀπό τὸ βρόντο τ' ἀργαλειοῦ καί τὸν ἀχὸ τῆς κόρης
ὁ ἥλιος ἀντραλίστηκε κι ἀργεῖ νὰ βασιλέψη...».

Νομίζω ὅτι ὁ παππούς μου κατάλαβε τί σκεφτό-
μουν, γιατί ἐκείνη τῆ στιγμή μοῦ εἶπε:
—Στά ἐργοστάσια οἱ ἄνθρωποι ἀντιμετωπίζουν τίς
μεγάλες ἀνάγκες τους μὲ τῆ μεγάλη παραγωγή. Θὰ
μποροῦσαν ποτὲ τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων νὰ κάμουν
τόσο γρήγορα τῆ δουλειάς, ὅσο οἱ μηχανές;

Πραγματικά ἔβλεπα μὲ τὰ μάτια μου τῆ διαφορά.
Πόσο γρήγορα, πόσο ἄφθονα ἔβγαιναν τὰ προϊόντα
ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια.

Μὰς ἔδειξαν μετὰ μιὰ καπνοβιομηχανία καί μιὰ
σοκολατοποιία. Σὰ στρατιωτάκια στῆ γραμμὴ ἔβγαι-
ναν τὰ πακέτα τὰ τσιγάρα. Τὸ ἴδιο καί οἱ σοκολάτες.
Δέν προλάβαινα νὰ μετρῶ. Μία, δύο, τρεῖς, τέσσερις,
πέντε... Σχημάτιζαν μιὰ μεγάλη σειρὰ καί οἱ ἐργάτες
τίς ἔπαιρναν καί τίς ἔβαζαν στά κιβώτια.

Ἐπῆρχε πολύ προσωπικό στά ἐργοστάσια, μὰ τῆ
δουλειὰ τὴν ἔκαναν οἱ μηχανές καί οἱ ἐργάτες βοη-
θοῦσαν. Δέν εἶναι ἀλήθεια περίεργο;
—Δέν εἶναι καθόλου περίεργο, εἶπε ὁ παππούς. Αὐτὸ
λέγεται πρόοδος. Κερδίζομε χρόνο καί τὰ προϊόντα

στοιχίζουν φτηνότερα. Ἐγὼ ποὺ εἶμαι γέρος κι ἔχουν δεῖ πολλά τὰ μάτια μου βλέπω πόσο ἔχομε προοδέψει σ' αὐτὸ τὸ θέμα. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας σὲ μιὰ χώρα εἶναι ἡ εὐημερία καὶ ἡ εὐτυχία της.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς πῆγε βόλτα στὰ ἑλληνικὰ ἐργοστάσια ὁ Παναγιώτης; Τί ἐργοστάσιο εἶδε πρῶτα; Μπορεῖς νὰ τὸ περιγράψης; Τί διαφορὰ εἶχαν οἱ ἀργαλειοὶ τοῦ ἐργοστασίου μὲ τοὺς ἀργαλειοὺς τοῦ μοναστηριοῦ; Θὰ μπορούσαν ποτὲ οἱ ἄνθρωποι νὰ κάνουν τόσο γρήγορα τὴ δουλειά, ὅσο οἱ μηχανές; Ποιὸ εἶναι τὸ κέρδος μιᾶς χώρας ἀπὸ τὴν ἀνάπτυξη τῆς βιομηχανίας;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ πῆς πῶς λέγεται τὸ ἐργοστάσιο ποὺ κάνει: κονσέρβες, ὑφάσματα, ἔπιπλα.
- 2) Νὰ πῆς πῶς λέγεται ἡ βιομηχανία ποὺ παράγει φάρμακα.
- 3) Νὰ βρῆς ἓνα οὐσιαστικὸ κι ἓνα ἐπίθετο, ποὺ νὰ προέρχωνται ἀπὸ τὴ λέξη βιομηχανία.

72. Ο ΓΙΑΤΡΟΣ ΤΩΝ ΔΕΝΤΡΩΝ

Τὸ ἀπόγευμα ἦρθε ὁ γιατρὸς μὲ τὸ μικρὸ βαλιτσάκι του.

—Τί ἔχει τὸ παιδί; ρώτησε τὴ μητέρα.

—Ψηλὸ πυρετό, τοῦ ἀπάντησε. Πονοῦν καὶ τὰ μάτια του.

Ἐπὶ τοῦ γιατροῦ ἔβαλε τ' ἀκουστικὰ καὶ ἄρχισε νὰ μοῦ χτυπᾷ μὲ τὰ δάχτυλα τὴν πλάτη. Ἡ Μαρίνα ἔνωσε τὰ χέρια της καὶ τὸν ρώτησε μὲ κατάπληξη:

—Τί τοῦ κάνεις τοῦ Παναγιώτη;

—Τί με πληρώνεις νά σοῦ πῶ; ἀστειεύτηκε ἐκεῖνος.
Τοῦ κάνω τὸ δρουκολάπτη.
—Τί εἶναι αὐτό; Ξαναρώτησε.
—Ὁ δρουκολάπτης, τῆς ἐξήγησε, εἶναι ὁ γιατρός τῶν
δέντρων. Δέν τὸν ξέρεις; Χωρὶς νά τοῦ τηλεφωνήσῃ
κανεὶς καὶ χωρὶς τὸ βαλιτσάκι μὲ τ' ἀκουστικά, τρέχει
στ' ἄρρωστα δέντρα. Θὰ μοῦ πῆς χωρὶς ἀκουστικά
πῶς κάνει τὴ δουλειά του; Ὅταν ἀρχίσῃ νά χτυπᾷ μὲ
τὸ ράμφος του τὴ φλούδα, ὅπως κάνω τώρα ἐγὼ μὲ τὸ
δάχτυλά μου, ἀμέσως καταλαβαίνει ἀπὸ τὴ διαφορὰ
τοῦ ἤχου ποῖο δέντρο εἶναι ἄρρωστο καὶ ποῦ. Κατορ-
ράμφος του τρύπες τὴ φλούδα καὶ ν' ἀνοίξῃ μὲ τὸ
τροῦ. Στὴ γλῶσσα του, ποῦ εἶναι γεμάτη κόλλα,
κολλοῦν τὰ καταστρεπτικὰ ἕντομα, ποῦ σαπίζουν τὸν
κορμό. Ἔτσι σώζεται τὸ δέντρο καὶ φυτρώνουν και-
νούρια κλαδιά.
Καὶ συνέχισε:

—Μοῦ εἶπαν ὅτι κάποτε ενας κυνηγὸς σημάδεψε μὲ τ' ὄπλο του ἓνα δρυοκολάπτη. Ἔξαφνα τὸ ὄπλο τυλίχτηκε στὰ κλαδιὰ κάποιου δέντρου καὶ ἀπὸ τὸν κορμὸ του βγῆκε μιὰ παράξενη φωνή, πού ἔκαμε τὸν κυνηγὸ ν' ἀνατριχιάση.

—Καλὲ μου κυνηγέ, ἔλεγε τὸ δέντρο, γιατί μοῦ σκοτώνεις τὸν εὐεργέτη μου, πού εἶναι καὶ δικός σου εὐεργέτης; Ποιὸς θὰ μὲ γλιτώση ὕστερα ἀπὸ τὶς ἀρρώστιες καὶ τὸν πόνο πού μοῦ προκαλοῦν; Καλύτερα νὰ κόψης ἢ νὰ κάψης ἐμένα παρὰ νὰ σκοτώσης τὸ γιατρό μου.

—Ἔτσι θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Παναγιώτης, ἂν κάποιος προσπαθοῦσε νὰ σκοτώση ἐσᾶς, γιατρέ, εἶπε γελώντας ἡ μητέρα μου.

—Παναγιώτη, παιδί μου, ἔκαμε ὁ γιατρός χαϊδεύοντας τὸ ζεστό μου μέτωπο. Ἔχεις ἰλαρά. Σὲ δυὸ-τρεῖς ἡμέρες θὰ εἶσαι σὰν ἐρυθρόδερμος. Εἶναι μιὰ ἐλαφριά παιδικὴ ἀρρώστια, μὰ θέλει προφύλαξη. Νὰ μὴ σηκώνεσαι, νὰ διαβάζης, ἂν θέλῃς, ὅταν σοῦ περάση ὁ πόνος στὰ μάτια, καὶ πρὸ παντὸς μὴ ζητήσης νὰ βγῆς ἔξω. Ἐγὼ θὰ σοῦ στείλω μερικὰ ὠραῖα βιβλία, γιὰ νὰ περάσης τὴν ὥρα σου.

Ὁ γιατρός κράτησε τὸ λόγο του καὶ ὕστερα ἀπὸ δυὸ ὥρες ἓνας μικρὸς μοῦ ἔφερε στὸ σπίτι ἓνα δέμα μὲ βιβλία. Ἡ μητέρα μου τοὺς ἔριξε μιὰ ματιὰ καὶ εἶπε:

—Νὰ μερικὰ βιβλία πού δὲν πρέπει νὰ λείπουν ἀπὸ κανένα σπίτι. Γιατὶ ὅλοι πρέπει νὰ ξέρωμε γιὰ τὴν ὑγιεινὴ τοῦ σώματος καὶ γιὰ τὶς πρῶτες βοήθειες.

Δίπλα στὸ κρεβάτι μου ξεφύλλιζαν μὲ τὴ Μαρίνα τὰ βιβλία καὶ τῆς ἐξηγοῦσε τὶς εἰκόνες.

—Νά, ἐδῶ ἓνα παιδάκι πού κάθετα καλὰ στὸ θρανίο κι ἐκεῖ ἓνα πού δὲν κάθετα σωστά. Εἶδες πῶς ἔχει κάμει καμπουρίτσα; Ἡ σπονδυλικὴ μας στήλη πρέπει νὰ βρίσκεται πάντοτε σὲ ὄρθια θέση. Νά κι ἓνα πού φορᾶ στενὰ παπούτσια. Ἄ! τὸ καημένο. Εἶδες μιὰ γκριμάτσα πού κάνει ἀπὸ τὸν πόνο;

- Αὐτὸ ἐδῶ τί κάνει; ρωτοῦσε ἡ μικρὴ.
 —Αὐτὸ πλένει τὰ δόντια του μὲ ὀδοντόπαστα. Νά και
 αὐτό, πού ἔσπασε σκληροὺς καρπούς μὲ τὰ δόντια,
 ἔχει ἓνα στόμα χάλια. Αὐτὸ τὸ παιδάκι μασᾷ καλά, γιὰ
 νὰ ἔχη γερὸ στομάχι.
 —Καὶ αὐτό;
 —Αὐτὸ ἀερίζει τὸ δωμάτιό του καὶ παίρνει βαθιὲς
 εἰσπνοές. Νά, κι ἓνα παιδάκι πού πλένει τὰ χέρια του.
 Δίπλα εἶναι στρωμένο τὸ τραπέζι. Θὰ πάη νὰ φάη μὲ
 καθαρὰ χέρια.
 —Κι ἐγὼ τρώγω μὲ καθαρὰ χέρια, εἶπε ἡ Μαρίνα καὶ
 γύρισε νὰ μὲ κοιτάξῃ, γιὰ νὰ τὴ θαυμάσω.
 —Μπράβο, Μαρίνα, τῆς εἶπαμε ὅλοι κι ἔφυγε ἀπὸ τὸ
 δωμάτιο εὐχαριστημένη.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Γιατί χτυποῦσε ὁ γιατρός στὴν πλάτη τὸν Παναγιώτη; Τί ξέρεις
 ἐσὺ γιὰ τὸ δρυοκολάπτη; Τί σημαίνει εὐεργέτης; Τί σημαίνει
 ἔθνικος εὐεργέτης; Τί ἀρρώστια εἶχε ὁ Παναγιώτης; Τί βιβλία τοῦ
 ἔστειλε ὁ γιατρός; Ποιὲς λέμε πρῶτες βοήθειες; Τί ἔμαθε ἡ
 Μαρίνα ἀπὸ τὰ βιβλία πού ἔστειλε ὁ γιατρός;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Πῶς λέγεται ὁ εἰδικὸς γιατρός πού ἀσχολεῖται μὲ τὴν καρδιά;
 μὲ τὸ στομάχι; μὲ τὰ δόντια; μὲ τὰ παιδιά; μὲ τίς ἐγχειρήσεις;
 μὲ τὸ λάρυγγα, τ' αὐτιά καὶ τὴ μύτη;
- 2) Νά γράψῃς τὰ ρήματα πού σοῦ θυμίζουν οἱ λέξεις:
 ἔνωση, κατόρθωμα, μόρφωση, ὀργάνωση, πληρωμή.
- 3) Ν' ἀντικαταστήσῃς τὰ παρακάτω ρήματα μὲ τ' ἀντίθετά τους.
 Ἐνώνω τὰ χέρια.....
 Δένω τὰ κορδόνια.....
 Χάνω τὸ δρόμο.....
 Ἀνοίγω τὸ παράθυρο.....

73. ΜΙΑ ΟΜΙΛΙΑ ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ

Τώρα που είμαι άρρωστος έχω δίπλα στο κομοδίνο μου ένα ραδιοφωνάκι, που με διασκεδάζει. Άκούω μουσική, συναυλίες και όμιλίες. Είναι τόσο δά μικρό, μὰ είναι δικό μου και δουλεύει μιὰ χαρά. Είναι δῶρο τοῦ θείου Νίκου στὸν Κλεάνθη καὶ σ' ἐμένα.

Πρὶν ἀπὸ λίγο ἄκουσα μιὰ ἐκπομπή γιὰ τὸ κυπαρίσσι. Συγκράτησα δύο ἱστορίες. Ἡ μιὰ ἦταν ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ μυθολογία καὶ ἡ ἄλλη ἀπὸ τὶς λαϊκὲς παραδόσεις μας:

«Τὰ παλιὰ καλὰ χρόνια, τότε πού ὅλα ἔμοιαζαν μὲ παραμύθι, ζοῦσε ἓνα ὄμορφο παλικάρι, ὁ Κυπάρισσος. Ὁ Κυπάρισσος δὲν εἶχε φίλους, εἶχε ὅμως ἓνα ἐλαφάκι πού τὸ λάτρευε. Συντροφιά μαζί του ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ ἔτρεχε στὶς πλαγιές, μάζευε χόρτα καὶ

λουλούδια, κυνηγοῦσε στὸ δάσος καὶ ξεκουραζόταν κάτω ἀπὸ τὰ πλατύφυλλα δέντρα.

»Κάποτε ὁ Κυπάρισσος σημάδεψε μὲ τὸ τόξο του τὸν κορμὸ μιᾶς βελανιδιᾶς. Μιὰ πέτρα μπλέχτηκε στὰ πόδια του, γλίστρησε, τὸ τόξο ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια του καὶ τὸ βέλος βυθίστηκε στὴν καρδιά τοῦ μικροῦ ἐλαφιοῦ ποὺ ἔπαιζε λίγο πιὸ πέρα. Τὸ ζῶο ἔπεσε πρῶτα στὰ δυὸ λιγνὰ ποδαράκια του καὶ ὕστερα ἔγειρε χωρὶς πνοὴ πάνω στὰ ξερὰ φύλλα.

»Ὁ Κυπάρισσος ἔμεινε ἀκίνητος. Μαρμαρωμένος. Δὲν μποροῦσε νὰ πιστέψη ὅτι εἶχε σκοτώσει ὁ ἴδιος τὸ ἐλάφι του. «Ὅταν συνῆλθε, ἔσκαψε μὲ τὰ χέρια του ἓνα μικρὸ τάφο κι ἔθαψε μέσα τὸ μικρὸ του φίλο. «Ὑστερα περιπλανήθηκε στὸ δάσος χωρὶς τροφή, χωρὶς νερὸ γιὰ πολλὲς ἡμέρες.

»Περνώντας κάποια μέρα ὁ Ἀπόλλωνας ἀπὸ τὴ βουνοπλαγιά, ἀντάμωσε τὸν Κυπάρισσο καὶ δὲν τὸν γνῶρισε. Τὸ παλικάρι εἶχε λιώσει σὰν κερί. «Ὅταν ἔμαθε τὴ θλιβερὴ του ἱστορία, τὸν λυπήθηκε ἀπὸ τὰ βάθη τῆς καρδιᾶς του καὶ τὸν μεταμόρφωσε σὲ δέντρο. «Ἐγινε κυπαρίσσι. «Ἄν προσέξετε καλά, θὰ δῆτε τὰ κυπαρίσσια νὰ γέρνουν ὀλοένα τὴν κορυφὴ τους καὶ νὰ βλέπουν πρὸς τὰ κάτω. Λένε ὅτι εἶναι ὁ Κυπάρισσος ποὺ κοιτάζει τὸν τάφο τοῦ μικροῦ του φίλου καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸν παρηγορήσῃ γιὰ τὸ κακὸ ποὺ τοῦ ἔκαμε».

Τώρα, νά καὶ ἡ ἄλλη ἱστορία:

«Κοντὰ στὸ Μιστρά, σὲ μιὰ ψηλὴ θέση, ποὺ ἔχει ἀπὸ κάτω ὅλο τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης, ἦταν ἓνα μεγάλο κυπαρίσσι, τὸ μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου. Τώρα δὲν ὑπάρχει πιά εἶναι λίγα χρόνια ποὺ κάποιος κακὸς ἄνθρωπος εἶχε ἀνάψει φωτιά ἐκεῖ κοντὰ καὶ δὲν πρόσεξε καὶ ἄναψε τὸ κυπαρίσσι καὶ κάηκε.

»Αὐτὸ τὸ κυπαρίσσι εἶχε τὴν ἱστορία του. «Ὅταν

ήταν οι Τουρκοί στα χώματά μας, ένας πασάς πήγε σ' αυτή τη θέση να διασκεδάσει. "Εβαλε και του έψησαν ένα σφαχτό και κάθισε κι έφαγε.

»Είχε μαζί του κι ένα βοσκό, ένα νέο παλικάρι, χριστιανόπουλο και τόν υπηρετούσε. Για μιὰ στιγμή τὸ παιδί, πού έριξε τὴ ματιά του και παρατήρησε εκείνο τὸ ώραίο θέαμα, τὸν κάμπο μὲ τις πρασινάδες και τ' άφθονα νερά και τὰ βουνά γύρω, τὸ έπιασε τὸ παράπονο και αναστέναξε.

»Τὸ εἶδε ὁ πασάς και τὸ ρώτησε:

—Τί ἔχεις και αναστενάζεις;

—Τί νά ἔχω, πασά μου! τοῦ λέει. Συλλογίζομαι πὼς ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη ἦταν δικά μας μιὰ φορὰ και μᾶς τὰ πήρατε· μὰ τὰ χαρτιὰ λένε κι ἔχω τὴν ἐλπίδα μου στὸ Θεὸ πὼς μὲ καιρὸ πάλι δικά μας θὰ γίνουν.

»Ὁ πασάς θύμωσε.

—Μωρέ, τί μᾶς λὲς αὐτοῦ; τοῦ λέει και ἀρπάζει τὴν ξύλινη σούβλα πού εἶχαν ψήσει τὸ ἀρνὶ και τὴν καρφώνει στὴ γῆ. Νά! Τὸ βλέπεις αὐτό; "Αν αὐτὸ τὸ ξερὸ παλούκι βγάλῃ κλαριά, τότε νά 'χετε τὴν ἐλπίδα πὼς θὰ ξαναπάρετε πίσω αὐτὰ τὰ μέρη.

»Τὴν ἄλλη μέρα ἡ σούβλα ρίζωσε στὴ γῆ και βλάστησε και φούντωσε και θέριεψε κι ἔγινε τὸ περηφάνο κυπαρίσσι, πού γνωρίζαμε».

N. Πολίτης

«Λαϊκὴ παραδοση»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί άκουσε ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο ὁ Παναγιώτης; Μήπως μπορεῖς νά ἐπαναλάβῃς τὴν ἱστορία τοῦ Κυπαρίσσου; τὴν ἱστορία τοῦ κυπαρισσιοῦ; Τί νόημα βγάζεις ἀπὸ τὴν παράδοση μὲ τὸ κυπαρίσσι και τὸν πασά;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά κάμης προτάσεις με τὰ ρήματα: γέρνω-γερνώ.
- 2) Νά σχηματίσης ρήματα με τὶς παρακάτω λέξεις:
γιατρός, κουρέας, μάγειρος, συγγενής, ψαράς.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά πῆς κι ἐσύ, ἂν ξέρης, μιὰ ἱστορία ἀπὸ τὴ μυθολογία γιὰ ἄλλα δέντρα, φυτὰ καὶ ζῶα ποὺ ἦταν προηγουμένως ἄνθρωποι.
- 2) Νά μιλήσης γιὰ τὸ ἐλάφι καὶ τὸ ζαρκάδι.
- 3) Νά δείξης στὸ χάρτη σου τὸ Μιστρά καὶ τὴ Σπάρτη. Τί ξέρεις γιὰ τὰ δύο αὐτὰ μέρη;

74. Τ' ΑΗΔΟΝΙΑ

Τὴν περασμένη Κυριακὴ πηγαίναμε στὴν Κύμη καὶ σταματήσαμε σ' ἓνα πολὺ ὄμορφο μέρος, γιὰ ν' ἀκούσωμε τ' ἀηδόνια.

Κατεβαίνομε ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο. Μέσα ἀπὸ τὶς πυκνὲς φυλλωσιὲς τῶν πλατανιῶν τ' ἀηδόνια δίνουν τὴν κυριακάτικη συναυλία τους. Οἱ ρεματιὲς γεμίζουν μελωδίεσ. Δὲν ἀκούγεται κανένα ἄλλο πουλί. Σωπαίνομε λοιπὸν κι ἐμεῖς.

“Ἐνα ἀηδονάκι βγαίνει ἀπὸ τὸν κρυψώνα του καὶ στέκεται στὴν ἄκρη τοῦ κλαριοῦ. Καθὼς κελαηδεῖ, βλέπει μὲ τὰ ματάκια του ὀλόγυρα μήπως ἀνακαλύψη κανένα ἀνεπιθύμητο ἐπισκέπτη: γάτα, κουνάβι, ἀρπαχτικὸ πουλί. Ἔχει σταχτιά σκοῦρα φτερά. Μοιάζει φτωχὸ μπροστὰ στ' ἄλλα.

—Ὁ Θεὸς μοιράζει τ' ἀγαθὰ του μὲ σοφία σὲ ὅλα τὰ πλάσματα, λέει ἐκείνη τὴ στιγμὴ ὁ πατέρας, σὰ νὰ καταλαβαίνῃ τὴ σκέψη μου. Ἄν τὸ ἀηδόνι τύχαινε νὰ

ἔχη καὶ ώραῖα φτερά, δὲ θὰ κατάφερνε νὰ ξεφύγη ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς του. Ἐνῶ τώρα τὸ χρῶμα του τὸ βοηθᾷ νὰ γίνεται ἓνα μὲ τὰ κλαδιὰ καὶ τοὺς θάμνους καὶ νὰ μὴν ξεχωρίζη.

Τὸ ἀηδονάκι φαίνεται πὼς ψάχνει νὰ βρῆ τὸ ταίρι του. Εἶναι ἀνοιξη καὶ τραγουδᾷ τὸ πιὸ γλυκὸ τραγούδι τῆς ζωῆς του. Εἶναι συμπαθητικὸ κι εὐγενικὸ κι ἔχει ἔξυπνα ματάκια.

Ὁ πατέρας ἀνοίγει τὸ ραδιόφωνο. Ἡ δική μας μουσικὴ ταραίζει γιὰ μιὰ στιγμή τὸ ἀηδόνι, πού στρέφει τὰ μάτια του πρὸς τὸ μέρος μας καὶ μένει σιωπηλὸ. Ὑστερα ὅμως ὑψώνει τὸ λαϊμό του περήφανα καὶ βγάζει μιὰ θαυμάσια τρίλια. Ὅσο συνεχίζουν τὰ βιολιά ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο, τόσο τὸ ἀηδονάκι πλέκει λαρυγγισμοὺς καὶ συναγωνίζεται σὲ τέχνη τὰ βιολιά. —Νὰ πιάσωμε ἓνα νὰ τὸ ἔχωμε νὰ μᾶς τραγουδᾷ, λέει ἡ Μαρίνα δένοντας τὸ κορδόνι τοῦ παπουτσιοῦ της.

Μὰ ὁ πατέρας τὴν ἀποπαίρνει.

—Αὐτὸ νὰ μὴν τὸ ξαναπῆς, τῆς λέει λιγάκι θυμωμένος, γιὰτὶ σὲ ἀφήνω καὶ μένεις ἐδῶ. Τὸ ἀηδόνι εἶναι ἀδύνατο νὰ ζήσῃ στὴ σκλαβιά. Ἄν τὸ πιάσῃς καὶ τὸ κλείσῃς σὲ κλουβί, εἶναι σὰ νὰ τὸ σκοτώνῃς. Δὲν τρώει, δὲν πίνει καὶ χτυπιέται στὰ σίδερα τῆς φυλακῆς, ὥσπου νὰ πεθάνῃ.

»Ὅταν ὁ Θεὸς ἐπλασε τὰ πουλιά, ὅλα στὴν ἀρχὴ τὰ χρωμάτιζε γκρίζα. Ὑστερα τὰ φώναζε ἓνα ἓνα καὶ οἱ ἄγγελοι τὰ στόλιζαν μὲ λογιῆς λογιῆς πλουμίδια: μὲ γαλάζια καὶ χρυσὰ φτερά· μὲ ἀσημένια καὶ κόκκινα λοφία· μὲ ἄσπρες φτεροῦγες καὶ κοραλλένια πόδια· μὲ κεχριμπαρένιο ράμφος καὶ πράσινα πούπουλα· μὲ κοκκινόχρυσες οὐρὲς καὶ πορτοκαλὶ στῆθος, ὥστε μῆτε ἓνα στὰ χίλια νὰ μοιάζῃ μὲ τὸ ἄλλο.

Καὶ ὅταν τέλειωσε τὸ ἔργο του ὁ Θεός, νὰ σου καὶ παρουσιάζεται τὸ ἀηδόνι.

—Ποῦ ἦσουν ἐσύ; τοῦ εἶπαν οἱ ἄγγελοι.

—Στή ρεματιά.

—Καὶ πῶς δὲν ἄκουσες ποὺ σὲ φωνάξαμε;

—Μίλαγα μ' ἓνα κοτούφι.

Οἱ ἄγγελοι κούνησαν τὸ κεφάλι.

—Καὶ τώρα τί ἦρθες νὰ κάμης;

—Ἦρθα νὰ μὲ στολίσετε κι ἐμένα.

—Τὸ σκέφτηκες λιγάκι ἀργά. Καὶ πῶς νὰ σὲ στολίσω-
με, ποὺ τίποτε δὲ μᾶς ἔχει ἀπομείνει;

Τὸ ἀηδόνι ἄρχισε νὰ κλαίη, ὥσπου ὁ Θεὸς τὸ
λυπήθηκε καὶ εἶπε:

—Καλά. Πάψε νὰ κλαῖς. Τ' ἄλλα πουλιὰ τὰ στόλισαν οἱ
ἄγγελοι, ἐσένα θὰ σὲ στολίσω ἐγώ. Τέλειωσε ὅμως ἡ
Πέμπτη μέρα, γι' αὐτὸ πρέπει νὰ βιαστοῦμε. Ἄνοιξε
γρήγορα τὸ στόμα σου.

Πῆρε μιὰ χούφτα ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ δικό Του χρυσά-
φι καὶ ἄλλη μιὰ χούφτα μαργαριτάρια καὶ τὰ ἔριξε στὸ
στόμα τοῦ ἀηδονιοῦ: «Πήγαινε τώρα», τοῦ εἶπε.

Πέταξε τὸ ἀηδόνι καὶ πῆγε γραμμὴ σ' ἓνα ρυάκι

νά καθρεφτιστῆ. Ἐκεῖ βρέθηκαν μαζεμένα τ' ἄλλα πουλιὰ καί, μόλις τὸ εἶδαν, ἄρχισαν νὰ λένε:

—Τὸ κακόμοιρο τὸ ἀηδόνι!

—Δὲν ξέρετε ἐσεῖς, τοὺς εἶπε ἐκεῖνο. Ἐμένα μὲ στόλισε ὁ ἴδιος ὁ Θεός.

—Μπά, τί μᾶς λές; Καὶ ποῦ εἶναι τὰ στολίδια σου;

—Τὰ ἔχω μέσα στὸ λαιμό μου.

—Νὰ μᾶς τὰ δείξεις, γιατί ἐμεῖς δὲ βλέπομε!

Καὶ ἄνοιξε τὸ στόμα του τὸ ἀηδόνι κι ἔπιασε νὰ κελαηδῆ. Καὶ ὅλα τὰ πουλιὰ σῶπασαν καὶ ἀπόμειναν νὰ θαυμάζουν ».

(Τὸ δεύτερο μέρος τοῦ κεφαλαίου εἶναι ἀπὸ τὸ διήγημα τῆς κ. Μαργαρίτας Δαλμάτη «Τὸ ἀηδόνι»).

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποῦ πήγαιναν τὰ παιδιά, ὅταν ἄκουσαν τ' ἀηδόνια; Ποιοὶ εἶναι οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἀηδονιοῦ; Ἐχει ἐμφάνιση τὸ ἀηδόνι; Τί ἔκανε τὸ ἀηδόνι, ὅταν ἄκουσε στὸ ραδιόφωνο τὰ βιολιά; Μήπως μπορεῖς νὰ ἐπαναλάβης τὴν ἱστορία μὲ τ' ἀηδόνι; Τί νόημα ἔχει ἡ φράση: «Πῆρε μιὰ χούφτα ὁ Θεὸς ἀπὸ τὸ δικό Του χρυσάφι καὶ ἄλλη μιὰ χούφτα μαργαριτάρια καὶ τὰ ἔριξε στὸ στόμα τοῦ ἀηδονιοῦ»;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ φέρης εἰκόνες γιὰ τὸ ἀηδόνι ἢ νὰ ζωγραφίσης κάτι.
- 2) Νὰ δείξης στὸ χάρτη τὴν Κύμη.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ σχηματίσης ῥήματα ἀπὸ τὶς λέξεις:
Ξερός, μικρός, γλυκός, πικρός, ὄμορφος.
- 2) Νὰ βρῆς δύο λέξεις σύνθετες μὲ τὴ λέξη ἀηδόνι.

75. ΤΟ ΚΥΝΗΓΙ ΜΕ ΤΗ ΣΦΕΝΤΟΝΑ

“Όταν ήμουν έφτὰ-όχτῶ χρονῶν, μοῦ ἔτυχε κάτι πού δὲν μπορῶ ἀκόμα καὶ σήμερα νὰ τὸ ξεχάσω.

‘Ο φίλος μου ὁ Ἑρρίκος κι ἐγὼ εἶχαμε φτιάσει δύο λάστιχα, γιὰ νὰ πᾶμε νὰ κυνηγήσωμε πουλιά. Ἦταν ἡ ἀνοιξη στὴν ἀρχή της. Μεγαλοβδομάδα.

Μιά μέρα ὁ Ἑρρίκος μοῦ εἶπε: «Πᾶμε στὸ δάσος γιὰ πουλιά»;

Ἦ πρότασή του μοῦ ἔκαμε φρίκη. Ἀλλὰ δὲν ἔφερα ἀντίρρηση. Φοβόμουν μὴ μὲ κοροϊδέψη ὁ φίλος μου.

Ξεκινήσαμε λοιπὸν γιὰ τὸ δάσος. Σταθήκαμε κοντὰ σ’ ἓνα γυμνὸ δέντρο. Τὰ κλαριά του ἦταν γεμάτα πουλιά. Πλησιάσαμε. Τὰ πουλιά δὲ φοβήθηκαν. Τραγουδοῦσαν χαρούμενα γιὰ τὸν ἐρχομὸ τῆς ὀλόφωτης ἡμέρας.

‘Ο φίλος μου ἔσκυψε, πῆρε μιὰ μικρὴ πέτρα καὶ τὴν ἔβαλε στὸ λάστιχο. Παρ’ ὅλες τὶς τύψεις πού εἶχα, ἔκαμα τὸ ἴδιο κι ἐγὼ. Προσπαθοῦσα ὁμως νὰ μὴ σημαδεύω τὰ πουλιά, ἀλλὰ νὰ ρίχνω στὸν ἀέρα.

Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴ στιγμὴ ἄρχισαν νὰ χτυποῦν οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησίας. Ἐμένα μου φάνηκε πῶς ἡ φωνὴ τῆς καμπάνας ἐρχόταν ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Πέταξα πέρα τὸ λάστιχο καὶ ἄρχισα νὰ κάνω θόρυβο, γιὰ νὰ φύγουν τὰ πουλιὰ ἀπὸ τὸ φονικό σημάδι τοῦ φίλου μου, κι ἔφυγα τρέχοντας γιὰ τὸ σπίτι μου.

Ἀπὸ τότε, κάθε φορὰ ποὺ χτυποῦν οἱ καμπάνες καὶ εἶναι Μεγαλοβδομάδα καὶ ὁ ἥλιος λάμπει, ὁ νοῦς μου πάει σ' ἐκεῖνο τὸ κυνήγι μὲ τὸ λάστιχο.

Καὶ ἡ καρδιά μου γεμίζει εὐγνωμοσύνη, ποὺ ἡ φωνὴ τῆς καμπάνας χάραξε τόσο βαθιὰ μέσα στὴν καρδιά μου τὴν ἐντολή:

«Μὴ σκοτώσης»!

Ἄλβέρτος Σβάιτσερ

«Παιδικὴ Πρωτοχρονιά»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πόσων χρονῶν ἦταν ὁ συγγραφέας, ὅταν πῆγε μὲ τὸ φίλο του νὰ σκοτώσει πουλιὰ; Τί ἐποχὴ ἦταν; Τί φοβόταν ὁ συγγραφέας; Τί ἔκαναν στὸ δάσος; Τί ἐγινε ξαφνικά; Τί ἐννοεῖ μὲ τὴ λέξη «λάστιχο» ὁ συγγραφέας; Τί διδάγμα βγαίνει ἀπ' αὐτὸ τὸ κεφάλαιο;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ θυμηθῆς καὶ νὰ πῆς μέσα στὴν τάξη μερικὲς ἀπὸ τὶς δέκα ἐντολές. Σὲ ποιὸν τὶς ἔδωσε ὁ Θεὸς καὶ ποῦ;
- 2) Νὰ φέρῃς πληροφορίες γιὰ τὸ συγγραφέα τοῦ διηγήματος.

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ ὑπογραμμίσῃς τὶς σύνθετες λέξεις.
- 2) Πῶς ἀλλιῶς λέμε τὶς λέξεις:
ἐντολή, σπίτι, φίλος, πέτρα;

76. Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ

“Όταν μᾶς εἶπαν στὸ σχολεῖο νὰ γράψωμε κάτι γιὰ τὸν πατέρα μας, δὲν ἤξερα ἀπὸ ποῦ ν’ ἀρχίσω.

Ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ μάτια του ποῦ μᾶς κοιτάζουν γλυκὰ καὶ αὐστηρά; Ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ χέρια του; Ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ βήματά του, ποῦ τ’ ἀναγνωρίζω μέσα ἀπὸ χιλιάδες ἄλλα βήματα; Ἡ ν’ ἀρχίσω ἀπὸ τὰ λόγια του καὶ τὰ χαϊδευτικά του πειράγματα;

Σκέφτηκα νὰ γράψω ὅτι ὁ πατέρας μου εἶναι ψηλός, μὲ καστανὰ μαλλιά καὶ ὅτι φορᾶ καφέ κουστούμι. Μὰ τὸ μετάνιωσα. Τί σημασία ἔχει; Μήπως, ἂν ἦταν κοντός καὶ εἶχε ἄσπρα μαλλιά καὶ φοροῦσε γκρι κουστούμι, δὲ θὰ τὸν ἀγαποῦσα; Ὅπως καὶ ἂν ἦταν θὰ τὸν λάτρευα, γιατί εἶναι ὁ πατέρας μου.

“Ἄς γράψω λοιπόν:

«Ὁ πατέρας μου εἶναι ἓνας θησαυρός, ὅπως ὅλοι οἱ πατεράδες. Κάτω ἀπὸ τὸ αὐστηρό του παρουσιαστι-

κὸ κρύβεται μιὰ χρυσὴ καρδιά. Μαζί μας γίνεται ἓνα μεγάλο παιδί. Παίζει, διαβάζει καὶ τραγουδᾷ τὰ τραγούδια ποὺ μᾶς ἀρέσουν. Χαίρεται γιατί ἔχει τρία γερὰ παιδιά, καὶ θὰ ἤθελε νὰ ἔχη καὶ ἄλλα, γιατί τὰ παιδιά — λέει — εἶναι εὐτυχία μέσα στὸ σπίτι.

“Ὅταν γυρίζη ἀπὸ τῆ δουλειά του, τὸ σπίτι μας γεμίζει ξαφνικὰ ἀπὸ κάτι, ποὺ μοῦ φαίνεται ὅτι τὸ λένε σιγουριά, ἀγάπη, φροντίδα καὶ στοργή. ‘Ὁ πατέρας μου εἶναι ἡ δύναμη τοῦ σπιτιοῦ μας. “Ἄν καμιὰ φορὰ φωνάζη γιὰ κάτι ποὺ δὲν ἔγινε σωστό, μᾶς ἐξηγεῖ τὸ λόγο. Κι ἔχει πάντα δίκιο.

‘Ὁ πατέρας μου εἶναι ὑπάλληλος. Προσπαθεῖ μὲ τὸ μισθό του νὰ μᾶς δώσῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ στοιχεῖα ποὺ μᾶς χρειάζονται, γιὰ νὰ γίνωμε χρήσιμοι καὶ καλοὶ ἄνθρωποι.

Μᾶς παρακολουθεῖ στὰ μαθήματά μας. Ξέρομε τὴν ὥρα ποὺ γυρίζει καὶ περιμένομε ν’ ἀκούσωμε τὸν ἦχο ἀπὸ τὸ κλειδί στὴν κλειδαριά. Τότε πετιόμαστε καὶ οἱ τρεῖς φωνάζοντας: ὁ μπαμπάς! Καὶ αὐτὸ γίνεται κάθε μέρα, κάθε μέρα. Σὰ νὰ ἔχωμε γιορτῆ.

‘Ὁ μπαμπάς μου ἀγωνίζεται μ’ ἓνα μολύβι στὸ χέρι. Στὴ δουλειά του ὀλοένα γράφει, γράφει, γράφει. ‘Ὁ μπαμπάς τοῦ Ἀλέκου ἀγωνίζεται μὲ τὴ ζύμη, γιατί εἶναι ψωμάς. ‘Ὁ μπαμπάς τοῦ Λουκᾶ ἀγωνίζεται στὸ τιμόνι, γιατί εἶναι ταξιτζής. “Ὅλοι οἱ μπαμπάδες ἀγωνίζονται γιὰ τὰ παιδιά τους, ὁ καθένας μὲ τὸν τρόπο του.

‘Ὁ πατέρας ἔρχεται πολλὲς φορὲς κουρασμένος. Ξαπλώνει, τρίβει τὰ μάτια του ἢ κάθεται στὴν πολυθρόνα. Τότε καταλαβαίνω πὼς εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ βγάξῃ κανεὶς τὸ ψωμί του καὶ τὸ ψωμί τῶν παιδιῶν του.

Παρατηρῶ τὰ χέρια του, τὰ μεγάλα δάχτυλα, τὸν ἀντίχειρα, τὴν παλάμη καὶ λέω μέσα μου:

— Παναγιώτη, αὐτὰ τὰ δάχτυλα, αὐτὸς ὁ ἀντίχειρας καὶ αὐτὴ ἡ παλάμη σοῦ φέρνουν καὶ τρῶς, σοῦ

φέρνουν και ντύνεσαι και πᾶς στο σχολεῖο.

Και τότε μὲ πιάνει μιὰ ἀγάπη γι' αὐτὰ τὰ χέρια και
μοῦ ῥχεται νὰ φωνάξω:

—Πότε ἐπιτέλους θὰ μπορέσω νὰ τὰ ξεκουράσω και
νὰ τοὺς πῶ: «Πάψτε νὰ δουλεύετε πιά. Τώρα θὰ
δουλέψω ἐγὼ στὴ θέση σας!».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς ἄρχισε τὴν περιγραφή γιὰ τὸν πατέρα του ὁ Παναγιώτης; Μὲ
τί γεμίζει τὸ σπῖτι, ὅταν ἐπιστρέφει ὁ πατέρας ἀπὸ τὴ δουλειά; Τί
δουλειὰ κάνει; Μὲ τί ἀγωνίζεται νὰ κερδίσει τὸ ψωμί του; Τί θὰ
ἤθελε νὰ κάνει ὁ Παναγιώτης, ὅταν βλέπει τὸν πατέρα του
κουρασμένο; Ποιὰ ἐντολὴ σοῦ θυμίζει αὐτὸ τὸ κεφάλαιο; Πῶς θὰ
χαρακτηρίζατε τὸν πατέρα και πῶς τὸ γιό του;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Μήπως θυμᾶσαι νὰ πῆς πῶς λέγονται τὰ πέντε δάχτυλα τοῦ
χειροῦ;
- 2) Πῶς λέμε τὰ χέρια και τὰ πόδια; τὸ σῶμα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Μήπως μπορείς νὰ διακρίνης τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα σ' ἕναν
ἐργάτη, ἕναν ὑπάλληλο και ἕναν ἔμπορο,
- 2) Ὁ πατέρας μου εἶναι θησαυρός. Ἔχει χρυσὴ καρδιά. Οἱ
φράσεις εἶναι γραμμένες στὴν κυριολεξία ἢ εἶναι μεταφορι-
κές;
- 3) Νὰ βρῆς τὰ κατάλληλα ρήματα:
Μὲ τὸ μολύβι μὲ τὸ τιμόνι
μὲ τὴ ζύμη μὲ τὸ κλειδί
μὲ τὸ σφυρὶ μὲ τὸ πριόνι

77. ΜΙΑ ΕΝΔΟΞΗ ΟΔΟΣ

Φοβούμαι ὅτι σήμερα δὲ θὰ μπορέσω νὰ γράψω ὅσα μᾶς ἔβαλε ὁ δάσκαλος καὶ λυπούμαι πολὺ, γιατί θέλω νὰ εἶμαι πάντα καλὸς κι ἐπιμελής. "Ὅχι πῶς βαριέμαι, ἀλλὰ μᾶς εἶπε:

—Νὰ σημειώσετε ποιὸς εἶναι ὁ δρόμος σας, γιατί λέγεται ἔτσι καὶ νὰ γράψετε κάτι γι' αὐτόν.

"Ὅποιος δηλαδὴ μένει στὴν ὁδὸ Ἀθανασίου Διάκου θὰ γράψῃ κάτι γι' αὐτόν τὸν ἥρωα τῆς ἐπαναστάσεως. "Ὅποιος μένει στὴν ὁδὸ Σποράδων θὰ γράψῃ κάτι γι' αὐτὰ τὰ νησιά. Ἐγὼ ὅμως κάθομαι σ' ἓνα δρόμο ποὺ λέγεται: «Ἀντωνίου Καμπάνη». Ποιὸς νὰ εἶναι τάχα; Ὁ Ἀλέκος ποὺ μένει στὴν ὁδὸ Χρυσανθέμων θὰ γράψῃ κάτι γιὰ τὰ χρυσάνθεμα καὶ θὰ κοιμᾶται τώρα ἡσυχος στὸ κρεβάτι του

—Νὰ ὀδηγηθῆς ἀπὸ τὴν ἐγκυκλοπαίδεια, μοῦ εἶπε ὁ παππούς. Γιατί στενοχωριέσαι ἄδικα;

—Ἐχω μιὰ καλύτερη λύση ἐγώ, εἶπε ἡ μητέρα μου. Ἀναρωτιέμαι μάλιστα πῶς δὲν τὸ σκέφτηκα τόση ὥρα.

Νομίζω ὅτι στοὸ δρόμο μας μένει ὁ γιὸς τοῦ Ἀντωνίου Καμπάνη. Θὰ πᾶμε λοιπὸν νὰ τοῦ κάνουμε μιὰ ἐπίσκεψη καὶ θὰ ρωτήσωμε τὸν ἴδιο γιὰ τὸν πατέρα του.

«Ὅλα αὐτὰ ἦταν πολὺ παράξενα καὶ ἄρχισαν νὰ μοῦ ἀρέσουν. Ἔπαψα νὰ παραπονιέμαι, ντύθηκα γρήγορα, χτενίστηκα καὶ μαζί μὲ τὴ μητέρα μου βρεθήκαμε στοὸ σπίτι πού μᾶς ἔδειξε ὁ κυρ-Γιώργης ὁ ἀνθοπώλης.

Μᾶς δέχτηκαν πολὺ εὐγενικὰ καὶ εἶναι περιττὸ νὰ σᾶς πῶ πῶς ἔγραψα τὴν καλύτερη ἐργασία γιὰ τὸ δρόμο μου:

«Ὁ Ἀντώνιος Καμπάνης ἦταν ἀξιωματικὸς τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Πῆρε μέρος σὲ ὅλες τὶς ἔνδοξες μάχες τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου στὰ 1913. Σκοτώθηκε στὴ μεγάλη μάχη τοῦ Κιλκίς-Λαχανᾶ. Τὴν τελευταία μέρα ἀνέβηκε σ' ἓνα βράχο, πού ἔχει σήμερα τ' ὄνομά του, κι ἔβλεπε μὲ τὰ κιάλια του πρὸς τὸ στρατόπεδο τοῦ ἐχθροῦ. Μιὰ βροχὴ ἀπὸ βλήματα τὸν χτύπησε στοὸ στῆθος καὶ τὸν ἄφησε χωρὶς πνοή. Ὁ θάνατος τὸν βρῆκε στὴν πιὸ καλὴ του ὥρα...».

—Δὲν ἤξερα ὅτι μένομε σὲ τόσο... ἔνδοξο δρόμο, εἶπα στοὸν παπού μου.

—Νὰ πού τὸ ἔμαθες τώρα, μοῦ ἀπάντησε. Θέλω ἀλήθεια νὰ συναντήσω τὸ δάσκαλό σου νὰ τοῦ πῶ ἓνα μεγάλο «εὐγε». Μὲ τὶς ἐργασίες πού σᾶς βάζει καλλιερθεῖ μέσα σὰς τὴν παρατηρητικότητα καὶ τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν ἔρευνα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἐργασία ἔβαλε ὁ δάσκαλος στὰ παιδιά; Γιατί ὁ Παναγιώτης βρισκόταν σὲ δύσκολη θέση; Ποιὰ λύση ἔδωσε στοὸ πρόβλημά του ἢ μητέρα του; Τί ἔμαθε γιὰ τὸν Ἀντώνιο Καμπάνη; Γιατί ἤθελε νὰ πῆ «εὐγε» στοὸ δάσκαλο ὁ παπούς;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νά βρῆς στὸ χάρτη τὸ Κιλκίς, τὸ Λαχανά, τὴ Βουλγαρία. Νὸ πῆς ποιοὶ εἶναι οἱ γείτονές μας στὰ σύνορα.
- 2) Νά κάνης κι ἐσὺ μιὰ παρόμοια ἐργασία γιὰ τὸ δρόμο σου ἢ τὴ γειτονιά σου.

78. ΜΙΑ ΤΑΞΗ ΧΡΥΣΩΡΥΧΕΙΟ

—“Ἄν σᾶς ἔλεγα ὅτι ἡ τάξη μας εἶναι πραγματικὸ ὄρυχεῖο, λατομεῖο καὶ μεταλλεῖο, θὰ μὲ πιστεύατε; ρώτησε μιὰ μέρα ὁ δάσκαλος.

Τὸν κοιτάξαμε ἀπορημένοι καὶ περιμέναμε νὰ συνεχίσῃ.

—Θὰ ξέρετε ἀσφαλῶς, ὅτι πάνω καὶ κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς ὑπάρχουν τὰ πετρώματα, τὰ ὀρυκτὰ καὶ τὰ μέταλλα. Αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος τὰ βρίσκει σκάβοντας καὶ τὰ χρησιμοποιεῖ. Θέλω λοιπὸν τώρα, ἐρευνώντας μέσα στὴν τάξη μας, νὰ μοῦ πῆτε ἂν ὑπάρχουν ἐδῶ μέσα πράγματα ποῦ νὰ ἔχουν γίνει ἀπὸ τέτοια πετρώματα, ὀρυκτὰ ἢ μέταλλα. Καταλάβετε;

Ὁ Ἄλέκος σηκώνοντας τὸ χέρι του εἶπε δειλά:

—Μήπως τὸ μάρμαρο στὸ πρεβάζι τοῦ παραθύρου, κύριε;

—Μπράβο, Ἄλέκο. Καὶ φυσικὰ τὸ μάρμαρο εἶναι πέτρωμα. Ἄς σκεφτοῦν τώρα καὶ τ’ ἄλλα παιδιὰ νὰ μοῦ ποῦν κάτι. Βλέποντας ὀλόγυρα θ’ ἀνακαλύψουν καὶ ἄλλα πολλὰ.

Γυρίζοντας πρὸς τὸν πίνακα εἶδα τὴν κιμωλία.

—Ἡ κιμωλία εἶναι πέτρωμα, κύριε; ρώτησα.

—Βεβαίωτατα. Πῆρε μάλιστα τ’ ὄνομά της ἀπὸ τὸ νησι Κίμωλος, γιατί ὑπάρχει ἐκεῖ σὲ ἀφθονία.

Σιγὰ σιγὰ ὅλα τὰ παιδιὰ ἀνακάλυψαν καὶ κάτι.

Ἡ τάξη μας εἶναι ἀσπρισμένη μὲ ἀσβέστη. Ὁ ἀσβέστης γίνεται ἀπὸ ἓνα πέτρωμα, ποῦ λέγεται ἀσβεστόλιθος, καὶ εἶναι πολὺ σκληρό. Γι' αὐτὸ τὸ καίνε σὲ μεγάλη θερμοκρασία καὶ γίνεται ὁ ἀσβέστης ποῦ, ὅταν διαλυθῇ μὲ νερό, μᾶς δίνει τὸ ἄσπρο ὑγρὸ μὲ τὸ ὁποῖο ἀσπρίζομε τοὺς τοίχους καὶ τοὺς κορμούς τῶν ὀπωροφόρων δέντρων.

Τὸ βάζο τῆς ἔδρας εἶναι καμωμένο ἀπὸ ἓνα πέτρωμα κατάλληλο γιὰ τὰ κεραμίδια, τὰ τοῦβλα καὶ τὰ κανάτια καὶ λέγεται ἄργιλος. Ἡ ἄργιλος εἶναι τὸ σκληρὸ πατημένο χῶμα, ποῦ ἐγίνε ἀπὸ τὸ τρίψιμο διαφόρων πετρωμάτων.

Ἡ Ἐλενίτσα εἶχε σπάσει τὸ χέρι της καὶ τὸ εἶχε σὲ γύψο. Ὁ δάσκαλος μᾶς εἶπε ὅτι καὶ ὁ γύψος εἶναι ὀρυκτὸ καὶ τὸν χρησιμοποιοῦν οἱ γιατροί, γιὰ νὰ κρατήσουν ἀκίνητο ἓνα σπασμένο κόκκαλο.

Ἔστερα μᾶς ἔβαλε νὰ ψάξωμε τὶς τσέπες μας. Μερικοὶ ἀπὸ μᾶς εἶχαμε λίγες δραχμοῦλες. Λοιπὸν καὶ οἱ δραχμοῦλες ἔχουν μέσα τους ἓνα λαμπερὸ μέταλλο ποῦ λέγεται νικέλιο.

Ὁ Λουκάς ἀνακάλυψε ὅτι τὸ χρυσόχαρτο ἀπὸ τῆ σοκολάτα, ποῦ ἔφαγε στὸ διάλειμμα, εἶναι ἀπὸ ἀλουμίνιο, ἓνα μέταλλο ποῦ χρησιμοποιοῦμε, γιὰ νὰ κάνωμε τὰ τηγάνια, τὰ ταψιά καὶ τοὺς τεντζερέδες τῆς κουζίνας.

Ἔστερα ἡ Ἐφη μᾶς ἔδειξε τὸ δαχτυλίδι της. Ἦταν χρυσὸ μὲ μιὰ ωραία κόκκινη πέτρα. Ὁ χρυσὸς εἶναι μέταλλο καὶ μάλιστα μέταλλο εὐγενές!

Πόσα πράγματα δὲ βρήκαμε μέσα στὴν τάξη, ρωτώντας, ἀκούγοντας καὶ ἀπαντώντας. Μάθαμε ὅτι τὰ πετρώματα δὲν εἶναι ὅλα ἴδια. Ἄλλα εἶναι πιὸ μαλακά καὶ ἄλλα πιὸ σκληρά. Τὰ βουνὰ καὶ οἱ βράχοι ἔχουν γίνε ἀπὸ διάφορα πετρώματα, ποῦ τὸ καθένα τους μᾶς λέει καὶ μιὰ ἱστορία γιὰ τὸ πῶς σχηματίστηκε ἡ γῆ. Γιατὶ ἡ γῆ εἶναι πολὺ γριὰ καὶ ἄς φαίνεται νέα. Ὑπάρχει ἐδῶ κι ἑκατομμύρια χρόνια. Στὴν ἀρχὴ δὲν

ήταν παρά μιὰ σφαίρα ἀπὸ φωτιά. “Υστερα, ἀπὸ τὸ κρύο ἢ ἐπιφάνειά της ζάρωσε, σκλήρυνε καὶ σχηματίστηκε μιὰ χοντρή φλούδα. Μὰ τὸ ἐσωτερικὸ της εἶναι ἀκόμα πολὺ ζεστό. “Ὅλο φωτιά.

Στὸ τέλος ὁ δάσκαλος μᾶς εἶπε καὶ τὸ ἀστεῖο του. —’Εδῶ μέσα λοιπὸν εἶναι ἓνα χρυσωρυχεῖο, γιατί εἴσαστε ὅλοι «χρυσὰ παιδιὰ».

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

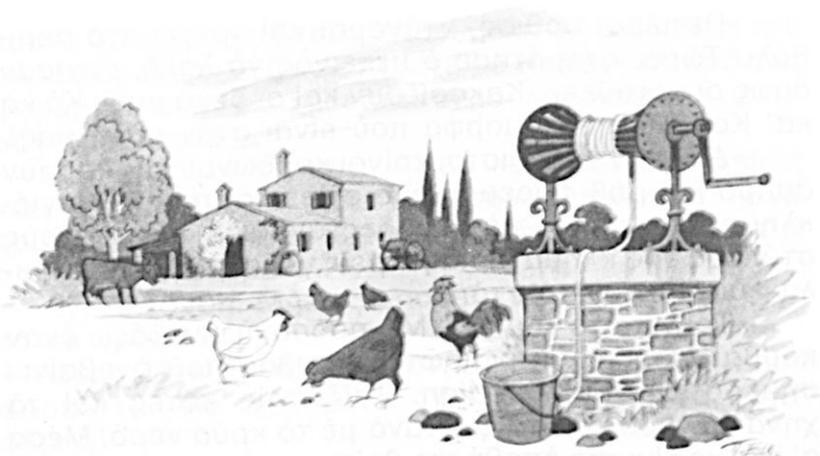
Μὲ ποιά ἐρώτηση ξάφνιασε τὰ παιδιὰ ὁ δάσκαλος; Τί τοὺς εἶπε γιὰ τὰ πετρώματα, τὰ ὄρυκτὰ καὶ τὰ μέταλλα; Ποιά παιδιὰ ἀνακάλυψαν πετρώματα μέσα στὴν τάξη; Τί ἀνακάλυψαν ὁ Λουκάς καὶ ἡ Ἔφη; Πῶς σχηματίστηκε ἡ γῆ; Τί πείραγμα τοὺς ἔκανε ὁ δάσκαλος;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς μέσα ἀπὸ τὸ κείμενο πέντε σύνθετες λέξεις καὶ νὰ τὶς ἀναλύσης.
- 2) Νὰ πῆς ποιά εἶναι ἡ διαφορὰ ἀνάμεσα σ’ ἓνα λατομεῖο, μεταλλεῖο, χρυσωρυχεῖο.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὴν Κίμωλο.
- 2) Νὰ πῆς μερικὰ ἀκόμα πετρώματα, ὄρυκτὰ καὶ μέταλλα ποὺ ξέρεις.
- 3) Νὰ φέρης στὴν τάξη εἰκόνες ἀπὸ πετρώματα, ὄρυκτὰ καὶ μέταλλα.

79. ΤΟ ΑΝΥΠΑΡΚΤΟ ΚΤΗΜΑ ΜΑΣ

Ἔχω νὰ γράψω ἔκθεση μὲ θέμα: «Τὸ κτῆμα μας». Ἐμεῖς δὲν ἔχομε κτῆμα. Τί νὰ γράψω λοιπὸν γιὰ ἓνα πράγμα ποῦ δὲν ἔχομε; Ξύνω τὸ κεφάλι μου ἐδῶ καὶ μιά ὥρα, μὰ δὲν κατεβάζω οὔτε μισὴ ἰδέα. Στὸ τέλος τρέχω στὸν Κλεάνθη.

—Κλεάνθη μου, ἐσὺ ποῦ εἶσαι πιὸ μεγάλος καὶ δυὸ φορὲς πιὸ ἔξυπνος ἀπὸ μένα, μπορεῖς νὰ μοῦ δώσης ἰδέες νὰ γράψω ἔκθεση γιὰ ἓνα... ἀνύπαρκτο κτῆμα;

—Γιατί δὲ γράφεις, μοῦ εἶπε ἀμέσως: «᾽Ω, τί ὠραία ποῦ εἶναι ἐδῶ στὸ κτῆμα μας μὲ τίς σαράντα κότες!»;

—Ποῦ βρεθῆκανε οἱ σαράντα κότες, Κλεάνθη; οὔτε μιά δὲν ἔχομε!

—Στις ἐκθέσεις γράφει κανεὶς ὅ,τι θέλει. Ἄρκεῖ νὰ εἶναι σωστὰ καὶ νὰ φαίνωνται ἀληθινά. Τ' ἄλλα εἶναι ὑπόθεση φαντασίας. Ἐγὼ θὰ ἔγραφα ἀκόμη:

»Τὸ κοκοράκι ξελαρυγγιάστηκε ὀχτῶ φορές: «Παναγιώτη, ξύπνα! Σήκω, ξημέρωσε!» Ἐχεις κοιμηθῆ τὸ διπλάσιο χρόνο ἀπὸ μένα καὶ εἶσαι ἀκόμα στὸ κρεβάτι;».

»Πετιέμαι ὄρθιος, ντύνομαι καὶ τρέχω στὸ περιβόλι. Τώρα, σταμάτησε ὁ πετεινὸς νὰ λαλή, ἄρχισαν ὅμως οἱ κοτοῦλες. Κακαρίζουν καὶ οἱ δέκα μαζί: Κὰ κὰ κά! Κὸ κὸ κό! Τί ὄμορφα ποὺ εἶναι στὴν αὐλή μας!

»Δώδεκα ὀλάνθιστοι κρίνοι κορδώνονται. Φοροῦν ἄσπρο καὶ μὸβ φόρεμα μέσα στὶς γλάστρες. Τὸ ἀγιόκλημα ἔχει γείρει μὲ χιλιάδες ἀνθάκια πάνω στοὺς στύλους τῆς κληματαριᾶς. Τρεῖς γλάστρες μὲ γαρίφαλα εὐωδιάζουν τὸν τόπο.

»Τρέχω στὸ πηγάδι. Μὲ προσοχὴ ἀνεβάζω ἕναν κουβὰ νερό. Εἶναι ὁ πρῶτος κουβὰς ποὺ ἀνεβαίνει σήμερα νὰ μᾶς δροσίση. Ταῖζω τὶς κότες καὶ τὰ χηνάκια. Δροσίζω τὰ ζωντανὰ μὲ τὸ κρῦο νερό. Μέσα σ' ἕνα κοφίνι τῆς ἀποθήκης βρίσκω τρία αὐγά καὶ μέσα σ' ἕνα θάμνο ἄλλα πέντε.

»Τὸ πηγάδι κάνει ὀλοένα τούκου τούκου καὶ γεμίζει τὴ στέρνα. Ἕνα μικρὸ ρυάκι παίρνει νερὸ ἀπὸ τὴ στέρνα, κυλᾷ σὰ φίδι καὶ φέρνει νερὸ σὲ ὅλα τὰ μέρη τοῦ λαχανόκηπου. Πιὸ πέρα εἶναι τὰ ὀπωροφόρα δέντρα. Τὰ μετρῶ γιὰ χιλιοστὴ φορά. Ὅχτῶ βερικοκίς, δέκα κυδωνιές, ἑπτὰ μουριές καὶ τέσσερεις ἀχλαδιές!

»Νά καὶ ὁ τζίτζικας. Ἄρχισε σὰ κλώνια τῆς μουριᾶς τὸ τραγοῦδι του. Τζζζ! Τζζζ! Παναγιώτη, φίλε μου! Τζζ! Ὦχ! Σὲ λίγο θ' ἀρχίσῃ καὶ δεῦτερος καὶ τρίτος, θὰ γίνουν πολλοί, θὰ δώσουν συναυλία καὶ θὰ μοῦ πάρουν τὸ μυαλό!

»Νά καὶ οἱ πεταλοῦδες! Δὲν εἶναι μιά. Δὲν εἶναι δύο. Εἶναι καμιὰ σαρανταριά. Τριγυρίζουν χορεύοντας μέσα στὸ περιβόλι ἀπὸ λουλούδι σὲ λουλούδι.

»Ἄ ἐσύ, ὄμορφη κυρία πεταλούδα. Ἄν τὰ ἔντομα ἔκαναν διαγωνισμὸ ὀμορφιᾶς, θὰ ἦσουν ἀσφαλῶς ἡ ὠραιότερη καὶ θὰ ἔπαιρνες τὸ βραβεῖο. Ἐσύ καὶ οἱ συντρόφισσές σου τὶς ζεστὲς ἡμέρες τοῦ καλοκαιριοῦ ἀρχίζετε ἕναν ἀνάλαφρο χορὸ, ποὺ θὰ τὸν ζήλευαν καὶ οἱ πιὸ μεγάλες χορεύτριες. Τὰ πλατιά καὶ

λεπτά φτερά σας έχουν επάνω όλα τα χρώματα του ουράνιου τόξου. “Όπως πετάτε με τα φανταχτερά σας φορέματα στην έξοχή, είσαστε λουλούδια που χορεύουν στον αέρα.

»Είναι όχτώ το πρωί. “Όλα κολυμπούν στο φῶς του ἡλίου. Τρέχω πίσω από την πεταλούδα. Ἐγὼ τρέχω με τὰ δυὸ μου πόδια, ἐκείνη με τὰ δυὸ της πολύχρωμα φτερά».

—“Αχ, Κλεάνθη. Μήπως μπορείς νὰ τὰ λὲς σιγὰ σιγὰ νὰ τὰ γράφω;

—Τώρα; Πᾶνε αὐτά! Πέταξαν. Δὲν μπορῶ νὰ λέω δυὸ φορές τὰ ἴδια πράγματα! ”Αρχισε καὶ θὰ τὰ καταφέρης!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιά δυσκολία εἶχε ὁ Παναγιώτης; γιατί; Τί ιδέες τοῦ ἔδωσε ὁ Κλεάνθης; Μπορεῖ νὰ γράψῃ κανένας στὴν ἔκθεσὴ ὅ,τι θέλει καὶ πῶς; Μπορεῖς νὰ πῆς με δικὰ σου λόγια τὸ πρωινὸ ξύπνημα τοῦ Παναγιώτη, ὅπως τὸ φαντάστηκε ὁ Κλεάνθης στὸ ἀνύπαρκτο κτῆμα τους; Ποιὸς δίνει συναυλίες ἀπὸ τὰ ἔντομα; Ποιὲς εἶναι ἔντομα-χορεύτριες;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὶς παρομοιώσεις καὶ τὶς μεταφορές.
- 2) Νὰ ὑπογραμμίσῃς πέντε σύνθετες λέξεις καὶ νὰ τὶς ἀναλύσῃς.
- 3) Νὰ γράψῃς ἓνα ἐπίθετο ἀπὸ τοὺς ἀριθμούς:
ἓνα, δύο, τρία, τέσσερα, πέντε.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ μιλήσῃς γιὰ τὴν πεταλούδα.
- 2) Νὰ ζωγραφίσῃς ἢ νὰ φέρῃς εἰκόνες ὀπωροφόρων δέντρων καὶ ἐντόμων.
- 3) Τί εἶναι ἡ συναυλία;

80. ΣΗΜΕΡΑ ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΑΚΙ

Νύχτα νύχτα ό μπαρμπα-Γιάννης
έβγαλε άπ' τó κατώι
τό μεγάλο τό βαγένι·
καί κυλώντας χόι, χόι,
στό ποτάμι τό πηγαίνει.
Θόλωσε τό ποταμάκι
άπ' τό λασπερό κρασάκι.

Γίνηκε μεγάλη άντάρα.
"Όλα κάτω στό ποτάμι
τά 'πιασε παλαβομάρα.

Πάπιες, χήνες και παπάκια
στό νερό τσαλαβουτάνε,
βγαίνουν και παραπατάνε.

Μέ τις άσπρες τους κοιλίτσες
γυρισμένες καταπάνω
τά βατράχια κολυμπάνε.

Τά καβούρια άπό τις τρύπες
βγαίνουν έξω σαστισμένα·
τις δαγκάνες τους κολλάνε,
φτιάχνουν μιá μακριά άλυσίδα
και πηγαίνουν ρέμα ρέμα.

Μπαρμπα-Γιάννη, μπαρμπα-Γιάννη,
μέθυσες τά καβουράκια,
μέθυσες τά βατραχάκια,
κι όλα σέ λοξοκοιτάνε.
Πάπιες, χήνες και παπάκια
δές τα πώς παραπατάνε!

Νικ. Κανάκης

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί σοῦ ἀρέσει στό ποίημα αὐτό καί γιατί;
- 2) Συζητήστε τί εἶναι τὸ κατῶι καί τὸ βαγένι;
- 3) Γιατί πήγε τὸ βαρέλι στό ποτάμι ὁ μπαρμπα-Γιάννης;
- 4) Πότε τὸ κρασί γίνεται λασπερό;
- 5) Γιατί ὄλα τὰ ζῶα στό ποτάμι τὰ ἴπιασε παλαβομάρα;

81. ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑΤΙΚΗ ΕΚΔΡΟΜΗ

“Όταν μπήκαμε μέσα στό αὐτοκίνητο τὸ πρωινὸ τῆς Πρωτομαγιάς, δὲν εἶχαμε ἰδέα ποῦ θὰ πᾶμε, ἀλλὰ οὔτε καί μᾶς ἔνοιαζε. Ἐμεῖς θέλαμε νὰ βγοῦμε στήν ἐξοχή, νὰ τραγουδήσωμε καί νὰ πλέξωμε στεφάνια.

Κι ἔτσι ξεκινήσαμε γιὰ τὸ ἄγνωστο μὲ τὴ συμφωνία νὰ στεκόμαστε ὅπου μᾶς ἀρέσει καί νὰ χαιρόμαστε τὸ ὕπαιθρο.

Ἡ διαδρομὴ ἦταν μαγευτική. Ἡ φύση ἀνθίζει καί μοσχοβολοῦσε. Τὰ χαμομήλια, στίς δόξες τους, εἶχαν στρώσει μεγάλα ἀσπροκίτρινα χαλιά στοὺς ἀγρούς κι οἱ παπαροῦνες φλογερὲς καί κατακόκκινες γέμιζαν μὲ τὴν παρουσία τους τὰ μεγάλα λιβάδια. Οἱ κίτρινες μαργαρίτες — σὲ μεγάλους θάμνους — φουντωμένες καί γεμάτες γύρη φώναζαν τὰ ζουζούνια νὰ πλησιάσουν. Καί τὰ δέντρα εὐχαριστημένα καί χαρούμενα ἔδειχναν τὴν καινούρια ἀνοιξιὰτικὴ φορεσιά τους.

Κάθε τόσο κατεβαίναμε ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητο καί κόβαμε λουλούδια στὰ χωράφια. Μὲ λυγαριές, μὲ ἀγριοτριανταφυλλιές καί κάθε λογῆς ἀγριολούλουδα στολίσσαμε ἓνα στεφάνι καί τὸ κρεμάσαμε στήν κεραία.

— Ποιὸς γιορτάζει σήμερα; ρώτησε ἡ Μαρίνα, ποῦ

ἔνωθε σὰν πεταλούδα μέσα στοὺς ἀγρούς.

—Ὁ Μάης, εἶπα ἐγώ.

—Ἡ φύση, φώναξε ὁ Κλεάνθης.

—Ἐγώ, εἶπε γελώντας ἡ μητέρα, σήμερα ἔχω τὰ γενέθλιά μου!

—Νὰ τὰ ἑκατοστήσης, μανούλα, ἀλλὰ ἡ δασκάλα μας μᾶς εἶπε ὅτι γιορτάζουν τὰ λουλούδια. Αὐτὸ εἶναι τὸ σωστό. Τὰ λουλούδια εἶναι τὸ στόλισμα τῆς γῆς.

—Πολὺ σωστά, παραδέχτηκε ἡ μητέρα.

Τὴν πρωτομαγιά γιορτάζουν ὅλα, ὁ Μάης μὲ τὰ μάγια του, τὰ λουλούδια, ποὺ εἶναι τ' ἀστέρια τῆς γῆς, ἡ φύση, ποὺ εἶναι ἡ μητέρα τῶν λουλουδιῶν καὶ τοῦ Μάη.

Ἡ γῆ γίνεται ἕνας ἀπέραντος κῆπος ἀπὸ τ' ἀρώματα καὶ τὶς εὐωδιές. Ξαναγεννιέται!

Κατὰ τὶς δώδεκα σταματήσαμε σὲ μιὰ ὄμορφη πλαγιά κάτω ἀπὸ μεγάλα πεῦκα. Ἡ μητέρα ἔβγαλε μιὰ κουβέρτα, τὴν ἔστρωσε κάτω, ξάπλωσε καὶ ξεκουραζόταν. Μὰ ἐμεῖς κάναμε τοῦ κόσμου τὶς τρέλες!

Ὁ Κλεάνθης κι ἐγὼ παίζαμε μπάλα μ' ἕνα κουκουνάρι κι εἶχαμε ἀνάψει, ἐνῶ ἡ Μαρίνα μᾶς ἔκανε τὸν τερματοφύλακα. Τὸ κουκουνάρι συνεχῶς τῆς ξέφευγε, γιατί δὲν εἶχε τὸ μυαλό της στὸ παιχνίδι. Ὄταν μάθη στὸ νηπιαγωγεῖο κανένα καινούριο τραγούδι, τὸ λέει ἀπὸ τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ σὰ χαλασμένη πλάκα γραμμοφώνου. Ἐκεῖνο τὸ πρωὶ τραγουδοῦσε:

Λουλούδια ἄς διαλέξωμε
καὶ ρόδα καὶ κρίνα
κι ἐλάτε νὰ πλέξωμε
στεφάνια μ' ἐκεῖνα
στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ.
Στὸ Μάη, ποὺ σήμερα
προβάλλει στὴ γῆ.

Τὴ βγάλαμε ἀπὸ τερματοφύλακα καὶ τὴ στείλα-

με να ψέλνῃ τὸν παππού της. Ἐμεῖς μὲ τὸν Κλεάνθη πέσαμε μπρούμυτα κάτω στὸ χῶμα γιὰ ν' ἀκούσωμε τὶς φωνὲς τῆς γῆς.

Ἐκεῖ ποῦ βλέπαμε τὴν καταπράσινη χλόη, παρακολουθούσαμε μὲ περιέργεια ἓνα μεγάλο πανηγύρι. Λουλούδια, χόρτα, χλόη, μυρμήγκια, σ' ἐκεῖνο τὸ μικρὸ χῶρο τῆς γῆς, εἶχαν γιορτῆ. Τὶς φωνὲς τῆς γῆς δὲν τὶς ἀκούσαμε, ἀκούσαμε ὅμως τὸν μπαμπὰ ποῦ φώναζε νὰ πᾶμε νὰ φᾶμε.

Τὶ ὠραῖα κεφτεδάκια ἦταν ἐκεῖνα· ποτέ μου δὲν εἶχα φάει πιὸ νόστιμα.

—Σὲ μέθυσε ἢ πρωτομαγιά, μοῦ χαμογέλασε ὁ παππούς. Δὲν ξέρεις πῶς νὰ δείξης τὴ χαρά σου.

—Ἐλᾶτε, πάρτε μιὰ πόζα νὰ σᾶς ἀπαθανατίσω, πρότεινε ὁ μπαμπὰς βγάζοντας τὴ φωτογραφικὴ μηχανή. —Στάσου, στάσου, νὰ βάλω στὸ κεφάλι μου τὸ στεφάνι! φώναζε ἡ Μαρίνα ποῦ ἤθελε νὰ κάνῃ τὴν ὠραία!

Τελικὰ βγήκαμε πολλὲς καὶ ἀστεῖες φωτογραφίες. Κλίκ! Κλίκ!

Πίσω ἀπὸ τὸ λόφο ἦταν κάτι παλιὰ ἐρείπια. Κι ἐκεῖ ποῦ πήγαινες νὰ λυπηθῆς γιὰ τὰ γκρεμίσματα, ἔβλεπες μιὰ παπαρούνα σκαρφαλωμένη νὰ ζωηρεύῃ μὲ τὸ κόκκινο χρῶμα της τὶς πέτρες καὶ νὰ τοὺς δίνῃ μιὰ παράξενη ζωντάνια. Ἄ, ὄχι, αὐτὴ τὴν πρωτομαγιά δὲν μπορούσες νὰ λυπηθῆς γιὰ τίποτα. Ὅλα ἦταν τόσο ὠραῖα!

Ἄργα τὸ ἀπόγευμα ἀποφασίσαμε νὰ γυρίσωμε στὸ σπίτι. Εἴμαστε ξεθεωμένοι. Ρίξαμε μιὰ τελευταία ματιὰ ἀπὸ τὸ πίσω παράθυρο τοῦ αὐτοκινήτου στὴν πλαγιά, ποῦ μᾶς φιλοξένησε μιὰ ὀλόκληρη μέρα. Ἀποχαιρετίσαμε μὲ τὸ βλέμμα τὰ δέντρα, ποῦ μᾶς ἔδωσαν τὸν ἴσκιο τους, τὸ γαλανὸ οὐρανό, ποῦ ἦταν τόσο καλὸς μαζὶ μας, καὶ πήραμε χαρούμενοι τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πού πήγε φέτος την Πρωτομαγιά ο Παναγιώτης; Πώς πέρασε; Τι έκανε με τ' αδέρφια του; Ποιός γιορτάζει την Πρωτομαγιά; Από τί λουλούδια έκαναν τὸ στεφάνι τους; Ποιὸ τραγούδι ἔλεγε ἡ Μαρίνα; Ποιὸς τοὺς ἔβγαλε φωτογραφίες; Πότε γύρισαν σπίτι; Ποιὸν ἀποχαιρέτισαν μετὸ βλέμμα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς ταιριαστὰ ἐπίθετα γιὰ τὸ Μάιο· π.χ. ἀνθοστόλιστος.
- 2) Νὰ βρῆς τὰ ἐπίθετα τῆς τελευταίας σελίδας καὶ νὰ τὰ ὑπογραμμίσῃς.

82. Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΗΤΕΡΑΣ

Ὁ κόσμος διάλεξε μιὰ μέρα τοῦ χρόνου, γιὰ νὰ γιορτάζῃ τὶς μητέρες. Ὁχι τὴν καθεμία χωριστὰ γιὰ τ' ὄνομά της, μὰ ὅλες μαζί. Μιὰ φορὰ τουλάχιστο τὸ χρόνο ὀφείλομε νὰ τὶς θυμόμαστε γιὰ τοὺς κόπους, τὶς φροντίδες καὶ τὴν ἀγάπη τους.

Πρὶν ἀπὸ δυὸ μέρες μᾶς εἰδοποίησαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο νὰ ἐτοιμαστοῦμε. Συνεννοηθήκαμε λοιπὸν κρυφὰ μετὸν μπαμπὰ καὶ μᾶς ἔδωσε λεφτά, γιὰ νὰ τῆς πάρωμε δῶρο. Τῆς ἀγοράσαμε λουλούδια, ποὺ τῆς ἀρέσουν, καὶ κάρτες.

Σήμερα, μόλις γυρίσαμε ἀπὸ τὸ σχολεῖο, τὴν ὥρα ποὺ ἐκεῖνη βρισκόταν στὴν κουζίνα, ἔμεις βάλουμε τὰ λουλούδια στὰ βάζα. Τὶς καρτοῦλες τὶς ἀκουμπήσαμε πάνω στὸ μαξιλάρι τοῦ κρεβατιοῦ της. Εἶχαμε ζωγραφίσει πάνω βάρκες, παπαροῦνες καὶ πουλιὰ καὶ εἶχαμε γράψῃ εὐχές καὶ ποιήματα:

«Μανούλα μου, γλυκιά κι ἀγαπημένη,
χίλιες φορές νὰ εἶσαι εὐτυχισμένη».

“Όταν ή μητέρα μπήκε στην κρεβατοκάμαρα, είδε ξαφνικά τούς φακέλους και άπόρησε. Τούς πήρε στα χέρια της, διάβασε προσεχτικά και τὰ μάτια της άνοιξαν έκπληκτα.

Κράτησε τούς φακέλους επάνω στην καρδιά της για ένα λεπτό. Έμεις κρυφογελούσαμε πίσω από την πόρτα για την έκπληξη που της κάναμε. “Υστερα μ’ ένα πήδημα βρεθήκαμε και οί τρεις στην άγκαλιά της. “Άνοιξε τὰ δυό της χέρια σὰ φτερά μεγάλου πουλιού, μās έσφιξε πάνω της και μās φίλησε στα μαλλιά. —Σου έχομε πάρει και λουλούδια. “Έλα νὰ δής, φωνάζαμε και οί τρεις μαζί. —Και λουλούδια; Πώ πώ! Τί ώραία που είναι! έλεγε συγκινημένη.

Έγώ εκείνη τή στιγμή ήθελα νὰ τής πώ πόσο μεγάλη, πόσο άπέραντη ήταν ή άγάπη και ή ευγνωμοσύνη που νιώθαμε γι’ αυτήν. Μὰ δέν έβρισκα τὰ

ὁμορφα λόγια πού χρειάζονταν. Τί κρίμα νὰ εἶμαι ἀκόμα μικρός.

Ὁ Κλεάνθης τῆς εἶχε καὶ ἄλλη ἔκπληξη. Ἔβγαλε μέσα ἀπὸ τὴν τσέπη του ἓνα χαρτί διπλωμένο στὰ τέσσερα καὶ τῆς τὸ ἔδωσε λέγοντας:

—Τόσες ἡμέρες τὸ φύλαγα, γιὰ νὰ σοῦ τὸ κάμω σήμερα δῶρο.

Ἡ μητέρα ξεδίπλωσε τὸ χαρτί. Ἦταν ἓνα διαγώνισμα μαθηματικῶν, ὅπου ὁ Κλεάνθης εἶχε πάρει «εὖγε».

—Νὰ ἓνα σπουδαῖο δῶρο, εἶπε χαρούμενη κι ἔλαμψαν τὰ μάτια τῆς. Τὸ πιὸ ἀκριβὸ πρᾶγμα νὰ μοῦ χαρίζατε, δὲ θὰ χαιρόμουν τόσο, ὅσο μὲ αὐτὸ τὸ «εὖγε». Ἄν ξέρατε πόσο χαίρονται οἱ γονεῖς μὲ τὴν πρόοδο τῶν παιδιῶν τους! Σὰς εὐχαριστῶ γιὰ ὅλα.

Πολλὲς φορὲς συλλογίζομαι τί θὰ γινόμαστε, ἂν δὲν εἶχαμε τὴ μητέρα στὸ σπίτι. Ποιὸς θὰ μᾶς ξυπνοῦσε τὸ πρωί, ποιὸς θὰ μᾶς ἔδινε τὸ γάλα μας, ποιὸς θὰ ἔστρωνε τὰ κρεβάτια μας, ποιὸς θὰ μαγεῖρευε;

Καὶ αὐτὰ κάποιος ἄλλος θὰ μπορούσε ἀσφαλῶς νὰ τὰ κάνη. Μὰ ποιὸς θὰ μᾶς ἔλεγε «ἀντίο» τὴν ὥρα πού φεύγομε γιὰ τὸ σχολεῖο, ποιὸς θὰ μᾶς καλωσόριζε στὸ γυρισμὸ μ' ἐκεῖνο τὸ χαρούμενο τρόπο; Ποιὸς θὰ μᾶς σκέπαζε τὴ νύχτα, λέγοντάς μας τρυφερὰ «καλὸν ὕπνο»; Ποιὸς θὰ ξαγρυπνοῦσε δίπλα μας στὶς ἀρρώστιες μας, ποιὸς θὰ μᾶς παρηγοροῦσε στὶς ἀτυχίες μας;

Ἡ μητέρα εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἀγάπη μέσα στὸ σπίτι. Μᾶς κάνει εὐκόλη καὶ ὁμορφή τὴ ζωὴ. Μὲ τὴ φροντίδα τῆς μεγαλώνομε, μὲ τὴ στοργή τῆς γινόμαστε ἄνθρωποι, μὲ τὰ λόγια τῆς γνωρίζομε τὸν κόσμον πού ὑπάρχει γύρω μας.

Στέκεται δίπλα μας πάντα μὲ τὸ χαμόγελο, πάντα ἔτοιμη νὰ βοηθήση.

Μὰ ἐκεῖνο πού μοῦ ἀρέσει περισσότερο εἶναι ὁ τρόπος πού μᾶς καμαρώνει. Βγαίνει στὸ παράθυρο καὶ

μᾶς κοιτάζει, ὅταν φεύγωμε, καὶ ὅταν μιᾶ γιὰ μᾶς, τὸ πρόσωπό της φωτίζεται. Ἐκεῖνο τὸ χαμόγελό της ἀξίζει ὅσο ὀλόκληρος ὁ κόσμος.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Ποιὸς εἰδοποίησε τὰ παιδιὰ γιὰ τὴ γιορτὴ τῆς μητέρας; Καὶ τί ἔκαναν σὲ συνεννόηση μὲ τὸν μπαμπά; Χάρηκε ἡ μητέρα μὲ τίς καρτοῦλες καὶ τὰ λουλούδια; Τί δῶρο τῆς ἔκανε ὁ Κλεάνθης; Τί εἶναι ἡ μητέρα μέσα στοῦ σπίτι; Μὲ τί τρόπο καμαρώνει τὰ παιδιὰ της;

ΠΡΟΦΟΡΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

1) Νὰ μιλήσης γιὰ τὴ μητέρα τοῦ Χριστοῦ.

2) Νὰ μιλήσης γιὰ τὴ μητρικὴ ἀγάπη στὰ ζῶα καὶ νὰ φέρης παραδείγματα.

83. ΠΩΣ ΝΑ ΠΕΙΡΑΞΩ ΤΗ ΜΗΤΕΡΑ

Πῶς νὰ πειράξω τὴ μητέρα,
νὰ κάμω νὰ μοῦ λυπηθῇ,
ποῦ ὅλη νύχτα κι ὅλη μέρα
γιὰ τὸ καλὸ μου προσπαθεῖ;

Αὐτὴ στὰ στήθη τὰ γλυκά της
μὲ εἶχε βρέφος ἀπαλό,
μ' ἐκάθιζε στὰ γόνατά της
καὶ μ' ἔμαθε νὰ ὀμιλῶ.

Αὐτὴ μὲ τρέφει καὶ μὲ ντύνει
ὅλο τὸ χρόνο ποῦ γυρνᾶ,
καὶ δίπλα στὴ μικρὴ μου κλίνη,
σὰν ἀρρωστήσω ξαγρυπνᾶ.

Αὐτή, σὰν πέσω καὶ χτυπήσω,
φιλᾶ νὰ γιάνη τὴν πληγή,
αὐτὴ τί πρέπει νὰ ἀφήσω
καὶ τί νὰ κάνω μ' ὄδηγεῖ.

Πῶς τὸ λοιπὸν τέτοια μητέρα
νὰ κάνω νὰ μοῦ λυπηθῇ
ποῦ ὅλη νύχτα κι ὅλη μέρα
γιὰ τὸ καλὸ μου προσπαθεῖ;

Γ. Βιζυηνὸς

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

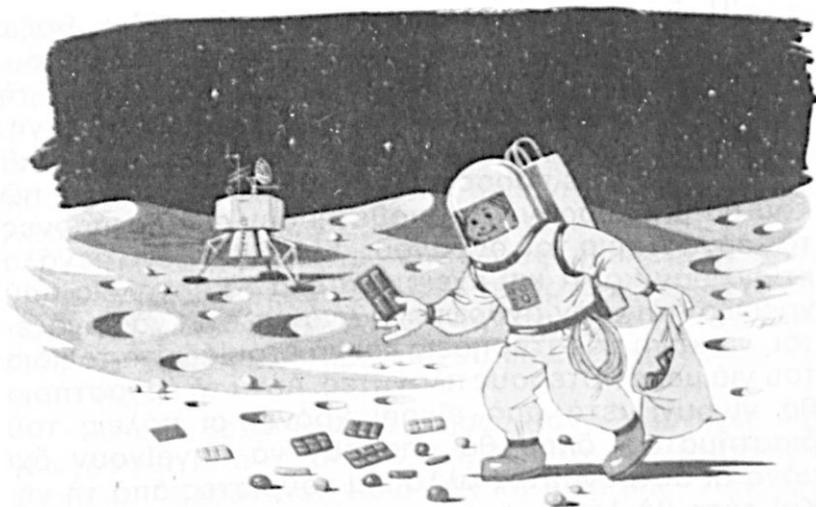
- 1) Γιατί τὸ παιδάκι τοῦ ποιήματος θὰ προσέξῃ νὰ μὴν κάμῃ τὴ μητέρα του νὰ λυπηθῇ;
- 2) Κι ἐσύ σίγουρα δὲ θέλεις νὰ τὴν πικραίνης. Γιατί;
- 3) Πῶς λέμε ἀλλιῶς τὶς λέξεις:
βρέφος, κλίνη, νὰ γιάνη, πληγή;
- 4) Συζήτησε στὴν τάξη σου γιὰ τὸν ποιητὴ.

84. Η ΣΟΚΟΛΑΤΕΝΙΑ ΣΕΛΗΝΗ

Οὔτε ξέρω νὰ σᾶς πῶ πῶς βρέθηκα ἀπὸ τὸ σπιτάκι μου μέσα σ' ἓνα διαστημόπλοιο, ταξιδεύοντας μὲ τὴν ταχύτητα τῆς ἀστραπῆς πρὸς τὴ σελήνη. Ἕνα δυνατὸ τράνταγμα, μιὰ μεγάλη ζέστη καὶ νὰ ποῦ πετῶ σὰν πουλὶ μέσα στὸν πύραυλο «Παναγιώτης 12».

Τὸ πρῶτο πράγμα ποῦ θέλω εἶναι νὰ φωνάξω: «Μαμάα!». Μὰ συγκρατιέμαι. Οἱ γενναῖοι δὲ φωνάζουν ποτὲ μαμά!

Ἔχω φύγει κιόλας ἀπὸ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς γῆς

καὶ δὲν ἔχω καθόλου βάρος. Βλέπω ἀπὸ τὸ τζάμι τῆ γῆ ν' ἀπομακρύνεται. "ὦ! ἄς μπορούσα νὰ γυρίσω πίσω καὶ ἄς ἦταν καὶ μὲ τὰ πόδια!

Βάζω τὸ χέρι στὴ δεξιὰ τσέπη τῆς ἀστροναυτικῆς μου στολῆς. Βρίσκω ἓνα μικρὸ σημειωματάριο καὶ διαβάζω τὰ διάφορα συνθήματα καὶ τὶς ὁδηγίες γιὰ τὸ πῶς λειτουργοῦν οἱ διακόπτες καὶ τὰ κουμπιά. "Ἐχω νὰ διανύσω 384.000 χιλιόμετρα. Δηλαδή ἐννέα φορές τὸ γύρο τῆς γῆς. Πρέπει νὰ κρατήσω τὴν ψυχραιμία μου, μὰ τρέμω. Δὲ μιλῶ, δὲ λαλῶ, ὅπως λέει ὁ Καραγκιόζης.

Πρέπει νὰ γίνω πρῶτα δορυφόρος τῆς σελήνης καὶ μετὰ νὰ μπῶ στὴ σεληνάκατο καὶ νὰ προσγειωθῶ μαλακὰ μαλακὰ στὸν κρατήρα ἑνὸς μεγάλου ἠφαιστείου.

"Ἄν μὲ ρωτήσετε αὐτὴ τῆ στιγμή δύο σὺν δύο πόσο κάνουν ἢ τέσσερα ἐπὶ τέσσερα, ἐγώ, ὁ Παναγιώτης, ποῦ εἶμαι ξεφτέρι στὰ μαθηματικά, δὲ θὰ ξέρω νὰ σὰς πῶ. Τόσο τὰ ἔχω χαμένα.

Ἡ ὥρα τῆς προσσεληνώσεως πλησιάζει. Βάζω καλά τὸ σκάφανδρο καὶ τὴ διαστημικὴ κάσκα μου. Ἔχω ἐντολὲς νὰ πάρω πέτρες καὶ σκόνη ἀπὸ τὴ σελήνη καὶ νὰ τις φέρω γιὰ παρατηρήσεις στὴ γῆ. Προσπαθῶ νὰ θυμηθῶ καὶ τί ἄλλο μοῦ εἶπαν: Ἕ, ναί! Νὰ μελετήσω μὲ προσοχὴ τὸ ἔδαφος, γιὰ νὰ τοὺς πῶ ποῦ θὰ μπορέσουν νὰ τοποθετήσουν οἱ ἐπιστήμονες τὸ «ἐργαστήριο τοῦ οὐρανοῦ». Εἶναι, λέει, ἓνα μεγάλο κτίριο σὰν κουτὶ καὶ ἔχει μέσα ὅλα τὰ ἐργαλεῖα ποὺ χρειάζονται στὸν ἄνθρωπο γιὰ νὰ μελετᾶ, νὰ ἐργάζεται, νὰ κἀνη παρατηρήσεις καὶ νὰ ἐτοιμάζη τὰ ταξίδια του γιὰ μακρινότερους πλανῆτες. Αὐτὰ τὰ ἐργαστήρια θὰ γίνουν μετὰ ἀπὸ εἴκοσι χρόνια οἱ πόλεις τοῦ διαστήματος, ὅπου θὰ μποροῦν νὰ πηγαίνουν ὄχι μόνο οἱ ἀστροναῦτες ἀλλὰ καὶ τουρίστες ἀπὸ τὴ γῆ. Καὶ τότε θὰ λέμε:

—Ποῦ θὰ πᾶτε τὸ καλοκαίρι γιὰ διακοπές;

—Μὰ φυσικὰ στὸ φεγγάρι! Ἔχει πολὺ ὠραῖο κλίμα!

Νά ποῦ ἔφτασα καὶ στὴ σελήνη! Ἕνα κόκκινο φῶς μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι μπορῶ ν' ἀνοίξω τὴν πόρτα. Κατεβαίνω μὲ προσοχὴ τὴ σκάλα. Πατῶ τὸ ἔδαφος τῆς σελήνης καὶ γίνομαι ἓνα πραγματικὸ καγκουρό. Κάθε βῆμα καὶ πῆδημα. Ἕ, ἔτσι εἶναι σπουδαῖα! Εἶναι σὰ νὰ παίζω κουτσό!

Ξαφνικὰ φτάνει στὴ μύτη μου μιὰ ὑπέροχη μυρωδιά, σὰν αὐτὴ ποὺ γεμίζει τὸ σπίτι μας, ὅταν ἡ μητέρα μου κἀνη γλυκό.

Πλησιάζω μὲ τὰ ἐργαλεῖα κι ἓνα μικρὸ καροτσάκι. Σκύβω νὰ μαζέψω πέτρες καί... ὦ! Τί εἶναι αὐτό; Οἱ πέτρες εἶναι... πάστες! Ἕ σεληνιακὴ σκόνη εἶναι... ζάχαρη! Τὰ μικρὰ πετραδάκια εἶναι... καραμέλες! Ὁστε λοιπὸν εἶναι ζαχαροπλαστεῖο ἢ σελήνη; Μὰ πῶς δὲν τὸ ἀνακάλυψε αὐτὸ κανένας ἀστροναύτης μέχρι σήμερα;

—Γιὰ κοίταξε καλύτερα, Ἰβανγιώτη, λέω μέσα μου. Μήπως εἶσαι ἐπηρεασμένος ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ βιβλίο ποῦ

διάβασες κι ἔλεγε ὅτι οἱ ἐπιστήμονες θὰ καλλιεργήσουν σὲ λίγο καιρὸ στὸ φεγγάρι κρεμμυδάκια, ραδίκια, σπανάκια, πατάτες καὶ καρότα;

Μὰ ὄχι! Τὸ ἔδαφος τῆς σελήνης εἶναι ἀληθινὴ σοκολάτα! Θέλω νὰ φωνάξω τὰ παιδιὰ ὅλου τοῦ κόσμου: «Παιδιάα. Ἐλάτε! Ἡ σελήνη εἶναι ἀπὸ σοκολάτα! Ἐλάτε νὰ χορτάσωμε γλυκά!».

Τώρα καταλαβαίνω ἐπιτέλους γιατί ἡ σελήνη εἶναι ἄλλοτε μισή, ἄλλοτε ἓνα τέταρτο καὶ ἄλλοτε σὰ μιὰ ψιλὴ φέτα πεπονιοῦ! Θὰ τὴν τρῶνε οἱ πιτσιρίκοι. Ποῦ νὰ εἶναι ὅμως κρυμμένοι; Πρέπει νὰ τρέξω νὰ τοὺς βρῶ.

Νὰ μὴν ξεχάσω νὰ ρωτήσω: Κάνουν ἱστορία καὶ γεωγραφία στὸ σχολεῖο; Καὶ πρῶτα πρῶτα ἔχουν σχολεῖο; Ἔχουν παιχνίδια σὰν τὰ δικά μας; Παίζουν μπάλα ἢ τοὺς φεύγει ψηλὰ καὶ τὴ χάνουν στὸ ἄπειρο;...

—Ἐ, ξύπνα, ὦρα γιὰ τὸ σχολεῖο!...

Μὰ τί μοῦ λένε; Δὲ μὲ ἀφήνουν στὴν ἡσυχία μου νὰ δοκιμάσω λίγες... πετροῦλες ἀκόμα;

—Ξύπνα, δὲ θὰ πᾶμε σχολεῖο;

—Ἐσὺ εἶσαι, Κλεάνθη;

—Ἐγώ, γιατί;

—Γιατί ἐγὼ ταξίδεψα στὸ φεγγάρι...

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς βρέθηκε ξαφνικὰ στὸ διάστημα ὁ Παναγιώτης; Φοβόταν καθόλου; Πῶς ἦταν ντυμένος; Τί διαταγὲς εἶχε πάρει ἀπὸ τὴ γῆ; Τί ἀκριβῶς εἶναι τὸ ἐργαστήριό τοῦ οὐρανοῦ; Τί ἀνακάλυψε ὅταν βγῆκε ἔξω; Γιατί περπατοῦσε πηδηχτὰ σὰν καγκουρό; Τί ἦταν ὅλα αὐτὰ ποὺ ἐξῆσε ὁ Παναγιώτης;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Ποῦ ζῆ τὸ καγκουρό; Ποιὸ εἶναι τὸ κύριο χαρακτηριστικό του;
- 2) Τί ἄλλο ξέρεις γιὰ τὸ φεγγάρι καὶ γιὰ τὰ ταξίδια στὸ διάστημα;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς τὶς συνώνυμες λέξεις:
στολή, σελήνη, κτίριο.
- 2) Νὰ βρῆς λέξεις ποῦ νὰ τελειώνουν σὲ -ιά καὶ νὰ προέρχονται ἀπὸ τὰ παρακάτω ρήματα:
μιλῶ, λαλῶ, μυρίζω, ὄροσίζω, νοτίζω, ὁμορφαίνω.
- 3) Νὰ βρῆς πέντε σύνθετες λέξεις καὶ τὶς παρομοιώσεις.

85. Ο ΓΕΝΝΑΙΟΣ ΑΣΤΡΟΝΑΥΤΗΣ

Ἄστροναύτης τὴν ἡμέρα,
μὰ τὴ νύχτα ἀλλάζω γνώμη.
Τὴν καλόβολη τὴ γῆ μας
λέω νὰ μὴν ἀφήσω ἀκόμη.

Τὴν ἡμέρα τριγυρίζω
μ' ἓνα πύραυλο δικό μου.
Μὰ τὴ νύχτα προτιμῶ
νὰ φορῶ τὸ νυχτικό μου.

Τὴν ἡμέρα πάω βολίδα
ἴσια στὸ χρυσὸ φεγγάρι.
Μὰ τὴ νύχτα λέω στὴ μάνα
ἀγκαλίτσα νὰ μὲ πάρη.

Σὰ νυχτώση, στὸ κρεβάτι
κάποιος θέλω νὰ μὲ βάλῃ.
Κι ὅταν δῶ νὰ ξημερώνῃ,
ἀστροναύτης νὰ ᾿μαι πάλι.

Ρένα Καρθαίου

«Χαρταετοὶ στὸν οὐρανὸ»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Τί γνώμη ἔχεις γιὰ τὴν ἐπικεφαλίδα τοῦ ποιήματος;
- 2) Τί ἡλικίας νὰ ἦτανε ἄραγε αὐτὸς ὁ ἀστροναύτης;
- 3) Πῶς λέει ἡ ποιήτρια τὴ γῆ καὶ τὸ φεγγάρι; Νὰ βρῆς καὶ δικά σου ἐπίθετα.
- 4) Τί ξέρεις γιὰ τοὺς πραγματικοὺς ἀστροναῦτες;
- 5) Ἦχεις ἀκούσει τὸν Καραγκιόζη ἀστροναῦτὴ τοῦ Σπαθάρη;

86. Ο ΣΚΥΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ

‘Ο δάσκαλός μας ἔχει πάντα ἐξαιρετικές ιδέες. Σήμερα μᾶς σήκωσε ὅλους στὴν ἔδρα, γιὰ νὰ ποῦμε προφορικά μιὰ ἱστορία. “Ἦθελε, λέει, νὰ δῆ ἂν μπορούμε νὰ διηγηθοῦμε σωστά καὶ φυσικά. Ἐκεῖνος πήγαινε κάθε φορά νὰ καθίση στὸ θρανίο τοῦ μαθητῆ ποὺ μιλοῦσε.

Καλύτερα ἀπ’ ὅλους μίλησε ὁ Δημήτρης. Ἄκουστε τί μᾶς εἶπε:

—Προχτὲς τὸ ἀπόγευμα δὲν εἶχα τί νὰ κάμω καὶ κάθισα νὰ κουβεντιάσω μὲ τὸ σκύλο μου. Τὸν εἶχα ἀπέναντί μου καὶ τῷ μιλοῦσα.

—Νανό, τὸ ξέρεις ὅτι ἐσεῖς τὰ σκυλιὰ εἶστε οἱ πρῶτοι φίλοι τοῦ ἀνθρώπου;

—Γάβ! Γάβ! ἔκαμε εὐθύς ὁ Νανός. Ἐγὼ δὲν πῆγα στὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ ξέρω.

—Βεβαιότατα. Κάποτε, στὰ παλιὰ χρόνια, οἱ σκύλοι ζοῦσαν ἄγριοι γύρω ἀπὸ τὶς σπηλιές τῶν ἀνθρώπων. Σιγὰ σιγὰ ὅμως ἡμέρωσαν κι ἔγιναν οἱ πιὸ πιστοὶ καὶ ἀφοσιωμένοι του σύντροφου.

Ἦ Νανὸς κούνησε τὴν οὐρά του σὰ νὰ ἔλεγε: «ἀλήθεια;».

—Ναί! Ἀλήθεια. Τὸ ξέρεις ὅτι ὑπάρχουν πολλές ράτσες σκύλων; Τὰ κυνηγόσκυλα παραδείγματος χάριν πηγαίνουν στὸ κυνήγι μὲ τὸν ἀφέντη τους· σκοτώνει ὁ ἀφέντης τὸ πουλὶ κι ἐκεῖνα βρίσκουν ποῦ ἔπεσε καὶ τὸ φέρνουν πίσω, γιὰ νὰ τὸ βάλῃ μέσα στὸ σάκο του. Στὸ στρατὸ πάλι τὰ σκυλιὰ κάνουν καλύτερα ὀρισμένες δουλειές καὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἴδιους τοὺς στρατιῶτες. Βρίσκουν νάρκες, ξεχωρίζουν τὶς ἐχθρικές πατημασιές, κυνηγοῦν τοὺς ἀγνώστους, μεταφέρουν πληροφορίες καὶ δίνουν πρῶτες βοήθειες. Ὑπάρχουν σκυλιὰ ποὺ ἔχουν μάθει νὰ βρίσκουν τοὺς ὄρειβάτες, ποὺ χάνονται στὰ χιονισμένα βουνά. Ἐνας τέτοιος σκύλος, ὁ Μπάρι, ἔσωσε πενήντα ἀνθρώπους. Τὸ ἀκοῦς;

—Τί μοῦ λές; Γάβ! Γάβ! κούνησε ὁ Νανὸς χαρούμενα τ' αὐτιά του. Δηλαδή εὐτυχῶς ποὺ ὑπάρχουν οἱ σκύλοι!

—Τώρα θὰ σοῦ πῶ καὶ μιὰ ἱστορία. Ὁ Ὀδυσσεὺς ἦταν ὁ βασιλιάς τῆς Ἰθάκης. Ἐφυγε λοιπὸν μὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνες βασιλιάδες γιὰ τὸν τρωικὸ πόλεμο. Βέβαια ἐσύ δὲν ξέρεις τὸν τρωικὸ πόλεμο, ἀλλὰ δὲν πειράζει, ἄκου νὰ μαθαίνης. Ὑστερα ἀπὸ πολλές περιπέτειες γύρισε στὴν πατρίδα του. Εἶχαν περάσει εἴκοσι χρόνια. Οἱ ταιλαιωρίες τὸν εἶχαν ἀλλάξει καὶ τὸν εἶχαν κάμει ἀγνώριστο. Ἦταν πιά σχεδὸν γέρος. Κανένας δὲν τὸν γνῶρισε. Μόνο ὁ σκύλος του, ὁ Ἄργος, μόλις τὸν εἶδε, ἔτρεξε κοντά του, ἔγλειψε μὲ τὴ γλώσσα του τὰ χέρια τοῦ κυρίου του, κούνησε τὴν οὐρά του μὲ χαρὰ καὶ ψόφησε εὐτυχισμένος μέσα στὴν ἀγκαλιά του. Δὲν εἶναι πολὺ συγκινητικό; Τὰ

σκυλιά δείχνουν πάντα μιὰ μεγάλη ἀγάπη γιὰ τοὺς κυρίου τους, εἴτε πλούσιοι εἶναι εἴτε φτωχοί.

—Γάβ! Γάβ! εἶπε ὁ Νανός. Μὴ μοῦ λές τέτοια, γιὰτι μοῦ ἔρχονται δάκρυα.

Ἔμεινα γιὰ λίγο σιωπηλός. Μετὰ τοῦ εἶπα.

—Ἐπάρχουν καὶ σκυλιά ποὺ ὀδηγοῦν τυφλοὺς. Οἱ τυφλοὶ περπατοῦν μὲ τὴ βοήθειά τους, σὰ νὰ εἶχαν πραγματικὰ μάτια. Ὅχι! Δὲ σοῦ λέω ψέμματα. Σκέφτομαι τί χαρὲς θὰ κάμης, ὅταν σοῦ πῶ ὅτι καὶ ὁ πρῶτος ἀστροναύτης ἦταν σκύλος. Βέβαια! Ἐνα θηλυκὸ σκυλί, ποὺ τὸ ἔλεγαν Λάικα.

Ὁ Νανός σήκωσε τ' αὐτιά του περήφανα, ἔπαιξε λίγο τὰ μάτια του, ἔξυσε τὴ μουσοῦδα του μὲ τὸ μπροστινὸ του πόδι καὶ πῆρε ἓνα ὕφος... μὰ τί ὕφος!

—Ὡστε ὁ πρῶτος ἀστροναύτης ἦταν σκύλος; Γάβ! Γάβ! Καημένε, Δημήτρη. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ μπρὸς νὰ μοῦ ζητᾶς τὴν ἄδεια, ὅταν θέλῃς νὰ μοῦ μιλήσης.

Ἀπὸ τότε ὁ Νανός μου ἔγινε ψηλομύτης. Οὔτε καταδέχεται νὰ μὲ κοιτάξῃ καὶ παίζει μαζί μου μόνο ὕστερα ἀπὸ πολλὰ παρακάλια!

Ὅλα τὰ παιδιὰ ξεκαρδιστήκαμε στὰ γέλια.

—Λοιπόν, Δημήτρη, εἶπε ὁ δάσκαλος, γιὰ νὰ βάλωμε τὰ πράγματα στὴ θέση τους, νὰ ξανασυζητήσης μὲ τὸ σκύλο σου καὶ νὰ τοῦ πῆς: «Μὴν εἶσαι τόσο περήφανος, Νανό! Σοῦ εἶπα τὰ καλά, ἀλλὰ δὲ σοῦ εἶπα καὶ τ' ἄσχημα ποὺ ἔχετε ἐσεῖς τὰ σκυλιά. Γιὰτί, ἂν θέλῃς νὰ ξέρῃς, ἀρρωσταίνετε ἀπὸ μιὰ φοβερὴ ἀρρώστια, ποὺ λέγεται λύσσα. Ἐνας λυσσασμένος σκύλος εἶναι πάρα πολὺ ἐπικίνδυνος. Δαγκώνει ὅ,τι βρῆ μπροστά του. Ἀκόμα καὶ τὸν κύριό του ποὺ λατρεύει. Τὰ μάτια του εἶναι τότε κατακόκκινα καὶ ἡ οὐρά του κατεβασμένη. Ὅταν μᾶς δαγκώσῃ ἓνα τέτοιο σκυλί ποὺ βγάζει ἀφροὺς ἀπὸ τὸ στόμα, πρέπει νὰ τρέξωμε ἀμέσως στὸ γιατρό, γιὰ νὰ κάμωμε ἀντιλυσσική θεραπεία μὲ ἐνέσεις...».

—Λέτε νὰ τοῦ τὸ πῶ; Δὲ θὰ τὸν στενοχωρήσω; εἶπε ὁ Δημήτρης σκεφτικός.

Κι ἐκεῖ πάνω χτύπησε τὸ κουδούνι γιὰ διάλειμμα.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ιδέα εἶχε ὁ δάσκαλος καὶ γιὰ ποιὸ λόγο; Μὲ ποιὸν κουβέντιασε ὁ Δημήτρης; Καὶ τί τοῦ εἶπε μὲ λίγα λόγια; Τί ξέρεις γιὰ τὸν Μπάρι καὶ τὴ Λάικα; Ποιὸς ἦταν ὁ Ἄργος; Γιατί περφηανεύτηκε ὁ Νανός; Τί πρέπει νὰ προσέχουμε μὲ τὰ σκυλιά;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νὰ βρῆς ταιριαστὰ ἐπίθετα γιὰ τὴ λέξη σκύλος.
- 2) Ν' ἀναλύσης τὶς παρακάτω σύνθετες λέξεις:
ψηλομύτης, ἀστροναύτης, κυνηγόσκυλο, ναρκοπέδιο.
- 3) Νὰ βρῆς τὰ οὐσιαστικά μὲ κατάληξη -άτης ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ ρήματα:
ὄρειβατῶ, ἀνεβαίνω, διαβαίνω.
- 4) Οἱ παρακάτω λέξεις βρίσκονται καὶ στὰ δύο γένη καὶ σημαίνουν ἀκριβῶς τὸ ἴδιο. Γράψε προτάσεις μ' αὐτὲς τὶς λέξεις:
σκύλος-σκυλί, πέρδικα-περδίκι, σπουργίτης-σπουργίτι.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ πῆς τρία εἶδη σκύλων ποὺ ξέρεις. Νὰ περιγράψης ἓνα εἶδος.
- 2) Νὰ μιλήσης μέσα στὴν τάξη καὶ γι' ἄλλα ζῶα ποὺ εἶναι φίλοι τοῦ ἀνθρώπου: γιὰ τὴν καμήλα, τὸ ἄλογο.
- 3) Νὰ δείξης στὸ χάρτη σου τὴν Ἰθάκη καὶ νὰ μιλήσης γιὰ τὴν ἐπιστροφή τοῦ Ὀδυσσεά, ἂν ξέρης.
- 4) Ξέρεις κανέναν ἄλλον Ἄργο ἀπὸ τὴ μυθολογία; Ποιὸς ἦταν;

87. ΟΙ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ

Ὁ σκύλος λέει τῆς γάτας:
«Τὰ νύχια σου ἐτοιμάζεις
φυσᾶς καὶ καμπουριάζεις.
Μὰ τί ἔχεις καὶ θυμώνεις;
Ὡς πότε ὁ τσακωμός;».
Κι ἐκείνη: «Μὴ ζυγώνης,
σὲ σκίζω στὴ στιγμή!».

—«Γιὰ στάσου», λέει ὁ σκύλος,
«δὲ θέλεις νὰ εἶμαι φίλος;
Μιλῶ στὰ σοβαρά»·
καὶ ἴκουναι τὴν οὐρά.

«Τρωγόμαστε βδομάδες
παίρνεις καὶ δίνεις ξύλο.
Ἦς πάψουν οἱ καβγάδες
καὶ δέξου με γιὰ φίλο...
Δὲ σκέφτηκες κομμάτι
πῶς ἀπ' τὴ γκρίνια αὐτὴ
θὰ μείνω μ' ἓνα μάτι,
θὰ μείνης μ' ἓνα αὐτί;».

Ἡ γάτα μὲ ἡσυχία
τὸ πόδι κατεβάζει·
τοῦ σκύλου ἢ ὁμιλία
σὲ συλλογὴ τὴ βάζει.
Λόγο τιμῆς ἐδῶσαν
ἦταν ἐχθροί, φιλιῶσαν·
ξεχάσαν τί ἔχει γίνεи
συντρόφεψαν· εἰρήνη.

«Βλέπω καλά; Ἦχει χάζι!»
τ' ἀφεντικὸ φωνάζει.

«Ποιοὶ νὰ ἔναι οἱ δυὸ ἐκεῖ κάτω,
ποῦ τρῶν στὸ ἴδιο πιάτο;».

Ζαχ. Παπαντωνίου

«Παιδικὰ τραγούδια»

ΕΡΓΑΣΙΕΣ

- 1) Γιατί εἶναι σπουδαῖο πράγμα ἡ φιλία;
- 2) Γιατί λένε: «τρῶγονται σὰν τὸ σκύλο μὲ τὴ γάτα;».
- 3) Στὴν τελευταία στροφή τί ἐκφράζει τὸ ἀφεντικό μὲ τὰ λόγια του;
- 4) Πότε καμπουριάζει ἡ γάτα;
- 5) Πότε κουνάει τὴν οὐρά του ὁ σκύλος;
- 6) Ποιὸ εἶναι τὸ δίδαγμα τοῦ ποιήματος;
- 7) Νὰ βρῆς ποιὸ ἐπίθετο ταιριάζει:
στὸ σκύλο, στὴ γάτα, στὸ περιστέρι, στὸ πρόβατο, στὸν
παπαγάλο, στὸ λιοντάρι, στὸ ἀηδόνι, στὸ χελιδόνι.

88. Ο ΜΑΓΕΥΤΙΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΩΝ ΛΟΥΛΟΥ- ΔΙΩΝ

Σήμερα, ὅταν τελειώσαμε τὸ μάθημα τῆς φυσικῆς, ὁ δάσκαλος μᾶς ρώτησε:
—Τί προτιμᾶτε; Νὰ ποῦμε ἐδῶ μιὰ ἱστορία ἢ νὰ κατεβούμε κάτω στὸν κῆπο νὰ παίξουμε τοὺς κηπουρούς; δηλαδὴ νὰ σκάψουμε κι ἔπειτα νὰ φυτέψουμε καὶ νὰ περιποιηθοῦμε τὸν κῆπο;
—Στὸν κῆπο! Στὸν κῆπο! φωνάξαμε ὅλοι μαζί.
“Ὅταν γίνωμαι... κηπουρός, γυρίζω στὸ σπίτι βρώμικος ὡς τ’ αὐτιά. Ὡστόσο ἡ μητέρα δὲν παραπονιέται. Μοῦ δείχνει μόνο τὸ νεροχύτη καὶ λέει: «Πλύ-

σου». Μπορεί βέβαια να γυρίζω σὰ γουρουνάκι, ἀλλὰ ἔχω τέτοια χαρά, πού δὲν τῆς πάει νὰ μὲ μαλώση.

Καθὼς σκαλίζαμε, ὁ δάσκαλος μᾶς μιλοῦσε:

—Τὰ λουλούδια εἴτε γιασεμιὰ λέγονται εἴτε γαζίες εἴτε καμέλιες ὁμορφαίνουν τὴ ζωὴ μας.

»Ἕνας ἀνθισμένος κῆπος εἶναι χαρὰ γιὰ τὰ μάτια μας καὶ χαρὰ γιὰ τὴν ψυχὴ μας. Ὅλα μαζὶ τὰ λουλούδια σκορποῦν εὐωδιὰ καὶ μᾶς μαγεύουν. Καὶ ὅταν πλησιάσωμε κοντὰ τους, μένομε κατάπληκτοι ἀπὸ τὰ σχέδια, ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα πού ἔχουν. Φαντάζεστε ὅτι τὰ λουλούδια ἦταν πάντα ἔτσι ὁμορφα, ὅπως εἶναι τώρα; Τὰ πρῶτα λουλούδια ἦταν φτωχὰ καὶ χωρὶς ζωηρὰ χρώματα. Ἄπὸ τότε ὅμως πού τὰ καλλιέργησαν οἱ ἄνθρωποι, οἱ κῆποι γέμισαν μὲ τοὺς σημερινούς ἀπογόνους τους. Οἱ φυτοκόμοι τὰ περιποιοῦνται μὲ ὑπομονὴ καὶ ἀγάπη σὰ μικρὰ παιδιὰ καὶ δημιουργοῦν ὀλοένα καινούριες ποικιλίες.

Ἡ τωρινὴ τουλίπα εἶχε μιὰ προγιαγιά πού δὲν τὴν ἔφτανε οὔτε στὸ μικρὸ δαχτυλάκι τῆς σὲ ὁμορφιά.

Πρωτοφύτρωσε μάλιστα στή Θράκη. Σήμερα χάρη στους άνθοκόμους είναι από τὰ ωραιότερα καὶ τὰ πιὸ ἀγαπητὰ λουλούδια τοῦ κόσμου. Στὴν Ὀλλανδία υπάρχουν κάμποι ἀτέλειῶτοι μὲ τουλίπες διαφόρων χρωμάτων, ποὺ ὁμορφαίνουν τὸ τοπίο καὶ τοῦ δίνουν χαρούμενη ὄψη.

Ὁ δάσκαλος ἔριξε λίγο νεράκι σ' ἓνα λουλούδι καὶ συνέχισε:

—Τὰ λουλούδια δὲ ζοῦν πολὺ, μὰ ἔχουν ἓναν ἱερό σκοπό. Ἔργο τους εἶναι νὰ τραβήξουν μὲ τὴν ὁμορφιά, τὸ ἄρωμα καὶ τὸ χρῶμα τους τὰ ἔντομα, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ γονιμοποιηθοῦν.

Σκεφτήκατε ποτὲ γιὰτί τὸ μοσχομπίζελο ἔχει αὐτὸ τὸ χαριτωμένο ἀνασηκωμένο κεφαλάκι; Ἀπλούστατα γιὰτί κάνει σήματα στὶς μέλισσες νὰ πλησιάσουν. Σὰς ἔτυχε νὰ ζαλιστῆτε ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ τοῦ ζουμπουλιοῦ; Μὲ τὸ ἄρωμά του τὸ ζουμποῦλι προσελκύει τὶς πεταλοῦδες. Οἱ παπαροῦνες — ἔξυπνες καὶ πονηρὲς — ἔχουν μιὰ κόκκινη σημαία καὶ τὴν ὑψώνουν τὴν ἀνοιξη μέσα στὰ λιβάδια, σὰ νὰ φωνάζουν: «Ἄλτ! Ἐδῶ εἶμαστε!».

Ἡ πεταλοῦδα ἢ ἡ μέλισσα ἢ τὸ ἔντομο ἔρχεται καὶ κάθεται στὸ στήμονα τοῦ λουλουδιοῦ καὶ ρουφᾷ τὸ χυμὸ του. Ὑστερα φεύγει. Πηγαίνει σὲ ἄλλο λουλούδι. Μά, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ, μεταφέρει μαζὶ τῆς λίγη γύρη, τὴ χρυσὴ σκόνη τῶν λουλουδιῶν. Ἡ γύρη εἶναι μιὰ μαγικὴ σκόνη γιὰ τὰ λουλούδια. Μ' αὐτὴν γεννιέται ἓνα καινούριο φυτό.

Εὐτυχῶς τὰ λουλούδια τὰ συναντοῦμε παντοῦ. Τ' ἀγριολούλουδα μᾶς κάνουν συντροφιά σ' ἓνα μοναχικό περίπατο στὸ βουνό. Τὰ νούφαρα ζωντανεύουν τὶς ἀκίνητες λίμνες. Τὰ ὑδρόβια φυτὰ στολίζουν τὶς ἀκροποταμιές. Τὰ ροζ κυκλάμινα κάνουν χαρούμενη τὴν ἐξοχή. Καὶ οἱ βασιλικοὶ μοσχοβολοῦν μέσα στὶς γλάστρες τῆς αὐλῆς μας.

Μᾶς κοίταξε, χαμογέλασε καὶ εἶπε:

—Ἐσεῖς τὰ παιδιά εἶστε τὰ λουλούδια τῶν γονιῶν σας καὶ στολίζετε τὸ σπίτι σας.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ἔκαναν στὸν κήπο τὰ παιδιά; Τί εἶναι ἐκεῖνο ποῦ μᾶς μαγεύει στὰ λουλούδια; Πῶς ἦταν πρῶτα τὰ λουλούδια; Τί ξέρεις γιὰ τὴν τουλίπα; Ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῶν λουλουδιῶν; Πῶς προσελκύουν τὰ ἔντομα;

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Νὰ γράψης τρία λουλούδια ποῦ νὰ ἔχουν ἄρωμα καὶ τρία χωρὶς μυρωδιά.
- 2) Νὰ βρῆς καὶ νὰ γράψης τρία λουλούδια μὲ λευκὰ ἄνθη καὶ τρία μὲ χρωματιστά.
- 3) Ποῦ βρίσκεται ἡ Ὁλλανδία;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Βρὲς ταιριαστὰ ἐπίθετα στὶς λέξεις:
τριαντάφυλλο, βασιλικός, τουλίπα.
- 2) Νὰ γράψης τὰ ἐπίθετα καὶ τὰ ἐπιρρήματα ποῦ βγαίνουν ἀπὸ τίς λέξεις:
εὐκολία, ἐλευθερία, ξηρασία, ἡσυχία.
Παράδειγμα: εὐκολία, εὐκολος, εὐκολα.
- 3) Πῶς λέγεται αὐτὸς ποῦ ἀσχολεῖται:
μὲ τίς μέλισσες; μὲ τὰ ἄνθη; μὲ τὰ φυτά;
μὲ τὰ βρέφη; μὲ τὸ τυρί; μὲ τὸ γάλα;

89. ΟΙ ΠΑΠΑΓΑΛΟΙ

Διαβάστε κι έσείς κάτι χαριτωμένο, που διάβασα σὲ μιὰ παλιά «Διάπλαση τῶν Παίδων»:

«Τὰ ἐγγόνια μου ἔχουν στὴ γειτονιά τους ἕναν παπαγάλο, πὸν τὰ διασκεδάζει πολὺ μὲ τὴ νόστιμη φλυαρία του· καὶ σήμερα πὸν πῆγα, μ' ἔκαναν νὰ τὸν δῶ καὶ νὰ τὸν ἀκούσω.

»Εἶναι ἕνα μεγάλο καὶ πραγματικά ὠραῖο πουλί, μὲ χοντρὸ κεφάλι καὶ φτερά πράσινα καὶ κόκκινα. Ἄλλὰ τὸ στόμα του δὲν παύει στιγμῆ. Ὅ,τι ἀκούει, τὸ ξαναλέει καθαρότατα, καθαυτὸ ἀνθρωπινά, καὶ μιμνῆται τόσο πιστὰ τὴ φωνὴ καὶ τὸν τόνο τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νομίζεις πὼς ἀκούς πότε γυναῖκα, πότε ἄντρα, πότε παιδί καὶ πότε... ζῶο. Γιατὶ κάνει καὶ τὸ γάιδарο

του μανάβη και την κασίκα του γαλατά.

»Μιμείται την κυρία του, που φωνάζει την υπηρέτρια πότε σιγά, πότε δυνατά, πότε με θυμό: “Θεοδώρα! Θεοδώραα! Θεοδώραα!”.

»Κάνει απaráλλαχτα τις φράσεις από τις κουβέντες, που άκούει στο σπίτι ή στη γειτονιά: “”Αχ, τί θα γίνω! Καλὲ τί λές!”Α μπά! Μακάρι! Μπράβο! Ούφ! Δὲν μπορῶ πιά! Άχαχούχα! “Ἡμαρτον! Προσοχή! Πό! πό!”.

»Τέτοια τὸν άκουσα νά λὲη ἕνα σωρὸ και δὲν μπορῶ νά σᾶς πῶ πόσο γέλασα. Ἡ λαϊκὴ φράση: «Τί γελας; μαϊμου χορεύει;» δείχνει πῶς τὸ πιὸ άστειο, τὸ πιὸ γελαστικό στὸν κόσμο εἶναι ὁ χορὸς τῆς μαϊμουῦς. Δὲν τὸ πιστεύω.

»Τὸ μίλημα τοῦ παπαγάλου εἶναι πολὺ άστειότερο. Ὁ πιὸ σοβαρός, ὁ πιὸ μελαγχολικός ἄνθρωπος εἶναι άδύνατο νά μὴ γελάση, άκούγοντας νά μιλά ἕνας παπαγάλος μὲ τόσο τέλεια μίμηση, σάν αὐτὸν που άκουσα σήμερα μὲ τὰ ἔγγονια μου.

»Και τέτοιος βέβαια θά ἦταν κι ἐκεῖνος που ἔκαμε τόση κατάπληξη στὸ χωριάτη, που πρώτη του φορὰ ἔβλεπε παπαγάλο. Θά ξέρετε τὸ παλιὸ ανέκδοτο:

»Ὁ χωριάτης, λέει, περνοῦσε μεσημέρι από ἕνα δρόμο που ἦταν ἔρημος. Ἐξαφνα άκούει: “”Ε, καλημέρα, μπάρμπα!” Κοιτάζει γύρω του, κανένας. Κάνει δυὸ βήματα και πάλι: “”Ε, καλημέρα, μπάρμπα. Καλὰ εἶσαι;”. Τὴν τρίτη φορὰ, ἐπιτέλους, ἔξακριβώνει πῶς τοῦ μιλοῦσε ἕνα πράσινο πουλί, μέσα από ἕνα κλουβί, κρεμασμένο στὸ παράθυρο ἑνὸς μαγαζιοῦ. Καί, βγάζοντας τὴ σκούφια του, τοῦ λέει: “”Ω, μὲ συμπαθᾶς, άφεντικό, μὰ σὲ πέρασα γιὰ πουλί!”.

»Ὑστερα μὲ τὰ ἔγγονια μου μιλήσαμε πολὺ γιὰ παπαγάλους και θυμηθήκαμε και ἄλλα ανέκδοτα.

»Ἐνα πολεμικό καράβι στάθηκε σ’ ἕνα λιμάνι τῆς Ἄφρικῆς και κάθε ναύτης άγόρασε ἐκεῖ και από ἕναν παπαγάλο. Ὅλοι αὐτοὶ οἱ παπαγάλοι ἄρχισαν νά μιλοῦν, ἐκτὸς από ἐκεῖνον που εἶχε άγοράσει ἕνας

ναύτης 'Υδραῖος. Καὶ κάθε μέρα, ἀκούγοντας τοὺς ἄλλους καὶ ζηλεύοντας, τοῦ παραπονιόταν μὲ τὴν ὑδραϊκὴ προφορὰ του: "Παπαάλοζα (παπαγαλάκι), πὲς κι ἐσὺ κανένα λόο!".

»Ἐπιτέλους ὁ βουβὸς παπαγάλος τὸ ἔμαθε. Καὶ μιὰ μέρα οἱ ναῦτες τὸν ἄκουσαν — καὶ φαντάζεστε μὲ τί γέλια — νὰ λὲθ ἀπαράλλαχτα, ὅπως τοῦ τὸ ἔλεγε ὁ κύριός του:

—Παπαάλοζα, πὲς κι ἐσὺ κανένα λόο!

»Στὸ τέλος, ὁ μικρὸς μου ἐγγονὸς ρώτησε:

—'Αλήθεια, ποιά εἶναι ἡ πατρίδα τῶν παπαγάλων;

»Καὶ ὁ μεγάλος τοῦ ἀποκρίθηκε:

—'Ἡ Παπαγαλία!».

Γρηγόριος Ξενόπουλος

«Διάπλαση τῶν Παίδων»

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί ξέρεις γιὰ τὴ «Διάπλαση τῶν Παίδων», ἀπ' ὅπου εἶναι παρμένο αὐτὸ τὸ κεφάλαιο; Μπορεῖς νὰ περιγράψης τὸν παπαγάλο τῶν ἐγγονῶν τοῦ συγγραφέα; Ποιοὺς μιμεῖται ὁ παπαγάλος; Μπορεῖς νὰ διηγηθῆς τὸ ἀνέκδοτο μὲ τὸ χωριάτη καὶ τὸν 'Υδραῖο ναύτη;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Τί λέμε ὅτι κάνουν τὰ παιδιά, ὅταν ἐπαναλαμβάνουν αὐτὰ ποὺ λένε οἱ ἄλλοι, χωρὶς νὰ τὰ καταλαβαίνουν;
- 2) Πῶς λέμε τὸν ἄνθρωπο ποὺ μπορεῖ νὰ μιμηθῆ ἄλλους ἀνθρώπους;
- 3) Τί κάνει ἐκεῖνος ποὺ ἀντιγράφει τίς κινήσεις τῶν ἄλλων;
- 4) Νὰ γράψης προτάσεις μὲ τίς λέξεις:
πῶς καὶ πῶς, ποὺ καὶ ποῦ, ὅτι καὶ ὅ,τι.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΝΩΣΕΩΝ

- 1) Τί ἄλλο ξέρεις γιὰ τὸν παπαγάλο;
- 2) Νὰ φέρης στὴν τάξη κάτι σχετικὸ μὲ τὸν παπαγάλο ἢ νὰ τὸν ζωγραφίσης.

90. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

Τὸ καλοκαίρι μπαίνει συνήθως ἀπὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο! Πρὶν προλάβης νὰ τὸ καταλάβης, ἀρχίζει μιὰ ζέστη, μὰ τί ζέστη!

Σήμερα στὸ σχολεῖο εἶχαμε ἀφήσει ἀνοιχτὸ τὸ παράθυρο. Στὴν αὐλὴ ἀκουγόταν ἡ φωνὴ τῆς δασκάλας τῆς ἔκτης, ποὺ ἔκανε γυμναστικὴ στὰ παιδιά:
—Μεσολαβή! Ἔνα-δύο! Ἐπίκυψη! Ἔνα-δύο!

Ἐκείνη τῆ στιγμῆ μπῆκε μέσα ἀπὸ τὸ παράθυρο τὸ δικό μου καλοκαίρι. Νάτο! Καβάλα πάνω σ' ἕνα στάχυ. Ὅπ! Ὅπ! Ψάχνει νὰ μὲ βρῆ καὶ μοῦ κάνει νοήματα μὲ μιὰ κατακόκκινη παπαρούνα. Μὲ ἀρπάζει, μὲ βάζει πάνω στὸ ἀχυρένιο τοῦ ἄλογο καὶ πηδοῦμε μαζὶ στὸν ἀέρα.

Μᾶς ἀκολουθοῦν καρδερίνες καὶ καλογιάννοι, μιὰ παρέα ἀπὸ τζιτζίκια καὶ χρυσοπράσινα ζουζούνια. Γραμμὴ γιὰ τὴ θάλασσα, ποὺ ἀστράφτει κάτω ἀπὸ τὶς ἡλιαχτίδες σὰ μαγικὸς καθρέφτης.

—Ἔ, καλοκαιράκι! Μὲ τὰ ροῦχα θὰ βουτήξωμε στὴ θάλασσα; Στάσου νὰ βάλωμε τὸ καινούριο μας μαγιό,

τὰ βατραχοπέδιλα καὶ τὴ μάσκα μὲ τὸν ἀναπνευστικό σωλήνα. Περιμένε με νὰ κάνωμε μαζί τὴ βουτιά, νὰ κουβεντιάσωμε μὲ τὰ φύκια καὶ τὶς ἀχιβάδες, μὲ τὶς πεταλίδες καὶ τὰ καβούρια!

Στάσου τώρα νὰ ξαπλώσωμε στὴν ἄμμουδιά. Νὰ χαροῦμε τὰ χάρδια τοῦ ἡλίου πάνω στὴ γυμνή μας πλάτη. Νὰ χτίσωμε πύργους στὴν ἄμμο. Ν' ἀκούσωμε τὴ θάλασσα νὰ νανουρίζη τὰ χαλίκια. Νὰ δοῦμε τὶς βαρκοῦλες νὰ σκίζουν τὰ νερά.

Πάρε με τώρα πάλι καβάλα στὸ ἀχυρένιο σου ἄλογο. Πάμε στὰ περιβόλια. Θὰ φάμε δροσερὰ φρούτα, ροδάκινα καὶ σταφύλια, πεπόνια, καρπούζια καὶ βερίκοκα.

Πάμε καὶ στὸ βουνὸ νὰ τραγουδήσωμε μὲ τὰ πουλιὰ καὶ τὶς πηγές. Καὶ ὕστερα πάμε στὰ χωράφια, στὶς χρυσὲς θάλασσες μὲ τὰ στάχια. Νὰ δοῦμε τοὺς θεριστάδες κάτω ἀπὸ τὸν ἴσκιο τῶν δέντρων νὰ τρώνε τὸ ψωμί μὲ τὸ τυρὶ καὶ τὴν ἐλιά, πρὶν ξαναρχίσουν τὴ δουλειὰ τους.

Πῶς καίει ὁ ἡλιος! Στάσου νὰ βγάλω τὸ πουκάμισο καὶ τὴ φανέλα μου, γιατί ζεστάθηκα...

—Παναγιώτη, σὰ νὰ μοῦ φαίνεται ὅτι χαζεύεις, λέει ὁ δάσκαλος, καὶ μὲ ξαναφέρνει μέσα στὴν τάξη, δίχως ἄλογο, δίχως παπαροῦνες.

Κι ἐνῶ ἐγὼ κοκκινίζω ἴσαμε τ' αὐτιά, ἡ δασκάλα τῆς ἕκτης συνεχίζει νὰ δίνει παραγγέλματα.

—Μεταβολή! Ἐμπρὸς μάρς! Ἐνα-δύο, ἔνα-δύο, ἔνα-δύο!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Πῶς εἶναι τὸ καλοκαιράκι ποὺ φαντάζεται ὁ Παναγιώτης; Μὲ τί ἔρχεται νὰ τὸν πάρη στὴν ἐξοχή; Ποιοὶ τοὺς ἀκολουθοῦν; Πῶς περνᾶνε τὴ μέρα τους παρέα μὲ τὸ καλοκαίρι; Τί λέει ὁ δάσκαλος γιὰ νὰ τὸν ξαναφέρη στὴν τάξη; Πῶς φαντάζεσαι ἐσὺ τὸ καλοκαίρι τὸ δικό σου;

91. Η ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Τώρα πρέπει να σᾶς πῶ και γιὰ τὸ θεῖο μου τὸν "Αλκη, ποῦ εἶναι λιμενάρχης στὸ Ἡράκλειο. Κάθε χρόνο στὶς γιορτὲς τῆς ναυτικῆς ἐβδομάδας μᾶς καλεῖ κοντά του, στὴν Κρήτη. Εἶναι πάντα καλοκαίρι καὶ δὲν ἔχομε σχολεῖο. Ἐφέτος θὰ πᾶμε μὲ τὸ φέριμπότ, θὰ πάρουμε μαζί μας τὸ αὐτοκίνητο καὶ θὰ γυρίσωμε ὅλο τὸ νησί.

Τὶς ἡμέρες ποῦ μένομε στὸ θεῖο μᾶς παίρνουν οἱ ναῦτες καὶ μᾶς ἀνεβάζουν στὰ πλοῖα. Ἔχω δεῖ ἀπὸ κοντὰ ἀνεμολόγια, πυξίδες, ραντάρ, πηδάλια καὶ ἄγκυρες. Μιὰ φορὰ μπήκαμε σ' ἓνα ὑπερωκεάνιο καὶ κάναμε μιὰ ὥρα νὰ τὸ δοῦμε. Εἶχε πισίνες, καμπίνες, σαλόνια, ἐστιατόρια, αἴθουσα κινηματογράφου καὶ χοροῦ... Ὑστερα κατεβήκαμε κάτω στὶς μηχανές καὶ στὸ ἀμπάρι. Μάθαμε πολλὰ πράγματα.

Τὸ λιμάνι μὲ τὶς γιορτὲς τῆς ναυτικῆς ἑβδομάδας ἀλλάζει ὄψη. Τὰ πλοῖα σηματοστολιζοῦνται μὲ μικρὰς χρωματιστὲς σημαῖες. Καθὼς τὶς φυσᾶ ἀπαλὰ ὁ ἀνεμὸς, εἶναι σὰ μικρὰ πολὺχρωμα πουλιὰ, ποῦ πετοῦν, χωρὶς νὰ φεύγουν. Οἱ σειρῆνες σημαίνουν χαροῦμενα. Τὰ κατάρτια μὲ τὰ λαμπιόνια καθρεφτίζονται τῇ νύχτα στὴ θάλασσα. Κι ἐκεῖνη, σὰ νὰ νιώθῃ ὅτι οἱ γιορτὲς εἶναι γι' αὐτήν, στέκεται ἤρεμη καὶ γλυκιὰ καὶ δέχεται μὲ χαρὰ αὐτὴ τὴν ἀγάπη.

Πέρυσι εἶδαμε καὶ ἀγῶνες ἰστιοπλοῖας. Μία μία οἱ βαρκοῦλες σήκωναν τὰ πανιὰ καὶ αὐτὰ φούσκωναν περήφανα καὶ προχωροῦσαν.

Μοῦ ἀρέσει πολὺ νὰ ζωγραφίζω καράβια. Ναυπηγῶ μὲ τὸ μολύβι στὴ στιγμὴ πάνω στὸ μπλὸκ τῆς ἰχνογραφίας μονόξυλα, ἰστιοφόρα, ναυαγοσωστικά, ἐμπορικὰ σκάφη, φορηγὰ, ὑποβρύχια, πολεμικὰ πλοῖα, караβέλες καὶ ποταμόπλοια. Ξέρω νὰ κάνω ἀκόμα καὶ ἀρχαῖες τριήρεις.

Στὸ λιμάνι τοῦ θεῖου τὰ πλοῖα φορτώνουν καὶ ξεφορτώνουν ἐμπορεύματα. Στὸ βάθος τῆς προβλήτας ὁ πύργος μὲ τὸ φάρο δίνει σήματα στὰ βαπόρια. Τὰ ρυμουκὰ φέρνουν μέσα στὸ λιμάνι τὰ μεγάλα πλοῖα. Στὴν προκουμαῖα σὲ μεγάλους πασσάλους δένουν τὰ σκοινιά τους, ὅταν ρίξουν τὴν ἄγκυρα. Μιὰ κίνηση μεγάλη, ἓνα ἀδιάκοπο σύρε κι ἔλα, φωνές, φασαρία εἶναι ἡ ζωὴ στὸ λιμάνι. Οἱ γερανοὶ φορτώνουν, οἱ ἀξιωματικοὶ ἐπιβλέπουν, ὁ θεῖος "Ἄλκης ἰδρώνει, φωνάζει, δίνει διαταγές.

Ὁ θεῖος "Ἄλκης εἶναι πρόεδρος στὴν ἐπιτροπὴ ποῦ ὀργανώνει τὶς γιορτὲς τῆς ναυτικῆς ἑβδομάδας. Πέρυσι στὸ Δημαρχεῖο μίλησε γιὰ τὴν ἑλληνικὴ θάλασσα. Εἶχε μαζευτὴ πολὺς κόσμος. Ἐμεῖς καθόμαστε στὴν πρώτη σειρά. Ποτὲ δὲ φανταζόμουν ὅτι ὁ θεῖος θὰ ἔλεγε τόσο ὠραῖα λόγια:

—"Ἄν ἀνοίξετε τὴν καρδιά τοῦ "Ἑλληνα, εἶπε, θὰ βρῆτε μέσα μιὰ ἀπέραντη ἀγάπη γιὰ τὴ θάλασσα." Ἄν

ἀκούσετε ἓνα κύμα νὰ μιλή, ἀσφαλῶς θὰ μιλή ἑλληνικά.

”Ἔτσι εἶναι. Ἡ θάλασσα παίζει σπουδαῖο ρόλο στὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων, λέει καὶ ξαναλέει ὁ δάσκαλός μου Ἡ Ἑλλάδα εἶναι χερσόνησος. Βρέχεται ἀπὸ τὶς τρεῖς πλευρὲς τῆς μὲ θάλασσα. Ἔχει ἀκρογιάλια σὰ δαντέλες, μικροὺς ὄρμους, κόλπους καὶ ἀμέτρητα μικρὰ νησιά.

Καθόταν λοιπὸν ὁ ἀρχαῖος Ἕλληνας στὴν ἀκροθαλασσιὰ καὶ σκεφτόταν: «Δὲν κάνω μιὰ βάρκα νὰ πεταχτῶ ἴσαμε ἐκεῖνο τὸ νησάκι;». Ἔτσι ξυπνοῦσε μέσα του ἡ ἀγάπη γιὰ τὰ ταξίδια, τὶς περιπέτειες καὶ τὶς ἐξερευνήσεις.

Κατασκεύασε λοιπὸν στὴν ἀρχὴ βάρκες, ὕστερα καράβια μὲ δυὸ σειρὲς κουπιά, ὕστερα μὲ τρεῖς... Σιγὰ σιγὰ οἱ Ἕλληνες ἔγιναν σπουδαῖοι ναυτικοὶ καὶ θαλασσοπόροι κι ἔκαμαν δικά τους ὅλα τὰ παράλια τοῦ τότε γνωστοῦ κόσμου. Μὰ καὶ σήμερα, ὅπως εἶπε στὴν ὁμιλία του ὁ θεῖος μου, ἡ Ἑλλάδα ἔρχεται τρίτη σὲ πλοῖα ἀπ’ ὅλα τὰ κράτη τοῦ κόσμου. Μὲ ξένη σημαία ἢ μὲ ἑλληνικὴ χιλιάδες πλοῖα μας ὀργώνουν τὶς θάλασσες καὶ τοὺς ὠκεανούς.

Μέχρι τώρα ἔχω σκεφτῆ πολλὰ ἐπαγγέλματα. Θὰ ἤθελα νὰ γίνω γιατρός, δικηγόρος, ἀστροναύτης, δάσκαλος! Μὰ κάθε φορὰ πού πηγαίνω στὸ λιμάνι τοῦ θεῖου, θέλω νὰ γίνω πλοίαρχος!

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Τί μαθαίνει ὁ Παναγιώτης κοντὰ στὸ θεῖο του τὸν Ἄλκη, πού εἶναι λιμενάρχης στὸ Ἡράκλειο; Ποῦ τὸν πηγαίνουν οἱ ναῦτες καὶ τί βλέπει; Τί ἀγῶνες εἶδε; Ποιὰ εἶναι ἡ κίνησι, τὸ λιμανιοῦ; Τί ρόλο ἔχει παίξει ἡ θάλασσα στὴ ζωὴ τῶν Ἑλλήνων;

ΛΕΞΙΛΟΓΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- 1) Νά βρῆς μέσα ἀπὸ τὸ κεφάλαιο τὶς λέξεις ποὺ ἀφοροῦν τὸ λιμάνι καὶ νά τὶς σημειώσης· π.χ. προβλήτα.
- 2) Νά βρῆς οὐσιαστικά ὀνόματα ποὺ νά ταιριάζουν στὰ τρία γένη τοῦ ἐπιθέτου:
ναυτικός - ναυτική - ναυτικό.
- 3) Νά πῆς τὶς λέξεις ποὺ ξέρεις καὶ ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴ λέξη λιμάνι.

92. ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Κάνει μιὰ ζέστη δυνατή. Λιοπύρι. Κάθομαι στὸ θρανίο μου καὶ κολλᾶω πάνω. Καλοκαίριασε γιὰ τὰ καλά!

Πότε ἦταν ἀλήθεια ποὺ πήραμε τὶς καινούριες μας σάκες καὶ τρέξαμε γιὰ πρώτη μέρα στὸ σχολεῖο; Τότε ἓνα μικρὸ συννεφάκι στὸν οὐρανὸ λυπόταν, γιὰτὶ χάναμε τὴν ξενοιασιά καὶ τὰ παιχνίδια μας. Τώρα ἓνα τρελὸ πουλι πετᾶ ἀπὸ δέντρο σὲ δέντρο καὶ τραγουδᾷ τὶς χαρὲς ποὺ μᾶς περιμένουν. Τότε ἔπεφταν τὰ φύλλα, τώρα φουντώνουν. Φουντώνει μέσα μου καὶ ἡ λαχτάρα γιὰ τὴ θάλασσα!

Οἱ τελευταῖες στιγμὲς τῆς φετινῆς σχολικῆς χρονιάς πλησιάζουν. Τὸ μεσημέρι θὰ σχολάσωμε γιὰ τελευταία φορὰ καὶ τὸ πρωὶ δὲ θὰ μᾶς βρῆ στὸ δρόμο γιὰ τὸ σχολεῖο. Τὸ κρεβάτι μας θ' ἀπορήση, ποὺ δὲ σηκωνόμαστε. Καὶ ὁ κουτσομπόλης ὁ Αὐγερινὸς θὰ πῆ στὴν Πούλια:

—Μὰ τι ἔγιναν σήμερα τὰ παιδιά;

—Δὲν τὰ ἔμαθες, καλέ μου; Ἔχουν διακοπές! Καλοκαιρινὲς διακοπές.

‘Ο δάσκαλος μᾶς δίνει τις τελευταῖες συμβουλές. Τί καλά πού περάσαμε μαζί του ἕναν ὀλόκληρο χρόνο.

Θὰ χάσω ἀλήθεια τοὺς φίλους μου γιὰ λίγο, θὰ χάσω τὴν αὐλή, τὰ διαλείμματα. ‘Η τάξη θὰ μείνη σιωπηλὴ χωρὶς ἑμᾶς, χωρὶς τὸ θόρυβο καὶ τις φωνές μας.

‘Η τᾶντα μου θὰ μείνη παρατημένη σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ σπιτιοῦ. Θὰ κρατήσω ἔξω μόνο τις μπογιές καὶ τὰ πινέλα μου, γιὰ νὰ ζωγραφίζω θάλασσες καὶ βουνά, καράβια καὶ ἥλιους.

Κοιτάζω τοὺς τέσσερεις τοίχους. Τὴν ἀγαπῶ αὐτὴ τὴν τάξη. Εἶναι φωτολουσμένη κι εὐχάριστη.

Μὰ τώρα τὸν ‘Ιούλιο τὸ κεφάλι μου βάραινε πολύ. “Ἐμαθα τόσα πράγματα ὅλο τὸ χειμῶνα. ‘Αντωνιμίες, ρήματα, ὀνόματα οὐσιαστικά, ὀνόματα ἐπίθετα. “Ἐμαθα γιὰ τὸν ‘Ηρακλῆ καὶ τὸ Θησέα, γιὰ τὸν ‘Αχιλλέα καὶ τὸν ‘Αγαμέμνονα. “Ὀλοι αὐτοὶ σπρώχνονται μέσα στὸ μυαλό μου ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλο. Φτάνει πιά!

Τὸ κουδούνι χτυπᾶ. Εἶναι ἡ τελευταία στιγμή τῆς τελευταίας ὥρας τῆς χρονιᾶς.

Ντρίν! Ντρίν! Ντρίν!

‘Ο δάσκαλος συγκινημένος σηκώνεται στὴν ἔδρα. —Καὶ τώρα, ἀντίο! Σᾶς εὐχομαι «καλὸ καλοκαίρι!».

Περνοῦμε ἕνας ἕνας καὶ τοῦ σφίγγομε τὸ χέρι. Φεύγει ἀπὸ τὴν τάξη μὲ βῆμα ἀργό, ρίχνοντας πίσω του μιὰ τελευταία ματιά.

Θὰ ἔφευγα κι ἐγώ, μὰ μοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσα κλάματα μέσα στὴν τάξη. Νὰ εἶναι τὸ θρανίο μου; Νὰ εἶναι ὁ πίνακας; Νὰ εἶναι ὁ χάρτης;

Γυρίζω, καθαρίζω τὸν πίνακα, γιὰ ν’ ἀφήσω τὴν τάξη μου καθαρὴ καὶ συγυρισμένη. Ξαφνικὰ αἰσθάνομαι μιὰ λύπη ἀπέραντη γιὰ ὅλα τὰ πράγματα ἐκεῖ μέσα πού θὰ μείνουν ἔρημα καὶ μόνα. Τὸ σχολεῖο, ὅταν χάνη τὰ παιδιά, χάνει τὴν ψυχὴ του.

Μὰ ἔλα πού εἶναι καλοκαίρι! Χαμογελῶ, τοὺς δίνω

θάρρος, παίρνω μιὰ κιμωλία καὶ γράφω πάνω στὸν
καθαρὸ πίνακα:

ΘΑ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΩ ΣΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΞΗ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

Καὶ φεύγω!

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ Π. ΒΑΛΑΣΑΚΗ

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. Μέρα χαράς	σελ.	5
2. Στο δρόμο για τὸ σχολεῖο	»	9
3. Προσευχὴ (ποίημα Ρ. Καρθαίου).....	»	13
4. "Ένα γράμμα γιὰ μένα	»	14
5. Γνωριμία μὲ τὸ δάσκαλο	»	19
6. Ἐπεισόδιο στὴν τάξη	»	23
7. Φθινοπωρινὸ πρωτοβρόχι	»	27
8. Τὸ ὄργωμα τῆς γῆς	»	32
9. Αὐγούλα (ποίημα Β. Ρῶτα).....	»	36
10. Χαρούμενη ἐπιστροφή	»	37
11. Γύρω στὸ τραπέζι	»	41
12. Τὸ σπιτάκι μας (ποίημα Ν. Καμβύση).....	»	45
13. Σελίδες ἡμερολογίου	»	46
14. Ἐντίο, ἀγαπημένα μου πουλιὰ	»	50
15. Τὸ ταξίδι τῶν χελιῶν	»	54
16. Ἡ σημαία (ποίημα Μ. Γουμενοπούλου).....	»	58
17. 28ῆ Ὀκτωβρίου 1940	»	59
18. Ἑλλάδα (ποίημα Εὐγενίας Παλαιολόγου - Πετρῶνδῃ).....	»	62
19. Οἰκονομία καὶ ἀποταμίευση	»	64
20. Τὸ μυαλὸ καὶ ἡ καρδιά μιᾶς χώρας	»	68
21. Οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι καὶ ὁ Αἴσωπος	»	71
22. Ὁ ἀετὸς μέσα στὸ κοτέτσι (ποίημα Ἀ. Φωτιάδῃ).....	»	75
23. Κόκορας καὶ γεράκι (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου).....	»	76
24. Ὁ ἀνυπάκουος Φαέθωνας	»	78
25. Τὸ θαυμαστὸ τηλεφώνημα	»	81
26. Οἱ παροιμίες στὴ ζωὴ μας	»	85
27. Ἑλληνικὴ φιλοξενία.....	»	88
28. Ὁ ὕμνος τοῦ Πηλίου (ποίημα Γ. Δροσίνῃ).....	»	92
29. Παιχνίδια στὶς βουνοπλαγιές	»	93
30. Ὁ γεροβοσκὸς (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου).....	»	98
31. Μὲ τὸν τσοπάνη στὴ στρούγκα	»	100
32. Περπατῶ μέσα στὸ δάσος.....	»	104
33. Ὁ χειμῶνας	»	107
34. Τὰ ἐργατικά χέρια	»	111
35. Τὰ μυρμήγκια	»	113
36. Στὸ ἀεροδρόμιο	»	117
37. Τὸ τραγούδι τοῦ ξενιτεμένου (ποίημα Ν. Χατζηδάκη).....	»	121
38. Ἡ ζωὴ στὴν ξενιτιά.....	»	122
39. "Ένα πράσινο μεταχειρισμένο αὐτοκίνητο.....	»	126

40. Χριστούγεννα στο χωριό	σελ. 130
41. Χριστουγεννιάτικο τραπέζι (ποίημα Κ. Παλαμά)... »	133
42. Χριστουγεννιάτικη ιστορία (Γ. Ταρσούλη)	» 134
43. Τό φλουρί τοῦ φτωχοῦ (Π. Νιρβάνα)..... »	138
44. Ὁ φανταστικός γύρος τοῦ κόσμου	» 142
45. Τό νησί μου (ποίημα Ρ. Μπούμη-Παπά)..... »	145
46. Ἕνας πολύτιμος φίλος..... »	147
47. Μιά εὐχάριστη διαδρομή	» 151
48. Ἡ μυγδαλιά (ἀπό τὸ «Ἀλφαβητάρι μὲ τὸν ἥλιο») »	154
49. Ἡ νύφη καὶ ἡ ἀμυγδαλιά	» 155
50. Νυφιάτικο (δημοτικό)..... »	158
51. Ἡ βαφτιστικιά (ποίημα Μιχ. Στασινόπουλου)..... »	159
52. Ἀποκριές	» 160
53. Μιά παραμυθένια δύση..... »	164
54. Ἡ γιαγιά μου καὶ ἡ ἀλεπού	» 167
55. Ἕνα μάθημα πού λέγεται ἀγωγή	» 170
56. Ἡ ἀνοιξη..... »	174
57. Τὰ χωριουδάκια καὶ τὰ ξεκλήσια	» 177
58. Τὸ χωριό μου (ποίημα Κ. Καλαπανίδα)..... »	181
59. Ἡ 25ῆ Μαρτίου 1821..... »	182
60. Ὁ λεβέντης (ποίημα Χ. Σακελλαρίου)	» 186
61. Θυμοῦμαι τὴ θάλασσα	» 187
62. Τὸ τραγούδι στὸ νέο καράβι (πεζοτράγουδο τοῦ Ζ. Παπαντωνίου)	» 190
63. Ἡ πέστροφα	» 193
64. Τὸ παιχνίδι τῶν γνώσεων	» 196
65. Ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ	» 199
66. Ὁ Παπαλουκάς	» 203
67. Ἡ πίστη (ποίημα Ἀντ. Σαμαράκη)	» 206
68. Οἱ συνεταιρισμοὶ	» 207
69. Πάσχα στὸ μοναστήρι	» 210
70. Ἡ Ἀθήνα μας	» 214
71. Στὰ ἑλληνικὰ ἐργοστάσια	» 218
72. Ὁ γιατρός τῶν δέντρων..... »	220
73. Μιά ὁμιλία στὸ ραδιόφωνο	» 224
74. Τ' ἀηδόνια	» 227
75. Τὸ κυνήγι μὲ τὴ σφεντόνα	» 231
76. Ὁ πατέρας μου..... »	233
77. Μιά ἔνδοξη ὁδός	» 236
78. Μιά τάξη χρυσορυχείο	» 238
79. Τὸ ἀνύπαρκτο κτῆμα μας	» 241
80. Σήμερα στὸ ποταμάκι (ποίημα Νικ. Κανάκη)..... »	244
81. Πρωτομαγιάτικη ἐκδρομή..... »	245
82. Ἡ γιορτὴ τῆς μητέρας	» 248

83. Πώς νά πειράξω τή μητέρα (ποίημα τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ)	σελ. 251
84. Ἡ σοκολατένια σελήνη	» 252
85. Ὁ γενναῖος ἀστροναύτης (ποίημα Ρ. Καρθαίου) ..	» 256
86. Ὁ σκύλος τοῦ Δημήτρη.....	» 258
87. Οἱ δυὸ φίλοι (ποίημα Ζ. Παπαντωνίου).....	» 262
88. Ὁ μαγευτικὸς κόσμος τῶν λουλουδιῶν.....	» 263
89. Οἱ παπαγάλοι (Γ. Ξενοπούλου)	» 267
90. Τὸ καλοκαίρι	» 270
91. Ἡ ναυτικὴ ἐβδομάδα	» 272
92. Ἀποχαιρετισμὸς στὸ σχολεῖο	» 275
ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	» 278

ΕΚΔΟΣΙΣ Δ' 1976 (V) ΑΝΤΙΤΥΠΑ 247.000 - ΣΥΜΒΑΣΙΣ 2664 / 1 - 4 - 1976
 Ἐκτυπῶσις «ΧΡΥΣ. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΘΟΥ» Α. Ε. Βιβλιοδεσία «Ι. ΚΑΜΠΑΝΑΣ» Α. Ε.

